

ANTIQVITATVM LITVRGICARVM ARCANA.

CONCIONATORIBVS & paſtoribus vberrimum Promptuarium,

SACERDOTIBVS ſerium exercitium.,

RELIGIOSIS meditationum Speculum,

NOBILIBVS ſpiritualis venatio.

LAICIS literatis ſancta deuotio.

Omnia ex diuerſis authoribus tribus tomis comprehenſa.

DVACI.
Ex Typographia
BALTASARIS BELLERI.
A° 160

MEMORIÆ

PHILIBERTI EMANVELIS DE LALLAING

Marchionis de Renty.

MEMORIA memor ero, tabeſcet in me anima mea. Libet enim ijſdem te verbis affari, ô Memoria, quibus propheta Ieremias memoriæ ſuæ memoriam deflebat, poſtquam in captiuitatem redactus eſt Iſraël, & Ieruſa-

lem deſerta eſt, & idcirco ſedebat Propheta flens & plangens lamentatione ſuper Ieruſalem, & amaro animo ſuſpirans, & eiulans, inter cętera, hoc ſuæ memorię dicebat: *Recordare paupertatis & tranſgreſsionis meæ abſinthij & fellis*, & hinc ſibi ipſe reſpondens Propheta: Memoria (inquit) memor ero, & tabeſcet in me anima mea: & ne hæc tabes ſæuiret vſque ad mortem, ſubdit hæc recolens in corde meo, ideo ſperabo. Multa fuerunt in memoria mea, quæ nunc ibi non ſunt, & multa ibi nunc ſunt, quæ, ſi vita ſuppetat, non ſunt ibi diu futura, multa quoque quę de memoria exierunt, aliquando reuerſura, inde rurſum ſunt diſceſſura. Sunt quoque in memoria mea nonnulla quę cum ſemel ſunt ingreſſa nunquam inde ſunt egreſſa, nec niſi morte, vel grauiſſimo quo morbo ſunt inde diſceſſura, atque iſta ratione ſunt in memoria mea nomina conditioneſque parentum meorum, ordo temporum locorumque quibus vixi in hunc vſque diem, & ſic ibi eſt tui memoria, memoria tui, mi Marchio, ingreſſa eſt illa, vt ſolet

paren-

parentum, qui ante amant proles,quam id proles intelligant: inde ſota eſt nonnullis,vt infantum blanditijs, ſic meis in te officijs; aucta deinde,cum familiaritate eas tuas priuatas atque publicas virtutes, eum tuum in me animum cognoui, qui me in tui admirationem atque amorem non lento gradu adducerent, ſed quodam veluti impetu totum in te raperent, voluerentque, firmata poſtremò,ac quibuſdam veluti radicibus, ſic altiſſimè omnibus animæ meæ receſſibus eſt connexa, vt iam nullum mihi tempus vacuum exiſtat, quo non etiam tui memoria voluntatem, atque mentem cæterasque animi partes variè,grauiſſimèq; afficiat, eo dolore grauiore, quò in te viuentē maius erat meum ſtudium atque amor; ea rurſum ſpe lætiore quo te noui ſanctius vixiſſe,celeriuſque è mundi malis video diſceſſiſſe; eo metu maiore, quò tui ſimiles tantis patriæ malis pauciores, habemus belli duces, conſiliorum principes, virtutū poſtremò optimarū magiſtros. Opto ſperoque te frui cælo. Præter ſpem iſtā, votumque hoc meum

nullam mihi adferre cogitationem tui poteſt memoria, quæ non etiam cum magno animi mei dolore ſit coniuncta, dicit itaque quotidie ſibi cæteriſque animæ facultatibus memoria mea: Recordare paupertatis & ærumnæ meæ, abſinthij & fellis: & huic monitioni ipſa ſibi reſpõdet memoria: Cur hoc quotidie repetis, ô Memoria? dormientem conturbas, vigilantem de vigilia cui mens inuigilabat, in huius tuæ monitionis recordationem perpetuo inſtabilique motu continuo voluis ac reuoluis; tu ibi ſemper, ô Memoria: modò illius vultus, modò hi, modò illi eius ſermones, nunc hæc, nunc illa ab eo ſapienter prouiſa, prudenter curata, fortiter adminiſtrata, temperanter contempta, nonnunquam morum totiuſque priuatæ eius vitæ ſuauitas, ſæpe mea meorumque incommoda atque damna, quæ illius morte magna extiterunt; & tu mihi dicis, Recordare? omnino recordans recordabor; Memoria memor ero. Fieri enim nequit, vt memoria tot rationibus fundata, nõ etiam ſubſiſtat; ſed hoc ſecuturum eſt hanc

tuam monitionem, ô memoria, vt tabeſcat in me anima mea, vt dolore deſiderioque tantæ, tam amatæ rei contabeſcat hoc omne quo viuo. Vnum itaque ſupereſt, vt hæc recolens in corde meo, ſperem in Deo. Et quidem de Ieruſalem erat quod ſperaretur à Domino, fore vt poſt annos non ita multos reſtitueretur: de te, ò Marchio, ſperare rem iſtam non poſſumus. Solus eſt locus refrigerij, lucis & pacis, quem optare, quem ſperare à Domino poſſumus; cætera quæ præter iſta ſperari poſſunt, ad te nulla iam ratione pertinent, ſiue illa ſit fama nominis tui, ſiue ſpes incerta liberorum familiæque tuæ, ſiue belli glorię, ſiue res alię, quæ in te laudabiles plurimæ extiterunt, nec tamen adfinem ſummi boni propriè pertinebant: illa igitur ſola quæ diximus ſperari tibi, & optari à nobis debent, ita demum ſi quod eſt in memoria, hoc recolimus in corde noſtro, tum enim illud erit neceſſe, vt ex ſe offerant tuę virtutes atque laudes, per quas eſt iter ad ſummum bonum, ad vitam æternam, ad ipſum Deum. Multi te viderunt,

multi tui meminerunt; ſed quia tui memoriam non recolunt in corde ſuo, idcirco illas tuas veras ac beatas laudes non intelligunt. Nam vt à matre, atque illa omnium virtutum radice humilitate auſpicemur, non equidem te humilem facilè is exiſtimauerit, qui præter familiæ tuæ ſplendorem, ac tot tuos honores, nihil meminit; ego contrà, qui recolo in corde meo qualis extiteris in iſto ordine tuo, in quo te naſcẽdi conditio collocarat, quam neminem pre te contempſeris, quam iactatores nobilitatis inuiſi tibi ſemper extiterint, quam imperio moderatè ſemper vtereris, qui memini à concionibus ſacris redeuntis eos tuos ſermones, quibus ſæpius quærebas, quo pacto ſimul teneri poſſet, & illa quæ è ſuggeſtu neceſſaria prædicabatur humilitas, & illa ſine qua ſubſiſtere imperium nullum poteſt; exiſtimatio atque dignitas; qui recordor, cum te tui ordinis, atque ſanguinis quidam me præſente commonefaceret, atque illud diceret omni qua valeres gratia, atque authoritate augere te tibi

dignitatem tuam debere, in eam te ſententiam reſpondiſſe, eiuſcemodi te monitorem non deſiderare, de animi fortunæque moderatione commonefieri te potius debuiſſe; plura te à Rege ac Duce Parmæ iuuenili ætate accepiſſe beneficia, quam ſperare vtriuſque maiores ſenili ætate poterant, accepiſſe te à Rege annua florenorum quatuor millia, imperium regimenti VValonici, duarumque cohortum, quarum vna grauis, altera erat equitum leuis armaturæ, Maris Belgici Admirallatum, Hannoniæ præfecturam, cooptatum te in ordinem aurei velleris, matrimonium poſtremò ex animi ſententia ſortitum, anxiè te potius de tantis rerum ſucceſſibus moderandis, quam augendis cogitare oportere. Hinc, monitore digreſſo, in eum ſermonem es ingreſſus, vt de angoribus ambitioſorum hominũ multa prudenter loquereris. Erat ita ſane, mi Marchio, præſentem poſteraſque tuas laudes ſæpe cogitabas; ſed hoc erat in te, vti in vino fœx, quæ vaſe commoto, vinoque commixta inutile qui-

dem potui facit vinum, at leui momento, ſubſidens, & vino ſuam dignitatem, & ſibi ſuum retinet locum. Iam illam tuam virtutem, quę bonarum mentium certiſſima exiſtit nota, fidem conſtantẽ, actionum verborumque veritatem, ab iniuria fraudibusque mentem alienam, quis niſi tui memoriam in corde recolens facile nouit? Ego certè, & mecum multi, hanc te virtutem rigidè non verbis, ſed omni negotio ſeueriſſimè coluiſſe plane cognouimus: nihil enim ęquè valebat apud ſe omni conſilio, atque hæc vna virtus, multis enim ſæpe interfui ijs tuis deliberationibus, quibus de rebus vel tuis, vel gentis tuę, cuius maxima te tenebat cura, cogitabas, quibus id contingebat, vt prę hac vna virtute res in ſpeciem vtiliſſimas ſplendidiſſimasque ſemper contemneres. Eras tu quidem ea prudentia, vt iuſtitiam non ſolis deliberantium vocibus, ſed re ęſtimares; tamen qui te norant in corde, ſic tecum agere ſolebant, vt hoc te ariete potiſſimum aggrederentur, quod ſcirent nulla te re æque commoueri ſolere, atque huius virtutis

tutis, vel leui mentione. Memini cum ob cæteras eius præclariſſimas virtutes, tum idcirco potiſſimum placuiſſe tibi Ducem Parmæ, quod ſingularis eius exiſteret fides in promiſſis, cuiuſcunque generis eam hoſti dediſſet, magnopere te quoque gauiſum, cum Theologos Louanienſes editis palam libris de fide hæreticis ſeruanda, eadem tecum probare intellexiſti: memini cum tu mihi ſanctè affirmaſti, ſi occulto veneficio totam Regis hæreditatē in te auertere concederetur: non eſſe te facturum. Iam illam tuam probitatem, qua caſtiſſimè matrimonium, amiciſſimè agnatos, optimè amicos, cordatè miniſtros ita habuiſti, vt quod Tito Cæſari tribuit ea ętas, vt deliciæ generis humani nuncuparetur, hoc tu iure habiturus fueris nomen, ſi, quę fuit illius, ea fuiſſet tuę dignitatis amplitudo: hæc illa tanta idcirco omittimus, quod ad illud quod dicebamus ſummum bonum propriiſſimè non ſpectant. Sola enim eſt in Deum pietas, quę ad hunc finem verè pertinet, & in qua tu, ô Marchio, non quantum oportebat (quis e-

nim

nim hoc eſt vnquam conſecutus?) ſed tantum deuota Deo mente laboraſti, quantum mirari fortaſſe, imitari certè pauci poſſumus. Initio de tota Religione Catholica caſtiſſimè, ſanctiſſimèque ſentiebas, & loquebaris ſemper: ab omnibus iſtis nuperis Religionum formis, ita eras auerſus, vt adoleſcens grauiſſimos militiæ labores, maximorum periculorum metus, ſummè ardui in te belli prouinciam hac de cauſa ſuſciperes, adminiſtrares, conficeres, vnumque te veluti murum pro domo Dei inſanis hæreticorum motibus opponeres, ſolusque penè exiſteres, qui à ceruicibus prouinciarum VValonicarum turpiſſimam ſeruitutem depelleres. Erant ijs temporibus viri boni multi, qui conſilio laboranti Religioni ſubuenirent, ſed qui ſimul conſilio atque vi armata ità palam, ita fortiter id præſtaret, dicam verè (bona cæterorum venia) nullus tum eſt inuentus; quæ res explicari niſi prolixa narratione non poteſt, & hac recenti hominum memoria, teſtimonia nulla requirit. Miniſtros quoque Catholicę

Reli-

Religionis ſumma cum obſeruantia colebas. Epiſcopum tuum Ludouicum à Berlaymont Archiepiſcopum Cameracenſem magna veneratione obſeruabas. Sacramentis Pœnitentiæ & Euchariſtiæ periculoſis belli negotijs, grauibuſque vel Reipub. cauſis, vel tuis profectionibus ſemper vtebaris. Domi quoque vacuus ijs te frequenter muniebas. Memini cum tibi me pręſente narraret quidam frequentari à certo quodam genere religioſorum hominum, quandam methodum, qua omnes penè animę facultates ad ſanctarum rerum cogitationem, amoremq; informarent, peccatorum odium animo conciperēt, curam de ijs vitandis accuratam ſuſciperent, multa quoque de tempore, modo, cęterisq; ad rem eam ſpectantibus, dicerentur: tum equidem hoc recordor, vehemēter te toto eo ſermone gauiſum multa de eo inſtituto tum dixiſſe, poſt cogitaſſe, quę niſi in pias mētes cadere non conſueuerūt. Orationibus ad Deum nō in Eccleſia modo, quā quotidie frequentabas, ſed domi cū te gerebas, vt famulorū dimiſſa turba

decubi-

decubiturus nudis genubus prolixè orares. Supremo denique cultu ſacroſancto Chriſtianorum ſacrificio Deo nulla non die ſeruiebas, quod tuum inſtitutum huius mihi libri conſarcinandi, tuæq; memoriæ ſacrandæ fuit cauſa. Duæ erant Marchioni voluptates, Venatio, & varij ſermones. Memini itaque cum in ſermonem de Miſſa eſſet deuentum, fuiſſe id quæſitum quænam eſſet eam audiendi optima ratio. Reſponſum eſt variè, qui melius ſentire ſunt exiſtimati, id dicebant, eam eſſe optimam rationem quæ in meditanda Dominica Paſſione accuratius laboraret: dixi ego illos optimè legere, qui lectioni intenderent, optimè audire concionantem, qui id cogitarēt, quod diceretur, ſic optimè illos quoque audire miſſam qui auribus exciperent quę à Presbytero nunciarentur, illa quoque noſſent quę non audirēt, & ad ea cogitationem atque mentem componerent: reprehenſa eſt ea mea ſententia à nonnullis, reſpōdi, non culpari à me eos, qui hoc non pręſtarent, ſed rogatum de optimo genere auditorum dixiſſe quod res erat. Placuit

cuit Marchioni quod dicebam, ea conditione, ſi libri inuenirentur, quam libri Miſſales, ad auditorum ſenſum magis accommodati, cœpitque de tota ratione eorum librorum, quos flagitaret, multa dicere prudenter atque eruditè, dixi, qui pręſtare id poſſent multos inueniri, rem eſſe alicuius iudicij, ſed operę & impenſę, quam eruditionis maioris: omnino hoc illius ſermone intelligebam, pergratam illi futuram fuiſſe in hoc negotio meam operam, verum cum mihi ab eorum temporũ occupationibus vacare, tum quidẽ nondum liceret, nec ille vt hoc facerem vlla ratione cuperet, dilata eſt à me huius rei cogitatio in illum luctuoſum & funeſtũ diẽ, quo in Italia mihi exiſtenti mors eſt eius renunciata: cum vnà & grauiſſimus dolor, & illa venit cogitatio id pręſtãdi mortuo, quod viuo oportuerat: quam meã cogitationem id etiam accendit, quod res cæteræ illi inutiles, hoc vnum officium prodeſſe poſſit, etiã mortuo. Quod cur exiſtimarẽ, pręter eum, quẽ diximus, vitæ ordinẽ, faciebat ſanctiſſima cauſa cui eſt immortuus, quę res mihi ex-

plicanda

plicanda eſt, quantũuis inuito, qui enim ferat libens, amans tui, ô Marchio, illius temporis memoriã, quod tibi ad gloriam vitamq́; huius ſeculi fuit poſtremũ, & mihi ad ſummũ dolorem iuſtiſſimum? Annus erat a Chriſto nato milleſimus quingenteſimus nonageſimus, Marchioni vitę ſuę tertius & trigeſimus, cum Alexander Farneſius, Parmę Dux, ſummo imperio, initio Autumni in Gallias proficiſcitur, eo conſilio, vt vrbem Pariſiorũ obſidione liberaret, quę famę pluſquam Saguntina laborabat, & ijs copijs munitionibusq́; à Rege Henrico obſidebatur, à quibus ille depelli difficulter poſſe credebatur. Comitatur Ducem Marchio cum imperio equitum leuis armaturæ; quid eã expeditionem ſit conſecutũ, qualẽ ſe geſſerit ea vrbs, qualem Dux Parmæ, cęteriq; partiũ duces, non eſt huius inſtituti: tu vnus, mi Marchio, mihi mentem, vnus mihi memoriam fatigas: de tua laude, de tua dignitate, de prudentia, fortitudine, gratia, multis & ſermonibus & literis audiebamus, vulneratum, idq́; grauiter, narrauit fama, & vera narrabat fama,

quantus

quantus ibi tùm noſter dolor! quantum rurſum noſtrum gaudiũ, cum te vulnere probè curato, vna cum Duce ſanum per Hannoniam Bruxellam rediјſſe cæteri conſpexerunt, ego literis intellexi! Sed, ô miſera & ter miſera omnis humana lætitia, ô miſera & inſtabilis, omnis quæ nõ eſt in Deo humana ſpes. ô curas hominum! ô quantum eſt in rebus inane! Bruxella redit Montes, Hannoniæ Metropolim, tumultuantẽ per agros Germanũ militem cõponit. Iuriſdictionẽ, quæ ſe abſente ab Hannonia, non poterat, coràm exercet. Vltimus aduenerat dies iuriſdictionis, craſtino vrbem Condatum domũ ſuam cogitabat. & ecce ardentiſſima peſtiferaque febris VI. Calend. Ianuarij paucorũ dierum morbo, tãta, quę diximus, vno momento, veluti è fundamentis ex inſperato ſubuertit. Nullo illius (vti ſpero) malo, conſummatus in breui impleuit tẽpora multa. Ad nos pertinet iactura, damnum, luctus: ille, quod ſpero, quod opto, iam omni cura, omni moleſtia, omni peccato vacuus ibi moratur, vbi impleta ſunt tempora, vbi non

tranſit tempus, ſed ſtat æternitas. Hoc certè credo, liceat ſic loqui amanti te, ô Marchio, hoc, inquam credo, per Dei miſericordiam, quam ſperaſti: per meritum Chriſti Domini, quod ſacrificio corporis & sāguinis eius, quod ſacramentis coluiſti: per vnitatē fidei, quam in vinculo pacis cum Eccleſia tenuiſti: per illam tuam deuotam Deo mentem; vel caruiſſe, vel iam tranſiſſe, vel breui tranſiturum, hoc quicquid eſt pœnę temporarię poſt mortem. cuius menſuram, atque modum is ſolus nouit, cuius ſunt via Iudicium & miſericordia: cui omnia viuunt, & tu nūc viuis. Quod itaque tibi in æternum fœlix, nobis hic lætum, poſt tecum lætiſſimum exiſtat, memoriam tibi, ô Marchio, in benedictione, memoriam precamur, quę ſit in memoria æterna, quæ non timeat ab auditione mala. per ſacrificium denique, quo nos hic viuimus, & te nobiſcum vouemus Deo, tibi, ô Marchio, & omnibus tecum in Chriſto quieſcentibus, locum refrigerij, lucis & pacis, deprecamur. AMEN.

TYPOGRAPHVS LECTORI.

BENIVOLE LECTOR, *Quùm vir quidam, neque eruditione, neque auctoritate inter Belgas vulgari præcellens, Tripertitum hoc Volumen Antiquitatum Liturgicarum (quod ex Scriptoribus probatis, qui partim typis excuſi, ſed pro tempore rariores, publicè exſtarent; partim manuſcripti in bibliothecis priuatis tantùm laterent; ipſe & accuratiſſima opera, & ſingulari iudicij acumine, concinnârat) mihi, vti ex Typo-*

graphica mea Officina, aliquanta characterum tùm varietate, tùm elegantia efformatum, in vulgus exiret, vltrò obtuliſſet. Neque ipſe tamen, ex Christianæ ſubmiſſionis præcepto, licet nomine & fama, ob virtutem, cum doctrina coniunctam, paſſim apud omneis celeberrimus, horum librorum Auctor, an Collector! an vtrumq́; celebrari, publica inſcriptionis nota, vellet. & vt nomen hîc ipſius indictum taceretur, ab ijs, penes quos ſumma legis priuatim irrogandæ eſt poteſtas, facilè impetraſſet.

Confeſtim ipſa ſacroſancti Argumenti, quod tribus hiſce Tomis pertractatur, pietas & grauitas, quæ vel primitùs intuenti in oculos

los incurrebat, in eam me ſpem adduxit, non inutilem me Reip. Chriſtianæ poſiturum eſſe operam, ſi quamprimùm Chalcotypes noſtræ beneficio Opus tàm præclarum & frugiferum in lucem, hominumq́; manus veniret.

Quùm enim Sacrificij Chriſtiani, ſiue, vt vulgata vtamur voce, Miſſarum, triplex ſit genus: Vnum, quod Sanctorum eorum, quos anniuerſaria religione Catholica ſingillatim colit Eccleſia, Proprium dicitur: Alterum, à deuota Sacerdotum, aut, pro re nata, Audientium pietate, Votiuum: Tertium, quod à totius anni curriculo (in quod Oeconomia Chriſtiana, ſiue Myſteria vitæ Doctri-

naĝs C*HRISTI*, *particulatim ſunt diſtributæ)* κατ᾽ ἐξοχὴν, *De Tempore, nuncupatur.*

Ex ijs hoc poſtremum, quod cæteris, non quidem ſacrificij ratione, ſed ob Proprij, quod diximus, maieſtatem, longè nobilius eſt atque vſitatius, tribus hiſce libris ſic pertractatur. vt primus ex illis Miſſas eas comprehendat, quæ ab Aduentu ad Septuageſimam vſque decurrunt: Alter, quæ à Septuageſima ad Paſcha: poſtremus, reliquas deinceps ad Aduentum.

Harum autem Miſſarum ſingulis geminam paßim ſubijci videbis Explicationem: Quarum vna cum verba ipſa, ſiue verius

riùs Propriј, quod dicitur, ſenſum breuiter exponat; tum ſingularum Miſſæ partium connexionem, ac veluti quamdam totius Officiј concatenationem dilucidè declaret. Altera verò, vel recondita & grauiſſima Antiquitatis Eccleſiaſticæ monimenta ſubtiliter recludat; vel permulta in priſcis Eccleſiæ ritibus origini ſuæ ac dignitati acutè reſtituat.

Ex hoc autem tàm excellenti, & optimarum rerum abundanti Opere, ceu quodam vbere Antiquitatum Eccleſiaſticarum Cornucopiæ, quem? quamq́ue multiplicem vniuersè omnes pij & litterati homines fructum perci-

pere poſſint, ſuperuacaneum fuerit enumerare.

Hoc tantum. Concionatoribus & Paſtoribus, vberrimum hîc diuini ſermonis & doctrinæ, reſerari promtuarium: Sacerdotibus, quotidianam rei maximè ſeriæ in Templis exercitationem proponi: Religioſis, expreſſum meditationum in clauſtris ſpeculum obijci: Nobilibus, ſpiritalem, & quidem antemeridianam, venationem inſtitui: Laïcis denique latinè ſcientibus, attentiorē in Miſſa audienda, pietatem ſuggeri.

Vt hunc tàm amœnum Chriſtianæ religionis Hortulum, Flora quædam non profana, ſed ſacra, tanta ſpiritalium plātarum vbertate

tate conſeuiſſe: tot Floribus, meram pietatem halantibus, expoliiſſe, cenſeri debeat. quibus tũ ſacræ Chriſti & Diuorum Aræ exornẽtur; tum impuræ impiorum hæreticorum, ceu porcorum, Haræ, procul exterminentur.

Vale, Lector, & Auctori tàm Florido, & tantùm caſtis Aris addicto; quantùm ab inceſtis, quas dixi, Haris alieno, faue. & huiuſce operis Floribus fructibusq́; in Chriſto, & in Eccleſia feliciter fruere.

PARAPHRASIS VATICINII DE CHRRISTI ADVENTV.

EX ESAIÆ CAP. IX.

Auct. AND. HOIO *Brugenſi, Regio apud Duac. Græc. litt. Profeſſore.*

POPVLVS, antè qui profundâ
Obſitus caligine,
Per viarum opaca greſſu
Se ferebat lubrico;
De-repente vidit ortum
Lucis omni-tuæ iubar.
Qui frequentabant tenebris
Senta letiferis loca;
Viuidum vidére ab alto
Lumen extolli æthere.

Tu

Tu quidem denſâ Nepotum
Stirpe Iacobi genus
Dididiſti; ſed fruiſci
Tanta raris gaudia
Eſt datum, potior relictis
Lux quibus tenebris fuit.
Hi, velut meſſi peractâ
Agricultor exſilit;
Aut velut miles, ſubacto
Hoſte prædam diuidens,
Victor immensùm triumphat:
Haud ſecus, coràm tuo
Numine, exciti recente
Corda lætitiâ frement.
Nam iugum, quo ceu tyrannâ
Mole, dudùm oppreſſerat;
Et flagrum, quo terga crebris
Ingenua vibicibus
Exarárat; atque acerbi
Sceptra auara principis,
Queîs ſuorum Exactor amens
Parta ciuium hauſerat:
Turbinis ritu & procellæ,
Quercuum quæ robora

Abditis

Abditis defixa fibris
Eruit radicitùs:
Penitùs euertiſti. & hoſtem
Arte ſuperâſti nouâ.
Caſtra ceu Madianis olim
Gedeon, Dux impiger,
Noctilucis lampadarum Ar-
dentium fulgoribus,
Et crepantium hydriarum
Stridulis fragoribus,
Et ſonantium tubarum
Horridis clangoribus,
In fugam, cædemque fœdè
Impulit promiſcuam.
Quiſquis improbâ innocentem
Calce gentem proterit:
Qui pios tumultuosâ
Strage vexat impotens:
Qui cruore ſparſa diro
Arma, & exſuuias gerit,
Entheo vltrò cedet igni,
Placitâ adurendus face.
Flamma, ni faxit, rebellem
Tartari inuiſa auferat.

Natus

Natus eſt nobis Puellus,
Filius nobis datus.
Omnium bonorum origo,
Qui malis his liberet.
Qui, licet puſillus æuo,
Sorte nec magnâ tumens,
Fortibus tamen lacertis
Sceptrum auitum, & multiplex,
Quo cluat totum per orbem,
Nominis decus geret.
Audiet namque ille geſtis
Rebus ADMIRABILIS:
Conſilî CONSORS paterni, &
Conſcius cæleſtium
Intimè myſteriorum:
Et Patri æqualis DEVS:
Quique ROBORE antecellat
Cæteris (ſi fas) Deis.
Audiet FVTVRI in æuum
Omne SÆCVLI PATER:
PACIS AVCTOR, & ſalutis
Publicæ Auſpex vnicus.
Lata per Genteis abibit
Imperj eius gloria,

Quà

Qua cadit Sol, & reſurgit:
  Qua Notus Boreæ obſtrepit.
Temporum nec vlla paci
  Meta ponetur datæ.
Sede regia repoſitus
  Dauidis regnum reget:
Quod labans Dominator æquo
  Iure Iudex fulciat:
Et nouella ſanctitate
  Rituum corroboret,
Vltimam mundi ad ſenectam, &
  Sæcla metæ neſcia.
Hæc DEVS, zelo incitatus,
  Debitum ſibi, qui negat
Alteri tranſcribi honorem,
  Hæc rata Armipotens dabit.

Hoc opus, quod magna induſtria ac diligentia elaboratum atq; collectum tribus libris compræhenditur; in quo Officium Miſſarum de Tempore per totum anni circulum proponitur & explicatur, multaque de varijs & antiquis Catholicæ Eccleſiæ ritibus, doctè adferuntur: non habet quod fidei aut bonis moribus aduerſetur; ſed contrà, permultum iuuare poteſt eorum pietatem, qui quæ ſub diuinis officijs, ac in primis Miſſæ ſacrificio, recitantur & aguntur, intelligere atque meditari vt par eſt deſiderauerint. Datum Duaci, 8. die Nouembris 1604.

Bartholomæus Petrus Lintren.
S. Th. Doct. & Prof.

Georgius Colueneriuſ S. Theol. Licent. & Profeſſor, librorum in Academia Duacena Viſitator.

DE HISTORIA DOMINICÆ PRIMÆ ADVENTVS.

NATVRALI *ordine Eccleſia auſpicatur officium de tempore à Domini Natiuitate, hoc enim eſt omnium eius rerum humanarum primum; præceſſit, quidem Natiuitatem Conceptio, quam etiam ſeruato ordine naturali celebrat Eccleſia vigeſima quinta Martij: Sed quia vulgo vita hominis computatur, non à Conceptione, ſed a Natiuitate, hinc potiùs fuit auſpicandum. Ut autem res tanta quanta eſt Deum naſci hominem, naſci tali modo, tali de cauſa, maiore animi attentione cogitaretur, pietate coleretur: præclarè eſt ab Eccleſia inſtitutum, vt religioſa animi deuotione diebus nonnullis ante, huic ſe rei chriſtiani præpararent, & hi ſunt illi dies Aduentus, qui primi in officio Eccleſiaſtico occurrunt. Sequuta eſt hanc methodum Eccleſia, & alijs quoque ſacris diebus, Sic Paſchæ præmiſit quadrageſimam; Feſto Pentecoſtes gaudium 50. dierum. Sic vigilias, ſic ieiunia alijs multis diebus Eccleſia idcirco vſurpauit: vt veluti arte medica ſic iſtis præparatoriis medicamentis idonei veris, ſolidiſq; remediis efficeremur. Duo autem ſunt quæ pertinẽt ad hiſtoriam huius temporis, Tempus Aduentus & dies Dominici, a quibus Eccleſia officium ſuum auſpicatur, Et quidem de Dominica dicemus Dominica*

proxima. Eſt enim res ea præcipua & quæ ſingularem ſermonem eſſlagitat. De Aduentu videndum eſt
Cõſtitut. ap. carũ l.5.c.12 *paucis, Eccleſia latina & græca credit natum fuiſſe Dominum octauo Kalendas Januarij. Clemens conſtituit omnium feſtorum primum Natalem Domini vigeſima quinta die menſis noni. Menſis autem nonus (quia capite ſequenti Xanticum qui reſpondet Aprili facit Clemens menſem primum) accipiendus eſt menſis Apilleus, qui reſpondet Decembri, & in menſibus Macedonicis eſt nonus à Xantico. Clarius*
In Pſal. 132. circa finem. *Beatus Auguſtinus. Joannes inquit) natus eſt ſicut tradit Eccleſia octauo Kalendas Iulias cum iàm incipiunt minui dies, Dominus autem natus eſt octauo Kalendas Ianuarij quãdo iàm incipiunt dies creſcere. Ex veteribus nonnulli ſunt reperti in Ægypto qui di-*
Caſſianus coll 10.c.1 *cerent natum Chriſtum ſexta Januarij, quo die habemus Epiphaniam, quam ſententiam tuetur Epipha-*
Hereſi 51 *nius, refutat Hieronymus. Certè græci latinis hac in re*
In Ezech. cap. 1. *conſentiunt & in ſuis menologiis eundem nobiſcum diem tribuunt natali Domini. Ex vtrinq; quoque Eccleſiæ authoritate in Synodo Florentina hoc tẽpus præſcriptum eſt Armenijs ex authoritate (vt loquitur Decretum octauum Eugenij Papæ) Sanctorum Patrum, Conſuetudine Eccleſiæ Romanæ, & omnium aliarum vniuerſaliter apud Latinos & Græcos. Rectè itaq; hyeme non etiam alia parte anni conſtituti ſunt hi dies Aduentus. De initio verò huius temporis Aduentus non eſt omnibus annis vna atque eadem ratio: quare res proficiſcitur à Paſchate. In hac itaque re id eſt tenendum. Primam Dominicam Aduẽtus eam eſſe quæ feſto ſancti Andreæ eſt proxima, vel incidit in ipſum feſtum, qui eſt dies vltimus ſeu trigeſimus Nouembris. Sunt igitur dies ſeptem in quos ſolos poteſt incidere prima Dominica Aduentus 27. 28. 29. & 30.*

Nouem-

Nouembris, item 1. 2. & 3. Decembris. Pro qua diuerſitate contingit modo plures, modo pauciores eſſe dies poſt Dominicam quartam Aduentus, vſque ad diem Natiuitatis Domini. Radolphus Tongrenſis dixit Aduentum in officio Ambroſiano habere ſex ſeptimanas, & incipere prima Dominica poſt feſtum B. Martini. In Lectionario Diui Hieronymi ſunt quinque Dominicæ Aduentus: quarum prima intitulatur Dominica quinta ante Natale Domini, & ſic reliquæ deinceps. In iſtos quoque dies Aduentus, non ſolũ incidit vetus & ſolemne ieiunium decimi menſis, ſed & totum iſtud tempus aduentus ita religioſè olim coli conſueuit, vt eo Monachi ex præcepto neceſſario, cæteri piè ieiunarent. Et quidem de præcepto quod dicimus probat canon decimus-octauus Synodi Turonenſis ſecundæ; Cuius hæc ſunt verba: De ieiunijs antiqua ſtatuta a Monachis ſeruentur, vt de Paſcha vſque ad Quinquageſimam, exceptis Rogationibus, fratribus omni die prandium præparetur. poſt Quinquageſimã, tota hebdomada exactè ieiunent. Poſtea vſque ad Kalendas Auguſti ter in ſeptimana ieiunent, ſecunda, quarta, & ſexta die, his exceptis qui aliqua infirmitate conſtricti ſunt. In Auguſto quotidie prandium habeant, in Septembri toto, & Octobri & Nouembri ter in ſeptimana ieiunent. In Decembri vſque ad Natalem Domini omni die ieiunent. Inter Natalem & Epiphaniam, excepto triduo, item prandebunt. Poſt Epiphaniam vſque ad Quadrageſimam ter in ſeptimana ieiunent. Atque hæc quidem ratio ieiunandi in Aduentu in hunc vſque diem in monaſteriis permanſit, & extra monaſteria ita obſeruatur à multis, vt hoc non vi legis, ſed pietate facere exiſtimentur: quem pium morem confirmat officium Eccleſiæ, quæ ita retinet Alleluya vocem lætitiæ, ob naſciturum ſaluato-

Propoſitione 15. de canonum obſeruantia

rem, vt nihilominus omittat lætum hymnum, Gloria in excelſis. *Multæ enim ſunt cauſæ doloris in hoc Aduentu; dolor pænitentiæ. ſine qua non fit Aduentus Chriſti in corde, metus mortis, & futuri iudicij quo venturus eſt iudicare viuos & mortuos. Cui rei accedit illa conſideratio, quanto magis has glorificationes his diebus ſupprimimus, tanto illas in feſtiuitate Natalis, ad quem propriiſſimè pertinent iucundius ſuſcipiemus. Illud quoque in officio huius temporis obſeruatur, vt populus non dimittatur ordinaria formula*, Ite Miſſa eſt; *Sed eidē benedicatur tanquā ad orationē in Eccleſia permanſuro. Abſtinetur quoque in Aduentu à celebratione nuptiarū, non tanquā a re mala, ſed vt liberius vacetur orationi. Qua occaſione putat Belet religioſam eſſe hoc tēpore abſtinētiam concubitus coniugalis, ſi in id vterque coniugum conſentiat.*

DE EXPLICATIONE HODIERNI Officij.

SI ſeptem Miſſas quæ ſunt toto Aduentu diligenter voluerimus examinare, hoc videtur fuiſſe ſtudio Eccleſiæ, vt tres nobis proponeret Domini Aduentus ita inter ſe connexos, vt ſeparari nulla ratione vel poſſint vel debeant. Primum, cùm per gratiam id facit quod dixit de cuſtodiente ſermones ſuos, ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus: Alterum, cùm venit in tēpore, & homo factus eſt: Tertium, cùm vēturus eſt iudicare viuos & mortuos: Quos tres Aduentus ità Eccleſia omnibus iſtis officiis miſcet ac permiſcet: vt hac ſola permixtione indiuiduā eorum coniunctionē abundè teſtetur. Idcirco enim venit in hunc mundum humilis Dominus, vt cùm denuo venturus eſt glorioſus, non inueniat quos damnet,

damnet. Modus quoque ratioq́; qua facit Dominus vt ſuſcipiatur humilis, non metuatur glorioſus, eſt gratia qua habitat in hominibus. Quotquot autē receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri. Eſt quoque ea connexio iſtorum trium Aduentuum, vt vno ſublato, cæteros tolli ſit neceſſe, ſi enim non veniret in cor Dominus, & ſic nullus eſſet eiuſcemodi eius Aduentus: fruſtra natus fuiſſet, fruſtra quoque certa omnium damnatione iudicaret Dominus. Et rurſum inutilis erat futura omnis pietas, omnis in Deum affectus, omnis ſanctitas Patriarcharū & Prophetarum, ſi Chriſtus in carne non veniſſet, & ob eandem quam oſtendimus rationē, inutilis quoque foret nouiſſimus Domini Aduentus. Poſtremo ſublato hoc nouiſſimo Aduentu, cætera quoq; collabi eſt neceſſe, ſublata enim iuſtitia, quæ præmio pænaq́; continetur, iam ne Deus quidem poteſt cogitari. Dixit idē Beatus Bernardus aliis verbis: Triplex eſt inquit Aduentus Domini, ad homines, in homines, contra homines. Idem quoque Innocentius, qui ob quatuor Dominicas, quatuor facit Domini Aduentus, eiuſcemodi nihilominus vt duo poſtremi ad vnum & eundē Aduentū Iudicij pertineāt. Primū, in nube carnis. Secundum, in rore gratiæ. Tertium, in turbine mortis. Quartum, in igne iudicij. Hæc itaq́; prima Dominica Aduentus, initio ex pſal. 24. quia ab erectione a terrenis ad cœleſtia incipit omnis cōuerſio, clamat ad Dominū omnis bonus Chriſtianus. Ad te Domine leuaui animam meam. *Deſiderio ſpiritali ad te leuaui animam meā quæ carnalibus deſiderijs conculcabatur in terra. Deus meus ex eo quod in me fidebam; perductus ſum vſque ad iſtam infirmitatem carnis; & qui deſerto Deo ſicut Deus eſſe volui, de ſuperbia mea irriſus, erubui, iam verò in te confido, non erubeſcam: quia iam*

De Aduentu ſer. 3.

Dominica 2. in Aduentu

Aug. ad hūc pſal.

in te ſolo confido; non irrideant me inimici mei qui quærunt perdere animam meam; etenim vniuerſi qui te expectant non confundentur. Vias tuas Domine, quæ non latæ ſunt, nec multitudinem ad interitum ducunt, ſed anguſtas, & paucis notas ſemitas tuas, edoce me. Et licet Eccleſia non totum hunc pſalmum decã-tet: totum tamen proponit meditandum. Quales igitur ſint iſtæ viæ Domini, & quos doceat vias ſuas; in eodem pſalmo ſic explicatur. Docebit manſuetos vias ſuas. Vniuerſæ viæ Domini miſericordia, & veritas. Docebit vias ſuas, non eos qui præcurrere volunt, quaſi ſeipſos meliùs regere poſſint, ſed eos qui non erigunt ceruicem, neque recalcitrant cum eis iugum leue imponitur & ſarcina leuis. Quas autem vias docebit eos: niſi miſericordiam qua placabilis, & veritatem qua incorruptus eſt? quorum vnum præbuit, donando peccata; alterum, merita iudicando Et ideo vniuerſæ viæ Domini, duo Aduentus filij Dei, vnus miſerantis, alter iudicantis. Peruenit ergo ad eum tenens vias eius, qui nullis meritis ſuis ſe liberatum videns, deponit ſuperbiam, & deinceps cauet examinantis ſeueritatem qui clementiam ſubuenientis expertus eſt. Et rurſum ex pſalmo 84. dicit Graduale. Oſtende nobis Domine miſericordiam tuam, & ſalutare tuum da nobis. *Chriſtum tuum da nobis, in illo enim eſt miſericordia tua. Iam quidem dedit nobis Chriſtum ſuũ. adhuc tamen illi dicamus; Da nobis Chriſtum tuum, quia dicimus illi, Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie, & quis eſt panis noſter, niſi ipſe qui dixit: Ego ſum panis viuus qui de cœlo deſcendi? Dicamus illi: Da nobis Chriſtum tuum. Dedit enim nobis Chriſtum, ſed hominem, quem nouimus. Dedit hominem, eum ipſum daturus eſt nobis Deum. Hominibus enim hominem dedit, quia talem illum hominibus dedit*

qualis

qualis poſſet capi ab hominibus. Deũ enim Chriſtum nullus homo capere poterat: factus eſt hominibus homo, ſeruauit ſe Deum Dijs, an forte arroganter dixi? reuera arroganter niſi ipſe dixiſſet: Ego dixi Dij eſtis & filij excelſi omnes. Ad hanc ipſam adoptionem reuocamur, vt efficiamur filij Dei. Quis non exultet ſi ſubito neſcio cui peregrinanti & ignorãti genus ſuum, patienti aliquam egeſtatem & erumnam, & in labore conſtituto, diceretur: Filius ſenatoris es, pater tuus amplo patrimonio gaudet, in rem veſtram, reuoco te ad patrem tuum? quali gaudio exultaret, ſi hoc non fallax promiſſor diceret: venit ergo non fallax Apoſtolus Chriſti, & ait: Quid eſt quod de vobis deſperatis? quid eſt quod vos affligitis & mœrore conteritis? quid eſt quod concupiſcentias veſtras ſequẽdo in egeſtate iſtarum voluptatum conteri vultis? Habetis patrem, habetis patriam, habetis patrimonium. Quis eſt iſte pater? Dilectiſſimi filij Dei ſumus, & hac tanta ſpe exultat Eccleſia ad communionem ex eodem pſalmo. Dominus (inquit) dabit benignitatem, & terra noſtra dabit fructum ſuum. Quamdiu Dominus non dat benignitatem, terra noſtra non dat fructum bonum & ſic non poteſt peruenire ad illum patrem, ſed ſi Dominus dat benignitatem, ſi pluit rorẽ gratiæ ſuæ, terra noſtra fructificabit ſemen bonum. Incipiamus ergo odiſſe peccata, & confiteri Deo, cum nos delectationes illicitæ rapiunt & ducunt ad ea quæ nobis non proſunt. Ingemiſcamus ad Deum & confiteamur illi peccata noſtra, vt mereamur ab illo delectationem, & ſuauitatem iuſtitiæ faciendæ det nobis, qui delectabamur iniuſtitia, delectemur iuſtitia: qui gaudebamus in ebrietate, gaudeamus in ſobrietate: qui primò gaudebamus de furtis vt tolleremus homini quod non habebamus, quæramus dare non habenti

quod habemus. Et vnde ſperāda eſt iſta ſuauitas, niſi quia Dominus dabit benignitatē, & terra noſtra dabit fructū ſuum? Et vt iſta fiant in nobis, ſic veniat in nos Domin⁹, hoc orat Eccleſia, & dicit: Excita quęſumus potētiā tuā & veni, vt ab imminētibus peccatorū noſtrorū periculis, te mereamur protegēte eripi, te liberāte ſaluari. *Hæc eſt hodiernæ diei collecta, quæ ſicut & cæterorum dierū collectæ, ſummā totius officij in breue corpus orationis collectā, offert Deo. Multa imminent pericula peccatis, ipſum eſt ſibi periculum peccatū, minora cū negliguntur, pauca cū non obſeruātur, ſecum trahunt multitudinem grauiorum peccatorū; & illa per conſuetudinē trāſeunt in quandam veluti naturam, ut, ſicut ſerpens omni ſui parte eſt venenum, ſic per conſuetudinē omnia interiora & exteriora fiant peccatū, fiant arma peccati, transferentia naturā humanam in quandā ſimilitudinē naturæ dæmonū, & hinc magna difficultas; poſtremò, per deſperationē, impoſſibilitas pœnitendi. Vt itaque ab iſtis imminētibus periculis peccatorū noſtrorū ſimus te protegēte liberi; Veni Domine, & veni cū potētia, & excita potentiam tuā; ſicut veniſti ad Lazarū fœtētem, quatriduanū poſitū in ſpelunca ſub graui lapide, quô veniſti cū magna potētia tua, magno amore tuo, vbi fleuiſti, vbi infremuiſti Spiritu, vbi magna voce clamaſti: Lazare, exi foras. Sic veni Domine in cor noſtrum, magna potentia tua, magna miſericordia tua: Excita illam, Domine, & excitatam infunde in nos, qui vel iam in iſta pericula incidimus, vel ea iuſtè timemus. Domine, cupimus pœnitere; veni, da nobis pœnitentiā, protege nos, vt ambulantes vias tuas mereamur te liberante ſaluari, ab ira ventura cùm virtutes cœlorū mouebuntur. Pertinet quoq; hæc collecta ad votum expectantium Saluatorē, quia ipſe eſt qui ſaluabit populum*

pulum ſuum à peccatis ipſius. Sequitur Epiſtola, quæ docet methodum iſta obtinendi à Domino, vt nẽpe induamus Ieſum Chriſtum, Qui induit perſonã regis illã vtiq; gerit, nõ aliam quam non induit; ſic nos induti Ieſum Chriſtum, abijciamus opera tenebrarũ, induamur arma lucis, non differamus conuerti ad Dominum, non differamus de die in diẽ, ſubito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ diſperdet ſic differentes. Iam eſt dies, iam eſt hora nos de ſomno ſurgere. Iam venit Chriſtus in carne, oſtendens viam quam ambulemus. Non ambulemus in comeſſationibus & ebrietatibus, & quæ illa ſequũtur, non in cubilibus & impudicitijs; ſunt enim iſta cõnexa, & qui prima non cauet, à ſequentibus non liberabitur: Miſerum eſt amittere vicinã ſalutem, miſerum eſt facere naufragium in portu, propiores enim nunc ſumus ſaluti noſtræ, quam cùm credere inciperemus, cùm eſſemus pagani nondum baptizati! Euãgelium poſtremò exponit nobis ſecundum Domini Aduentum, terribilem incertitudine tẽporis. Vigilate quia neſcitis qua hora Dominus veſter venturus eſt. Terribilem, præcedentibus ſignis, terribilem maieſtate venientis in nubibus cœli, in voce tubæ & Archangeli; terribilem motione & deſtructione omniũ creaturarũ, cœli & terræ, maris & aridæ; terribilẽ magnitudine iræ ſuper peccatores.
Ecce (inquit Iſaias) ecce dies Domini venit, crudelis Eſai. 13.
& indignatione plenus, & iræ, furoriſq;, ad ponendum terram in ſolitudinem, & peccatores conterendos de
ea. Et Ezechiel. Finis venit, venit finis. Euigilauit ad- Ezech. 7.
uerſum te, ecce venit, complebo furorem meum in te & iudicabo te iuxta vias tuas, & ponam contra te omnes abominationes tuas, & non parcet oculus meus ſuper te, & non miſerebor, ſed vias tuas ponam ſuper te, & ſcies quia ego Dominus percutiens.

Et So-

Sophon. 1 *Et Sophonias. Dies illa, dies iræ, dies tribulationis & anguſtiæ, calamitatis & miſeriæ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis, dies tubæ & clãgoris, ſuper ciuitates munitas & ſuper angulos excelſos, id eſt, ſuperbos peccatores terræ. Terribilem, exacti iudicij accuratiſſimo examine omnium eorum qui ſe ipſi hîc examinare non voluerunt, tunc enim illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium. Nihil eſt opertum quod non reuelabit. Terribilem poſtremò, pœnæ acerbitate & æternitate. Configе itaq; ô Domine timore tuo carnes meas, à Iudicijs enim tuis timui. Magna eſt (inquit Euſebius Emiſſenus) pœna peccati, metum atque memoriam futuri perdidiſſe Iudicii. Et Ambroſius: Si mente cernerent homines peccatores quale iudicium imminet mundo; ſenſus humanus non diſpergeretur vanitate ſeculari. Mentiri enim non poteſt qui dixit, Cœlum & terra tranſibunt; verba autem mea non tranſibunt. Debemus ergo illa certiſſimè & firmiſſimè credere, expectare, cauere, & ſi per Dei gratiam ex toto corde conuertimur ad Dominum, cogitemus quoque in iſtis, quoniam propè eſt regnum Dei, vt cum fideli populo communicato dicamus hodie: Suſcipiamus Domine miſericordiam tuam in medio templi tui, vt reparationis noſtræ ventura ſolennia congruis honoribus procedamus.* Per Dominum. Amen.

Homilia de latrone.

MISSA

MISSA

DOMINICAE

PRIMÆ ADVENTVS; QVAM EX MISSALI ROMANO A CAPITE VSQVE AD CALCEM TOTAM tranſcripſimus, ne ſequentibus Miſſis eadem ſæpè repeti ſit neceſſe.

Præparatio ad Miſſam pro opportunitate Sacerdotis facienda.

Ad Eccleſiæ ingreſſum, ante altare genu flexus orans dicit:

INtroibo in domum tuam. In holocauſtis reddam tibi vota mea, quę diſtinxerunt labia mea.

Antiphona. Ne reminiſcaris Domine delicta noſtra, vel parentum noſtrorum, neque vindictam ſumas de peccatis noſtris.

PSALMVS 83.

QVam dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini. Cor meum & caro mea, exultauerunt in Deum viuum. Etenim paſſer inuenit ſibi domum: & turtur nidum vbi reponat pullos ſuos. Altaria tua Domine virtutum, rex meus & Deus meus. Beati qui ambulant in domo tua, Domine: in ſæcula ſęculorum laudabunt te. Beatus vir

tus vir cuius eſt auxilium abs te, aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit in valle lachrymarum, in loco quem poſuit. Etenim benedictionem dabit legiſlator, ibũt de virtute in virtutem; videbitur Deus Deorum in Sion. Domine Deus virtutum exaudi orationem meam: auribus percipe Deus Iacob. Protector noſter aſpice Deus: & reſpice in faciem Chriſti tui. Quia melior eſt dies vna in atrijs tuis: ſuper millia. Elegi abiectus eſſe in domo Dei mei magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. Quia miſericordiam & veritatem diligit Deus, gratiam & gloriam dabit Dominus. Nõ priuabit bonis eos qui ambulant in Innocentia, Domine virtutum: Beatus homo qui ſperat in te. Gloria Patri & Filio, & Spiritui ſancto. Sicut erat in principio & nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. *Amen.*

PSALMVS 84.

BEnedixiſti Domine, terram tuam: auertiſti captiuitatem Iacob. Remiſiſti iniquitatem plebis tuę: operuiſti omnia peccata eorũ. Mitigaſti omnẽ irã tuã: auertiſti ab ira indignationis tuę. Conuerte nos Deus ſalutaris noſter: & auerte iram tuam à nobis. Nunquid in æternũ iraſceris nobis, aut extendes iram tuam à generatione in generationem? Deus, tu conuerſus viuificabis nos: & plebs tua lætabitur in te. Oſtende nobis Domine miſericordiam tuam: & ſalutare tuum da nobis. Audiam quid loquatur in me Dominus Deus; quoniam loquetur pacem in plebem ſuam. Et ſuper ſanctos ſuos: & in eos qui conuertuntur ad cor. Veruntamen propè timentes eum ſalutare ipſius: vt in-

vt inhabitet gloria in terra noſtra. Miſericordia & veritas obuiauerunt ſibi: iuſtitia & pax oſculatæ ſunt. Veritas de terra orta eſt: & iuſtitia de cœlo proſpexit. Etenim Dominus dabit benignitatem: & terra noſtra dabit fructum ſuum. Iuſtitia ante eum ambulabit: & ponet in via greſſus ſuos. Gloria Patri & Filio, & Spiritui ſancto: Sicut erat in principio, & nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. *Amen.*

PSALMVS 85.

INclina Domine aurem tuam & exaudi me: quoniam inops & pauper ſum ego. Cuſtodi animam meam quoniam ſanctus ſum: ſaluum fac ſeruum tuum, Deus meus ſperantem in te. Miſerere mei Domine, quoniam ad te clamaui tota die: lætifica animam ſerui tui, quoniam ad te Domine animam meam leuaui. Quoniam tu Domine ſuauis & mitis: & multę miſericordiæ omnibus inuocantibus te. Auribus percipe orationem meam, & intende voci deprecationis meæ: In die tribulationis meæ clamaui ad te: quia exaudiſti me. Nō eſt ſimilis tui in dijs Domine: & non eſt ſecundū opera tua. Omnes gentes quaſcumque feciſti, veniēt & adorabūt corā te Domine: & glorificabūt nomen tuū. Quoniā magnus es tu & faciens mirabilia: tu es Deus ſolus. Deduc me Domine in via tua, & ingrediar in veritate tua: lætetur cor meum, vt timeat nomen tuū. Confitebor tibi Domine Deus meus in toto corde meo, & glorificabo nomē tuū in æternū. Quia miſericordia tua magna eſt ſuper me: & eruiſti animā meā ex inferno inferiori. Deus iniqui inſurrexerūt ſuper me: & Synagoga potētiū quæſie-

quæſierunt animam meam, & non propoſuerũt te in conſpectu ſuo. Et tu Domine Deus miſerator & miſericors: patiens & multæ miſericordiæ, & verax. Reſpice in me, & miſerere mei, da imperiũ tuũ puero tuo: & ſaluũ fac filiũ ancillę tuæ. Fac mecum ſignum in bonum vt videāt qui oderunt me, & confundantur: quoniam tu Domine adiuuiſti me & conſolatus es me. Gloria Patri, &c. Sicut erat, &c.

Psalmvs 115.

Credidi propter quod locutus ſum: ego autem humiliatus ſum nimis. Ego dixi in exceſſu meo: omnis homo mendax. Quid retribuā Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem ſalutaris accipiam: & nomen Domini inuocabo. Vota mea Domino reddam corā omni populo eius, precioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum eius. O Domine quia ego ſeruus tuus: ego ſeruus tuus & filius ancillæ tuæ. Dirupiſti vincula mea tibi ſacrificabo hoſtiam laudis: & nomen Domini inuocabo. Vota mea Domino reddam in conſpectu omnis populi eius: in atrijs domus Domini in medio tui Hieruſalem. Gloria Patri & Filio, &c. Sicut erat in principio, &c.

Psalmvs 129.

De profundis clamaui ad te Domine: Domine exaudi vocem meam. Fiant aures tuæ intendentes in vocem deprecationis meæ. Si iniquitates obſeruaueris Domine: Domine quis ſuſtinebit. Quia apud te propitiatio eſt, & propter legem tuam ſuſtinui te Domine.

Suſtinuit ànima mea in verbo eius: ſperauit anima mea in Domino. A cuſtodia matutina vſque ad noctem ſperet Iſraël in Domino. Quia apud Dominum miſericordia: & copioſa apud eum redemptio: Et ipſe redimet Iſraël ex omnibus iniquitatibus eius. Gloria Patri & Filio, &c. Sicut erat in principio, &c.

Ne reminiſcaris Domine delicta noſtra vel parentum noſtrorum, neque vindictam ſumas de peccatis noſtris.

Kyrie eleiſon, Chriſte eleiſon, Kyrie eleiſon. Pater noſter, &c. ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos à malo. ℣. Ego dixi Domine miſerere mei. ℟. Sana animam meam quia peccaui tibi. ℣. Conuertere Domine aliquantulum, ℟. Et deprecare ſuper ſeruos tuos. ℣. Fiat miſericordia tua Domine ſuper nos, ℟. Quemadmodum ſperauimus in te. ℣. Sacerdotes tui induantur iuſtitiam. ℟. Et Sancti tui exultent. ℣. Ab occultis meis munda me Domine, ℟. Et ab alienis parce ſeruo tuo. ℣. Domine exaudi orationem meam, ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo.

Oremus.

AVres tuæ pietatis mitiſſime Deus, inclina præcibus noſtris & gratia ſancti Spiritus illumina cor noſtrum: vt tuis myſterijs digne miniſtrare, teque æterna charitate diligere mereamur.

DEus cui omne cor patet, & omnis voluntas loquitur, & quem nullum latet ſecretum: purifica per infuſionem ſancti Spiritus cogitationes

tiones cordis noſtri: vt te perfectè diligere & dignè laudare mereamur.

VRe igne ſancti Spiritus renes noſtros & cor noſtrum Domine: vt tibi caſto corpore ſeruiamus, & mundo corde placeamus.

MEntes noſtras quæſumus Domine paracletus qui à te procedit illuminet: & inducat in omnem, ſicut tuus promiſit filius, veritatem.

ADſit nobis quæſumus Domine virtus Spiritus ſancti quæ & corda noſtra clementer expurget, & ad omnibus tueatur aduerſis.

DEus qui corda fidelium ſancti Spiritus illuſtratione docuiſti: Da nobis in eodem Spiritu recta ſapere, & de eius ſemper conſolatione gaudere.

COnſcientias noſtras quæſumus Domine viſitando purifica: vt veniens Dominus noſter Ieſus Chriſtus filius tuus, paratam ſibi in nobis inueniat manſionem. Qui tecum viuit & regnat in vnitate Spiritus ſancti Deus. Per omnia ſęcula ſęculorum. *Amen.*

Cum lauat manus.

DA, Domine, virtutem manibus meis ad abſtergendum omnem maculam: vt ſine pollutione mentis & corporis valeam tibi ſeruire.

Ad amictum.

IMpone, Domine, capiti meo galeam ſalutis, ad expugnandos diabolicos incurſus.

Ad albam.

DEalba me, Domine, & munda cor meum, vt in ſanguine agni dealbatus, gaudijs perfruar ſempiternis.

Ad cin-

Ad cingulum.

PRæcinge me, Domine, cingulo puritatis, & extingue in lumbis meis humorem libidinis: vt maneat in me virtus continentiæ & caſtitatis.

Ad manipulum.

MErear Domine, portare manipulũ fletus & doloris: vt cum exultatione recipiam mercedem laboris.

Ad ſtolam.

REdde mihi, Domine, ſtolam immortalitatis, quàm perdidi in præuaricatione primi parentis: & quamuis indignus accedo ad tuum ſacrum myſterium, merear tamen gaudiũ ſempiternum.

Ad planetam ſeu caſulam.

DOmine, qui dixiſti: Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue: fac vt iſtud portare ſic valeam, quod conſequar tuam gratiam. *Amen.*

ALIÆ ORATIONES PRO OPPORTVNITATE SACERDOTIS ANTE celebrationem & communionem dicendæ.

Sancti Ambroſij Mediolanenſis Epiſcopi, precatio prima præparans ad Miſſam.

DIE DOMINICO.

SVmme Sacerdos, & vere pontifex Ieſu Chriſte, qui te obtuliſti Deo patri hoſtiam purã & immaculatam in ara crucis pro nobis miſeris peccatoribus, quique dediſti nobis carnem tuam ad manducandum, & ſanguinem tuum ad

bibendum,& poſuiſti myſterium illud in virtute Spiritus ſancti dicens: Hæc quotieſcumque feceritis,in mei memoriam facietis. Rogo per tuum ſanguinem pretioſum, magnum ſalutis noſtræ pretium:rogo per hanc miram & ineffabilem charitatem, qua nos miſeros & indignos ſic amare dignatus es, vt lauares nos à peccatis noſtris in ſanguine tuo.Doce me ſeruum tuum indignum, quem inter cætera dona tua, ad officium ſacerdotale vocare dignatus es nullis meis meritis, ſed ſola dignatione miſericordiæ tuæ. Doce me, quæſo, per Spiritum ſanctum tuum, tantum myſterium tractare, ea reuerentia & honore, eaque deuotione & timore, quibus oportet & decet.Fac me,Domine Ieſu Chriſte, per gratiam tuam ſemper illud de tanto myſterio credere & intelligere, ſentire & firmiter retinere, dicere & cogitare quod tibi placet,& expedit animæ meæ. Intret Spiritus tuus bonus in cor meum, qui ſonet ibi ſine ſono, & ſine ſtrepitu verborum,loquatur omnem veritatem tantorum myſteriorum. Profunda ſunt nimis, & ſacro tecta velamine. Propter magnam clementiam tuam,concede mihi hodie & ſemper, Miſſarum ſolemnia puro corde, & pura mente celebrare. Libera cor meum ab immundis & nefandis,vanis & obnoxijs cogitationibus.Muni me beatorũ Angelorũ pia & fida tutela,atq; fortiſſima cuſtodia, vt hoſtes omnium bonorũ, confuſi diſcedant per virtutem tanti myſterij, & per manum ſancti Angeli tui. Repelle à me, Domine Ieſu Chriſte, & à cunctis ſeruis tuis, duriſſimum ſpiritum ſuperbiæ, cenodoxiæ, inuidiæ,iracundiæ, fornicationis & immunditiæ,

dubie-

dubietatis & blaſphemiæ. Confundantur qui me perſequuntur: pereant illi qui perdere cun-cta feſtinant.

FERIA SECVNDA.

REx virtutum, amator caſtitatis, & integritatis amator Deus, cœleſti rore benedictionis tuę extingue in corpore meo totum fomitem ardentem libidinis, & maneat in me tenor totius caſtitatis animæ & corporis. Mortifica in membris meis carnis ſtimulos, & omnes libidinis commotiones, & da mihi veram & perpetuam caſtitatem cum cæteris bonis tuis, quæ tibi placẽt in veritate, vt ſacrificium laudis caſto corpore & mundo corde valeam tibi offerre. Quãta enim, Domine Ieſu Chriſte, cordis contritione & lachrymarum fonte, quanta reuerentia & tremore, quanta corporis caſtitate, & animæ puritate illud diuinum & cœleſte ſacrificium eſt celebrandum, vbi caro tua in veritate ſumitur, vbi ſanguis tuus in veritate bibitur: vbi ſummis ima coniunguntur: vbi adeſt præſentia ſanctorum Angelorum: vbi tu es Sacerdos, & ſacrificium mirabiliter & ineffabiliter conſtitutus.

FERIA TERTIA.

QVis dignè hoc celebrare poterit, niſi tu Deus omnipotens offerentem feceris dignum? Scio, & verè ſcio, & ipſum pietati tuæ cõfiteor, quia non ſum dignus accedere ad tantum myſterium, propter nimia peccata mea, & infinitas negligentias meas. Sed ſcio veraciter, & credo ex toto corde, & ore confiteor, quia

potes me facere dignum, qui ſolus potes mundum facere de immundo conceptum ſemine, de peccatoribus iuſtos facis & ſanctos. Per hanc omnipotentiam tuam te rogo, vt concedas mihi peccatori hoc cœleſte ſacrificium celebrare cum timore & tremore, cum cordis puritate, & lachrymarum fonte, cum lætitia ſpiritali, & cœleſti gaudio. Sentiat mens mea dulcedinem beatiſſimę præſentiæ tuæ, & excubias ſanctorũ Angelorum tuorum in circuitu meo.

FERIA QVARTA.

EGo enim, Domine, memor venerandę Paſſionis tuæ, accedo ad altare tuum, licet peccator, vt offeram tibi ſacrificium, quod tu inſtituiſti, & offerri præcepiſti in commemorationem tuam, pro ſalute noſtra. Suſcipe ergò iſtud, quæſo, Summe Deus, dulciſſime Ieſu Chriſte, pro Eccleſia tua ſancta, & pro cuncto populo tuo, quem acquiſiſti pretioſo ſanguine tuo. Et quoniam me peccatorem inter te & eundem populum medium eſſe voluiſti, licet in me boni operis teſtimonium non agnoſcas, officium diſpenſationis creditę non recuſes, nec per me indignum famulum tuum eorum ſalutis pereat pretium, pro quibus Victima factus ſalutaris, dignatus es eſſe redemptio. Profero ergò, Domine (ſi dignaris propitius intueri) tribulationes plebium, pericula populorum, captiuorũ gemitum; miſeriam orphanorũ: neceſſitates peregrinorum, inopiam debilium: deſperationes languẽtium, defectus ſenum, ſuſpiria Iuuenum: vota virginum, lamenta viduarum.

FERIA QVINTA.

TV enim miſereris omnium, Domine, & nihil odiſti eorum quæ feciſti. Memorare quæ ſit noſtra ſubſtantia, quia tu pater noſter es, ne iraſcaris nobis, neque multitudinē viſcerum tuorum ſuper nos contineas, non enim in iuſtificationibus noſtris proſternimus preces noſtras ante faciem tuam, ſed in miſerationibus tuis multis. Aufer à nobis, Domine, iniquitates noſtras, & ignem ſancti Spiritus in nobis clemēter accende. Aufer cor lapideum de carne noſtra, & da nobis cor carneum, quod te timeat, diligat, & honorificet, te delectetur, te ſequatur, & te perfruatur. Oramus, Domine, clementiam tuam, vt ſereno vultu familiam tuam, ſacri tui nominis officia prę̨ſtolantem, aſpicere digneris: & vt nullius ſit irritum votum, nullius vacua poſtulatio, tu nobis preces ſuggere, quas ipſe audire propitius & exaudire delecteris.

FERIA SEXTA.

ROgamus etiàm te ſancte pater, pro ſpiritibus fidelium defunctorum, vt ſit illis ſalus æterna, ac perpetua ſanitas, gaudium & refrigerium ſempiternum, hoc magnum pietatis Sacramentum. Domine Deus meus, ſit illis hodie magnum & plenum gaudium, de te pane viuo & vero, qui de cœlo deſcendiſti, & das vitam mundo, de carne ſancta & benedicta, Agni videlicet immaculati, qui tollis peccatū mundi: & potari de fonte pietatis tuæ, qui per lanceam militis de latere emanauit crucifixi

Domini noſtri, vt conſolati exultent in laude & gloria tua ſancta. Peto, Domine, clementiam tuam, vt deſcēdat ſuper hunc panem & calicem iſtum plenitudo tuæ diuinitatis. Deſcendat etiā, Domine, illa ſancti Spiritus tui inuiſibilis forma, & incomprehenſibilis majeſtas, ſicut quondam in patrum hoſtias deſcendebat: qui & oblationes noſtras corpus, & ſanguinem tuum efficiat, & me indignum ſacerdotem tuum doceat tantum tractare myſterium: ità vt placidè & benignè ſacrificium ſuſcipias de manibus meis ad ſalutem omnium, tā viuorum quàm defunctorum. Rogo te, Domine, per ipſum ſacroſanctum myſterium corporis & ſanguinis tui, quo quotidiè in Eccleſia tua paſcimur & potamur, abluimur & ſanctificamur, atque vnius tuæ ſummæque diuinitatis participes efficimur: quatenus des mihi virtutes tuas ſanctas, quibus repletus, bona conſcientia ad altare tuum accedam, ità vt hæc cœleſtia Sacramenta efficiantur mihi ſalus & vita. Tu enim dixiſti ore tuo ſancto & benedicto: Panis quem ego dedero, caro mea eſt pro mundi vita, & qui manducat me, vita viuet propter me: ipſe manet in me, & ego in eo. Ego ſum panis viuus qui de cœlo deſcendi. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. Panis dulciſſime ſana palatum cordis mei: vt ſentiam ſuauitatem amoris tui. Sana ab omni languore, vt nullam præter te amem pulchritudinem. Panis candidiſſime, habens in te omne delectamentum, & omnis ſaporis ſuauitatem, qui nos ſemper reficis, comedat te cor meum: & dulcedine ſaporis tui repleantur viſcera animæ meæ. Manducat te Angelus pleno ore, mā-

ducet

ducet te peregrinus homo pro modulo ſuo, ne deficere poſſit in via, tali recreatus viatico.

SABBATHO.

PAnis ſanĉte, panis viue, panis pulcher, panis munde, qui deſcendiſti de cœlo & das vitam mundo, veni in cor meum, & munda me ab omni inquinamento carnis & ſpiritus. Intra in animam meam, ſana & ſanĉtifica me interiùs & exteriùs. Eſto tutamen & perpetua ſalus corporis & animę meę. Repelle à me inſidiãtes mihi. Hoſtes recedant procul à pręſentia tua: vt foris & intus per te munitus, recto tramite perueniã ad tuum regnum: vbi non myſterijs ſicut in hoc tempore agitur, ſed facie ad faciẽ te videbimus, cum tradideris regnum Deo patri, & erit Deus omnia in omnibus. Tunc me de te ſatiabis ſatietate mirifica; vt nec eſuriam nec ſitiam in æternum. Qui cum eodem Deo Patre & Spiritu ſanĉto viuis & regnas in ſæcula ſæculorum. *Amen.*

Alia oratio ſanĉti Ambroſij.

AD menſam dulciſſimi cõuiuij tui, pie Domine Ieſu Chriſte, ego peccator de proprijs meritis nihil pręſumens, ſed de tua confidẽs miſericordia, & bonitate, accedere vereor, & contremiſco. Nàm cor & corpus habeo multis criminibus maculatum, mentem & linguam non cautè cuſtoditam. Ergò, ô pia deitas, ô tremenda majeſtas, ego miſer inter anguſtias deprehenſus, ad te fontem miſericordiæ recurro: ad te feſtino ſanandus, ſub tuam protectionem

fugio:& quem Iudicem ſuſtinere nequeo,ſaluatorẽ habere ſuſpiro.Tibi, Domine, plagas meas oſtendo, tibi verecundiam meam detego. Scio peccata mea multa,& magna,pro quibus timeo. Spero miſericordias tuas, quatũ non eſt numerus.Reſpice ergo in mę oculis miſericordię tuæ Domine Ieſu Chriſte,rex ęterne:Deus & homo, crucifixus propter hominem.Exaudi me ſperãtem in te:miſerere mei pleni miſerijs & peccatis, tu qui fontem miſerationis nunquã manare ceſſabis.Salue ſalutaris victima,pro me,& omni humano genere in patibulo crucis oblata.Salue nobilis & pretioſe ſanguis,de vulneribus crucifixi Domini mei Ieſu Chriſti profluẽs,& peccata totius mũdi abluẽs.Recordare,Domine,creaturæ tuæ, quã tuo ſanguine redemiſti:pœnitet me peccaſſe:cupio emendare quod feci.Aufer ergo à me clementiſſime pater omnes iniquitates & peccata mea:vt purificatus mente & corpore,dignè deguſtare merear ſancta ſanctorũ:& cõcede vt ſancta prælibatio corporis & ſanguinis tui, quã ego indignus ſumere intendo, ſit pecatorũ meorũ remiſſio,ſit delictorũ perfecta purgatio, ſit turpiũ cogitationũ effugatio: bonorũq; ſenſuũ regeneratio:operũq; tibi placentiũ ſalubris efficacia:animæ quoque & corporis,contra inimicorũ meoru inſidias,firmiſſima tuitio. *Amen.*

Oratio Sancti Thomæ Aquinatis.

OMnipotens ſempiterne Deus,ecce accedo ad Sacramentũ vnigeniti Filij tui Domini noſtri Ieſu Chriſti. Accedo tãquam infirmus ad medicũ vitæ,immundus ad fontẽ miſericordiæ,

cæcus

cæcus ad lumen claritatis ęternæ, pauper & egenus ad Dominũ cœli & terræ. Rogo ergò imméſæ largitatis tuę abundantiã, quatenus meã curare digneris infirmitaté, lauare fœditaté, illuminare cœcitatem, ditare paupertatem, veſtire nuditatem: vt te panem Angelorum, Regẽ Regum, Dominum dominantiũ, tanta ſuſcipiã reuerétia & humilitate, tanta contritione & deuotione, tanta puritate & fide, tali propoſito & intentione, ſicut expedit ſaluti animæ meæ. Da mihi, quæſo, Dominici corporis & ſanguinis, non ſolũ ſuſcipere Sacramentum, ſed etiam rem & virtutem Sacramenti. O mitiſſime Deus, da mihi corpus vnigeniti filij tui Domini noſtri Ieſu Chriſti, quod traxit de virgine Maria, ſic ſuſcipere, vt corpori ſuo myſtico merear incorporari, & inter eius membra connumerari. O amantiſſime pater, cócede mihi dilectum filium tuum, quem nunc velatum in via ſuſcipere propono, reuelata tandem facie perpetuo contemplari. Qui tecum viuit & regnat in vnitate Spiritus ſancti Deus. Per omnia ſæcula ſęculorum. *Amen.*

Sacerdos cum ingreditur ad altare, ſignans ſe ſigno Crucis, clara voce dicit.

IN nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. *Amen.*

Introibo ad altare Dei:

Ad Deum qui lętificat Iuuentutem meam.

IVdica me Deus, & diſcerne cauſam meam de gente non ſancta: ab homine iniquo & doloſo erue me.

Quia tu es Deus fortitudo mea, quare me

repuliſti,

repuliſti, & quare triſtis incedo, dum affligit me inimicus?

Emitte lucem tuam & veritatẽ tuam: ipſa me deduxerunt, & adduxerunt in montem ſanctum tuum, & in tabernacula tua.

Et introibo ad altare Dei, ad Deum qui lætificat iuuentutem meam.

Confitebor tibi in cithara Deus, Deus meus: quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me?

Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: ſalutare vultus mei, & Deus meus.

Gloria patri & filio, & Spiritui ſancto.

Sicut erat in principio & nunc, & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. *Amen.*

℣. Introibo ad altare Dei.

℟. Ad Deum qui lætificat iuuentutem meam.

℣. Adiutorium noſtrum in nomine Domini.

℟. Qui fecit cœlum & terram.

CONfiteor Deo omnipotenti, beatæ Mariæ ſemper virgini, beato Michaeli Archangelo, beato Ioanni Baptiſtæ, ſanctis Apoſtolis Petro & Paulo, omnibus ſanctis & vobis, fratres: quia peccaui nimis cogitatione, verbo & opere. Mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa. Ideo precor beatam Mariã ſemper Virginem, beatum Michaelem Archangelum, beatum Ioannem Baptiſtam, ſanctos Apoſtolos Petrum & Paulum, omnes ſanctos & vos, fratres, orare pro me ad Dominum Deum noſtrum.

Reſponſ.

MIſereatur tui omnipotens Deus, & dimiſſis omnibus peccatis tuis perducat te ad vitã æternam.

Deinde

Deinde miniſtri repetunt eandem Confeſſionem, & Sacerdos eandem reſponſionem, & concludit vt ſequitur.

INdulgētiam, abſolutionem, & remiſſionem omnium peccatorū noſtrorum tribuat nobis omnipotens & miſericors Dominus.

℟. Amen.

℣. Deus tu conuerſus viuificabis nos.

℟. Et plebs tua lętabitur in te.

℣. Oſtende nobis Domine miſericordiā tuam.

℟. Et ſalutare tuum da nobis.

℣. Domine exaudi orationem meam:

℟. Et clamor meus ad te veniat.

℣. Dominus vobiſcum.

℟. Et cum ſpiritu tuo.

Aſcendens ad altare dicit, OREMVS.

AVfer à nobis, quęſumus Domine, cunctas iniquitates noſtras, vt ad ſancta ſanctorum puris mentibus mereamur introire. Per Chriſtum Dominum noſtrum, *Amen.*

ORamus te, Domine, per merita ſanctorum tuorum, quorum reliquiæ hic ſunt, & omnium ſanctorum, vt indulgere digneris omnia peccata mea, *Amen.*

DOMINICA PRIMA DE ADVENTV.

Ad Miſſam introitus.

AD te leuaui animam meam: Deus meus in te confido non erubeſcam: neque irrideāt me inimici mei: etenim vniuerſi, qui te expectant, non confundentur. *Pſal.* Vias tuas Domine de-

ne demonſtra mihi, & ſemitas tuas edoce me. *Verſ.* Gloria Patri & Filio, & Spiritui ſancto. Sicut erat in principio, & nunc, & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. *Amen.*

Ad te leuaui.

KYrie eleiſon, Kyrie eleiſon, Kyrie eleiſon. Christe eleisō, Christe eleiſon, Christe eleiſon. Kyrie eleiſon, Kyrie eleiſon, Kyrie eleiſon.

Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo.

Oremus.

EXcita quęſumus Domine, potentiam tuam, & veni: vt ab imminentibus peccatorum noſtrorum periculis, te mereamur protegente eripi, te liberante ſaluari. Qui viuis & regnas cum Deo Patre, in vnitate Spiritus ſancti Deus. Per omnia ſæcula ſæculorum. *Amen.*

DEus qui de beatę Mariæ virginis vtero, verbum tuum Angelo nunciāte, carnem ſuſcipere voluiſti: pręſta ſupplicibus tuis, vt, qui verè eam genitricem Dei credimus, eius apud te interceſſionibus adiuuemur.

ECcleſiæ tuæ quæſumus Domine, preces placatus admitte: vt deſtructis aduerſitatibus, & erroribus vniuerſis, ſecura tibi ſeruiat libertate. Per Dominum noſtrum.

Vel pro Papa.

DEus omnium fidelium paſtor & rector, famulum tuum N. quem paſtorem Eccleſiæ tuæ præeſſe voluiſti, propitius reſpice: da ei, quęſumus verbo & exemplo quibus præeſt, proficere: vt ad vitam vna cum grege ſibi credito, perueniat ſempiternam. Per Dominū noſtrū Ieſum Chriſtum filium tuum: qui tecū viuit & regnat

in vni-

in vnitate Spiritus ſancti Deus: per omnia ſæcula ſæculorum. ℟. *Amen.*

Lectio Epiſtolæ B. Pauli Apoſt. ad Romanos.

FRATRES: Scientes quia hora eſt iàm nos de ſomno ſurgere. Nunc enim propior eſt noſtra ſalus, quã cum credidimus. Nox præceſſit: dies autem appropinquauit. Abijciamus ergò opera tenebrarũ, & induamur arma lucis. Sicut in die, honeſtè ambulemus. Non in cõmeſſationibus & ebrietatibus: non in cubilibus & impudicitijs: non in contẽtione & æmulatione: ſed induimini Dominum Ieſum Chriſtum.

Graduale: Vniuerſi qui te expectant non confundentur Domine.

Verſus: Vias tuas Domine notas fac mihi, & ſemitas tuas edoce me.

Alleluia, Alleluia, ℣. Oſtende nobis Domine miſericordiam tuam; Et ſalutare tuum da nobis, Alleluia.

Ante Euangelium dicit Sacerdos.

MVnda cor meum, ac labia mea, omnipotens Deus, qui labia Iſaiæ prophetæ calculo mundaſti ignito; ita me tua grata miſeratione dignare mundare, vt ſanctum euangelium tuum dignè valeam nunciare. Per Chriſtum Dominum noſtrum. *Amen.*

Dominus ſit in corde meo, & in labijs meis, vt digne & competenter annunciem euangelium ſuum.

Dominus vobiſcum ℟. Et cum ſpiritu tuo.
Sequentia S. Euangelij ſecundum Lucam.
℟. Gloria tibi Domine.

In illo

IN illo tempore: dixit Ieſus Diſcipulis ſuis: Erũt ſigna in ſole & luna,& ſtellis:& in terris preſſura gentium, præ confuſione ſonitus maris,& fluctuum areſcentibus hominibus prę timore, & expectatione, quę ſuperuenient vniuerſo orbi. Nam virtutes cœlorum mouebuntur. Et tunc videbunt filium hominis venientem in nube,cum poteſtate magna, & maieſtate. His autem fieri incipientibus,reſpicite, & leuate capita veſtra, quoniam appropinquat redemptio veſtra. Et dixit illis ſimilitudinem: Videte ficulneam,& omnes arbores: cum producunt iam ex ſe fructum; ſcitis, quoniã propè eſt ęſtas. Ita & vos cum videritis hęc fieri, ſcitote quoniam propè eſt regnum Dei. Amen dico vobis: quia non pręteribit generatio hæc, donec omnia fiant. Cęlum & terra transibũt, verba autem mea non tranſibunt.

Laus tibi Christe.

Symbolum.

CRedo in vnum Deum, Patrem omnipotentem,factorem cœli & terræ, viſibilium omnium,& inuiſibilium. Et in vnum Dominũ Ieſum Chriſtum,filium Dei vnigenitum. Et ex patre natum,ante omnia ſæcula. Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero; Genitum non factum, conſubſtantialem patri, per quem omnia facta ſunt; Qui propter nos homines,& propter noſtram ſalutem, deſcẽdit de cœlis. ET INCARNATVS EST DE SPIRITV SANCTO, EX MARIA VIRGINE, ET HOMO FACTVS EST. Crucifixus etiàm pro nobis ſub Pontio Pilato; paſſus, & ſepultus eſt. Et reſurrexit tertia die,ſecundum ſcripturas: Et aſcendit

cendit in cœlum, ſedet ad dexteram patris. Et iterum venturus eſt cum gloria iudicare viuos & mortuos, cuius regni non erit finis. Et in Spiritum ſanctum Dominum & viuificantem: qui ex patre, filioque procedit. Qui cum patre & filio ſimul adoratur, & conglorificatur: qui locutus eſt per Prophetas. Et vnam Sanctam, Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam. Confiteor vnum baptiſma in remiſſionem peccatorum. Et expecto reſurrectionem mortuorum. Et vitam venturi ſæculi. *Amen.*

Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo.

Oremus.

Offertorium: Ad te leuaui animam meam: Deus meus, in te cõfido, non erubeſcam: neque irrideant me inimici mei: etenim vniuerſi qui te expectant non confundentur.

SVſcipe, ſancte pater omnipotens, æterne Deus, hanc immaculatã hoſtiã, quã ego indignus famulus tuus offero tibi Deo meo viuo & vero, pro innumerabilibus peccatis & offenſionibus, & negligentijs meis, & pro omnibus circumſtantibus, ſed & pro omnibus fidelibus Chriſtianis viuis, atque defunctis: vt mihi & illis proficiat ad ſalutem in vitam æternam. *Amen.*

DEus qui humanę ſubſtantiæ dignitatem mirabiliter condidiſti, & mirabilius reformaſti: Da nobis per huius aquæ, & vini myſterium eius Diuinitatis eſſe conſortes, qui humanitatis noſtrę dignatus eſt fieri particeps, Ieſus Chriſtus filius tuus Dominus noſter. Qui tecum viuit & regnat in vnitate Spiritus ſancti Deus; Per omnia ſęcula ſæculorum. *Amen.*

OFferrimus tibi, Domine, calicem ſalutaris, tuam deprecantes clementiam, vt in conſpectu diuinæ majeſtatis tuæ pro noſtra, & totius mundi ſalute, cum odore ſuauitatis aſcendat. *Amen.*

IN ſpiritu humilitatis, & in animo contrito ſuſcipiamur à te, Domine: & ſic fiat ſactificiũ noſtrum in conſpectu tuo hodie, vt placeat tibi, Domine Deus.

VEni ſanctificator omnipotẽs ęterne Deus, Et bene✠dic hoc ſacrificium tuo ſancto nomini præparatum.

LAuabo inter innocentes manus meas: Et circundabo altare tuum, Domine, vt audiã vocem laudis: & enarrẽ vniuerſa mirabilia tua, Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuę. Ne perdas cùm impijs animam meam: & cum viris ſanguinum vitam meam. In quorum manibus iniquitates ſunt: dextera eorum repleta eſt muneribus. Ego autem in Innocentia mea ingreſſus ſum: redime me, & miſerere mei. Pes meus ſtetit in directo in Eccleſijs benedicam te Domine. Gloria Patri & Filio, & Spiritui ſancto. Sicut erat in principio & nunc, & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. *Amen.*

SVſcipe, ſancta Trinitas, hanc oblationem, quam tibi offerimus ob memoriam Paſſionis, Reſurrectionis, Aſcẽſionis Ieſu Chriſti Domini noſtri, & in honore beatę Mariæ ſemper virginis, & beati Ioannis Baptiſtæ, & ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli, & iſtorum, & omnium Sanctorum: vt illis proficiat ad honorem, nobis autem ad ſalutem: & illi pro nobis intercedere

cedere dignentur in cœlis, quorum memoriam agimus in terris. Per eundem Chriſtum Dominum noſtrum. *Amen*.

Orâte, fratres: vt meum ac veſtrum ſacrificium, acceptabile fiat apud Deum patrem omnipotentem.

Suſcipiat Dominus ſacrificium de manibus tuis ad laudem & gloriam nominis ſui: ad vtilitatem quoque noſtram totiuſque Eccleſiæ ſuæ ſanctæ. *Amen*.

Secreta.

HÆc ſacra nos, Domine, potenti virtute mundatos, ad ſuum faciant puriores venire principium. Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum, qui tecum, &c.

℟. *Amen*.

IN mentibus noſtris, quæſumus Domine, veræ fidei Sacramenta confirma: vt, qui conceptum de virgine Deum verum, & hominem cõfitemur: per eius ſalutiferæ Reſurrectionis potentiã, ad ęternam mereamur peruenire lętitiã.

PRotege nos, Domine, tuis myſterijs ſeruientes: vt diuinis rebus inhęrentes, & corpore tibi famulemur, & mente. Per Dominum.

Vel pro Papa.

OBlatis quæſumus Domine placare muneribus: & famulũ tuum N. quem Paſtorem Eccleſiæ tuæ præeſſe voluiſti, aſſidua protectione guberna. Per Dominum noſtrũ Ieſum Chriſtum filium tuum, qui tecum viuit & regnat in vnitate Spiritus ſancti Deus.

Per omnia ſæcula ſæculorum. ℟. Amen.
℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo.
℣. Surſum corda. ℟. Habemus ad Dominum.

℣. Gratias agamus Domino Deo noſtro.
℟. Dignum, & iuſtum eſt.

Verè dignum & iuſtum eſt, æquum & ſalutare, nos tibi ſemper & vbique gratias agere: Domine ſancte, pater omnipotens, æterne Deus. Per Chriſtum Dominum noſtrum. Per quem maieſtatem tuam laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt Poteſtates, Cœli Cœlorúmque virtutes, ac beata Seraphin, ſocia exultatione concelebrant. Cum quibus & noſtras voces, vt admitti iubeas, deprecamur: ſupplici confeſſione dicentes,

Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth. Pleni ſunt cœli & terra gloria tua, Oſanna in excelſis. Benedictus qui venit in nomine Domini. Oſanna in excelſis.

CANON.

TE igitur clementiſſime pater, per Ieſum Chriſtũ filiũ tuũ Dominũ noſtrũ, ſupplices rogámus, ac petimus, vti accepta habeas & benedicas, hæc ✠ dona, hæc ✠ munera, hæc ✠ ſancta ſacrificia illibata. In primis quę tibi offerimus pro Eccleſia tua ſancta catholica: quam pacificare, cuſtodire, adunare, & regere dignêris toto orbe terrarum: vna cum famulo tuo Papa noſtro N. & Antiſtite noſtro N. nec non & rege noſtro N. & omnibus orthodoxis, atque catholicæ & Apoſtolicę fidei cultoribus.

MEmento Domine famulorum famularúmque tuarum.

Et omnium circunſtantiũ, quorum tibi fides cognita eſt, & nota deuotio, pró quibus tibi offerimus: vel qui tibi offerunt hoc ſacrificium laudis, per ſe, ſuiſque omnibus pro redemptione ani-

ne ani-

ne animarum ſuarum, pro ſpe ſalutis, & incolumitatis ſuæ, tibique reddunt ſua vota æterno Deo, viuo & vero.

Communicantes & memoriam venerantes, in primis glorioſæ, ſemperque virginis Mariæ, genitricis Dei, & Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſed & beatorum Apoſtolorum, ac martyrum tuorum, Petri & Pauli, Andreæ, Iacobi, Ioannis, Thomæ, Iacobi, Philippi, Bartholomæi, Matthæi, Simonis & Thadæi: Lini, Cleti, Clementis, Xiſti, Cornelij, Cypriani, Laurentij, Chryſogoni, Ioannis & Pauli, Coſmę & Damiani. Et omnium ſanctorum tuorum, quorum meritis, precibusque concedas, vt in omnibus protectionis tuæ muniamur auxilio. Per eundem Chriſtum Dominum noſtrum, *Amen.*

HAnc igitur oblationem ſeruitutis noſtrę; ſed & cunctæ familiæ tuæ, quęſumus Domine, vt placatus accipias: diesque noſtros in tua pace diſponas, atque ab æterna damnatione nos eripi, & in electorum tuorum iubeas grege numerari. Per Chriſtum Dominum noſtrum. *Amen.*

Quam oblationem tu Deus in omnibus, quęſumus bene ✠ dictam, aſcrip ✠ tam ra ✠ tam rationabilem, acceptabilemque facere digneris,

Vt nobis Cor ✠ pus & San ✠ guis fiat dilectiſſimi filij tui Domini noſtri Ieſu Chriſti,

Qui pridiè quam pateretur accepit panem in ſanctas ac venerabiles manus ſuas, & eleuatis oculis in cœlum ad te Deum patrem ſuum omnipotentem, tibi gratias agens bene ✠ dixit, fregit, deditque diſcipulis ſuis, dicens: Accipite & manducate,

Hoc est enim corpvs mevm.

Simili modo poſtquam cœnatum eſt, accipiẽs & hunc præclarum calicem in ſanctas ac venerabiles manus ſuas; item tibi gratias agens bene ✠ dixit, deditque diſcipulis ſuis, dicens: Accipite, & bibite ex eo omnes.

Hic eſt enim calix ſanguinis mei, noui & æterni teſtamenti: myſterium fidei: qui pro vobis, & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.

Hæc quotieſcũque feceritis, in mei memoriam facietis.

Vnde & memores Domine, nos ſerui tui, ſed & plebs tua ſancta eiuſdem Chriſti filii tui Domini noſtri, tam beatæ paſſionis, necnon, & ab inferis reſurrectionis, ſed & in cœlis glorioſæ Aſcenſionis, offerimus præclaræ maieſtati tuæ, de tuis donis ac datis hoſtiam ✠ puram, hoſtiam ✠ ſanctam, hoſtiam ✠ immaculatam, panem ✠ ſanctum vitę æternæ, & calicem ✠ ſalutis perpetuæ.

Supra quę propitio ac ſereno vultu reſpicere digneris: & accepta habere, ſicuti accepta habere dignatus es munera pueri tui iuſti Abel, & ſacrificium Patriarchæ noſtri Abrahæ, & quod tibi obtulit ſummus Sacerdos tuus Melchiſedech ſanctum ſacrificium, immaculatam hoſtiam.

Supplices te rogamus omnipotens Deus: iube hæc perferri per manus ſancti Angeli tui in ſublime altare tuum in conſpectu diuinę maieſtatis tuæ, vt quotquot ex hac altaris participatione ſacroſanctũ filii tui cor✠pus & ſan ✠ guinem ſumpſerimus, omni benedictione cœleſti

& gra-

& gratia repleamur. Per eundem Chriſtum Dominum noſtrum. *Amen*.

MEmento etiam, Domine, famulorum, famularumque tuarum; qui nos præceſſerunt cum ſigno fidei, & dormiunt in ſomno pacis. N.

Ipſis, Domine, & omnibus in Chriſto quieſcentibus, locum refrigerij, lucis, & pacis, vt indulgeas deprecamur. Per eundem Chriſtum Dominum noſtrum. *Amen*.

NObis quoque peccatoribus famulis tuis, de multitudine miſerationum tuarũ ſperantibus, partem aliquam & ſocietatem donare digneris, cum tuis Sanctis Apoſtolis & martyribus, cum Ioanne, Stephano, Matthia, Barnaba, Ignatio, Alexandro, Marcellino, Petro, Felicitate, Perpetua, Agatha, Lucia, Agnete, Cęcilia, Anaſtaſia, & omnibus ſanctis tuis: intra quorum nos conſortium, non æſtimator meriti, ſed veniæ, quæſumus, largitor admitte. Per Chriſtũ Dominum noſtrum.

Per quem hæc omnia, Domine, ſemper bona creas, ſan ✠ ctificas, viui ✠ ficas, bene ✠ dicis, & præſtas nobis.

Per ip ✠ ſum: & cum ip ✠ ſo, & in ip ✠ ſo eſt tibi Deo patri ✠ omnipotenti: in vnitate Spiritus ✠ ſancti; OMNIS HONOR ET GLORIA.

Per omnia ſæcula ſæculorum.

℟. Amen.

Oremus. Præceptis ſalutaribus moniti, & diuina inſtitutione formati, audemus dicere.

PAter noſter, qui es in cœlis. Sanctificetur

nomen tuum. Adueniat regnum tuum. Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo & in terra. Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos à malo. *Amen.*

LIbera nos quęſumus, Domine, ab omnibus malis pręteritis, præſentibus, & futuris: & intercedente beata & glorioſa ſemper Virgine, Dei genitrice Maria, cum beatis Apoſtolis tuis Petro & Paulo, atque Andrea, & omnibus Sanctis.

Da propicius pacem in diebus noſtris, vt ope miſericordiæ tuæ adiuti, & à peccato ſimus ſemper liberi, & ab omni perturbatione ſecuri.

Per eundem Dominũ noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum. Qui tecum viuit & regnat in vnitate Spiritus ſancti Deus. Per omnia ſæcula ſæculorum. ℟. Amen.

Pax ✠ Domini ſit ✠ ſemper vobiſ ✠ cum. ℟. Et cum Spiritu tuo.

Hæc commiſtio & conſecratio corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti, fiat accipientibus nobis in vitam æternam. *Amen.*

AGnus Dei, qui tollis peccata mundi, miſerere nobis.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miſerere nobis.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem.

DOmine Ieſu Chriſte, qui dixiſti Apoſtolis tuis: Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis, ne reſpicias peccata mea, ſed fidem

Eccleſiæ tuæ, eamque ſecundum voluntatem tuam pacificare & coadunare digneris. Qui viuis & regnas Deus, per omnia ſæcula ſæculorum. *Amen.*

Pax tecum. ℞. Et cum ſpiritu tuo.

DOmine Ieſu Chriſte, fili Dei viui, qui ex voluntate patris, cooperante Spiritu ſancto, per mortem tuam mundum viuificaſti; libera me per hoc ſacroſanctum corpus, & ſanguinem tuum, ab omnibus iniquitatibus meis, & vniuerſis malis: & fac me tuis inhærere mandatis, & à te nunquam ſeparari permittas. Qui cum eodẽ Deo patre & Spiritu ſancto viuis & regnas Deus in ſæcula ſæculorum. *Amen.*

PErceptio corporis tui, Domine Ieſu Chriſte, quod ego indignus ſumere præſumo, nõ mihi proueniat in iudicium & condemnationem, ſed pro tua pietate proſit mihi ad tutamen mentis & corporis, & ad medelam percipiendam. Qui viuis & regnas cum Deo patre, in vnitate Spiritus ſancti Deus, per omnia ſæcula ſæculorum. *Amen.*

Panem cœleſtem accipiam, & nomen Domini inuocabo.

Domine, non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum, ſed tantum dic verbo, & ſanabitur anima mea.

Corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti cuſtodiat animam meam in vitam æternam. *Amen.*

Quod ore ſumpſimus, Domine, pura mente capiamus: & de munere temporali fiat nobis remedium ſempiternum.

Corpus tuum, Domine, quod ſumpſi, & ſanguis quem potaui, adhæreat viſceribus meis, &

præſta: vt in me nō remaneat vna ſcelerum macula: quem tam pura, & tam ſancta refecerunt Sacramenta. Qui viuis & regnas in ſæcula ſæculorum. *Amen.*

Communio. Dominus dabit benignitatem, & terra noſtra dabit fructum ſuum.

Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo.

Oremus poſt Communio.

SVſcipiamus, Domine, miſericordiam tuam in medio templi tui; vt reparationis noſtræ ventura ſolemnia, congruis honoribus præcedamus.

GRatiam tuam quæſumus Domine, mentibus noſtris infunde: vt, qui Angelo nunciante, Chriſti filij tui incarnationem cognouimus, per paſſionem eius & crucem, ad reſurrectionis gloriam perducamur.

QVęſumus Domine Deus noſter: vt, quos diuina tribuis participatione gaudere, humanis non ſinas ſubiacere periculis.

HÆc nos quæſumus, Domine, diuini Sacramenti perceptio protegat: & famulum tuum N. quem paſtorem Eccleſię tuæ præeſſe voluiſti: vna cum commiſſo ſibi grege, ſaluet ſemper & muniat. Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum, qui tecum viuit & regnat in vnitate Spiritus ſancti Deus, Per omnia ſæcula ſęculorum. ℟. Amen.

Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo.

Benedicamus Domino. ℟. Deo gratias.

Placeat tibi ſancta Trinitas, obſequium ſeruitutis meę, & pręſta: vt ſacrificium, quod oculis tuę maieſtatis indignus obtuli, tibi ſit acceptabile, mihique, & omnibus, pro quibus illud obtuli,

obtuli, ſit te miſerante propitiabile. Per Chriſtum Dominum noſtrum. *Amen.*

Benedicat vos omnipotens Deus, Pa ✠ ter, & Fi ✠ lius, & Spiritus ſanctus.

Dominus vobiſcum. ℞. Et cum ſpiritu tuo.

Initium ſancti Euangelij ſecundum Ioãnem.

℞. Gloria tibi Domine.

IN principio erat verbum: & verbum erat apud Deum: Et Deus erat verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipſum facta ſunt: & ſine ipſo factum eſt nihil. Quod factum eſt, in ipſo vita erat: & vita erat lux hominum, & lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. Fuit homo miſſus à Deo, qui nomen erat Ioannes. Hic venit in teſtimonium: vt teſtimonium perhiberet de lumine: vt omnes crederent per illum. Non erat ille lux, ſed vt teſtimonium perhiberet de lumine. Erat lux vera, quę illuminat omnem hominẽ venientem in hunc mundum. In mundo erat: & mundus per ipſum factus eſt: & mundus eum non cognouit. In propria venit, & ſui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius. Qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri: ſed ex Deo nati ſunt. Et VERBVM CARO FACTVM EST. Et habitauit in nobis: & vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à Patre plenum gratiæ & veritatis.

GRATIARVM ACTIO POST MISSAM.

Antiphona. Trium puerorum cantemus hymnum,quem cantabāt ſancti in camino ignis benedicentes Dominum.

Canticum trium puerorum. DANIEL. 3.

BEnedicite omnia opera Domini Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

Benedicite Angeli Domini Domino: benedicite Cœli Domino.

Benedicite aquę omnes, quę ſuper cœlos ſunt, Domino: benedicite omnes virtutes Domini Domino.

Benedicite ſol & luna Domino: benedicite ſtellæ Cœli Domino.

Benedicite imber & ros Domino: benedicite omnes ſpiritus Dei Domino.

Benedicite ignis & ęſtus Domino: Benedicite frigus & ęſtas Domino.

Benedicite rores & pruina Domino: benedicite gelu & frigus Domino.

Benedicite glacies & niues Domino: benedicite noctes & dies Domino.

Benedicite lux & tenebræ Domino: benedicite fulgura & nubes Domino.

Benedicat terra Dominum: laudet & ſuperexaltet eum in ſæcula.

Benedicite montes & colles Domino: benedicite omnia germinantia in terra Domino.

Benedicite fontes Domino: benedicite maria

& flumina Domino.

Benedicite cete & omnia quæ mouentur in aquis Domino: benedicite omnes volucres Cœli Domino.

Benedicite omnes beſtiæ & pecora Domino: benedicite filij hominum Domino.

Benedicat Iſraël Dominum: laudet & ſuperexaltet eum in ſæcula.

Benedicite ſacerdotes Domini Domino: benedicite ſerui Domini Domino.

Benedicite ſpiritus & animæ iuſtorum Domino: benedicite ſancti & humiles corde Domino.

Benedicite Anania, Azaria, Miſaël Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

Benedicamus Patrem & Filium cum ſancto Spiritu: laudemus & ſuperexaltemus eum in ſæcula.

Benedictus es Domine in firmamento Cœli: & laudabilis & glorioſus, & ſuperexaltatus in ſæcula.

PSALMVS 150.

LAudate Dominum in ſanctis eius: laudate eum in firmamento virtutis eius.

Laudate eum in virtutibus eius: laudate eum ſecundum multitudinem magnitudinis eius.

Laudate eum in ſono tubæ: laudate eum in pſalterio & cythara.

Laudate eum in tympano & choro: laudate eum in chordis & organo.

Laudate eum in cymbalis beneſonantibus, laudate eum in cymbalis iubilationis: omnis ſpiritus laudet Dominum.

Gloria Patri, &c. Sicut erat in principio & nunc,&c.

Triumpuerorum cantemus hymnum:quem cantabant ſancti in camino ignis, benedicentes Dominum.

Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter, &c. ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℞. Sed libera nos à malo.

℣. Confiteâtur tibi Domine, omnia opera tua.

℞. Et ſancti tui benedicant tibi.

℣. Exultabunt ſancti in gloria.

℞. Lætabuntur in cubilibus ſuis.

℣. Non nobis Domine, non nobis.

℞. Sed nomini tuo da gloriam.

℣. Domine exaudi orationem meam.

℞. Et clamor meus ad te veniat.

℣. Dominus vobiſcum. ℞. Et cum ſpiritu tuo.

Oremus.

DEus qui tribus pueris mitigaſti flammas ignium:concede propitius vt nos famulos tuos non exurat flamma vitiorum.

ACtiones noſtras,quęſumus Domine, aſpirando pręueni, & adiuuando proſequere, vt cuncta noſtra oratio & operatio à te ſemper incipiat,& per te cępta finiatur.

DA nobis,quęſumus Domine,vitiorum noſtrorũ flãmas extinguere: qui beato Laurentio martyri tuo tribuiſti tormentorum ſuorum incendia ſuperare. Per Chriſtum Dominum noſtrum. ℞. Amen.

Aliæ orationes poſt celebrationem & Communionem dicendæ.

GRatias tibi ago Domine ſancte Pater omnipotens,ęterne Deus, qui me peccatorẽ,

indi-

indignum famulum tuum, nullis meis meritis, ſed ſola dignatione miſericordiæ tuæ ſatiare dignatus es, pretioſo corpore & ſanguine Filii tui Domini noſtri Ieſu Chriſti. Et precor vt hæc ſancta communio non ſit mihi reatus ad pœnã, ſed intercesſio ſalutaris ad veniam: Sit mihi armatura fidei, & ſcutum bonæ voluntatis: Sit vitiorum meorum euacuatio, concupiſcentiæ & libidinis exterminatio: charitatis & patientiæ, humilitatis & obedientię augmentatio: contra inſidias inimicorum omnium, tam viſibilium, quam inuiſibilium, firma defenſio: motuũ meorum tam carnalium quam ſpiritualium, perfecta quietatio: in te vno ac vero Deo firma adhęſio, atque finis mei fęlix conſummatio. Et præcor te, vt ad illud ineffabile conuiuium me peccatorem perducere digneris: vbi tu cum filio tuo & Spiritu tuo, Sanctis tuis es lux vera, ſatietas plena, gaudium ſempiternum, iucunditas conſummata, & fœlicitas perfecta. Per Chriſtum Dominum noſtrum. *Amen.*

Alia oratio ſancti Bonauenturæ.

TRansfige dulciſſime Domine Ieſu, medullas & viſcera animæ meæ, ſuauiſſimo ac ſaluberrimo amoris tui vulnere, vera, ſerenaque & Apoſtolica ſanctiſſima charitate, vt langueat & liquefiat anima mea ſolo ſemper amore, & deſiderio tui: te concupiſcat & deficiat in atria tua: cupiat diſſolui, & eſſe tecum. Da, vt anima mea te eſuriat, panem Angelorum, refectionem animarum ſanctarum, panẽ noſtrum quotidianum, ſuperſubſtantialem, habentem omnẽ dulcedinem & ſaporem, & omne delectamentum ſuauitatis: te in quẽ deſiderãt Angeli proſpicere,

ſemper

ſemper eſuriat & comedat cor meum, & dulcedine ſaporis tui repleantur viſcera animæ meæ: te ſemper ſitiat fontem vitæ, fontem ſapientiæ & ſcientiæ, fontem æterni luminis, torrentem voluptatis, vbertatem domus Dei: te ſemper ambiat, te quærat, te inueniat, ad te tendat, ad te perueniat, te meditetur, te loquatur: & omnia operetur in laudem & gloriam nominis tui, cũ humilitate & diſcretione, cum dilectione & delectatione, cum facilitate & affectu, cum perſeuerantia vſque in finem: & tu ſis ſolus ſemper ſpes mea, tota fiducia mea, diuitiæ meæ, delectatio mea, iucunditas mea, gaudium meum, quies & trãquillitas mea, pax mea, ſuauitas mea, odor meus, dulcedo mea, cibus meus, refectio mea, refugium meum, ſapientia mea, portio mea, & poſſeſſio mea, theſaurus meus, in quo fixa & firma, & immobiliter ſemper ſit radicata mens mea, & cor meum.

RYTHMVS SANCTI THOMÆ AD SACRAM EVCHARISTIAM.

ADoro te deuotè latens deitas,
Quæ ſub his figuris vere latitas,
Tibi ſe cor meum totum ſubijcit,
Quia te contemplans totum deficit.
Viſus, guſtus, tactus in te fallitur,
Sed auditu ſolo tute creditur.
Credo quicquid dixit Dei filius
Nihil veritatis hoc verbo verius.
In cruce latebat ſola deitas,
Sed hic latet ſimul & humanitas.
Ambo tamen credens atque confitens

Peto-

Peto quod petiuit latro pœnitens.
Plagas ſicut Thomas non intueor,
Deum tamen meum te confiteor.
Fac me tibi ſemper magis credere,
In te ſpem habere, te diligere.
O memoriale mortis Domini!
Panis verus, vitam præſtans homini.
Præſta meæ menti de te viuere,
Et te illi ſemper dulce ſapere.
Pie Pelicane Ieſu Domine,
Me immundum munda tuo ſanguine,
Cuius vna ſtilla ſaluum facere
Totum mundum poſſet ab omni ſcelere.
Ieſu, quem velatum nunc aſpicio,
Quando fiet illud quod tam ſitio.
Vt te reuelata cernens facie,
Viſu ſim beatus tuæ gloriæ. Amen.

DOMINICA SECVNDA ADVENTVS.

CAPVT I.

De Religione dici Dominicę.

SVPERIORE *Dominica ſcripſimus de Aduentu Domini, promiſimus de die Dominica, hoc igitur nunc eſt præſtandum. Eſt dierum quædam obſeruatio prohibita, quædam licita, quædam ita licita vt imperari eam fuerit neceſſe, impie obſeruant dies damnati legibus mathematici, qui obſeruantes motum corporum cœleſtium quibus fiunt & numerantur dies, ea tribuunt fato dierum quæ pendent ex ſola Dei prouidentia, &*

ad illos cœleſtes motus dieſq; nulla ratione pertinent. Male quoque obſeruant dies pagani, male ſuperſtitioſi chriſtiani,qui hunc atrium illum fauſtum,hunc boni,illum mali ominis eſſe exiſtimant, & hoc eſt genus obſeruationis reprehenſum a Paulo. Licita obſeruatio dierum illa exiſtit quæ nec motus ſiderum ad diuinationem, nec hominum deleramenta, ſed naturalem eum ordinem obſeruat,quem faciunt iſtius inferioris aëris variæ mutationes. Ea quoque licita eſt dierum obſeruatio qua in ſemente, in nauigando, in medicina, cæteriſq; rebus multis cœli mutationem ſiderumq; varium motum obſeruamus. Poſtrema atque ea imperata dierum obſeruatio & illam priorem damnat, & ad hanc poſteriorem non pertinet; nec tam eſt dierum quam earum rerum memorabilium obſeruatio, quæ ijs aliquando diebus acciderunt, & quæ die redeunte ea occaſione in memoriam reducũtur. Sic die annua decimam quartam lunam primi menſis obſeruabant Iudæi, quæcumq; tandem extitiſſet eo die ſiderum poſitio, quæcumq; cœli facies quia eo die percuſſerat Dominus Ægyptios tranſiens ſignatas domos Iſraëlitarum. Sic ſeptimum quemque diem religioſe colebant illi ipſi Iudæi,non propter diem qui a præcedente natura non differebat, ſed propter creationem vniuerſi: Et hoc eſt quod dicit Auguſtinus. Ea quippe anniuerſarie in Eccleſia celebrantur quæ inſigniter excellentia certis diebus facta ſunt, vt eorum neceſſariam ſalubremq; memoriam feſtiuitas concelebrata cuſtodiat. Et alibi. Beneficiorum Dei ſolemnitatibus, feſtis,& diebus ſtatutis, dicamus ſacramuſq; memoriam, ne volumine temporũm ingrata ſubrepat obliuio. Sic Chriſtiani diem primum accurate non idcirco obſeruant quod eum error Paganorum Soli dicarit, quod is quatenus dies eſt alijs

Contra Fauſtum lib. 32. cap. 12. De ciuit. Dei li. 10 cap. 4.

diebus ſit præſtantior ſed quia eo die præclariſſima quæque Dei opera acciderunt, idcirco recurrente eo die magna veneratione tantorum operum memoriã religioſè obſeruant, tanta religione vt cæteris diebus omnibus a Deo creatis hunc ſingulari prærogatiuã Dominicum compellent. Cur autem Deus hoc potius quam alio quo die tanta dederit ſuæ diuinitatis documenta, ſtultæ eſt & infinitæ quæſtionis: ſtultæ, quia nulla ratio adferri poteſt, & ad nos ſolos, non etiam ad Deum pertinet dierum conſideratio. Idcirco infinitæ quod futura ſit quæſtio eadem ſi quem alium huic rei diem, vel Dominus elegiſſet, vel tam multa in multos dies partiri voluiſſet. Eſſe autem eũdem diem Dominicum & primum, conſtat ea ratione quod extra omnem controuerſiã Sabbathũ Iudeorũ repræſentet diem ſeptimũ, ex quo ſequitur neceſſario eum eſſe primum qui ante Sabbathũ eſt ſextum, quod eſt vtique dies Dominicus prima Sabbathi, vna Sabbathi. Probatum fuit idem aliis verbis in cõcilio Cæſareæ Paleſtinæ præſidẽte Epiſcopo Theophilo. Dixerũt Epiſcopi: Quẽ credimus factũ fuiſſe in mũdo primũ, niſi Dominicum diem? Theophilus Epiſcopus dixit. Probate quod dicitis. Reſponderunt Epiſcopi ſecundum ſcripturæ authoritate factũ eſt veſpere & mane dies primus, deinde ſecũdus, tertius, quartus, quintus, ſextus, ſeptimus, in quo ſeptimo requieuit Deus ab omnibus operibus ſuis, quem diẽ Sabbathũ appellauit. Ergò cum nouiſſimum diem ſignet Sabbathum, quis poteſt eſſe primus niſi Dominicus dies? Quantæ autem ſint benedictiones huius diei, in eodẽ concilio rogante Theophilo explicarunt Epiſcopi, & his verbis beatus Auguſtinus. Venerabilis eſt hic dies, qui Dominicus dies, & dies primus atque perfectus eſt, & dies clarus, in quo viſa eſt

Beda in commentario de aquinoctio verno, & ex eo Baronius ſub Victore.

Ser. 154. de temp.

lux prima, in quo tranſgreſſi ſunt filij Iſrael mare rubrum ſiccis pedibus, & in quo pluit manna filijs Iſrael in deſerto, & quo Dominus baptizatus eſt in Iordane, quo vinum de aqua in Cana Galileæ factum eſt, quo benedixit Dominus quinque panes, quibus ſatiauit quinque millia hominum, in quo reſurrexit Dominus a morte, quo intrauit Dominus in domos clauſas vbi erant diſcipuli congregati propter metum Iudæorum, in quo Spiritus ſanctus deſcendit in Apoſtolos, & in quo ſperamus Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ad Iudicium venturum, in quo die omnis creatura reformabitur in melius vt Sol & Luna ſeptuplum lumen accipiant, & ſancti homines vitam æternam propter merita obedientiæ recipiant a Deo. Hæc Auguſtinus: Inter has autem benedictiones illa eſt præcipua & ſingularis quod in hac die per reſurrectionem Chriſti & mors interitum, & vita accepit initium; cuius rei memoria ſemel in anno Dominica prima poſt xiiij. lunam primi menſis ſingulari veneratione colitur a Chriſtianis vigilia nocturna, baptiſmo cathecumenorum, lætitia ſpirituali in Alleluia, ſolutione ieiunij, communicatione corporis & ſanguinis Domini, accurata vacatione omnis operis ſeruilis & peccatorum. Et rurſum per ſingulas ſeptimanas hac prima ſabbathi, hoc die Dominico ad quem tranſlata eſt religio veteris Sabbathi, quo die res eadem ſi non pari cum die anniuerſaria magna tamen religione coli a Chriſtianis conſueuit. Accidiſſe autem hæc omnia, alia quoque nonnulla hoc primo die, hoc die Dominico facilè probatur, & quidem de creatione lucis iam eſt oſtenſum. Pluiſſe verò primum hoc die manna, conſtat ea ratione quod miſſi ſunt Iſraelitæ colligere diebus ſex, & ab eius

Benedictus Pererius in gen. can. ſ.conc.6.

tollectione ceſſare die ſeptimo quo non erat Dominus datur{us} manna. De Domini verò reſurrectione, nemo eſt tam rudus qui neſciat Dominum paſſum in paraſcheue, quieuiſſe mortuum in ſepulchro toto Sabbatho, & reſurrexiſſe nocte quæ proximè ſequebatur Sabbathum, & pertinebat ad primam Sabbathi: hoc enim per ſingulas ſeptimanas nos docet ipſi per ſe dies, & ex ſcriptis Euangeliſtarum clarius eſt quam vt adferri huc eorum verba ſit neceſſe. Cætera quoque quæ diei Dominico tribuuntur, vel ex ipſius hiſtoriæ diſertis verbis, vel traditione ſunt teſtata. Maxima fuit itaq;, atque ea grauiſſima ratio colendi hunc diem, quod iam inde à Chriſto mortuo ingenti totius orbis Chriſtiani conſenſu, ita fuit obſeruatum, vt aduerſarij Eccleſiæ qui nunc exiſtunt, hunc quoq; morem retinere ſint coacti, licet quæ eſt eorum in cæteros ritus Catholicos, in hunc quoque morem ſententia valeret. Si enim quod eſt eorum axioma ſine ſcripto nullus debuit admitti Dei cultus, certè nec iſtum tolerare eos oportebat. Verum cum nemo ſubitò fiat peſſimus, factum eſt vt primo impetu ab hoc feſto violando abſtinuerint; Poſt cum die Dominico ſublato omnem viderent ſeſe amiſſuros occaſionem declamandi, qua re vna omnis eorum religio conſiſtit, reſeruata eſt ab iis huic diei non ſua ſed politica, certaque obſeruantia. Atque hæ ſunt cauſæ cur coli hūc diem oporteat. Proximum eſt vt quo ritu atque modo coli eum ſit neceſſe paucis oſtendamus. Sunt hac de re complurima, & in concilijs ſanctiſſimè definita, & in veterum libris grauiſſimè deſcripta quæ vniuerſa duobus capitibus continentur: imperio eorum quæ iubentur, & eorum quæ fieri prohibentur. Imperantur Synaxis, ſeu conuentus Eccleſiæ à veſpera in veſperam, quæ res latiſſimè patet; continet enim res

Oecumenici Leo epiſtola 8 ad Dioſc.

ea vniuerſum pęnè boni Chriſtiani officium. Imperantur vigiliæ, imperantur lætitia ſpiritualis, prohibentur opera ruris & opificum, prohibentur placita, & cæteræ iuris dicendi occupationes, prohibetur ieiunium, & flexio genuum ad orationem prohibetur cõiugum concubitus, prohibetur omne genus peccati, non quod alijs diebus licita ea exiſtant ſed quod circumſtantia huius diei fiant grauiora, prohibentur hiſtriones & mimi, cæteraq; eius generis ſpectacula atque ludi. De quibus videndum eſt paucis, excreſceret enim liber in immenſum, ſi neceſſaria omnia deſcribere vellemus. De Synaxi & Miſſa eius diei eleganter & copioſè B. Aug. ſerm. 25. de tempore qui totus ad hanc rem pertinet. Sciendum eſt, inquit, quod ideò a ſanctis patribus noſtris conſtitutum eſt Chriſtianis & mandatum, vt in ſolemnitatibus ſanctorum, & maximè in Dominicis diebus otium haberent, & a terreno negotio vacarent, vt paratiores & promptiores eſſent ad diuinum cultum cum non haberent quod eos inde retardaret incommodum, relinquerentq; eo tempore terrenam ſollicitudinem, quo facilius poſſent Dei intendere voluntatem. & paulo poſt: Dominicũ ergo die Apoſtoli, & Apoſtolici viri ideo religioſa ſolemnitate habendum ſanxerunt, quia in eo Redemptor noſter a mortuis reſurrexit, quique ideò Dominicus appellatur, vt in eo a terrenis operibus, vel mũdi illecebris abſtinẽtes tantũ diuinis cultibus ſeruiamus, dãtes ſecundũ diei huic honorem & reuerentiã, propter ſpem reſurrectionis noſtræ quam habemus in illa. Nã ſicut ipſe Dominus Ieſus Chriſtus & Saluator reſurrexit a mortuis, ita & nos reſurrecturos in nouiſſimo die ſperamus. Apparet autẽ hunc etiam in ſcripturis ſanctis eſſe ſolẽnem. Ipſe enim eſt primus dies ſeculi, in ipſo formata ſunt elemẽta mũdi,

in ipſo

in ipſo creati ſunt Angeli, in ipſo quoq; à mortuis reſurrexit Chriſtus, in ipſo de cœlis Spiritus ſanctus ſuper Apoſtolos deſcendit, mãna in eodẽ in eremo primũ de cœlo datum eſt. His enim ſpeciebus ac talibus indicijs, Dominica dies extat inſignis. Ac ideò ſancti Doctores Eccleſiæ decreuerunt omnẽ gloriã Iudaici Sabbathiſmi in illam trãſferre, vt quod ipſi in figura nos celebraremus in veritate: quia tũc erit requies noſtra vera, quãdo reſurrectio fuerit perpetrata, & remuneratio in anima & corpore ſimul perfecta. Obſeruemus ergo diẽ Dominicũ fratres & ſanctificemus illam, ſicut antiquis præceptum eſt de Sabbatho dicẽte Legiſlatori A veſpere vſque ad veſperã celebrabitis Sabbatha veſtra. Exod. 20. *Rideamus ne otium noſtrum vanũ ſit ſed a veſpera diei Sabbathi vſque ad veſperam diei Dominici ſequeſtrati a rurali opere, & ab omni negotio, ſoli diuino cultu vacemus. Sic quoque ſanctificamus rite Sabbathum Domini, dicente Domino: Omne opus non facietis in eo. Veniat ergo cuicumque poſſibile ſit ad veſpertinã atque nocturnam celebrationem, & oret ibi in conuentu Eccleſiæ pro peccatis ſuis Deum Qui verò hoc non poſſit, ſaltem in domo ſua oret, & non negligat Deo ſoluere votum, ac reddere penſum ſeruitutis. In die verò nullus ſe à ſacra miſſarũ celebratione ſeparet, neque otioſus quis domi remaneat cæteris ad Eccleſiam pergentibus, neque in venatione ſe occupet, & diabolico mancipetur officio, circumuagando campos & ſyluas, clamorem & cachinnum ore exaltans non gemitum nec orationis verba ex intimo pectore ad Deum proferens. Adhuc quoque, quod deteſtabilius eſt ad Eccleſiam aliqui venientes non intrant, non inſiſtunt precibus, non expectant cum ſilentio ſanctarum miſſarum celebrationem:*

ſed quando lectiones diuinæ intus leguntur, tunc ipſi foris aut cauſas dicere aut diuerſis ſtudent calumnijs impugnare, aut videlicet in alea, vel in iocis inutilibus inſudare. Aliquoties enim quod peius eſt, aliqui nimia iracundia ſuccenduntur, & amariſſimè rixantur ita vt armis ſe vel fuſtibus alteruitrum impetant & ſæpe homicidium perpetrent. & hoc ab illis maximè fit, qui pleni inuidia, & odio, diabolo ductore in conuentum Eccleſiæ pergunt, non vt ſemetipſos adiuuent. ſed vt alios lædant: Tales etiamſi homicidio ibi pereunt, aut ſubita morte rapiuntur, quò alias, niſi cum ipſo, cuius ſecuti ſunt veſtigia, vadunt in æterna tormenta? Nolite hæc facere, fratres mei, nolite voſmetipſos decipere, nolite in conuentu veſtro locum dare diabolo: ſed magis voſmetipſos præparate hoſpitium Chriſto. Non ergò foris fabulis, ſed intus pſalmodiæ & orationibus ſtudete. Nolite inuicem in Eccleſia verboſari, ſed quieti eſtote. Sunt enim plurimi, & præcipuè pleræq; mulieres, quæ ita in Eccleſia garriunt, ita verboſantur, vt lectiones diuinas nec ipſæ audiant, nec alios audire permittant. Nunquid talis conuentus cum tali ordine in domo Dei debet fieri, aut aliter decet in conſpectu Dei, & ſanctorum Angelorum eius aſſiſtere? Et eodem ſermone poſt, grauiter eos reprehendit Auguſtinus qui non ſunt deuoti ad laudes Dei celebrandas, ſed cogunt presbyterum vt abbreuiet miſſam quatenus vnus punctus diei ad dei officium, & reliquum diurnum ſpatium cum nocte ſimul ad eorũ deputetur voluptates, quod faciunt diuites, eos quoque qui inebriantur, & qui peiore exemplo alios cogunt, & adiurant vt ampliùs quam expedit bibant, & indè ſæpe inter eos naſcũtur iurgia, & homicidia. Atque hæc ex illo ſermone B. Aug. paulò prolixius. Pertinet enim is ſermo tùm ad

noſtros

noſtros mores, tùm ad duo Eccleſiæ præcepta de obſeruatione feſtorum dierum, & de audienda per eos dies miſſa. Quod vero in iſto ſermone B. Auguſtinus dicit de tempore obſeruantiæ diei Dominicæ, & cæterorum feſtorum a veſpera in veſperam, id certè acceptum è vetere religione nulli niſi Apoſtoli in morē Chriſtianum inducere potuerunt. Nam quo longiùs fluxerunt tempora à Chriſti morte eo indies plus eſt receſſum a vetere Iudæorum religione. Fieri itaq; non potuit vt hunc morem Iudaicum acciperent poſteriores Chriſtiani quem neglectum a ſuis retro magiſtris animaduerterent. Cauſa vero retinendi huius moris, duæ fortaſſis extiterunt, prior quod ante diluculum diei Dominus reſurrexit, altera naturalis, quod licet diei potior ſit pars lucis, quam tenebrarum, inutilis nihilominus lux exiſtat, ſi vel libidine vel gula, vel qua alia intemperie male nox eſt tranſacta. Et quidem noſtris moribus huius veteris obſeruantiæ à veſpera in veſperam veſtigia nonnulla remanſerunt, idq; in officio Eccleſiaſtico quod monachi paulò ante veſperam auſpicari conſueuerunt ad veterem morem paulo rectius quam clerici qui duabus horis poſt meridiem id facere [illegible] plurimum ſolent. Pertinuiſſe autem hunc morem ad vniuerſam plebem, & hæc verba Aug. & concilio Lugdunenſi probatur vbi ſic legitur. Pronuntiandum eſt laicis vt ſciant tempora feriandi per annum, id eſt omnem Dominicum a veſpera vſque ad veſperam, &c. Et hæc conſuetudo fuit generalis in Anglia apud laicos & clericos vſque ad tempora mutatæ religionis ſub Eduardo. Nūc verò extra id quod diximus Eccleſiaſticum officium omnis diei Dominicæ veneratio incipit à media nocte poſt Sabbathum vſque ad mediam noctem ſequētem fortaſſis quod eſſet difficile diſcedere ab eo more

De conſecrat. diſt. 4. Yuo parte 4. cap. 14.

quo totus iam aſſueuerat orbis Romanus. Qua ratione tota Italia quæ computat diem a prima hora noctis continuo ordine per æquales horas 24. nihilominus in obſeruatione Dominicæ aliorum feſtorum, & ieiuniorum, non computare, ſed æſtimare à media nocte diem conſueuit. De vigilia Dominica eſt canon concilij Matiſconenſis, in quo poſtquam prolixè & grauiter multa ſunt commemorata de die Dominico, quæ nos denuò peperit, & a peccatis omnibus liberauit, in quo iubentur omnes eſſe animo & corpore intenti in hymnis & Dei laudibus, in precibus & lachrymis. Sint inquit oculi, manuſq́; veſtræ toto illo die ad Deum expanſæ, ipſe enim eſt dies requietionis perpetuus, ipſe nobis per ſeptimæ diei vmbram inſinuatus noſcitur in lege & Prophetis. Iuſtum igitur eſt vt hanc diem vnanimiter celebremus, per quam facti ſumus. Fuimus enim ante ſerui peccati, ſed per eam facti ſumus filij Iuſtitiæ. Poſt hæc aliaq́; nonnulla hoc habet iſte canon. Noctē quoque ipſam, quæ nos Luci inacceſſibili reddidit, ſpiritalibus exigamus excubijs, nec dormiamus in ea quemadmodum dormitant, qui nomine tenus Chriſtiani eſſe noſcuntur: ſed oremus & vigilemus operibus ſacris, vt digni habeamur in regno cohæredes fieri Saluatoris. Et in canone concilij Oecumenici ſexti cap. 8. vbi plurima ſunt de die Dominico, hoc quoque de vigilijs imperatur. Auguſtinus in hoc ſuo ſermone vult venire omnes quibus eſt poſſibile ad veſpertinam, atque nocturnam celebrationem, quod vtique eſt vigilia. Verum obſoleta eſt hæc omnis conſuetudo vigiliarum Dominicæ. Lætitia poſtremo ſpiritualis imperatur propter gaudium reſurrectionis, & hoc ea ratione quod ad Paſcha propriè pertinere omnes profiteantur

Concil. Matiſconen. ſecundum cap. 1.

tur

tur hanc illam vocem Prophetæ. Hæc dies quam fecit Dominus, exultemus, & lætemur in ea. Verum quia leui momento ex otio & gaudio ſanctè imperato, tranſeunt homines ad malum otium peius gaudium, idcirco multis canonibus huic malo mederi patres ſunt conati. Et quidem operas rurales & ſeruiles, metere, arare, exactus facere, cæteraq́; ad culturam agri pertinentia diſertè ita prohibent, vt nihilominus Iudaicam ſuperſtitionem teneri hac in re noluit, damnata eorum perſuaſione qui die Dominico agi cum caballis, bobus & vehiculis per itinera non debere exiſtimabant: Eorum quoque errore reprehenſo, qui nullatenus exerceri ea patiebantur, quæ vel ad victum præparandum, vel ad hominis, domuſq́; nitorem pertinerent. Quin etiam Imperatores hos canones leges fecerunt, vt quæ Eccleſiaſtica monitione continebantur, nec niſi in Eccleſiaſticis pœnis ſubiacebant in vim legis ciuilis tranſirent, paremq́; cum cæteris Imperatorijs ſanctionibus authoritatem obtinerent. E quibus ſic Conſtantinus omnes Iudices, vrbanæq́; plebes, & cunctarum artium officia, venerabili die ſolis quieſcant. Ruri tamen poſiti agrorum culturæ libere, licenterq́; inſeruiant. Quoniam frequenter euenit, vt non aptius alio die frumenta ſulcis aut vineæ ſcrobibus mandentur, ne occaſione momenti pereat commoditas cœleſti prouiſione conceſſa. L. omnes indices C. de ferijs.

Quæ Imperatoris conſtitutio non eſt contraria, ſed interpres Canonum, & hoc nos iure vtimur, quoties non aptior culturæ videtur dies. Quæ res varijs rationibus pro arbitrio iudicis Eccleſiaſtici æſtimari conſueuit. Quod verò attinet ad lites & ludicra, ſic Impp. Leo & L. Fin. C. de ferijs.

Anthemius. Dies feſtos Maieſtati altiſſimæ dedicatos nullis volumus voluptatibus occupari, nec vllis exactionum vexationibus profanari. Dominicum itaq; diem ita ſemper honorabilem decernimus, & venerandum vt a cunctis executionibus excuſetur, nulla quemquam vrgeat admonitio, nulla fideiuſſionis flagitetur exactio, taceat apparitio, aduocatio delitescat, ſit ille dies a cognitionibus alienus, præconis horrida vox ſileſcat, reſpirent a controuerſijs litigantes, & habeant fœderis interuallum, ad ſeſe ſimul veniant aduerſarij non timentes, ſubeat animos vicaria pœnitudo pacta conferant, tranſactiones loquantur, nec huius tamen religioſi diei ocia relaxantes obſcœnis quemquam patimur voluptatibus detineri, nihil eodem die ſibi vindicet ſcena theatralis, aut circenſe certamen, aut ferarum lachrymoſa ſpectacula, & ſi in ortum aut natalem celebrandi ſolemnitas inciderit differatur, amiſſionem militiæ, proſcriptionemq; patrimonij ſuſtinebit ſi quis vnquam hoc die feſto ſpectaculis intereſſe, vel cuiuſcumque Iudicis apparitor prætextu negotij publici ſeu priuati hæc quæ hac lege ſtatuta ſunt, crediderit temeranda. Quin illi quos multi Barbaros exiſtimant veteres Alamanni, Beoioarij & Fräci ſeueriſſimè diei Dominici religionem ſunt tutati. Qua de re ſic Alamanni. Die Dominico nemo opera ſeruilia præſumat facere, quia hoc lex prohibuit, & ſacra ſcriptura in omnibus contradicit. Si quis ſeruus in hoc vitio inuentus fuerit, vapulet fuſtibus; liber autem corripiatur vſque ad tertiam vicem. Si autem poſt tertiam correptionem in hoc vitio inuentus fuerit, & Deo vacare die Dominico neglexerit, & opera ſeruilia fecerit, tunc tertiam partem de hereditate perdat. Si autem ſuper hæc inuentus fuerit, vt diei Dominico honorem non

In legibus Alaman. tit. 39.

impen-

impendat, & opera ſeruilia fecerit, tunc coactus & conuictus, coram comite, vbi tunc dux ordinauerit, in ſeruitium tradatur, & quia noluit Deo vacare, in ſempiternum ſeruus permaneat. Et in legibus Boiariorum, non ter ſed bis corripitur, & vice tertia correptionis dicit Lex: Rumpatur dorſum eius quinquaginta percuſſionibus. Seruus vapulatus ſi non emendauit manum dexteram perdat, quia talis cauſa vetanda eſt quæ Deum ad iracundiam prouocat, & exinde flagellamur in frugibus, & penuriam patimur. Si liber homo die Dominico operam ſeruilem fecerit, id eſt, ſi bouem iunxerit, & cum carro ambulauerit dextrum bouem perdat, in itinere conſtitutus cum carro vel naue iubentur pauſare vſque ad ſecundam feriam. Et poſtremo ſic hac de re ſtatuit lex Francica. Statuimus quoque ſecundum quod in lege Dominus præcepit vt opera ſeruilia diebus Dominicis non agantur, ſicut & bonæ memoriæ genitor meus in ſuis ſynodalibus edictis mãdauit, id eſt quod nec viri ruralia exerceant, nec vinea colenda, nec in campis arando, nec in metendo, vel fœnum ſecando, vel ſepem ponendo, nec in ſyluis ſtirpando, vel arbores cædere, vel in petris laborare, nec domos ſtruere, nec in horto laborent, nec ad placita conueniant, nec venationes exerceant. Et tria carraria opera, licet fieri in Dominico die, id eſt, hoſtilia carra, vel victualia, & ſi fortè neceſſe erit, corpus cuiuſlibet duci ad ſepulchrum. Item fœminæ, opera textrilia non faciant, nec capulent veſtitus, nec conſuant, vel acubicula fiant, nec lanam carpere, nec linum battere nec in publico veſtimenta lauare, nec berbices tondere habeãt licitum. Sed ad miſſarum ſolemnia, ad Eccleſiam vndique conueniant, & laudent Deum Dominum in omnibus bonis, quæ nobis in illa die fecit. Cur autem

Legis Frãcicæ li. 1. cap. 25.

Apud Iuſtinum q. 115. olim genua non flecterentur ad orationem in Dominica, hanc adfert rationem Iuſtinus martyr & Philoſophus: Vtriuſq; nos oportuit iugem obtinere memoriam, & ipſius per peccatum lapſus noſtri, & gratiæ Chriſti noſtri per quam a lapſu reſurreximus. Ea propter genuum per ſex dies inclinatio, ſymbolum & nota eſt lapſus per peccata noſtra, quod vero die Dominico genua non flectimus, ſignum eſt & deſignatio reſurrectionis per quam gratia Chriſti, & a peccatis & a morte quæ ab illo interfecta eſt liberati ſumus. A temporibus autem Apoſtolorum conſuetudo talis accepit initium, prout ait B. Irenæus martyr & Epiſcopus Lugdunenſis in libro de paſchate, vbi quoque mentionem facit Pentecoſtes, in qua genua non inflectimus, quoniam pari eſt cum die Dominico poteſtate. De concubitu coniugum habet iſtud B. Auguſtinus. Qui vxorem ſuam in profluuijs poſitā agnouerit, aut in die Dominico, aut alia qualibet ſolemnitate ſe continere noluerit, qui tunc concepti fuerint, aut leproſi, aut epileptici, aut etiam forte dæmoniaci naſcentur. Prohibetur quoque ieiunium die Dominico ob duas cauſas. propter reſurrectionis Dominicæ tantam ſolemnitatē, & propter canonicā authoritatē. Ad priorem cauſam pertinet ea ratio quod Apoſtoli omnem Sabbathi religionē tranſtulerūt in diem ſequente. Erat enim quies Sabbathi vmbra & figura quietis quæ erat futura, & die ab illa vmbratica quiete proxima, exhibita eſt a Chriſto Domino per eius reſurrectionem, & noſtrū hic baptiſma, poſt futuram quoque reſurrectionē. Qua ratione ſicut Sabbatho ſic neque hoc die oportuit ieiunare. Eſt altera quoque ratio Ignatij martyris: Quicūq; Dominicā ieiunauerit. ipſe eſt Chriſti interfector. Quorū verborū is eſt ſenſus. Qui ſtudioſe hoc die idcirco ieiunat,

(Synod. Aquiſgran. cap. 17.) (Epiſt. ad Philip.)

nat quia Chriſtus reſurrexit teſtatur hoc ſuo luctu, & gaudere ſe cum interfectoribus Chriſti, & dolere ſe de eius gloria. Ad canonicã authoritatẽ pertinet ea ratio quod Pagani & heretici eo die varijs de cauſis male ieiunarẽt. Qua ratione dixit concilium Cæſar-Auguſtanũ. Ne quis ieiunet die Dominica cauſa tẽporis, aut perſuaſionis, aut ſuperſtitionis: tẽporis ob eã quã oſtendimus priorẽ cauſam, perſuaſionis ob Manichæos, Euſtatianos, Marchioniſtas, Lampetianos, & Meſſalianos: ſuperſtitionis ob paganos. Qua ſententia ſcribit Papa Melchiades. Ieiuniũ diei dominici & quinta feria nemo celebrare debet, vt inter ieiuniũ Chriſtianorũ & Gentiliũ, veraciter credentium, & hæreticorũ vera & nõ falſa diſcretio habeatur. Synodus quoq; Gãgrenſis Anathema ijs pronũciat qui ieiunãt Dominico propter continentiã quæ putatur aut cõtumaciã. Quod facere ſolere illos hæreticos ſcribit Anaſtaſius Antiochenus Patriarcha, δι᾽ ἀκοινώνητον ἄσκησιν. propter falſam & quẽ ſibi errore finxerãt, vanã & falſam exercitatione Ob verã enim exercitationem cũ non ſtudioſe id ſit, ob tempus ob perſuaſionem, ob ſuperſtitionem, ieiunare licet die Dominico. Quid enim ſi quem tanta vrgeat libido cui ſubueniri niſi acerrimo multorũ dierum continuato ieiunio non poſſit, quis reprehendat ſi Dominicũ cæteris diebus hac de cauſa quis cõiungat. Et hoc certe more ieiunandi ita nunc vtimur, vt neque ieiunia publica authoritate die Dominica vlla ſint cõſtituta, & caſtigationes legitima male frænata carnis nulla die reprehendantur Et vt hunc de die Dominico ſermonem ſemel claudamus, ſic de re tota loquitur cõciliũ foroiulienſe, diẽ autem Dominicũ inchoãte noctis initio, id eſt veſpere Sabbathi, quæ in prima luceſcit Sabbathi, quando ſignum inſonuerit, vel hora eſt ad

1. Epiſt. ad Epiſcopos Hiſpania.

Synod. Gangrẽſis ca. 18.

Turrian. pro canonibus l. 1 cap 21.

Tom. 3. conc. c. 13

veſper-

veſpertinum celebrandum officium, non propter honorem Sabbathi vltimi, ſed propter ſanctam illam noctem primi Sabbathi, hoc eſt Dominici diei, cum omni reuerentia, & honorifica religione, venerari omnibus mandamus Chriſtianis: Abſtinere primũ omnium ab omni peccato, & ab omni opere carnali, etiam a proprijs coniugibus, & ab omni opere terreno, & nihil aliud vacare, niſi ad orationem: concurrere ad eccleſiam cum ſumma mentis deuotione ceſſante omni cauſarum ſtrepitu: cum charitate & dilectione benedicere Deum patrem, & laudare totis medullis cordis vnigenitum Dei filium, qui iſtā diem per glorioſam ſuam ſanctificauit reſurrectionem: & hymnum dicere ſancto Spiritu qui eam benedixit per

Act. 2. *admirabilem ſuum aduentum, quando in igneis linguis ſuper beatos deſcendit Apoſtolos. Sed & omniũ pene dona chariſmatum in eadem ſacratiſſima die*

Ioan. 20 *creduntur in mundo collata. Nam in ipſa die Domi-*

Matt. 14 *nus poſt reſurrectionem, in diſcipulis ſuis Spiritum ſanctum ad remittenda peccata inſufflauit. In ipſa in deſerto Dominus de quinque panibus quinque millia hominum pauit. In ipſa die manna pluit de cœlis primum in eremo, & multæ aliæ ſpiritalium munificentiæ aerum in ipſa die ſunt manifeſtatæ, quas cunctas longum eſt per ordinem recenſeri. Ipſum eſt*

Iſai. 58 *enim Sabbathum Domini delicatum, de quo ſcriptu-*

Exod 35 *ra dicit: Qui fecerit in eo opus ſeruile, id eſt peccati, morte moriatur. Porrò ſi de illo Sabbatho diceret quod Iudæi celebrant, quod eſt vltimum in hebdomada, quod & noſtri ruſtici obſeruant, diceret tantùm Sabbathum; & nequaquam adderet delicatum & meum. Sed quia differentiam voluit facere inter illud, & iſtud quod eſt Dominica dies, ideo addidit, meum. Ac ſi diceret meum, non veſtrum: delicatũ*

non in veſtris obſeruationibus maculatum. Et ideo eum omni reuerentia eſt a nobis honorandum atque colendum, atque hæc de Dominica paulo prolixius. Eſt enim res digniſſima, & quæ ſeptimo quoque die recurrit. Nomina verò huius diei ſunt multa. Paganum vnum, dies Solis, Iudæa duo, prima Sabbathi, vna Sabbathi. Christiana etiam plura, dies Dominicus, dies octaua, Paſcha, feria prima, dies panis, dies lucis. De nomine pagano dicemus poſtea. Nomina Iudaica inde ſunt profecta quod ſicut nos ſeptimanam feriis, ſic illi prima, ſecunda, tertia, quarta, quinta, ſexta, Sabbathi dies ſuos diſtinguere conſueuerũt. Qua ratione fit vt prima Sabbathi ſit nobis Dominicus, qui aliter etiam dicitur vna Sabbathi, & ea voce, hac ſignificatione vſus eſt Paulus. De Domini- 1. Cor. 16
co iam diximus: Et hoc nomine eam diem appellauit Ioannes Apoſtolus in Apocalyp. Fui inquit in Spiritu Dominica die. Et Clemens in conſtitutionibus Clem. l. 2 cap. 61.
Apoſtolicis, iubet die Dominico diligentius conuenire laudem Deo laturos, qui per Ieſum cuncta condidit, & illum ad nos miſit, & a mortuis excitauit. Nam quam excuſationem adferre poteſt Deo qui in hoc die non conuenit ad audiendum ſalutarem de reſurrectione ſermonem, in quo tres orationes ſtantes concipimus, in memoriam illius qui tertio die reſurrexit, Prophetarum lectio habetur, & Euangelij prædicatio, & ſacrificij oblatio, atque ſacrificij diſpenſatio. De myſterio octauæ dicemus alibi. Paſcha in ordine Romano nominatur hic dies ea ratione quod ſit anniuerſarij paſchatis repetitio. De voce feriarum dicemus item poſtea. De vocibus panis & lucis ſcribit Chryſoſtomus de reſurrect. homil. 5.

CAPVT II.

EXPLICATIO MISSÆ DOMINICÆ SECVNDÆ ADVENTVS.

TOTVM *officium iſtius Dominicæ perti-
net ad aduentum Domini in carne, & ad
lætitiam ſpiritualem quæ eius occaſione,
& propter Domini ſecundum Aduen-
tum naſcitur in cordibus fidelium. Qua ratione ad
ingreſſum officij ſub nomine primæ & veteris Eccle-
ſiæ expectantis hunc aduentum canit Eccleſia ex
Propheta Iſaia. Populus Sion, Ecce Dominus veniet
ad ſaluandas gentes: Et quid eſt, ô Propheta, quod fa-
cturus eſt iſte Dominus qui veniet, quomodo ſalua-
bit gentes? Legite Euangelium, & inue...etis, quia ipſe
faciet cæcos videre, claudos ambulare, ſurdos audi-
re, ipſe mundabit leproſos, ſuſcitabit mortuos, paupe-
res euangelizabit, & hoc non ſolum in diebus vitæ
ſuæ terrenæ quam hic aliquando, & aliquamdiu eſt
habiturus, ſed in æternum iſta eſt facturus diligen-
tibus ſe, quia ipſe auditam faciet vocem gloriæ ſuæ in*
Cant. 2. *lætitia cordis veſtri. Ipſe enim eſt turtur, cuius vox
audita eſt in terra noſtra: ſignificans ver, & luctu
ſuo clamans pœnitentiam, vt ſic veniatur ad autum-
num, ad perceptionem fructuum quod erit in illa die
cum auditam faciet in plena lætitia cordis veſtri, il-
lam vocem gloriæ ſuæ: Venite benedicti patris veſtri,
percipite regnum. Et ad iſtarum rerum conſidera-
tionem excitat nos Eccleſia per pſalmum 79. ad in-
troitum 49. ad graduale 121. ad Alleluya, & 84. ad
offertorium. Et quidem in pſalmo 79. Sunt multa
vota expectantium Dominum, inuocatur vt veniat,*

expecta-

expectatur vt veniat, deſideratur vt veniat. Qui ſedes ſuper Cherubin manifeſtare coram Ephraim Beniamin & Manaſſe. Apparet coram gente Iudaeorum, coram populo Iſraël, ibi enim Ephraïm, ibi caeteri. Excita potentiam tuam, & veni, vt ſaluos facias nos. Deus conuerte nos, auerſi enim ſumus à te, & niſi tu conuertas non conuertemur. Oſtende faciem tuam, & ſalui erimus. Videamus hic faciem obnubilatam carne, velo infirmitatis tuæ, vt poſt videamus glorioſam ſedentis in Cælo. Et ex Pſalmo 49. oſtendit vnde ſit Aduentus eius. Ex Syon ſpecies decoris eius, Deus manifeſtè veniet. Qui venit occultùs, veniet manifeſtus, venit occultus iudicandus, veniet manifeſtus iudicaturus, venit occultùs, vt ante iudicem ſtaret, veniet manifeſtus, vt etiam de iudicibus iudicet. Congregate illi Sanctos eius. Vox diuina & Prophetica videns futura tanquam præſentia, exhortatur Angelos congregantes: mittet enim Angelos ſuos, & congregabuntur ante eum omnes gentes. Congregate illi ſanctos eius qui diſponunt teſtamentum eius ſuper ſacrificia, id eſt, qui cogitant de promiſſis eius ſuper illa quæ operantur: Ipſa enim ſunt ſacrificia. Et huius rei cogitatione erumpens in Dei laudem, & cantans Alleluja, Alleluya, ſic ſubdit Eccleſia ex Pſal. 121. Lætatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi, in domum Domini ibimus. Ergo curramus, curramus, quia in domum Domini ibimus, curramus, & non fatigemur, quia illuc perueniemus vbi non laſſabimur, curramus in domum Domini, iocundetur anima noſtra in his qui ea nobis dicunt. Qui enim ea nobis dicunt priores, viderunt ipſam patriam de longinquo clamantes ad poſteriores:

In domum Domini ibimus: Ambulate, currite, viderunt illam Apoſtoli, & dixerunt nobis, currite, ambulate, ſequimini in domum Domini ibimus. Et quid dicit vnuſquiſque noſtrum. Lætatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi, in domum Domini ibimus, lætatus ſum in Prophetis, lætatus ſum in Apoſtolis, omnes enim iſti dixerunt nobis in domum Domini ibimus. Et quia iſta ſpes non eſt niſi de conuerſione, & conuerſio non niſi à Deo, ideò offerens ſe Deo dicit Eccleſia ex pſalmo 84. Deus tu conuertens viuificabis nos, non noſtra ſponte ſine miſericordia tua conuertimur ad te, ſed tu conuertens viuificabis nos, vt non ſolum viuificatio noſtra à te ſit, ſed etiam ipſa conuerſio vt viuificemur. Deus tu conuertens viuificabis nos. Et plebs tua lætabitur in te, malo ſuo lætabitur in ſe, bono ſuo lætabitur in te. Quando enim voluit habere gaudia de ſe, inuenit planctum in ſe, nunc verò quia totum gaudium noſtrum Deus eſt, qui vult ſecurus gaudere in illo gaudeat qui non poteſt perire, qui cùm dicit tibi: Ego ſum lux mundi, vocat te ad ſe, cùm vocat te, conuertit te, cum conuertit te ſanat te, cùm ſanauerit te, videbis conuerſorem tuum cui dicitur. Et plebs tua lætabitur in te. Oſtende nobis miſericordiam tuam, & ſalutare tuum da nobis. Fœlix eſt cui Deus oſtendit miſericordiam ſuam: oſtendendo eum illi miſericordiam ſuam perſuadet illi quia quidquid boni habet ipſe homo, non habet niſi ab illo, quia omne bonum noſtrum ipſe eſt. Collecta quoque imitatur vocẽ clamantis in deſerto. Clamabat illa ad Domini Aduentum Parate vias Domini, rectas facite ſemitas eius, ad illam vocem reſpondet Eccleſia. Excita Domine corda noſtra ad præparandas vnigeniti tui vias, vt per eius Aduentum purificatis tibi mentibus ſeruire mereamur. Magnus expectatur hoſpes, domus

eius

eius futura eſt anima noſtra purganda eſt itaque domus, bona eſt domus in ſua ſubſtantia, ſed ſordes in eam ſunt ingreſſæ. Purificanda eſt itaque domus, ad exemplum Aduentus eius, imo per Aduentum eius, Deus factus eſt homo. Eijcienda igitur eſt omnis ſuperbia natus eſt de virgine, eijcienda eſt igitur omnis libido, natus eſt pauper in diuerſorio, eijcienda eſt igitur auaritia, amouenda ſunt omnia quæ poſſunt impedire celerem & facilem progreſſum venientis tanti hoſpitis, complanentur viæ aſperæ, dirigantur tortuoſæ, impleantur valles, humilientur colles & montes, & ſic videbit omnis caro ſalutare Dei. Rectas faciamus vias & ſemitas in cordibus noſtris Deo, impleamur virtutibus, inclinemur humilitate, praua mutemus in recta, aſpera vertamus in mollia, erigant ſe puſillanimes, quia habent Deum fratrem, humilietur ſuperbi, quia Deus factus eſt humilis vſque ad formam ſerui. Et recte huic voto Eccleſia coniungitur Euangelium de iſta voce clamantis in deſerto: Clamauerat vox illa in vtero, clamauerat in deſerto, & pauci attenderant: clamauerat iterum & propius oſtenderat digito. Ecce Agnus Dei. Et vt magis homines intelligerent, ac noſſent ſalutare Dei, iam mittit diſcipulos ſuos, non vt ipſe, ſed vt illi diſcerent, & per illos omnes Iudæi, quia hic eſt Chriſtus. Multa ibi dicit Dominus, poſtremum, & maximum pauperes euangelizantur. Dixerat idem ante Spiritus Domini ſuper me, euangelizare pauperibus miſit me. Et alibi Propheta: Super quem requieſcet ſpiritus meus? ſuper humilem, & trementem ſermones meos. Iſta igitur eſt via qua venit bonus nuncius. Vtinam Domine ambulemus vias iſtas, tu enim dixiſti: Beatus qui non fuerit ſcandalizatus in me, Idem de hac via dixerat ante ille qui miſit ad te ex vinculis, cui tu das teſtimonium.

Hieronymus ſuper Iſaiã.

Luc. 4.

Iſai. 66.

ſed quando lectiones diuinæ intus leguntur, tunc ipſi foris aut cauſas dicere aut diuerſis ſtudent calumnijs impugnare, aut videlicet in alea, vel in iocis inutilibus inſudare. Aliquoties enim quod peius eſt, aliqui nimia iracundia ſuccenduntur, & amariſſimè rixantur, ita vt armis ſe vel fuſtibus alteruitrum impetant & ſæpe homicidium perpetrent: & hoc ab illis maxime fit, qui pleni inuidia, & odio, diabolo duce in conuentum Eccleſiæ pergunt, non vt ſemetipſos adiuuent. ſed vt alios lædant: Tales etiamſi homicidio ibi pereunt, aut ſubita morte rapiuntur, quò alias, niſi cum ipſo, cuius ſecuti ſunt veſtigia, vadunt in æterna tormenta? Nolite hæc facere, fratres mei, nolite voſmetipſos decipere, nolite in conuentu veſtro locum dare diabolo: ſed magis voſmetipſos præparate hoſpitium Chriſto. Non ergò foris fabulis, ſed intùs pſalmodiæ & orationibus ſtudete. Nolite inuicem in Eccleſia verboſari, ſed quieti eſtote. Sunt enim plurimi, & præcipuè pleræq́ mulieres, quæ ita in Eccleſia garriunt, ita verboſantur, vt lectiones diuinas nec ipſæ audiant, nec alios audire permittant. Nunquid talis conuentus cum tali ordine in domo Dei debet fieri, aut aliter decet in conſpictu Dei, & ſanctorum Angelorum eius aſſiſtere? Et eodem ſermone poſt, grauiter eos reprehendit Auguſtinus qui non ſunt deuoti ad laudes Dei celebrandas, ſed cogunt presbyterum vt abbreuiet miſſam quatenus vnus punctus diei ad dei officium, & reliquum diurnum ſpatium cum nocte ſimul ad eorū deputetur voluptates, quod faciunt diuites, eos quoque qui inebriantur, & qui peiore exemplo alios cogunt, & adiurant vt ampliùs quam expedit bibant, & indè ſæpe inter eos naſcūtur iurgia, & homicidia. Atque hæc ex illo ſermone B. Aug. paulò prolixius. Pertinet enim is ſermo tùm ad

noſtros mores, tùm ad duo Eccleſiæ præcepta de obſeruatione feſtorum dierum, & de audienda per eos dies miſſa. Quod verò in iſto ſermone B. Auguſtinus dicit de tempore obſeruantiæ diei Dominicæ, & cæterorum feſtorum a veſpera in veſperam, id certé acceptum è vetere religione nulli niſi Apoſtoli in morē Chriſtianum inducere potuerunt. Nam quo longiùs fluxerunt tempora à Chriſti morte eo indies plus eſt receſſum a vetere Iudæorum religione. Fieri itaq; non potuit vt hunc morem Iudaicum acciperent poſteriores Chriſtiani quem neglectum a ſuis retro magiſtris animaduerterent. Cauſa vero retinendi huius moris, duæ fortaſſis extiterunt, prior quod ante diluculum diei Dominus reſurrexit, altera naturalis, quod licet diei potior ſit pars lucis quam tenebrarum, inutilis nihilominus lux exiſtat, ſi vel libidine vel gula, vel qua alia intemperie male nox eſt tranſacta. Et quidem noſtris moribus huius veteris obſeruantiæ à veſpera in veſperam veſtigia nonnulla remanſerunt, idq; in officio Eccleſiaſtico quod monachi paulò ante veſperam auſpicari conſueuerunt ad veterem morem paulò rectius quam clerici qui duabus horis poſt meridiem id facere vt plurimum ſolent. Pertinuiſſe autem hunc morem ad vniuerſam plebem, & hæc verba Aug. & concilio Lugdunenſi probatur vbi ſic legitur. Pronuntiandum eſt laicis vt ſciant tempora feriandi per annum, id eſt omnem Dominicum à veſpera vſque ad veſperam, &c. Et hæc conſuetudo fuit generalis in Anglia apud laicos & clericos vſque ad tempora mutatæ religionis ſub Eduardo. Nūc vero extra id quod diximus Eccleſiaſticum officium omnis diei Dominicæ veneratio incipit à media nocte poſt Sabbathum vſque ad mediam noctem ſequētem fortaſſis quod eſſet difficile diſcedere ab eo more

De conſecrat. diſt. 4. Yuo parte 4. cap. 14.

quo totus iam aſſueuerat orbis Romanus. Qua ratione tota Italia quæ computat diem a prima hora noctis continuo ordine per æquales horas 24. nihilominus in obſeruatione Dominicæ aliorum feſtorum, & ieiuniorum, non computare, ſed æſtimare a media nocte diem conſueuit. De vigilia Dominica eſt canon concilij Maticonenſis, in quo poſtquam prolixè & grauiter multa ſunt commemorata de die Dominico, quæ nos denuò peperit, & a peccatis omnibus liberauit, in quo iubentur omnes eſſe animo & corpore intenti in hymnis & Dei laudibus, in precibus & lachrymis. Sint inquit oculi, manuſq́ue veſtræ toto illo die ad Deum expanſæ, ipſe enim eſt dies requietionis perpetuus, ipſe nobis per ſeptimæ diei vmbram inſinuatus noſcitur in lege & Prophetis. Iuſtum igitur eſt vt hanc diem vnanimiter celebremus, per quam facti ſumus. Fuimus enim ante ſerui peccati, ſed per eam facti ſumus filij Iuſtitiæ. Poſt hac aliaq́ue nonnulla hoc habet iſte canon. Noctē quoque ipſam, quæ nos Luci inacceſſibili reddidit, ſpiritalibus exigamus excubijs, nec dormiamus in ea quemadmodum dormitant, qui nominetenus Chriſtiani eſſe noſcuntur: ſed oremus & vigilemus operibus ſacris, vt digni habeamur in regno cohæredes fieri Saluatoris. Et in canone concilij Oecumenici ſexti cap. 8. vbi plurima ſunt de die Dominico, hoc quoque de vigilijs imperatur. Auguſtinus in hoc ſuo ſermone vult venire omnes quibus eſt poſſibile ad veſpertinam, atque nocturnam celebrationem, quod vtique eſt vigilia. Verum obſoleta eſt hæc omnis conſuetudo vigiliarum Dominicæ. Lætitia poſtremo ſpiritualis imperatur propter gaudium reſurrectionis, & hoc ea ratione quod ad Paſcha propriè pertinere omnes profiteantur

Concil. Maiſconen. ſecundum cap. 1.

tur

tur hanc illam vocem Prophetæ. Hæc dies quam fecit Dominus, exultemus, & lætemur in ea. Verum quia leui momento ex otio & gaudio ſanctè imperato, tranſeunt homines ad malum otium peius gaudium, idcirco multis canonibus huic malo mederi patres ſunt conati. Et quidem operas rurales & ſeruiles, metere, arare, exactus facere, cæteraq; ad culturam agri pertinentia diſertè ita prohibent, vt nihilominus Iudaicam ſuperſtitionem teneri hac in re noluit, damnata eorum perſuaſione qui die Dominico agi cum caballis, bobus & vehiculis per itinera non debere exiſtimabant: Eorum quoque errore reprehenſo qui nullatenus exerceri ea patiebantur, quæ vel ad victum præparandum, vel ad hominis, domuſq; nitorem pertinerent. Quin etiam Imperatores hos canones leges fecerunt, vt quæ Eccleſiaſtica monitione continebantur, nec niſi in Eccleſiaſticis pœnis ſubiacebant in vim legis ciuilis tranſirent, paremq; cum cæteris Imperatorijs ſanctionibus authoritatem obtinerent. E quibus ſic Conſtantinus omnes Iudices, vrbanæq; plebes, & cunctarum artium officia, venerabili die ſolis quieſcant. Ruri tamen poſiti agrorum culturæ libere, licenterq; inſeruiant. Quoniam frequenter euenit, vt non aptius alio die frumenta ſulcis aut vineæ ſcrobibus mandentur, ne occaſione momenti pereat commoditas cœleſti prouiſione conceſſa. L. omnes indices C. de ferijs.

Quæ Imperatoris conſtitutio non eſt contraria, ſed interpres Canonum, & hoc nos iure vtimur, quoties non aptior culturæ videtur dies. Quæ res varijs rationibus pro arbitrio iudicis Eccleſiaſtici æſtimari conſueuit. Quod verò attinet ad lites & ludicra, ſic Impp. Leo & Anthe- L. Fin. C. de ferijs.

Anthemius. Dies feſtos Maieſtati altiſſimæ dedicatos nullis volumus voluptatibus occupari, nec vllis exactionum vexationibus profanari. Dominicum itaq; diem ita ſemper honorabilem decernimus, & venerandum vt a cunctis executionibus excuſetur, nulla quemquam vrgeat admonitio, nulla fideiuſſionis flagitetur exactio, taceat apparitio, aduocatio delitefcat, ſit ille dies a cognitionibus alienus, præconis horrida vox ſileſcat, reſpirent a controuerſijs litigantes, & habeant fœderis interuallum, ad ſeſe ſimul veniant aduerſarij non timentes, ſubeat animos vicaria pœnitudo pacta conferant, tranſactiones loquantur, nec huius tamen religioſi diei ocia relaxantes obſcœnis quemquam patimur voluptatibus detineri, nihil eodem die ſibi vindicet ſcena theatralis, aut circenſe certamen, aut ferarum lachrymoſa ſpectacula, & ſi in ortum aut natalem celebrandi ſolemnitas inciderit differatur, amiſſionem militiæ, proſcriptionemq; patrimonij ſuſtinebit ſi quis vnquam hoc die feſto ſpectaculis intereſſe, vel cuiuſcumque Iudicis apparitor prætextu negotij publici ſeu priuati hæc quæ hac lege ſtatuta ſunt, crediderit temeranda. Quin illi quos multi Barbaros exiſtimant veteres Alamanni, Beoiuarij & Fräci ſeueriſſimè diei Dominici religionem ſunt tutati. Qua de re ſic Alamanni. Die Dominico nemo opera ſeruilia præſumat facere, quia hoc lex prohibuit, & ſacra ſcriptura in omnibus contradicit. Si quis ſeruus in hoc vitio inuentus fuerit, vapulet fuſtibus; liber autem corripiatur vſque ad tertiam vicem. Si autem poſt tertiam correptionem in hoc vitio inuentus fuerit, & Deo vacare die Dominico neglexerit, & opera ſeruilia fecerit, tunc tertiam partem de hereditate perdat. Si autem ſuper hæc inuentus fuerit, vt diei Dominico honorem non

In legibus Alaman. tit. 39.

impen-

impendat, & opera ſeruilia fecerit, tunc coactus & conuictus, coram comite, vbi tunc dux ordinauerit, in ſeruum tum tradatur, & quia noluit Deo vacare, in ſempiternum ſeruus permaneat. Et in legibus Boiariorum, non ter ſed bis corripitur, & vice tertia correptionis dicit Lex: Rumpatur dorſum eius quinquaginta percuſſionibus. Seruus vapulatus ſi non emendauit manum dexteram perdat, quia talis cauſa vetanda eſt quæ Deum ad iracundiam prouocat, & exinde flagellamur in frugibus, & penuriam patimur. Si liber homo die Dominico operam ſeruilem fecerit, id eſt, ſi bouem iunxerit, & cum carro ambulauerit dextrum bouem perdat, in itinere conſtitutus cum carro veniat, iubentur pauſare vſque ad ſecundam feriam. Et poſtremo ſic hac de re ſtatuit lex Francica. Statuimus quoque ſecundum quod in lege Dominus præcepit vt opera ſeruilia diebus Dominicis non agantur, ſicut & bonæ memoriæ genitor meus in ſuis ſynodalibus edictis mādauit, id eſt quod nec viri ruralia exerceant, nec vinea colenda, nec in campis arando, nec in metendo, vel fœnum ſecando, vel ſepem ponendo, nec in ſyluis ſtirpando, vel arbores cædere, vel in petris laborare, nec domos ſtruere, nec in horto laborent, nec ad placita conueniant, nec venationes exerceant. Et tria carraria opera, licet fieri in Dominico die, id eſt, hoſtilia carra, vel victualia, & ſi forte neceſſe erit, corpus cuiuſlibet duci ad ſepulchrum. Item fœminæ, opera textrilia non faciant, nec capulent veſtitus, nec conſuant, vel acubicula fiant nec lanam carpere, nec linum battere nec in publico veſtimenta lauare, nec berbices tondere habeāt licitum. Sed ad miſſarum ſolemnia ad Eccleſiam vndique conueniant, & laudent Deum Dominum in omnibus bonis, quæ nobis in illa die fecit. Cur autem

Legis Francicæ li. 1. cap. 25.

olim

olim genua non flecterentur ad orationem in Dominica, hanc adfert rationem Iuſtinus martyr & Philoſophus: Vtrinſq; nos oportuit iugem obtinere memoriam, & ipſius per peccatum lapſus noſtri, & gratiæ Chriſti noſtri per quam a lapſu reſurreximus. Ea propter genuum per ſex dies inclinatio, ſymbolum & nota eſt lapſus per peccata noſtra, quod vero die Dominico genua non flectimus, ſignum eſt & deſignatio reſurrectionis per quam gratia Chriſti, & a peccatis & a morte quæ ab illo interfecta eſt liberati ſumus. A temporibus autem Apoſtolorum conſuetudo talis accepit initium, prout ait B. Irenæus martyr & Epiſcopus Lugdunenſis in libro de paſchate, vbi quoque mentionem facit Penteceſtes, in qua genua non inflectimus, quoniam pari eſt cum die Dominico poteſtate. De concubitu coniugum habet iſtud B. Auguſtinus. Qui vxorem ſuam in profluuijs poſitã agnouerit, aut in die Dominico, aut alia qualibet ſolemnitate ſe continere noluerit, qui tunc concepti fuerint, aut leproſi, aut epileptici, aut etiam forte dæmoniaci naſcentur. Prohibetur quoque ieiunium die Dominico ob duas cauſas. propter reſurrectionis Dominicæ tantam ſolemnitate, & propter canonicã authoritatẽ. Ad priorem cauſam pertinet ea ratio quod Apoſtoli omnem Sabbathi religionẽ tranſtulerũt in diem ſequentẽ. Erat enim quies Sabbathi vmbra & figura quietis quæ erat futura, & die ab illa vmbratica quiete proxima, exhibita eſt à Chriſto Domino per eius reſurrectionem, & noſtrũ hic baptiſma, poſt futuram quoque reſurrectionẽ. Qua ratione ſicut Sabbatho ſic neque hoc die oportuit ieiunare. Eſt altera quoque ratio Ignatij martyris: Quicũq; Dominicã ieiunauerit, ipſe eſt Chriſti interfector. Quorũ verborũ is eſt ſenſus. Qui ſtudioſe hoc die idcirco ieiunat,

[Margin: Ad Antiochenum q. 115.]
[Margin: Synod. Aquiſgran. cap. 17.]
[Margin: Epiſt. ad Philip.]

nat quia Chriſtus reſurrexit teſtatur hoc ſuo luctu,
& gaudere ſe cum interfectoribus Chriſti, & dolere
ſe de eius gloria. Ad canonicã authoritatẽ pertinet ea
ratio. quod Pagani & hæretici eo die varijs de cauſis
male ieiunarẽt. Qua ratione dixit concilium Cæſar-
Auguſtanũ. Ne quis ieiunet die Dominica cauſa tẽ-
poris, aut perſuaſionis, aut ſuperſtitionis: tẽporis ob eã
quã oſtendimus priore cauſam, perſuaſionis ob Ma-
nichæos, Euſtatianos, Marchioniſtas, Lampetianos,
& Meſſalianos: ſuperſtitionis ob paganos. Qua ſen- 1. Epiſt.
tẽtia ſcribit Papa Melchiades. Ieiuniũ dies dominici ad Epiſco
& quintæ feriæ nemo celebrare debet, vt inter ieiuniũ pos Hiſ-
Chriſtianorũ & Gentiliũ, veraciter credentium, & pania.
hæreticorũ vera & nõ falſa diſcretio habeatur. Syno-
dus quoq; Gãgrenſis Anathema ijs prõũciat qui ie- Synod.
iunãt Dominico propter continentiã quæ putatur aut Gangrẽ-
cõtumacia. Quod facere ſolere illos hæreticos ſcribit ſis ca. 18.
Anaſtaſius Antiochenus Patriarcha, δι᾽ ἀνομιζομένην Turrian.
ἄσκησιν.) propter falſam & quã ſibi errore finxerũt, pro cano-
vanã & falſam exercitationẽ. Ob verã enim exer- nu ml 1
citationem cũ non ſtudioſè id fit, ob tempus, ob per- cap 21.
ſuaſionem, ob ſuperſtitionem, ieiunare licet die Do-
minico. Quid enim ſi quem tanta vrgeat libido cui
ſubueniri niſi acerrimo multorũ dierum continuato
ieiunio non poſſit, quis reprehendat ſi Dominicũ cæ-
teris diebus hac de cauſa quis coniungat? Et hoc certe
more ieiunandi ita nunc vtimur, vt neque ieiunia
publica authoritate die Dominica vlla ſint cõſtituta,
& caſtigationes legitimæ male frænatæ carnis nulla
die reprehendantur. Et vt hunc de die Dominico ſer-
monem ſemel claudamus, ſic de re tota loquitur cõci-
liũ Foroiulienſe, diẽ autem Dominicũ inchoãte noctis
initio, id eſt veſpere Sabbathi, quæ in prima luceſcit Tom. 3.
Sabbathi, quando ſignum inſonuerit, vel hora eſt ad conc. c. 13
veſper-

veſpertinum celebrandum officium, non propter honorem Sabbathi vltimi, ſed propter ſanctam illam noctem primi Sabbathi, hoc eſt Dominici diei, cum omni reuerentia, & honorifica religione, venerari omnibus mandamus Chriſtianis: Abſtinere primũ omnium ab omni peccato, & ab omni opere carnali, etiam a proprijs coniugibus, & ab omni opere terreno, & nihil aliud vacare, niſi ad orationem: concurrere ad eccleſiam cum ſumma mentis deuotione ceſſante omni cauſarum ſtrepitu: cum charitate & dilectione benedicere Deum patrem, & laudare totis medullis cordis vnigenitum Dei filium, qui iſta diem per glorioſam ſuam ſanctificauit reſurrectionem & hymnum dicere ſancto Spiritu qui eam benedixit per

Act. 2. *admirabilem ſuum aduentum, quando in igneis linguis ſuper beatos deſcendit Apoſtolos. Sed & omniũ pene dona chariſmatum in eadem ſacratiſſima die*

Ioan. 20 *creduntur in mundo collata. Nam in ipſa die Domi-*

Matt. 14 *nus poſt reſurrectionem, in diſcipulis ſuis Spiritum ſanctum ad remittenda peccata inſufflauit. In ipſa in deſerto Dominus de quinque panibus quinque millia hominum pauit. In ipſa die manna pluit de cœlo primum in eremo, & multa aliæ ſpiritalium munificentiæ rerum in ipſa die ſunt manifeſtatæ, quas cunctas longum eſt per ordinem recenſeri. Ipſum eſt*

Iſai. 58 *enim Sabbathum Domini delicatum, de quo ſcriptu-*

Exod 35 *ra dicit: Qui fecerit in eo opus ſeruile, id eſt peccati, morte moriatur. Porrò ſi de illo Sabbatho diceret quod Iudæi celebrant, quod eſt vltimum in hebdomada, quod & noſtri ruſtici obſeruant, diceret tantùm Sabbathum; & nequaquam adderet delicatum & meum. Sed quia differentiam voluit facere inter illud, & iſtud quod eſt Dominica dies, ideo addidit, meum. Ac ſi diceret meum, non veſtrum: delicatũ*

non in

n[illegible] in ve[illegible]ris obſeruationibus maculatum. Et ideo eum [illegible] reuerentia eſt a nobis honorandum atque colendum, atque hæc de Dominica paulo prolixius. Eſt enim [illegible] dignißima, & quæ ſeptimo quoque die recurrit. Nomina vero huius diei ſunt multa. Paganum [illegible]num, dies Solis, Iudæa duo, prima Sabbathi, vna Sabbathi. Christiana etiam plura, dies Dominicus, dies octaua, Paſcha, feria prima dies panis, dies lucis. De nomine pagano dicemus poſtea. Nomina Iudaica inde ſunt profecta quod ſicut nos ſeptimanam ferijs, ſic illi prima, ſecunda tertia, quarta, quinta, ſexta Sabbathi dies ſuos diſtinguere conſueuerũt. Qua ratione fit vt prima Sabbathi ſit nobis Dominicus, qui aliter etiam dicitur vna Sabbathi, & ea voce, hac ſignificatione vſus eſt Paulus. De Dominico iam diximus: Et hoc nomine eam diem appellauit Ioannes Apoſtolus in Apocalyp. Fui inquit in Spiritu Dominica die. Et Clemens in conſtitutionibus Apoſtolicis, iubet die Dominico diligentius conuenire laudem Deo laturos, qui per Ieſum cuncta condidit, & illum ad nos miſit, & a mortuis excitauit. Nam quam excuſationem adferre poteſt Deo qui in hoc die non conuenit ad audiendum ſalutarem de reſurrectione ſermonem, in quo tres orationes ſtantes concipimus, in memoriam illius qui tertio die reſurrexit, Prophetarum lectio habetur, & Euangelij prædicatio, & ſacrificij oblatio, atque ſacrificij diſpenſatio. De myſterio octauæ dicemus alibi. Paſcha in ordine Romano nominatur hic dies ea ratione quod ſit anniuerſaria paſchatis repetitio. De voce feriarum dicemus item poſtea. De vocibus panis & lucis ſcribit Chryſoſtomus de reſurrect. homil. 5.

1. Cor. 16

Clem. l. 2 cap. 61.

CAPVT

CAPVT II.

EXPLICATIO MISSÆ DOMINICÆ SECVNDÆ ADVENTVS.

TOTVM *officium iſtius Dominicæ pertinet ad aduentum Domini in carne, & ad lætitiam ſpiritualem quæ eius occaſione, & propter Domini ſecundum Aduentum naſcitur in cordibus fidelium. Qua ratione ad ingreſſum officij ſub nomine primæ & veteris Eccleſiæ expectantis hunc aduentum canit Eccleſia ex Propheta Iſaia. Populus Sion, Ecce Dominus veniet ad ſaluandas gentes: Et quid eſt, ô Propheta, quod facturus eſt iſte Dominus qui veniet, quomodo ſaluabit gentes? Legite Euangelium, & inuenietis, quia ipſe faciet cæcos videre, claudos ambulare, ſurdos audire, ipſe mundabit leproſos, ſuſcitabit mortuos, pauperes euangelizabit, & hoc non ſolum in diebus vitæ ſuæ terrenæ quam hic aliquando, & aliquamdiu eſt habiturus, ſed in æternum iſta eſt facturus diligentibus ſe, quia ipſe auditam faciet vocem gloriæ ſuæ in lætitia cordis veſtri. Ipſe enim eſt turtur, cuius vox* Cant. 2. *audita eſt in terra noſtra: ſignificans ver, & luctu ſuo clamans pœnitentiam, vt ſic veniatur ad autumnum, ad perceptionem fructuum quod erit in illa die cum auditam faciet in plena lætitia cordis veſtri, illam vocem gloriæ ſuæ: Venite benedicti patris veſtri, percipite regnum. Et ad iſtarum rerum conſiderationem excitat nos Eccleſia per pſalmum 79. ad introitum 49. ad graduale 121. ad Alleluya, & 84. ad offertorium. Et quidem in pſalmo 79. Sunt multa vota expectantium Dominum, inuocatur vt veniat,*

expecta-

expectatur vt veniat, deſideratur vt veniat. Qui ſedes ſuper Cherubin manifeſtare coram Ephraim Beniamin & Manaſſe. Apparet coram gente Iudæorum, coram populo Iſraël, ibi enim Ephraim, ibi cæteri. Excita potentiam tuam, & veni, vt ſaluos facias nos. Deus conuerte nos, auerſi enim ſumus a te, & niſi tu conuertas non conuertemur. Oſtende faciem tuam, & ſalui erimus. Videamus hic faciem obnubilatam carne, velo infirmitatis tuæ, vt poſt videamus glorioſam ſedentis in Cœlo. Et ex Pſalmo 49. oſtendit vnde ſit Aduentus eius. Ex Syon ſpecies decoris eius, Deus manifeſté veniet. Qui venit occultus, veniet manifeſtus, venit occultus iudicandus, veniet manifeſtus iudicaturus, venit occultus, vt ante iudicem ſtaret, veniet manifeſtus, vt etiam de iudicibus iudicet. Congregate illi Sanctos eius. Vox diuina & Prophetica videns futura tanquam præſentia, exhortatur Angelos congregantes: mittet enim Angelos ſuos, & congregabuntur ante eum omnes gentes. Congregate illi ſanctos eius qui diſponunt teſtamentum eius ſuper ſacrificia, id eſt, qui cogitant de promiſſis eius ſuper illa quæ operantur: Ipſa enim ſunt ſacrificia. Et huius rei cogitatione erumpens in Dei laudem, & cantans Alleluya, Alleluya, ſic ſubdit Eccleſia ex Pſal. 121. Lætatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi, in domum Domini ibimus. Ergo curramus, curramus, quia in domum Domini ibimus, curramus, & non fatigemur, quia illuc perueniemus vbi non laſſabimur, curramus in domum Domini, iocundetur anima noſtra in his qui ea nobis dicunt. Qui enim ea nobis dicunt priores, viderunt ipſam patriam de longinquo clamantes ad poſteriores:

In domum Domini ibimus: Ambulate, currite, viderunt illam Apoſtoli, & dixerunt nobis, currite, ambulate, ſequimini in domum Domini ibimus. Et quid dicit vnuſquiſque noſtrum. Lætatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi, in domum Domini ibimus, lætatus ſum in Prophetis, lætatus ſum in Apoſtolis, omnes enim iſti dixerunt nobis in domum Domini ibimus. Et quia iſta ſpes non eſt niſi de conuerſione, & conuerſio non niſi à Deo, ideò offerens ſe Deo dicit Eccleſia ex pſalmo 84. Deus tu conuertens viuificabis nos, non noſtra ſponte ſine miſericordia tua conuertimur ad te, ſed tu conuertens viuificabis nos, vt non ſolum viuificatio noſtra à te ſit, ſed etiam ipſa conuerſio vt viuificemur. Deus tu conuertens viuificabis nos. Et plebs tua lætabitur in te, malo ſuo lætabitur in ſe, bono ſuo lætabitur in te. Quando enim voluit habere gaudia de ſe, inuenit planctum in ſe, nunc verò quia totum gaudium noſtrum Deus eſt, qui vult ſecurus gaudere in illo gaudeat qui non poteſt perire, qui cùm dicit tibi: Ego ſum lux mundi, vocat te ad ſe, cùm vocat te, conuertit te, cùm conuertit te ſanat te, cùm ſanauerit te, videbis conuerſorem tuum cui dicitur. Et plebs tua lætabitur in te. Oſtende nobis miſericordiam tuam, & ſalutare tuum da nobis. Fœlix eſt cui Deus oſtendit miſericordiam ſuam: oſtendendo eum illi miſericordiam ſuam perſuadet illi quia quidquid boni habet ipſe homo, non habet niſi ab illo, quia omne bonum noſtrum ipſe eſt. Collecta quoque imitatur vocẽ clamantis in deſerto. Clamabat illa ad Domini Aduentum. Parate vias Domini, rectas facite ſemitas eius, ad illam vocem reſpondet Eccleſia. Excita Domine corda noſtra ad præparandas vnigeniti tui vias, vt per eius Aduentum purificatis tibi mentibus ſeruire mereamur. Magnus expectatur hoſpes, domus

eius futura eſt anima noſtra. purganda eſt itaque domus, bona eſt domus in ſua ſubſtantia, ſed ſordes in eam ſunt ingreſſæ. Purificanda eſt itaque domus, ad exemplum Aduentus eius; imo per Aduentum eius, Deus factus eſt homo. Eijcienda igitur eſt omnis ſuperbia, natus eſt de virgine, eijcienda eſt igitur omnis libido, natus eſt pauper in diuerſorio, eijcienda eſt igitur auaritia, amouenda ſunt omnia quæ poſſunt impedire celerem & facilem progreſſum venientis tanti hoſpitis, complanentur viæ aſperæ, dirigantur tortuoſæ, impleantur valles, humilientur colles & montes, & ſic videbit omnis caro ſalutare Dei. Rectas faciamus vias & ſemitas in cordibus noſtris Deo, impleamur virtutibus, inclinemur humilitate, praua mutemus in recta. aſpera vertamus in mollia, erigant ſe puſillanimes, quia habent Deum fratrem, humiliëtur ſuperbi, quia Deus factus eſt humilis vſque ad formam ſerui. Et rectè huic voto Eccleſiæ coniungitur Euangelium de iſta voce clamantis in deſerto: Clamauerat vox illa in vtero, clamauerat in deſerto, & pauci attenderant: clamauerat iterum & propius oſtenderat digito. Ecce Agnus Dei. Et vt magis homines intelligerent, ac noſſent ſalutare Dei, iam mittit diſcipulos ſuos, non vt ipſe. ſed vt illi diſcerent, & per illos omnes Iudæi, quia hic eſt Chriſtus. Multa ibi dicit Dominus, poſtremum, & maximum pauperes euangelizantur. Dixerat idem ante Spiritus Domini ſuper me, euangelizare pauperibus miſit me. Et alibi Propheta: Super quem requieſcet ſpiritus meus? ſuper humilem, & trementem ſermones meos. Iſta igitur eſt via qua venit bonus nuncius. Vtinam Domine ambulemus vias iſtas, tu enim dixiſti: Beatus qui non fuerit ſcandalizatus in me, Idem de hac via dixerat ante ille qui miſit ad te ex vinculis, cui tu das teſtimonium.

Hieronymus ſuper Iſaiã.

Luc. 4.

Iſai. 66.

monium.

monium. Ecce ego mitto Angelum meũ ante faciem tuam,qui præparabit viam tuam ante te. Apoſtolus quoque tuus in epiſtola huius diei, modum complanandi viam Domini hanc demonſtrat: Suſcipite inuicem,ſicut & Chriſtus ſuſcepit nos,in honorem Dei, quod fecit ſuſcipiendo carnem noſtram, faciẽdo eam carnem filij Dei. Et in eadem Epiſtola oſtendit quod venit Chriſtus Iudæis miniſter circuncisionis propter veritatem Dei, ad confirmandas promiſſiones patrũ, prædicauit enim Chriſtus Iudæis, & ſic miniſter veram circuncisionem cordis ſignificatam per circuncisionem carnis. Circuncisio autem cordis eſt ſublata erroris nebula agnoſcere Creatorem Deum Patrem, & filium eius Chriſtum. Et hæc eſt miſericordia promiſſa patribus Iudæorum. Nam dixerat Abrahæ: In ſemine tuo benedicentur omnes gentes. Et ad Dauid: De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam: Et orietur ſtella ex Iacob. Oſtendit quoque Apoſtolus, quod Chriſtus venit Gentibus, & quod idcirco ſuper eius miſericordia gentes debent honorare Deum, confiteri Domino, cantare nomini eius, lætari gentes, laudare Dominum omnes gẽtes, magnificare eum omnes populi, parere illi Regenti, ſperare in eum gentes. Et propter hanc Apoſtoli tam inſtantem monitionem cantat Eccleſia Alleluya, & communicans corpori Domini, cupiens impleri omni gaudio & pace, in credendo abũdare in ſpe, & virtute Spiritus ſancti. Surge inquit Hieruſalem, & ſta in excelſo, & vide iucunditatem quæ veniet tibi à Deo tuo, & poſtquam communicauit, precatur ſibi amorem cæleſtium, & deſpectum terrenorum. Amen.

Ambroſ. hic.

MISSA

MISSA DOMINICÆ SECVNDÆ ADVENTVS.

INTROITVS.

POPVLVS Sion, ecce Dominus veniet ad ſaluandas gẽtes, & auditam faciet Dominus gloriam vocis ſuæ in lætitia cordis veſtri. *Pſal.* Qui regis Iſraël intẽde, qui deducis velut ouem Ioſeph. *Iſai. 30.*

Oratio.

EXcita Domine corda noſtra ad præparãdas vnigeniti tui vias, vt per eius aduentum purificatis tibi mentibus ſeruire mereamur. Qui tecum, &c.

EXcita Domine potentiam tuam & veni, & quod Eccleſię tuæ promiſiſti, vſque in finẽ ſæculi clementer operare.

COnſcientias noſtras, quæſumus Domine, viſitando purifica, vt veniẽs Ieſus Chriſtus filius tuus & Dominus noſter, paratam ſibi in nobis inueniat manſionem. Qui tecum, &c.

Lectio Epiſt. B. Pauli Apoſt. ad Romanos.

FRATRES quæcũque ſcripta ſunt ad noſtram doctrinã, ſcripta ſunt: vt per patiẽtiã & conſolationẽ ſcripturarũ ſpẽ habeamus. Deus autẽ patientiæ & ſolatij, det vobis idipſum ſapere in alterutrũ ſecũdũ Ieſũ Chriſtũ: vt vnanimes, vno ore honorificetis Deũ, & patrẽ Domini noſtri Ieſu Chriſti. Propter quod ſuſcipite inuicẽ ſicut & Chriſt⁹ ſuſcepit vos in honorẽ Dei: dico enim Chriſtum Ieſum miniſtrũ fuiſſe circuncisionis *cap. 15.*

propter veritatem Dei ad confirmandas promiſſiones patrum: Gentes autem ſuper miſericordia honorare Deum ſicut ſcriptum eſt. Propterea confitebor tibi in gentibus Domine, & nomini tuo cantabo. Et iterum dicit lætamini gentes cum plebe eius. Et iterum: Laudate omnes gentes Dominum & magnificate eum omnes populi. Et rurſum Iſaias ait: Erit radix Ieſſe & qui exurget regere gentes, in eum gentes ſperabunt. Deus autem ſpei repleat vos omni gaudio & pace in credendo vt abundetis in ſpe & virtute Spiritus ſancti.

Graduale. Ex Syon ſpecies decoris eius, Deus manifeſtè veniet.

℣. Congregate illi ſanctos eius qui ordinauerunt teſtamentum eius ſuper ſacrificia, Alleluya, Alleluya.

℣. Lætatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi, in domum Domini ibimus.

℣. Stantes erant pedes noſtri, in atrijs tuis Hieruſalem.

℣. Rex noſter adueniet Chriſtus quem Ioãnes prædicauit agnum eſſe venturum.

Sequentia Sancti Euangelij ſecundum Matthæum.

IN illo tempore, cum audiſſet Ioannes in vinculis opera Chriſti, mittẽs duos ex diſcipulis ſuis, ait illi. Tu es qui venturus es, an alium expectamus? Et reſpondens Ieſus, ait illis: Euntes renunciate Ioanni quæ audiſtis & vidiſtis, cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, pauperes euãgelizantur, & beatus eſt qui non fuerit ſcandalizatus in me. Illis autem abeuntibus, cœpit

Ieſus dicere ad turbas de Ioanne: Quid exiſtis in deſertum videre? arundinem vento agitatam, ſed quid exiſtis videre? hominem mollibus veſtitum, ecce qui mollibus veſtiuntur, in domibus Regum ſunt. Sed quid exiſtis videre? Prophetam, etiàm dico vobis. & pluſquam Prophetam. Hic eſt enim de quo ſcriptum eſt. Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

Simbolum cum præfatione & concluſione.

NOs qui accepimus Sacramentum baptiſmatis, & in nouam creaturam ſumus à Spiritu ſancto procreati, fidem qua credentes iuſtificandi ſumus, toto corde concipiamus, & animis noſtris, vera conuerſatione mittamus ad Deum, qui mentium noſtrarum illuminator eſt. Accedamus, ſuſcipientes Euangelici Symboli Sacramentum à Domino inſpiratum, ab Apoſtolis inſtitutum, cuius pauca quidem verba ſunt, ſed magna myſteria. Sanctus etenim Spiritus qui magiſtris Eccleſię iſta dictát tali eloquio, talique breuitate ſalutiferam condidit fidem, vt quod credendum nobis eſt, ſemperq́ue profitendum, nec intelligentiam poſſit latere, nec memoriam fatigare. Intêris itaque animis ſymbolum dicamus, & quod nobis ſicut accepit Eccleſia tradidit, non alicui materię quæ corrumpi poteſt, ſed paginis cordis noſtri aſcribamus.

CRedo in vnum Deum, *&c. vt ſup.*

Hæc ſumma eſt fidei noſtrę, hæc verba ſunt ſymboli, non ſapientię humanæ ſermone facta, ſed veræ diuinitatis ratione diſpoſita, quibus comprehendendis atque ſeruandis nemo non

idoneus, nemo non aptus. Hic Dei Patris & Filij vna æqualitas pronunciatur atque poteſtas, hic vnigenitus Dei de Maria virgine, & Spiritu ſancto ſecundũ carnẽ natus oſtẽditur, hic eiuſdẽ crucifixio & ſepultura, ac die tertia reſurrectio prædicatur, hic aſcenſio eius ſuper cœlos, & cõfeſſio in dextera paternæ maieſtatis agnoſcitur, venturusque ad iudicãdos viuos & mortuos declaratur. Hic Spiritus ſanctus in eadem qua Pater & Filius Deitate indiſcretus accipitur, hic poſtremo Eccleſiæ vocatio, peccatorum remiſſio, & carnis reſurrectio perdocetur. Quæ breuiſſima plenitudo ità debet noſtris cordibus inhęrere, vt omni tempore pręſidio huius confeſſionis vtamur, inuicta eſt enim taliũ armorũ poteſtas, & contra omnes nobis inſidias diaboli, tanquam bonis Chriſti militibus profutura diabolus qui hominem tẽtare non deſiſtit, munitos nos hoc ſymbolo ſemper inueniat, vt deuicto aduerſario cui renunciauimus, gratiam Domini incorruptam & immaculatã vſque in finem ipſo quem confitemur protegente, ſeruemꝰ. Vt in quo peccatorũ remiſſionẽ accepimus, in eo gloriam reſurrectionis habeamus. *Amen.*

Offertorium. Deus tu conuertẽs viuificabis nos, & plebs tua lætabitur in te. Oſtende nobis Domine miſericordiam tuã & ſalutare tuum da nobis. ℣. Benedixiſti Domine terram tuam, auertiſti captiuitatem Iacob: Remiſiſti iniquitatem plebis tuæ. ℣. Miſericordia, & veritas obuiauerunt ſibi, veritas de terra orta eſt, & iuſtitia de cœlo proſpexit.

Secreta. Placare quæſumus Domine humilitatis noſtræ precibus & hoſtijs, & vbi nulla ſuppe-

ſuppetunt ſuffragia meritorum, tuis ſuccurre nobis præſidijs. Per Dominum, &c.

Præfatio.

AEterne Deus, qui tuo inenarrabili munere præſtitiſti, vt natura humana, ad ſimilitudinem tui condita, diſſimilis per peccatum & mortem effecta, nequaquã in æterna dãnatione periret, ſed vnde peccatum & mortem contraxerat, indè vitam tuæ pietatis immenſitas repararet, & antiquę virginis facinus noua & intemerata virgo Maria piaret, quæ ab Angelo ſalutata, à Spiritu ſancto obũbrata, illum gignere meruit, qui cuncta naſci ſuo nutu conceſſit, quæ mirabatur & corporis integritatem, & cõceptus fœcunditatem, gaudebatque ſuum paritura parẽtem Ieſum Chriſtũ Dominũ noſtrum.

Communio. Hieruſalem ſurge, ſta in excelſo, & vide iucunditatem quę veniet tibi à Deo tuo. *Pſal.* Qui regis Iſraël, &c.

Poſt Communio. Repleti cibo ſpiritualis Alimonię, ſupplices te Domine deprecamur, vt huius participatione myſterij doceas nos terrena deſpicere, & amare cœleſtia.

DA quæſumus, Omnipotens Deus, cunctæ familiæ tuę hac volũtate Chriſto filio tuo Domino noſtro veniẽti in operibus iuſtis aptos occurrere; vt eius dexteræ ſociati regnũ mereatur poſſidere cœleſte. Per eudem, &c.

Benedictio.

OMnipotens Deus, cuius vnigeniti Aduentum, & præteritum credimus, & futurum expectamus eiuſdem Aduentus, nos illuſtratione ſanctificet, & ſua benedictione locupletet. *Amen.*

In præ-

In præſentis vitæ ſtadio nos ab omni aduerſitate defendat, & ſe nobis in iudicio placabilem oſtendat. *Amen.*

Quo à cunctis peccatorum contagijs liberati illius tremendi examinis diem expectemus interriti *Amen.*

Quod ipſe præſtare dignetur qui cum Patre & Spiritu ſancto viuit & gloriatur Deus per omnia ſæcula ſæculorum. *Amen.*

Benedictio Dei Patris ✠ & Filij ✠ & Spiritus ſancti ✠, & pax Domini ſit ſemper nobiſcum. *Amen.*

DOMINICA TERTIA ADVENTVS.

CAPVT I.

Statio ad ſanctum Petrum.

QVIA *ſtationes omnibus Miſſis Romanis præſcribuntur ſemel res ea eſt explicanda. Eſt enim antiqua vox ſtationis etiam inde a prima origine frequens in Eccleſijs Latinis. Et ex iſtis ſtationibus profectæ ſunt proceſſiones quæ diebus Dominicis fiunt ante miſſarum ſolemnia per omnes Eccleſias Occidentis. Eſt autem vox ſtationis proba latina, à ſtando aut conſiſtendo ijs tributa quos non progredi, ſed conſiſtere ex officio certo quo loco oportet. Qua ratione maxime tributa eſt ea vox militibus, qui vel in excubijs, vel in præſidijs ea neceſſitate conſiſtũt, vt inde diſcedere, ſtationemq́ deſerere nulla*

de cau-

*de cauſa poſſint. Diciturq́; & ipſe locus ſtatio, vt a-
pud Virgilium: Statio male fida carinis Et ipſe actus
ibi manentium & conſiſtentium. Sic Valerius Ma-* 2. cap. 1.
*ximus vocat voluntariam ſtationem officium ado-
leſcentium deducentium Senatores in curiam & ad
valuas expectantium, donec reducendi etiam officio
fungerentur. Et Tertulianus in Apologetico contra* Tertull.
gentes, officia ſeu munera a Paganis aſſignata, ſingulis de præſ-
dijs vocat ſtationes, quas illis inquit ſtationes & pote- cript. ad-
ſtates diſtribuiſtis. Et alibi: Stationem vocat finem uerſus hæ-
vltra quem nihil quæritur: Vbi enim erit finis quæ- reticos.
*rendi, vbi ſtatio credendi, vbi expunctio inueniendi,
ſed nulla ſignificatione ſæpius vtitur voce ſtationis
Tertullianus quam vt ea deſignet continuum, & ſta-
tum Chriſtianorum conuentum ad orationem ita
arcté coniunctum ieiunio. vt potiores partes ſtationis
ieiunij ratio obtineret eoq́; ſoluto, ſoluta quoq́; ſtatio
crederetur. Cuius rei ex Tertull. qui vixit tẽporibus
Seueri Imperatoris, aliquot teſtimonia tranſcribere
huc eſt neceſſe. In libro de oratione, cum nonnulla ab
eo eſſent reprehenſa, quæ in conuentibus ad orationem
minus decorè fieri iudicabat, ſub finem ſic loquitur,
Similiter de ſtationum diebus non putant pleriq́; ſa-
crificiorum orationibus interueniendum. quod ſtatio
ſoluenda ſit accepto corpore Domini. Ergo deuotum
Deo obſequium Euchariſtia reſoluit, an magis Deo
obligat? Nonne ſolemnior erit ſtatio tua, ſi & ad arã
Dei ſteteris? Accepto corpore Domini & reſeruato
vtrumq́; ſaluum eſt, & participatio ſacrificij & exe-
cutio officij. Si ſtatio de militari exemplo nomen acce-
pit (Nam & militia Dei ſumus) vtique nulla lætitia
ſine triſtitia obueniens caſtris, ſtationes militum reſ-
cindit. Nam lætitia libentius, triſtitia ſollicitius admi-
niſtrabit diſciplinam. Atque hæc Tertull. Quæ
verba*

verba ex eius ſenſu ſic interpretor. Diebus ordinarijs ſtationum quibus ieiunari vel ad nonam vel ad veſperam oportet, putant plerique ijs diebus non eſſe vacandum Miſſæ, Liturgiæ, orationibus ſacrificiorum, ea ratione quod eos qui hiſce interueniant communicare corpori Domini ſit neceſſe: Qua re putant ſolui debere ieiunium propter lætitiam illius Communionis: Reſpondet Tertull. ergo ieiunium & hanc animæ afflictionem quod eſt deuotum Deo obſequium reſoluit Eucharistia? an non potius hoc obſequium Deo deſtinatum Euchariſtia magis obligat & vnit Deo? Nonne ſtatio tua erit ſolemnior, ſi & ad aram Dei ſteteris, ibi offerens te, ibi communicans corpori Domini? eſt iſta certè. Nam accepto corpore Domini, & reſeruato non etiam reſoluto Deo obſequio, vtrumq; ſaluum eſt, & participatio ſacrificij & executio eius officij, quod ſtationibus imperatur. Si ſtatio &c. atque hæc quidem pauca verba Tertulliani præter ſtationes multa continent, orationes ſacrificiorum, participationem ſacrificij, corpus Domini, aras Dei, celebrationem ſacrificij extra Dominicam: In qua ex ſententia Tertulliani non fiunt ſtationes. Sic enim ille in libro de corona militis, in quo non vult militare Chriſtianos: Iam inquit ſtationes aut alij magis faciet quam Chriſto? aut & Dominico die quando nec Chriſto. Quo certè loco ſtatio accipitur pro ieiunio quod die Dominico facere non licebat. Item in libro contra Phſychicos clariſſimè nomine ſtationis intelligitur ieiunium, cum dicit debere obſeruari ſeræ ſtationis ſtatum, & ieiunemus ad ſerum. Item eodem libro, quartam & ſextam feriam, dicit eſſe dies ordinarios ſtationum. Et in libro ſecundo ad vxorem, quo vetat matrimonium

cum

cum gentili, oſtendit Domino ità nuptam non poſſe pro diſciplina ſatisfacere. Si, inquit, ſtatio facienda eſt, maritus de die condicat ad balneas, ſi ieiunia obſeruanda ſunt, maritus eadem die conuiuium exerceat, ſi procedendum erit, nunquam magis familiæ occupatio adueniat. Quibus verbis videtur Tertullianus ordinem ſtationum explicare voluiſſe, vt primum ſit procedendum vſque ad ſtationem, ibi humiliter orandum, & flendum, & in nonam vel veſperam ieiunandum. Quæ omnia contingit turbari marito gentili, qui ab occupata familia nollet vxorem diſcedere, volet eam ire ad balneas, quæ res ex profeſſo pugnat cum afflictione animæ, & de die exercebat conuiuium. Rabanus Maurus hac quoque ſignificatione accipit vocem ſtationis, & diſtinguit eam à voce ieiunij, eà ratione quod dicat ſtationem eſſe certorum ſtatorum dierum obſeruantiam, ieiunium vero pro arbitrio vel re natà. Vtitur quoque Caſſianus voce ſtationis eadem ſignificatione qua Tertullianus lib. 5. cap. 24. vbi narrat in Ægypto extrà legitima ieiunia quartæ & ſextæ feriæ ſolui quotidianam ſtationem ad hoſpitum aduentum. Et alibi coll. 2. cap 25. vbi quæritur hora nona ſoluta iam ſtatione ieiunij ſuperuenientibus poſtea fratribus quid fieri oporteat. Accipitur præterea ſtatio eadem vocis originatione pro Eccleſiaſtico conuentu, ſeu ſynaxi variè modo in hanc modo in illam vrbis Eccleſiam condicta, idque paulo laxius quam apud Tertullianum & Caſſianum, vt non ſolum conuentum coniunctum ieiunio, vel etiam ipſum per ſe ſtati Dei ieiunium ſignificet; ſed illum quoque conuentum Eccleſiaſticum qui ſit Dominicis & feſtis. Qua ratione

in Eccle-

in Eccleſia Romana , & in quadrageſima & extra quadrageſimam qui fiunt ad certas Baſilicas ſacri conuentus ſtationes appellantur . Ea vocis vſurpatione qua Cicero lib. 6 ad Atticum dicit ſibi placere Athenis ſuam ſtationem. Erat igitur ſtatio, Epiſcopi, Cleri, populiq; Chriſtiani in certum quem locum ſacrum, ad obeundum ſacrum Dei miniſterium ſolemnis conuentus, & ibidem ſicut vigilum ſic certi temporis continua permanſio . Quæ res quomodo fuerit adminiſtrata, quo ordine è Patriarchio Lateranen. vbi Pontifices habitabant, per vicos publice ad conuentum Pontifex ſolitus fuerit procedere, quos haberet comites, quos miniſtros, qui præcederent, qui ſequerentur, qui vaſa, qui veſtes, qui cætera ad miniſterium neceſſaria, quoue ordine geſtarent, quinam vicina iam Pontifice Eccleſiæ ſtationis, ex ea Eccleſia illi obuiam procederent, aduenientem exciperent, exceptum in ſecretarium adducerent . Deinde cum in ſecretario aſſediſſet, lauaſſet, veſtes mutaſſet, quo rurſum ordine quibus deducentibus in presbyterium ad altare deduceretur. Hæc cæteraq; ad rem eam pertinentia quatuor primis capitibus ordinis Romani prolixè deſcribuntur. E quorum capitum lectione facilè quiuis intelliget præter hanc proceſſionem ex ædibus Lateranẽſibus vſque ad Eccleſiam , & illam alteram è ſecretario vſque ad altare nullam fuiſſe ijs temporibus aliam proceſſionem. Erat autem ſecretarium locus coniunctus Eccleſiæ, neceſſario idcirco extructus quod multæ in conuentibus Eccleſiæ hominibus accidãt neceſſitates quæ curari intra Eccleſiam non oporteat , cuiuſmodi etiam ſeceſſus nunc etiam omnibus pene locis exiſtunt . Fuitq; iſta ratio procedendi non peculiaris modo Eccleſiæ Romanæ ſed & cæterarum vrbium, regionumq; Epiſcopi , hac conſuetudine atq;

more

more ſolemni ritu procedebant. Sic B. Auguſtinus, cum ad memoriam beati Stephani ſanatus fuiſſet quidam toto corpore tremebundus, inde inquit ad me curritur vbi ſedebam iam proceſſurus. Et paulo poſt: Procedimus ad populum plena erat Eccleſia. Et in vita B. Martini Sulpitius Seuerus narrat de ſeſſione B. Martini in ſecretario, de presbyteris in ſecretario vacantibus ſalutationibus, vel audiendis negotijs, de humili ſede ruſticana tripetia cui in ſecretario B. Martinus inſidebat de eius é ſecretario ad agenda ſolemnia proceſſione. Et hanc veterem ſolemnem proceſſionem, originem ego exiſtimo noſtrarum proceſſionum Dominicalium dico Dominicalium, non etiã cæterarum de qua ſic philoſophantur noſtri interpretes, vt vno conſenſu eam referant ad memoriam, vel Dominicæ reſurrectionis, vel eius in cœlos aſcenſionis, cum profecti ſunt diſcipuli in montem Oliueti, pie illi omnino & religioſé, ſed ni fallor ad veram rei originem minus accommodatè. Quod cur exiſtimem hæ mihi cauſæ exiſtunt. Prior quod extra omnem controuerſiam religio Chriſtiana e ſede Romana in omnes prouincias Occidentis ſit profecta ſiue primã miſſionem cogitemus quæ fuit ipſorum Apoſtolorum, ſiue ſecundam, cum pleræque ditiones peregrinarum barbararum gentium irruptione, & ab imperio, & a religione Romana in paganam fuiſſent tranſductæ, quæ fuit poſteriorum Romanorum Pontificum. Qua ratione mihi probatur vna cum doctrina fidei quæ eſt vna ſibi ſemper ſimilis, tranſiiſſe quoque in noſtros mores pleraq; e ritu externo huius ſedis licet ij ritus non ſint eiuſmodi quin moribus temporibusq; ſæpe commutentur, atque ea ratione vſurpatas fuiſſe a noſtris has proceſſiones Dominicales, exemplo illarum quas rei neceſſitas Romæ conſtituerat, & præter quas

lib. 22. de ciuit. cap. 8.

Beda c. 8.

nullas

nullas habebat alias ordinarias diebus Dominicis. Altera quod ex ingenio longius ſit petita hæc conſideratio Reſurrectionis, contra hac noſtra rerum conſecutione & veriſimilitudine magis placeat. Vtcumq; res ſit non male imò præclarè is procedit, qui dum id facit, & hic de vita nouitate, & de poſtera reſurrectione in vitam æternam religiosè ſecum cogitat, & hoc per crucem quæ proceſſionem præcedit, & per lauacrum baptiſmi cuius commemoratio eſt aqua benedicta quæ alicubi ſpargitur, vbique portatur ad proceſſionem, & per gaudium poſtremo ſiue exemplum Apoſtolorum qui cucurrerũt ad ſepulchrum videre locum vacuum corpore, plenum majeſtate, & hoc die Dominico, qui ſingulariter, vt oſtendimus, Domini Reſurrectione eſt benedictus. Cætera vero quæ pertinent ad rationem ſtationum vrbis Romæ, ſiue veterem cum Roma eſſet diſtributa in ſeptem regiones, & ſingulæ regiones ſuum haberent diaconum, ſubdiaconum & acolythos regionarios ſubiectos Archidiacono qui eſt vicarius Pontificis, ſiue poſteriorem cum res ea & ordine procedendi, & numero Eccleſiarum, & ritu externo ipſius Miſſæ nonnihil eſt immutata, deſcribi idcirco a nobis non poſſunt, quod res ea ſit prolixi ſermonis, obſcura vocibus peregrinis, ſingularis Eccleſiæ vrbis Romæ. Illud certè hac in re eſt notandum falli noſtros interpretes, qui originem ſtationum à Beato Gregorio deducunt, & hoc authoritate Ioannis Diaconi, qui libro 2. Stationes inquit per Baſilicas vel beatorum martyrum cæmiteria, ſecundum quod hactenus plebs Romana quaſi eo viuente certatim diſcurrit, ſollicitè ordinauit, per quas & ipſe ſimul diſcurrens dum adhuc eloqui præualeret viginti homilias Euangelij coram Eccleſia diuerſo tempore declamauit. Quibus verbis hoc vult Diaconus acceſſiſſe

ſtationi-

ſtationibus authoritate Gregorij certum quem ordinem. Fuiſſe enim antiquiores ſtationes vrbi Romæ patet ex Pontificali, in quo ſcribitur de Pontifice Hilario, qui ſucceſſit Leoni primo. Hic conſtituit in vrbe miniſteriales qui circuirent conſtitutas ſtationes. Non ergo, inquit, ad eum locum Petrus Vrbeuetanus conſtituit eas Gregorius, nec iſte cum dicat cõſtitutas & vocat hic miniſteriales clericos idoneos ad miniſtrandum, & officiandum Eccleſijs in diebus Stationum. Leo quoque in epiſtola 81. ad Dioſcurũ, meminit ſuarum proceſſionum. Verum perpetuus eſt iſte error interpretum, vt illos originum citent authores, quos vel ſcripto vel legibus ea de re cauiſſe animaduertunt. Qua ratione hoc etiam dicere eos oportebat præcepta quæ decalogo cõtinẽtur non eſſe iis temporibus antiquiora quo lex eſt ea promulgata.

EXPLICATIO OFFICII.

CAPVT II.

OFFICIVM *huius Dominicæ idem penè eſt cum officio Dominicæ præcedentis: vtrobique enim iidẽ pſalmi, vtrobique teſtimoniũ Ioannis de Chriſto qui reſtè tũ quoque dicitur veniſſe cùm ſe oſtendit, & notũ fecit populo Iudæorum. Superiore miſſa mittit Ioannes ad Chriſtũ, vt ex ipſo audiãt: hic ipſe per ſe profitetur de Ieſu, quia hic eſt Chriſtus, quia ipſe eſt qui poſt me venturus eſt, qui ante me factus eſt, cuius ego nõ ſum dignus vt ſoluã eius corrigiam calceamẽti. Introitus idem eſt cum epiſtola. Iubet Apoſtolus gaudere, & iterum iubet gaudere, & ſemper iubet gaudere, nihil tam eſt conueniens homini quam gaudiũ. Et illi qui*

bene dolent idcirco dolent, vt poſtea plenius gaudeãt, & vita venturi ſaculi quæ quæritur, nihil aliud eſt quam gaudium, & infernus nihil eſt aliud quam dolor: ſed quia in hac vita varia ſunt hominum gaudia, eſt enim gaudium naturæ, vt ſanitatis, vt boni ſucceſſus in rebus agendis, & de hoc gaudio non loquitur Apoſtolus, quia illud habent hic boni & mali & facile tranſit, minus etiã loquitur de malo gaudio quo gaudẽt nõnulli cùm malè fecerint qui exultãt in rebus peſſimis, quod gaudium eſt peius ipſo peccato propter quod gaudent mali: Tendit enim ad impœnitentiam omnium malorum ſupremum malum; ſed gaudere non vult Apoſtolus in Domino, & hoc per conſcientiam bonam. Nihil enim eſt aliud modeſtia nota omnibus hominibus, quam bona conſciẽtia coniuncta bono exemplo, nam quod eſt moderatum, bene temperatum, omnibus ſuis partibus bene cohærens, hoc vtiq; virtus boni Chriſtiani, quæ ſpectat & ſperat futura. Dominus, inquit Apoſtolus, propè eſt, hoc eſt quod cogitatur, quod ſperatur, quod ſpectatur, propè eſt Dominus hac feſtorum memoria cum eorum cultu Prophetas imitamur, qui magno deſiderio clamabant. Rorate cœli deſuper & nubes pluant iuſtum, aperiatur terra, & germinet ſaluatorem, imitamur Simeonem iuſtum ſenem expectantem conſolationem Iſraël, imitamur Annam prophetiſſam expectantem redemptionem Iſraël. Et ſicut exultat ſponſus ad aduentum ſponſæ, uxor ad reditum diù & periculoſè abſentis mariti, ſic exultamus quia propè eſt Dominus, propè quoque eſt Dominus omnibus inuocantibus eum. Sunt aliquando miſeris amici diuites, & bene animati in illos miſeros, ſed ſunt abſentes, non poteſt ad eos perueniri, Dominus prope eſt omnibus inuocantibus ſe: Eſt quoque prope Dominus,

quia hora mortis omnibus eſt in vicino. Eſt quoque Dominus prope ſecundo aduentu quem ſine moleſtia expectant mortui in Domino, & nimis vicinum metuunt male mortui. Dominus prope eſt, nihil ſolliciti ſitis, eſtote preparati, vigilate in oratione & prece, Deo gratias agentes, ſepoſita mundi ſollicitudine illud ſperate, & ante oculos habete quod Deus repromiſit, vnde & gratiæ ei ſunt agendæ, Domino enim imminente ſollicitudo ſæculi ceſſat. Vt quid enim ſimus ſolliciti de re cito peritura, ac per hoc poſtulationes veſtræ notæ ſiant apud Deum, quod ſit aſſiduitate & vigilantia orationis. Tunc demum munitionibus pacis ſuæ quæ omnem exuperat mentem, cuſtodiat Deus corda veſtra in Chriſto Ieſu. Tutus enim eſt pace Dei omnis diligens Deum, in Chriſto Ieſu. Pſalmi in hac Dominica proponuntur 84. & 79. qui etiam ſuperiore Dominica fuerunt recitati, & ex Pſalmo 79. verſus ijdem, ex altero initium Pſalmi: Benedixiſti Domine terram tuam, auertiſti captiuitatem Iacob. Plane benedixit terram qui ex ea produxit Saluatorem. Erat enim terrenum corpus Saluatoris tam vere terrenum, quam erat vere terrenum corpus matris eius, & ille auertit captiuitatem Iacob, dicit Iacob, id eſt pertinentium ad Iacob. Pertinent autem ad Iacob qui ſunt de ſemine Abrahæ, de ſide Abrahæ, de factis Abrahæ. Si filij Abrahæ eſtis, inquit Dominus, facta Abrahæ facite: Ergo omnes ad Iacob pertinemus, imitantes Abrahæ fidem, eorum captiuitatem auertit Dominus per benedictionem iſtius terræ ſanctæ. Quomodo auertit captiuitatem Iacob? videte quia iſta liberatio ſpiritalis eſt, videte quia intus agitur, ſequitur in Pſalmo. Remiſiſti iniquitatem plebis tuæ, operuiſti omnia peccata eorum. Ecce vnde auertit captiuitatem quia remiſiſti iniquitatem, ini-

quitas tenebat captiuum, remiſſa iniquitate libera-ris. Confitere ergo te eſſe in captiuitate, vt dignus ſis liberari. Nam qui hoſtem ſuum non intelligit, quo-modo inuocat liberatorem. Ad quas tenebras depel-lẽdas vt videamus mala noſtra, videamus medicum noſtrum, vt qui ortus eſt in terra, oriatur in cordibus noſtris per gratiam viſitationis ſuæ, ſic orat Eccleſia in hac Dominica. Aurem tuam, quæſumus Do-mine, precibus accommoda, & mentis noſtræ tene-bras gratia tuæ viſitationis illuſtra. Accedendum igitur eſt ad Dominum, & precibus hoc eſt ab ipſo petendum. Sed Domine quis orat, niſi tu Do-mine, & ipſum dederis illum ſpiritum orandi te. Da igitur & illum Domine, vt petamus viſitationem, & viſitatione illuſtremur, & illuſtrẽtur tenebræ mentis noſtræ, magnæ & denſæ tenebræ, quæ ſine magna & ardente luce gratiæ tuæ non diſcutiuntur. Tu itaque Domine qui ſedes ſuper Cherubin, excita potentiam tuam & veni, tu es omnipotens, ergo hoc potes, tu re-gis Iſraël, ergo paſtor, ergo amas gregem, ergo miſe-ricors, ergo hoc vis, ſi vis & potes. Quid reſtat niſi vt cantemus Alleluya, Alleluya, & iterum proiecti ad pedes tuos clamemus tibi. Excita Domine poten-tiam tuam, & veni, vt ſaluos facias nos, Alleluya. Quid reſtat niſi vt nos totos tota mente offeramus tibi, & offerendo cantemus cum Eccleſia. Benedixiſti Domine terrã tuam, auertiſti captiuitatem Iacob, remiſiſti iniquitatem plebis tuæ. Et vt hæc omnia be-nè cantemus, cantemus & ſpiritu multa ad eandem rem pertinentia, docet nos hodiernum Euangelium. Primum commendat humilitatem præconis Ioannis antecedentis humilem iudicem, & clamantis, non vt præcones iudicũ ſecularium: Exite, facite viam, ſed cla-mantis, Venite, parate viam, rectas facite ſemitas Dei noſtri.

noſtri Parare ergo iubemur viam Domini,non aggerem itineris,ſed fidei puritatem. Dominus enim non carpit terrenam ſemitam.ſed per ſecreta mentis incedit Si quid igitur in hac via fuerit moribus aſperũ, crudelitate durum,conuerſatione pollutum,iubemur mundare,exæquare,componere, vt ſuperueniens Dominus non offendat in nobis,ſed magis reperiat viam caſtitate puram, procliuem fide, eleemoſynis eminentem. Quod autem tali itinere incedere ſoleat Dominus Propheta deſcribit dicens: Iter facite ei qui aſcendit ſuper occaſum, Dominus nomen eſt ei. Sed videamus ipſe Ioannes qui parare viam Domino iubet,quam ipſe viam præparauerit Saluatori,per omnia plané aduenienti Chriſto tramitem viæ ſuæ compoſuit & direxit,nam fuit vtique ieiunus,humilis.parcus & virgo. At veré via Domini eſt via mandatorum eius,quam omnes iuſti ambulant euntes de virtute in virtutem,non enim qui operãtur iniquitatem in vijs eius ambulauerunt. Sed hæc via paranda eſt, id eſt, ad hanc viam perueniendum eſt, per præcedentem pœnitentiam, per peccatorum odium, & deteſtationem, per cordis contritionem, per confeſſionem & ſatisfactionem. Hoc enim totum docuit Ioannes,cùm hãc viam Domino pararet. Pœnitentiam agite, appropinquat enim regnum cœlorum. Rurſum venientes ad Ioannem baptizabãtur ab eo confitentes peccata ſua, deinde clamauit: Facite fructus dignos pœnitentiæ, id eſt, tanto maiora quærite bonorum operum lucra per pœnitentiam, quanto grauiora vobis intuliſtis damna per culpam, ait Gregorius. Et quia trepidamus ad aduentum tanti hoſpitis tanta tam accurata præparatione recipiendi; tam neceſſario non dimittendi, idcirço cum iam ſe iungit tanto hoſpiti

Ambroſ. ſerm. 61.

Stapletonus hic

Pſal. 83. & 118.

Matth. 3 Luc. 3.

Hom. 20. in Euang.

anima noſtra, & iã illum in lmen domus ſuæ introducit confortat ſe cum Eccleſia, & dicit ſibi: Dicite puſillanimis, cõfortamini & nolite timere, Ecce Deus noſter veniet, & ſaluabit nos, & quomodo id ſit futurum dicit cum iam eſt ingreſſus, cum adhuc timens dicit: Imploramus Domine clementiam tuam, vt hæc diuina ſubſidia, à vitijs expiatos ad feſta ventura nos præparent. Quod ille præſtare dignetur qui natus eſt vt nos in illo renaſceremur, mortuus eſt, vt cum illo moreremur, reſurrexit, vt in vita nouitatem reſurgeremus, aſcendit in cœlos, vt vbi ipſe eſt, ibi nos perueniremus, qui eſt benedictus in ſæcula. Amen.

DOMINICA TERTIA DE ADVENTV.

INTROITVS.

Philip. 4. GAVDETE in Domino ſemper, iterum dico gaudete, modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus: Dominus enim propè eſt, nihil ſolliciti ſitis, ſed in omni oratione petitiones veſtræ innoteſcant apud Deum.

Pſal. Benedixiſti Domine terram tuam, auertiſti captiuitatem Iacob. Gloria Patri, &c.

Oratio.

AVrem tuam quæſumus Domine precibus noſtris accõmoda, & mentis noſtræ tenebras gratia tuę viſitationis illuſtra. Qui viuis, &c.

PRope eſto Domine omnibus expectãtibus te in veritate, vt in aduentu Filij tui Domini noſtri placitis tibi actibus præſentemur.

COncede quæſumus Omnipotens Deus, vt magnæ feſtiuitatis ventura ſolemnia proſpero

ſpero celebremus effectu, pariterque reddamur & intenti cœleſtibus diſciplinis, & de noſtris temporibus lætiores. Per Dominum, &c.

Lectio Epiſtolæ B. Pauli ad Philippenſes. *Cap. 4.*

FRATRES. Gaudete in Domino ſemper, iterum dico gaudete, modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus, Dominus enim propè eſt. Nihil ſolliciti ſitis, ſed in omni oratione & obſecratione cum gratiarum actione petitiones veſtræ innoteſcant apud Deum, & pax Dei quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda veſtra, & intelligentias veſtras in Chriſto Ieſu Domino noſtro.

Graduale. Qui ſedes Domine ſuper Cherubin excita potentiam tuam & veni. *Pſal. 79.*

Verſ. Qui regis Iſraël intende, qui deducis velut ouem Ioſeph alleluya, alleluya.

Verſ. Excita Domine potentiam tuam, & veni, vt ſaluos facias nos, alleluya.

Sequentia Sancti Euangelij ſecundum Ioannem.

IN illo tempore. Miſerunt Iudæi ab Hieroſolymis ſacerdotes & leuitas ad Ioannem, vt interrogarent eum Tu quis es? Et confeſſus eſt, & non negauit. Et confeſſus eſt: quia non ſum ego Chriſtus. Et interrogauerunt eum: Quid ergo? Elias es tu? Et dixit: Non ſum. Propheta es tu? Et reſpondit, non. Dixerunt ergo ei: Quis es, vt reſponſum demus his qui miſerunt nos? Quid dicis de teipſo? Ait. Ego vox clamantis in deſerto: dirigite viam Domini, ſicut dicit Iſaias Propheta. Et qui miſſi fuerant erant ex Phariſæis. Et interrogauerunt & dixerunt ei: Quid

ergo baptizas ſi tu non es Chriſtus,neque Elias, neque Propheta? Reſpondit eis Ioannes dicẽs: Ego baptizo in aqua: medius autem veſtrum ſtetit quem vos neſcitis, Ipſe eſt qui poſt me venturus eſt, qui ante me factus eſt: cuius ego non ſum dignus vt ſoluam eius corrigiam calceamenti.Hæc in Bethania facta ſunt trans Iordanem,vbi erat Ioannes baptizans.

Symbolum Apoſtolorum.

CRedo in Deum, Patrem Omnipotentem, Creatorem cœli & terræ. Et in Ieſum Chriſtum filium eius vnicum Dominum noſtrum.Qui conceptus eſt de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine. Paſſus ſub Pontio Pilato,crucifixus,mortuus & ſepultus. Deſcendit ad inferos:tertia die reſurrexit à mortuis. Aſcendit ad cœlos: ſedet ad dexteram Dei Patris Omnipotentis. Inde venturus eſt iudicare viuos & mortuos. Credo in Spiritum ſanctum, Sanctam Eccleſiam Catholicam, Sanctorum Communionem, remiſſionem peccatorum, carnis reſurrectionem,vitam æternam. *Amen.*

Offertorium. Benedixiſti Domine terram tuam, auertiſti captiuitatem Iacob, remiſiſti iniquitatem plebis tuæ. *Verſ.* Operuiſti omnia peccata eorum, mitigaſti omnem irã tuam. *Verſ.* Oſtende nobis Domine miſericordiam tuam,& ſalutare tuum da nobis.

Secreta.

DEuotionis noſtræ tibi quæſumus Domine hoſtia iugiter immoletur, quæ & ſacri peragat inſtituta myſterij, & ſalutare tuum in nobis mirabiliter operetur. Per Dominum, &c.

Præfa-

Præfatio. Æternè Deus, cui proprium eſt & ſingulare quod bonus es, & nulla vnquam à te es commutatione diuerſus, propitiare quęſumus ſupplicationibus noſtris, & Eccleſiæ tuæ miſericordiam tuam quam precatur oſtende, manifeſtans plebi tuę, & incarnationis myſterium, & aduentus admirabilis Sacramentum, vt in vniuerſitate nationum conſtet eſſe perfectum quod Vatum oraculiş fuit ante promiſſum, percipiantque dignitatem adoptionis quos exornat confeſſio veritatis. Per Chriſtum Dominum noſtrum. Cuius petimus primi aduentus myſterium,ità nos facias dignis laudibus & officijs celebrare, præſentemque vitam inculpabilem ducere, vt ſecundum valeamus imperterriti expectare. Per quem maieſtatem tuam, &c.

Communio. Dicite puſillanimis: confortamini & nolite timere: ecce Deus noſter veniet, & ſaluabit nos.

Poſt Communio. Imploramus Domine clemẽtiam tuã: vt hęc diuina ſubſidia, à vitijs expiatos ad feſta ventura nos pręparẽt. Per Dominũ, &c.

Benedictio.

OMnipotens Deus nos placido vultu aſpiciat, & in nos ſuæ benedictionis donum infundat. *Amen.*

Et qui hos dies Incarnationis vnigeniti filij ſui fecit ſolemnes à cunctis præſentis, & futuræ vitæ aduerſitatibus reddat indemnes. *Amen.*

Et qui de aduentu Redemptoris noſtri ſecũdum carnem deuota mente lætamur, in ſecundo cum in majeſtate ſua venerit præmijs

æternæ vitæ ditemur. *Amen.*

Quod ipſe præſtare dignetur.

FERIA QVARTA QVATVOR TEMPORVM ADVENTVS.

CAPVT I.

De Ieiunio in genere.

OPPORTVNE' *Eccleſia ieiunat eo tempore quo expectat Domini Aduentum* 1.Cor.9 *authoritote B. Pauli, qui ſuo exemplo vult caſtigare corpus ſuum, & ſeruituti illud ſubijcere, omnes illos qui diligunt Aduentum* Caſſianus lib. 5. *Domini, participes nos coronæ ſuæ in die Iudicij fore pronuncians, ſi diligentes Aduentum Chriſti non illum tantum qui nolentibus apparebit, ſed etiam hunc qui quotidie in ſanctis commeat animabus victoriam certaminis caſtigatione corporis acquiramus, de quo* Ioan. 14. *Aduentu Dominus in Euangelio. Ego, inquit, & pater meus veniemus ad eum, & manſionem apud eum faciemus. Et iterum: Ego ſto ad oſtium, & pulſo, ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit ianuam, introibo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum. Ad caſtigationem verò corporis, & illius quandam veluti ſeruitutem propriè pertinet ieiunium. Aliud verò eſt ieiunium, aliud ſobrietas, ſobrietas nullo tempore, nec ab vllo poteſt homine contemni, & eius contrarium, gula ſeu gaſtrimargia, nullo tempore, neque vlla occaſione vlli eſt licita. Sobriè, iuſtè & caſtè viuamus in hoc ſæculo, expectãtes beatam ſpem & Aduentum Domini. Nolite grauare corda veſtra crapula & ebrietate, cæteraque in eam ſententiam multa*

multa ſunt vbique. Ieiunij verò alia eſt ratio: Reprehendunt Chriſti diſcipulos Iudæi quod non ieiunarent, reſpondet Chriſtus,futurum vt auferatur ab ijs ſponſus, & tunc eſſe eos ieiunaturos,diebus Dominicis oportet homines eſſe ſobrios,ieiunos vetatur. Eſt igitur aliud ieiunium,aliud ſobrietas,omnino ieiuniũ pertinet ad temperantiam, & eius eſſe actus perhibetur,ſed ſub eo genere excellentiorem quendam obtinet gradum. Differt quoque a ſobrietate, forma atque modo, & finem alium habet a ſobrietate, ſobrietas ſequitur communem vitæ modum, & obuijs vtitur nullo delectu; ieiunium à communi diſcedit, & abſtinet à licitis; ſobrietas communis eſt homini cum beſtijs,ieiunium imitatur vitam Angelorum. ſobrietas videtur comparata, vt natura nulla ſui mutatione ſuo ordine ſubſiſtat, ieiunium affligit naturam ſiue ob pœnam quam ſe cogitat meruiſſe ſiue ob domãdas cupiditates, ſiue ob acquirendam gratiam ſpiritualem,ſiue ob placandum Deum humilitate. Monet Paulus non habere curam carnis in deſiderijs, caro iſta non poteſt deſeri, quamdiu placebit eius Creatori,tamdiu anima in ea ſua ſtatione eſt manẽdum. Habenda eſt igitur cura carnis in neceſſitate, & non in libidine ſeu deſiderio, & hoc eſt eſſe ſobriũ. Cuius rei quanta ſit neceſſitas, vno eſt exemplo oſtendendum,vnius eſt verbis recitandum. Audi Dominum per Prophetam Hieruſalem increpãtem. Quid enim peccauit ſoror tua Sodoma, niſi quia panem in ſaturitate, & abundantia comedebat, & quia per ſaturitatem panis inextinguibili carnis fuerant ardore ſuccenſi,iudicio Dei cœlitus ſunt igne ſulphureo concremati. Quod ſi illos ſola nimietas panis ad tam præruptum flagitiorum præcipitium vitio ſatietatis impegit: quid cenſendum eſt de his qui vegetato corpore Caſſianus lib. 5. c. 6.

pore perceptionẽ carniũ ac vini immoderatã vbertatẽ præſumunt, non quantũ expetit imbecillitas, ſed quãtum animi libido ſuggeſſerit vſurpantes. Et Tertullianus hac certè in re verè & argutè. Monſtrum eſt libido ſine gula, cum duo hæc tam vnita atque concreta ſint, vt ſi diſiungi omnino potuiſſent, ipſi potiùs ventri pudenda non adhærerent. Specta corpus & vna regio eſt, denique pro diſpoſitione membrorum ordo vitiorum, prior venter & ſtatim ſagina ſubſtructa laſciuia eſt, per edacitatem ſalacitas tranſit. Et quidem de ieiunio ſi omnia quæ ad rem eam pertinent tranſcribere cogitaremus ante nos papyrus & atramentum quam materia deficeret, nullus enim ferè eſt, vel veterum, vel poſteriorum Theologorum, qui non etiam rem iſtam tractarit, ſiue cum ſcripturæ ſunt explicandæ, ſiue pietas eſt docenda, ſiue hiſtoria deſcribenda, ſiue hæretici confutandi, ſiue poſtremo pœnitentia eſt prædicanda, vbique ieiunium, vbique iſta diſciplina imperata in paradiſo, cõſtituta ſub Moſe, præſtita à Chriſto, ab eodem grauiſſima authoritate imperata, ab eius ſponſa Eccleſia legibus, exemplo, doctrina, ad omnem æui æternitatem ſanctiſſimè ſtabilita. Quanta autem ſit neceſſitas ieiunij
Matt. 17 *quibus potius quã Chriſti verbis docebimus. Quem cam rogaſſent diſcipuli cur ab ijs curari dæmoniacus non potuiſſet, quem ipſe verbo ſanaſſet, inter cætera hoc dixit, hoc genus dæmoniorum non pelli niſi ieiunio & oratione. Ex quo Chriſti ſermone id cõſicitur, quia nullum moritur genus dæmoniorum, nec hoc tolli poſſe genus medicamenti quo ſolo illi pelluntur. Inſulſa igitur eſt omnis eorum oratio qui Eccleſiæ doctrinam de ieiunio reprehendunt, ſiue in vniuerſum omnem damnent ieiunandi conſuetudinem, quod initio doctrinæ, &*

nunc

nunc moribus omnes faciunt Lutherani, ſiue ſolum damnent ordinem atque leges quas ieiunijs Eccleſia praeſcripſit, vt ſunt ſtati ieiuniorum dies, certa ciborum certa horarum exceptio, quod damnant omnes aduerſarij exemplo Ærij, quem vniuerſus orbis Chriſtianus magno conſenſu hac de cauſa hareſeos tot retro ſaculis damnauit illa Eccleſia, quam ſi Dei fuiſſe Eccleſiam ſunt negaturi, nullam certe ijs temporibus fuiſſe eſt neceſſe. Nec ille eſt audiendus eorum ſermo de bonitate creaturarum, ſexcentis enim locis putidus iſte ſermo iampridem eſt ab illis ſanctis patribus refutatus, damnata Manichaeorum perfidia qua creaturas nonnullas vt malas abominabatur, multisq́ conciliorum decretis res tota toties eſt definita. Omnino ſi tam libebat Eccleſiae praeſenti aduerſari, hoc potius eos dicere oportebat elanguiſſe omnem quae fuit veteris Eccleſiae diſciplinam, verbo legem teneri, re fraudem fieri ſanctiſſimae diſciplinae, vſurpari vnum, anticipari tempus, multos omitti dies, caetera quoque contemni multa quae ieiunijs connexa olim extiterunt, & hac ſane ſi illi dixiſſent probabiliter fortaſſis, & in hominum mores accommodatè, ſed in Eccleſiam minus vere dixiſent. Aliud enim eſt quod tolleratur quod popularis conſuetudo mutauit, aliud quod exacta Eccleſiae diſciplina praeſcribit quam & praeſtant multi, nec in vllo ſine ſtudio ſchiſmatis faciente Eccleſia reprehendit.

Vt igitur ſemel hunc de ieiunio ſermonem ingrediamur, ea quidem quae pertinent ad finem ieiunij atque eius ſingularem vtilitatem, illa quoque quae ieiunium commendant ſcripturarum authoritas, exemplorum dignitas, ſcripto-

ſcriptorum omnis temporis grauis conſenſus, cætera poſtremo quæ ieiunio ſunt cõnexa hic equidem omittemus. Multi enim occurrunt alij dies ieiuniorum quibus præſtari res ea poterit. Nunc id modo tractabimus quibus potiſſimum rebus ieiunium conſiſtat, id eſt, quarum rerum præſtatione teneri, quarũ omiſſione ſolui ieiunium cenſeatur. Ieiunium ſic definit B. Ambroſius. Quid eſt ieiunium niſi ſubſtantia & imago cœleſtis, ieiunium refectio animæ, cibus mentis eſt, ieiunium eſt vita Angelorum, ieiunium culpæ mors, excidium delictorum, remedium ſalutis, radix gratiæ, fundamentum eſt caſtitatis, hoc ad Deum gradu peruenitur. Ieiunium itaq; ita à Chriſtianis ſemper fuit acceptum vt non pranderetur, non ſumeretur cibus, vel ante nonam omnibus diebus ieiuniorum extra quadrageſimam, vel ante veſperam in quadrageſima. Abſtineretur quoque in vnica illa vnius diei cibi ſumptione à vino, à carnibus, ab omnibus quæ ſunt à carne abſtracta, vel ſemẽ in ſe carnis continent, vtpote adipe, ouis, lacte, caſeo, à cibis delicatis. Abſtineretur item à lauacris & balneis. Frequentiſſimè quoque hoc monent patres quod

Aug ſer. 65. de tempore.

facit lucrum parſimonia cibi hoc eſſe dandum pauperi, atque ita hoc monẽt vt videantur hoc neceſſario requirere in ieiunio. Poſtremò volunt in ieiunio accuratam adhiberi curam non peccandi, quæ res licet ieiunij præcipuus ſit finis, atque is eiuſcemodi vt eo neglecto inutile ſit omne ieiunium, ad ieiunij nihilominus veram propriamq; ſignificationem non pertinet.

Turrian.

Nam ſicut νηστεύειν *dicitur grecè* παρὰ τὸ ὑστερῆσαι σιτίων, *id eſt à vacuitate ciborum, ſic etiam ieiunium propriè ſignificat cibi abſtinentiam ſeu vacuitatem, ſicut in corpore humano eſt quoddam quod dicitur inteſtinum ieiunium, quod affluentis in ſe bilis acri-*

moniæ

monia cuncta ſubito expellat, & mane ſemper inueniatur. Huiuſcemodi igitur a cibo licito abſtinentia quæ fit authoritate Eccleſiæ, & ſecundum eius regulam hoc eſt illud ieiunium quod quærimus, qua ratione non pertinent ad hoc noſtrum inſtitutum ieiunia medicorum, quæ valetudinis cauſa ſuſcipiuntur, non item ieiunia Iudæorum, hæreticorum Magorũ, & ſuperſtitioſorum hominum. E quibus Iudæi ieiunant ea ratione quia hoc lege Moſaïca eſt imperatum, & ſic credendo vmbris non credũt corpori quod eſt Chriſtus. Ieiunant hæretici, vt Manichæi, quod cibos à quibus abſtinent putent eſſe natura malos, non vt Catholici, propter animam ab irrationabilibus motibus amplius humiliandam. Docebant enim illi diabolum operatum eſſe carnes ex fæculentiore materia, mali ſic abſtinent à vino, dicentes fel eſſe principium tenebrarum. Ab ouis quod fracta expirarent, nec morticinis e quibus diuina ſubſtantia diſceſſerat, veſci ſibi liceret. Erant quoque qui ieiunarent, vt inquit Clemens Alexandrinus certi magi qui à vino, carne & venere abſtinebant propter cultum Angelorum & dæmonum, de quibus loquitur Apoſtolus cum agit de religione Angelorum, de qua monet ne ſeducamur. Male quoque ieiunant qui idcirco ieiunant, vt certa quæ ſomnia atque viſa, certa quæ res obueniant, quod genus obſeruationis ſi non ad expreſſam, certé ad tacitam magnam potius pertinet quam ad ſuperſtitionem. Atque hæc ſunt genera ieiunij, quæ vt flagitioſa damnat Eccleſia. Solum id reſtat quod ob cauſas ſupra commemoratas vel certis diebus indicitur, vel ob eaſdem cauſas à bonis Catholicis extra eos dies voluntarié ſuſcipitur, & quidem de certis diebus dicemus feria ſexta proxima. Nunc de cæteris eſt videndum: E quibus primo occurrit

Aug contra fauſtum.

lib. 3 ſtromatum.

quod

quod diebus ieiuniorum ſemel ſpatio xxiiij horarum nec ante nonam licet comedere excepta Quadrageſima, qua veſpera iubetur expectari. Erat autem nona tempus medium inter meridiem & ſolis occaſum. Cuius rei planiſſimum eſt teſtimonium apud Prudentium in hymno poſt ieiunium, in quo ſic canit.

Nona ſummiſſum rotat hora Solem,
Partibus vixdum tribus euolutis,
Quarta deuexo ſupereſt in axe
Portio lucis.

Quæ res procedit ex ratione quam in horis computandis ſequebantur Iudæi & Romani, quorum ea erat conſuetudo, vt quouis tempore, æſtate, bruina, vere, ab ortu Solis vſque ad occaſum numerarent horas duodecim, inde alias rurſum duodecim ab occaſu vſque ad ortum. Qua ratione fiebat vt Solis æquinoctijs eſſent horæ æquales, cæteris anni temporibus inæquales, in qua inæqualitate ea nihilominus obſeruabatur æqualitas, vt prima eſſet ortus Solis. Tertia, tẽpus medium inter ortum & meridiem. Sexta, meridies quod tempus ſemper eſt certum, nec vagatur vt horæ cæteræ. Hinc Nona tempus medium inter meridiem, & veſperam, Duodecima Solis occaſus. Ante iſtam itaque horam nonãm diebus ieiuniorum, non licebat olim ieiunare, comedere, ne ipſis quidem ferijs quarta & ſexta, è quibus feria quarta tota iam deſijt vulgo ieiunari, iſta niſi carnium abſtinentiam non retinuit. Fuiſſe autem hanc veterum conſuetudinem in horis computandis dilucide explicauit Aldus ad Palladium de re ruſtica. Quo etiam loco oſtendit rationem ſolarium quo ex vmbris eiuſcemodi horæ non æquinoctiales ſeu ἰσημερινὰι quibus nos vtimur. ſed καιρικαὶ latinè temporales ſeu vulgares poſ-

res poſſunt deprehendi. Et quidem de Iudæis ſic Chriſtus: Nunquid ſunt duodecim horæ diei. Et multo etiam clarius in parabola de operarijs conductis ad vineam. In Domini quoque Paſſione fit mẽtio tertiæ, ſextæ & nonæ, factæ ſunt, inquit Euãgeliſta, tenebræ à ſexta vſque ad nonã, id eſt noſtro more, a duodecima vſque ad tertiã, ſiue more Italico, ab hora decima octaua vſque ad horam vigeſimã primam Fuiſſe quoque eum morẽ Romanorũ docet Epigrãma Martialis ad Euphemiũ ſtructorẽ Domitiani, quod eſt eiuſmodi.

Prima ſalutantes, atque altera detinet hora,
  Exercet raucos tertia cauſidicos.
In quintam varios exercet Roma labores,
  Sexta quies laſſis, ſeptima finis erit.
Sufficit in nonam nitidis octaua palęſtris,
  Imperat extructos frangere nona toros.
Hora libellorũ decima eſt Eupheme meorum,
  Temperat ambroſias cum tua cura dapes.
Et bonus ætherio laxatur nectare Cęſar,
  Ingentique tenet pocula parca manu.
Tunc admitte iocos, greſſu timet ire licenti
  Ad matutinum noſtra Thalia Iouem.

Et licet iſto modo horæ cõputarentur, tamen præter has quas diximus, Primã, Tertiã, Sextam & Nonam cæteræ rarius occurrũt. De quibus tribus poſtremis ſic loquitur Tertull. in libris cõtra Pſychicos, vt dicat eas eſſe inſigniores in rebus humanis, quod diẽ diſtribuant, quod negotia diſtinguant, quod publicè reſonent, & idcirco eſſe ſolemniores in orationibus diuinis. Duodecima certè nec Palladius nec Chriſtus in parabola quam diximus facit mentionem quod ea finem faciat diei, & inde currat prima hora noctis, ſicut & prima non ita eſt accipienda, vt vna cum ſolis exortu ſit prima, ſed vt tum demum ſit prima

cum Sol per vnius horæ ſpatium fuerit ſupra horisõtem. Atque hæc nos idcirco paulo prolixius, quod res ea toto officio Eccleſiaſtico ſæpius occurrat, in quo horæ quæ nominantur in hanc ſententiam, ſunt accipiendæ. Ieiunabatur itaque olim vſque ad nonam, nec ante eam horam cibum ſumere licebat, & qui ante ſumpſerat, is ieiunium ſoluiſſe credebatur. Sunt qui primis naſcentis Eccleſiæ temporibus vſque ad tempora Baſilij omnibus diebus ieiuniorum putant fuiſſe obſeruatam abſtinentiam à cibo vſque ad veſperam qui hoc citant illius. A vino abſtines, ſed ab iniurijs tibi non temperas, exſpectas veſperam vt cibum capias, ſed diem totum abſumis ad tribunalia.

hom. 1. de ieiunio.

Quæ verba non pertinent ad monachos, ſed ad eos quibus licitum erat iure contendere. Verum ea illius ſententia non eſt ſatis firma ad rem eam probandam. Potuit enim ea fuiſſe nonnullorum conſuetudo, alia exiſtente generali de nona. Multo enim ante Baſilium erat in Eccleſia ſolemnis hora nona ſolutioni ieiunij. Quæ res probatur clariſſime ex libro Tertulliani contra Pſychicos, in quo Tertullianus iam hæreticus ſequens nouã prophetiam dogma Mõtani acerbè inuehitur in Catholicos, quos vocat Pſychicos, id eſt animales, quod elanguida diſciplina eneruati ſeueram, rigidamq́; vti volebat Montani diſciplinam nod admitterent, nec ieiunia ex Montani authoritate in veſperam producerent ſed hora nona ea ſoluerẽt. Æque inquit ſtationes noſtras vt indignas, quaſdam vero & in ſerum conſtitutas, nouitatis nomine incuſant, hoc quoque munus & ex arbitrio obeundum eſſe dicentes, & non vltra nonam detinendum, de ſuo ſcilicet more. Deinde cum rationem Catholicorum examinaſſet, de nona hoc addit non quaſi reſpuamus nonam, cui & quarta Sabbathi & ſexta plurimum

fungi-

fungimur, & paulò poſt rationes Catholicorum ſuis comparando ſic loquutur. Si itaque in eam vſque horam celebranda preſſura eſt, in qua a ſexta contenebratus orbis, defuncto Domino, lugubre fecit officiũ, vt tunc & nos reuertamur ad iocunditatem, cum & mũdus recepit claritatem. Hoc ſi magis ad religionem ſapit Chriſtianam, dum magis Chriſti gloriam celebrat, poſſum æque ſeræ ſtationis ex eodem rei ordine ſtatum figere, vt ieiunemus ad ſerum, expectantes tempus Dominicæ ſepulturæ, cum Ioſeph poſtulatum detulit corpus & condidit. Inde & irreligioſum eſt ante famulorum carnem refrigerare quam Domini. Sed hoc ex argumentationum prouocatione commiſerim, coniecturas coniecturis & tamen puto fidelioribus repercutiens, hactenus Tertullianus: E quibus illius verbis antiquiſſima probatur ratio ieiunandi vſque ad nonam completam: Calumnia quoque deprehenditur Tertulliani, nam licet ipſius ſeras ſtationes non probarent Catholici, falſo tamen hoc ijs infert crimen in vniuerſum non ieiunandi in veſperam, quæ res à Pamelio eo loco eſt annotata. Tanta autem fuit olim cura non comedendi ante nonam tempore ieiunij, vt prandere & non ieiunare paſſim omnibus veterum libris ſint ſynomma; eadem plane ratione qua noſtris moribus idem eſt iẽtari & non ieiunare, & in concilijs prandeatur, fiat prandium, periphraſis eſt locutionis non ieiunetur. Rationem verò ſoluendi ieiunij hora nona ex Tertulliano vnam audiuimus, adfert aliam Caſſianus: Ideo inquit commodũ ſatis & vtile hora nona refectionis tempus indultum eſt, in quo reficiens Monachus, non ſolum in nocturnis vigilijs leuis ac vacuus, verumetiam in ipſis veſpertinis ſolemnitatibus, digeſto iam cibo, inuenitur aptiſſimus. Nam recens eſca perceptio, tàm in veſpertinis

Aug epiſ. 86. ad Caſulanũ

Coll. 2. cap. 6.

quam in nocturnis orationibus tenuem leueq́; ſenſum non ſinit inueniri, & hæc conſuetudo ieiunandi vſque ad nonam manſit vſque ad tempora Thomæ Aqui- 22 q 147 a. 7. *natis qui hac de re ſic loquitur. Ieiunium ordinatur ad deletionem, & cohibitionem culpæ. Vnde oportet vt aliquid addat ſupra communem conſuetudinem, ita tamen, vt per hoc non multum natura grauetur. Eſt autem debita & communis conſuetudo comedēdi hominibus circa horam ſextam, tum quia iam videtur completa eſſe digeſtio nocturno tẽpore naturali calore interius reuocato, propter frigus noctis circunſtans, & diffuſio humoris per membra cooperante ad hoc calore diei vſque ad ſummum Solis aſcenſum, tū etiam quia tunc præcipuè natura corporis humani indiget iuuari contra exteriorem aëris calorem, nè humores interius adurantur, & ideo vt ieiunans aliquam afflictionem ſentiat, pro culpæ ſatisfactione conueniens hora comedendi taxatur ieiunantibus circa horam nonã. Conuenit etiam iſtą hora myſterio Paſſionis Chriſti, quæ impleta fuit hora nona, quando inclinato capite tradidit ſpiritum. Ieiunantes enim dum ſuam carnem affligunt, Paſſioni Chriſti conformantur; ſecundum illud Apoſtoli ad Galatas. Qui autem Chriſti ſunt, carnem ſuam crucifixerunt cum vitijs & concupiſcentijs. Huius quoque conſuetudinis veſtigia nonnulla adhuc ſuperſunt. Eſt enim hoc noſtris moribus receptum in officio Eccleſiaſtico, vt diebus ieiuniorum preces Nonæ, & quas hora nona dicere oportebat ante prandium recitentur. Et vulgus ruſticorum apud Vualones meridiem vocat Nonam, & Flandri tam ruſtici quam ciues meridiem ſuo idiomate vocant Nonam, & ad pulſum duodecimæ, quæ eſt nobis hora meridiei, obtinuit vetus proborum Catholicorũ con-*

ſuetudo,

ſuetudo, vt detecto capite oretur Deus, & cogitetur
mors Chriſti quæ accidit hora nona. Cuius rei hanc
mihi roganti cauſam quidam commemorauit, tertia
parte diei citius oriri Solem Hieroſolymitanis quam
nobis, atque ea ratione quo temporis momento iam
illis Sol à meridiano deſcendit ad medium Occiden-
tis eodem nobis Solem eſſe meridianum, atque ea ra-
tione Chriſtum illis mortuum eſſe hora nona, nobis
ſexta vtcumque ſit, hoc vetus tempus Nonæ generali
populi conſuetudine tranſiit in Sextam. Quem mo-
rem qui rationibus tuentur ij largè ita accipiunt no-
nam, vt id omne tempus quod currit a ſexta vſque ad
nonam, id nonæ attribuant. Illud itaque eſt tenendum
diebus ieiuniorum niſi ſemel non eſſe comedendum,
idque hora legitima ſiue illam lex, ſiue legis interpres,
conſuetudo introduxerit. Proximum eſt, vt breuiter
oſtendamus à quo genere cibi ſit abſtinendum. Quo
in genere principem locum tenet caro, tanta omnium
ſæculorum atque temporum conſenſione, vt rebus cæ-
teris ſæpe mutatis, hac inhibitio perpetua ſemper ex-
titerit. Vtinam eadem imo maiore etiam ſeueritate
vini prohibitio conſeruari potuiſſet (Fuit enim
olim par ratio vini quæ carnis) Sic Apoſtolus: Bo- 1. Cor. 8
num eſt non manducare carnem, & non bibere vi-
num. Et Timotheus ex religione perpetuo abſtinens
à vino, propter crebras ſtomachi infirmitates, autho-
ritate Apoſtolica fuit cohortandus ad vſum modici
vini. Cyrillus Hyeroſolimitanus: Ieiunamus, a vino &
carnibus abſtinentes, non quod oderimus hæc tan- Catech. 4
quam abominationes aliquas, ſed quod mercedem ex-
pectamus, vt cum ea quæ ſub ſenſum cadũt neglexeri-
mus, fruamur ſpiritali menſa quæ ſola poteſt mente
comprehendi, & vt nunc ſeminantes lachrymis in
futuro ſæculo cũ exultatione metamus. Theodoretus:

A vino & ab eſu carnium, & ab alijs eiuſcemodi abſtinentiam, non ſimiliter vt heretici complectitur Eccleſia, illi enim ab his tanquam ab immundis abſtinendum eſſe cenſent: Eccleſia autem nihil horum decreuit. Tertullianus de cultu fœminarum: Quidam ipſam Dei creaturam ſibi interdicunt abſtinentes vino & animalibus exulantes, quorum fructus nulli periculo aut ſollicitudini adiacent, ſed humilitatem animæ in victus quoque caſtigatione Deo immolant. Et idem Tertullianus in libro contra Pſychicos malas Montani xerophagias eo argumento tuetur, quod à vino abſtineatur, dicens ſtricturam potiùs eſſe portionem xerophagiæ, vbi enim inquit abſtinentia, aut à Deo exigitur, aut ab homine vouetur, illic intelligitur etiam pabuli preſſura formam praeſtruens potui, qualis enim eſus talis & potus. Theophilus Alexandrinus. Qui legum præcepta cuſtodiunt, ignorāt vinum in ieiunijs, carnium eſum repudiant, & inſatiabilem auaritiam Dei timore compeſcunt. Daniel & tres illi pueri docent ieiuniorum tempore a vino & carnibus abſtinendum, ſumere de terra ſemina, & potandum aquam quibus comitibus nititur pudicitia. Origenes: Quādo ieiunamus, ô viri, abſtinemus nos vt non guſtemus carnem nec vinum nec ſuperfluas eſcas. Auguſtinus: Sed & illa in quadrageſimæ diebus grandis vtilitas, quod dum etiam a licitis abſtinemus, magis ac magis monemur illicita vitare. Qui enim abſtinemus nos à carnibus quibus alijs diebus vti licet, qui nos abſtinemus a vino quo moderatè vti licet. Qui ergo iſta vitamus quæ aliquando licent in primis peccata fugiamus quæ omnino nunquam licent. Auguſtinus: Pro amore caſtigandi corporis abſtinentibus à vino vel carnibus nihil credere meriti accreſcere, nō hoc Chriſtiani, ſed Iouiniani eſt.

Serm. 3. Paſchal.

lib 3. in Ioannem.

ſerm. 64. de tēpore.

De Eccleſiaſt. dogmat. ca. 68.

Par igitur erat olim ratio vini & carnis, ſed temporibus Gregorij Magni iam langueſcere cœperat vini obſeruantia, qui de vino quodam loco ita loquitur. Vinum quoque ita permittitur vt ebrietatem omnino fugiamus. forte quod iis locis ſublato vſu vini ſola reſtaret aqua. cuius vſus non omnibus ſatis conuenit, vel ea fortaſſis ratione quod vinum ſit medicina, quæ iure interdici non poſſe exiſtimatur Omnino dicam id liberé, ſi ex omni vetere more, ſi ex antiqua diſciplina. ſi ratione, iudicioq́; res vlla reduci in hominum vſum oportet, hanc certe præcipuam de vino eſſe oportebat, & hoc nobis quibus induſtria dedit varia genera cereuiſiæ, & contra cruditatem, & contra temulentiam bonum potum, idq; his moribus quibus ad vitiorum ſummum excreuimus quam ruere in profundum abyſſi ſit neceſſe, ſi concutere ea, ſi tutare vino diutius cogimus: Scio non in vino, ſed in eius immoderato vſu omnem eam culpam conſiſtere, verum vt viis periculoſis tutius eſt eas non ingredi quam anxie iſtic laborare, ſic ne occaſione parum bibendi plus bibamus, & ſic pereamus. Vt loquitur Hieronymus, vtile eſt non bibere vinum, iis præſertim diebus quibus mens ieiunio eſt coercenda, non eſt noſtri inſtituti hic ea commemorare quæ ex immoderato vini vſu mala corporibus animisq́; obueniunt, non ſunt ea de re legendi ſcriptores, habet quiſq; ſuum ſecum ſcriptorem conſcientiam ſuam, in qua legit quid ei vinum contulerit, a quibus cauere potuiſſet, ſi carere eo conſultore voluiſſet. Omnino tria ſunt hac in re, quæ non dubia, ſed certiſſima, veriſſimáq; eſſe exiſtimo. Primum quod dixit Hieronymus: Non Ætnei ignes, non Vulcania tellus, non Veſeuus & Olympus tantis ardoribus æſtuant, vt iuueniles medulla vino plena & dapibus inflammata. Alterum,

Tom. 6. l. 2. comment. in c. 5. ad Gal.

Tom. 1. epiſt. 10. ad Furiã. cap. 3.

eos qui prouectiore ætate malas conſuetudines ſemper moleſtas, & quæ in ſuam veluti naturam hominem pené verterunt, cupiunt vincere, atque ijs veluti curuæ arbori ſic continuo obuiuntur hoc eos nulla ratione eſſe conſecuturos, ſi non etiam ſtudioſé abſtinent à vino. Nam vt ſubducta furca ſic ratione atque mente vini fumis obnubilata vaporibus, humecta vim illa ſuam in cœrcenda mala conſuetudine retinere nulla ratione poteſt. Poſtremo clericos atque Monachos multo maxima qua nunc laborant reprehenſione eſſe carituros, ſi quod ordo clericalis requirit Monachorum regula præſcribit, concilia hortantur, ſcriptura iubet, vetus & noua, cauere volent à potu vetito Nazareis interdicto Aaroni & eius filijs intraeuntibus in tabernaculum à vino in quo eſt luxuria, cuius vſus indecorus clerico, turpiſſimus eſt monacho, qui rixantes de vino extra mirbum non præbito, tam non ſunt audiendi quam non ſunt furioſi de negatis gladijs conquerentes. Fuit veteri Eccleſiæ frequens mos vouendi abſtinentiam vini, laudatus à Tertulliano contra Pſychicos, & ab
ſerm. 7. de tēpore. *Auguſtino. Multa quoque exſtant præclara eorum exempla, qui à vino, atque omni potu inebriante, per omniem vitam abſtinuerunt, noſtri contra mores tam eam diſciplinam non ferunt, vt iniuriam facere exiſtimentur, qui vel omnino vel ad alterius arbitrium vinum non bibunt. Quibus tantis malis hac veluti velitatione ſic quodam progreſſu ſuccurri poſſet, ſi vina cæteriq́; potus inebriantes ex veteri lege ieiunijs damnarentur. Sunt enim in Eccleſia multa ieiunia, & mens ea religione ſemel imbuti à vino, maiore etiam ſtudio cæteris forſan diebus abſtineret, atque ea ratione non id fieret quod damnat Tertullianus; Et nunc fit paſſim, vt dimi-*

diam

diam gulam Deo immolent multi, cibis ſobrij, & potu ebrij. Piſcibus videntur abſtinuiſſe veteres, deuotione verius quam lege. Qui enim de carnibus & vino tam accuratè ſanxerunt, ij certè nec piſces omiſiſſent, ſi hoc præcepto contineri voluiſſent. Hac de re ſic ſcribit Gregorius Magnus: Piſcium autē vſus ità Chriſtiano relinquitur, vt hoc illi infirmitatis ſolatiū nō luxuriè pariat incendiū. Denique qui à carne abſtinent, nequaquā ſumptuoſiora marinarū belluarum conuiuia præparent. (Cap. denique ſacerdo. diſt. 4.) *Fuiſſe autem permiſſos piſces negatis carnibus conſtat ex concilio Gangrenſi, vbi presbytero pœnitenti ob fornicationem permittuntur diebus Dominicis piſces, negantur carnes. Piſcem, inquit Iſidorus, quia eum poſt reſurrectionem accepit Dominus poſſumus manducare, hunc enim, nec Saluator, nec Apoſtoli prohibuerunt.* (Cap. preſbyter c. 82) *Poſtremum à quo abſtinere iubent canones, ſunt cibi delicati ſiue natura ſiue arte conditi, ſunt cibi multi, licet ſemel ſumpti. Scio quid hac de re dicant multi qui ad noſtros mores tollerandos quam ad veterem diſciplinam explicandam rectius loquuntur: tamen ſi quod res eſt, licet profiteri qui poſſit dici ieiunus qui non ſit temperans, non equidem intelligo, tam non quam non id eſſe hominem quod animal non ſit. Quæ dicebamus de ouis, cæteriſq; eius generis ea pertinent ad ieiunium Quadrageſimæ. Cætera quoque quæ ieiunio connexa dicebamus, & alibi dicta ſunt à nobis, nec ad cibi abſtinentiam propriè pertinent.*

DE

DE EXPLICATIONE HODIERNI OFFICII.

CAPVT II.

Officivm *hodiernum differt à cætero-rum dierum officijs, ea ratione quod dies cæteri vnicam habeant lectionem, vel ex Apoſtolis, vel ex Prophetis, dies iſta duas. & quod eſt omni lectioni ordinarium ſingulis lectionibus ſingula ſunt reſponſoria. Duæ item ſunt orationes ſeu collecta huius diei, idque cum genufle-xione quod pertinet ad rationem ſolemnis ieiunij, in quo flectuntur genua ad orationem, cuiuſmodi eſt ieiunium quatuor temporum, quod religione proxi-mum eſt ieiunio Quadrageſimæ.*

Alcuinus de diuinis. Amalari' de Eccle. ſiaſt. offi- ciis l.2.c.3

Rationem autem harum duarum lectionum eam adferunt interpretes, quod ordinandi ad ſacros ordi-nes debent admoneri vt habeant notitiam legis & Prophetarum. Qua in re non equidem illi falluntur quod hodierno die putent fuiſſe habitam rationem eorum qui in veſpera Sabbathi erant ordinandi. Eſt enim eius rei ordo clare deſcriptus in vetere ordine Romano, quo equidem commemoratur feria quarta horā ieiuniorū ſolutum fieri conuentū populi, & con-gregationē regionū. Deinde ad ingreſſum Pontificis ad altare repeti a ſchola cantorum litaniam, deinde introitum, poſtea ordine quo ſequuntur ſingula in noſtro officio. primo, dicere Pontificem oremus, Dia-conum flectamus genua poſt collectam aſcendere Le-ctorem in Ambonem, & eleuata voce legere breuem lectionem de feria quarta, & ſequitur graduale. Poſt collectam, aſcendit Lector in Ambonem, & eleuata

voce

legit breuem in auribus populi ſic continentem. Cognoſcat Charitas veſtra quia ille & ille aduocatur in tali officio, vel in tali. Si quis habet contra hos viros aliquam querelam, exeat confidenter propter Deum, & ſecundum Deum, & dicat: Quod ſi nullus contradictor exſtiterit ſequitur lectio & reſponſorium. Poſt hæc aduocantur ſurſum ordinandi, & ſtatuuntur in ſiniſtra parte altaris, vſque dum Pontifex Miſſam compleat. Deinde aduocantur ſexta feria eo tenore vt ſupra. Atque hæc ex ordine Romano de vetere more præſentandi ordinandos iſta feria quarta & ſexta ſubſequente. Qua ratione dicendum eſt bene monuiſſe interpretes quos citauimus: Cum illud præterea notandum hanc conſuetudinem fuiſſe valde bonam, & magno cum fructu reſtitui facile poſſe. Totum vero huius diei officium pertinet ad Aduentum Domini in carne, & continet hiſtoriam Annunciationis factæ Virgini ab Angelo, cum ex Spiritu Sancto conceptus eſt Dominus, quæ ſi temporum rationem æſtimamus, non hodie, ſed mẽſe Martio nouem menſibus ante Natiuitatem eſt celebranda. Verũ cũ in Quadrageſima in quam incidit dies conceptionis Domini noſtri, ex vetere Eccleſiæ conſuetudine canonum quoque antiquis ſtatutis non licuerit olim celebrare vlla feſta martyrum ſolum ex authoritate concilij Laodicenſis, eorum fuerit facta commemoratio Sabbathis, vel Dominicis Quadrageſimæ, illud quoque conſtituerint Patres in concilio Toletano de Annunciatione B. Mariæ, vt de Quadrageſima in 15. Calend. Ianuarij transferretur, vbi annuatim ſolemniter & conuenienter ante Natalem Domini poſſet celebrari, vt puta cum omnia illius temporis officia de eadem reſonent Annunciatione, vt in Ambroſiana ſeruatur Eccleſia. Hinc forſan

Cap. 51.

Microlog. c. 48. & latius Tũgrenſis pro pe. 16.

effectum

ſcriptorum omnis temporis grauis conſenſus, cætera poſtremo quæ ieiunio ſunt cõnexa hic equidem omittemus. Multi enim occurrunt alij dies ieiuniorum quibus præſtari res ea poterit. Nunc id modo tractabimus quibus potiſſimum rebus ieiunium conſiſtat, id eſt, quarum rerum præſtatione teneri, quarũ omiſſione ſolui ieiunium cenſeatur. Ieiunium ſic definit B. Ambroſius. Quid eſt ieiunium niſi ſubſtantia & imago cœleſtis, ieiunium refectio animæ, cibus mentis eſt, ieiunium eſt vita Angelorum, ieiunium culpæ mors, excidium delictorum, remedium ſalutis, radix gratiæ, fundamentum eſt caſtitatis, hoc ad Deum gradu peruenitur. Ieiunium itaq; ita à Chriſtianis ſemper fuit acceptum vt non prandcretur, non ſumeretur cibus, vel ante nonam omnibus diebus ieiuniorum extra quadrageſimam, vel ante veſperam in quadrageſima. Abſtineretur quoque in vnica illa vnius diei cibi ſumptione à vino, à carnibus, ab omnibus quæ ſunt à carne abſtracta, vel ſemẽ in ſe carnis continent, vtpote adipe, ouis, lacte, caſeo, à cibis delicatis. Abſtineretur item à lauacris & balneis. Frequentiſſimè quoque hoc monent patres quod
Aug ſer. 65. de tempore. *facit lucrum parſimonia cibi hoc eſſe dandum pauperi, atque ita hoc monẽt vt videantur hoc neceſſario requirere in ieiunio. Poſtremò volunt in ieiunio accuratam adhiberi curam non peccandi, quæ res licet ieiunij præcipuus ſit finis, atque is eiuſcemodi vt eo neglecto inutile ſit omne ieiunium, ad ieiunij nihilominus veram propriamq; ſignificationem non perti-*
Turrian. *net. Nam ſicut* νηστεύειν *dicitur grecè* παρὰ τὸ ὑστερῆσαι σιτίων, *id eſt à vacuitate ciborum, ſic etiam ieiunium propriè ſignificat cibi abſtinentiam ſeu vacuitatem, ſicut in corpore humano eſt quoddam quod dicitur inteſtinum ieiunium, quod affluentis in ſe bilis acrimonia*

monia cuncta ſubito expellat, & mane ſemper inueniatur. Huiuſcemodi igitur a cibo licito abſtinentia quæ fit authoritate Eccleſiæ, & ſecundum eius regulam hoc eſt illud ieiunium quod quærimus, qua ratione non pertinent ad hoc noſtrum inſtitutum ieiunia medicorum, quæ valetudinis cauſa ſuſcipiuntur, non item ieiunia Iudæorum, hæreticorum Magorũ, & ſuperſtitioſorum hominum. E quibus Iudæi ieiunant ea ratione quia hoc lege Moſaica eſt imperatum, & ſic credendo vmbris non credũt corpori quod eſt Chriſtus. Ieiunant hæretici, vt Manichæi, quod cibos à quibus abſtinent putent eſſe natura malos, non vt Catholici, propter animam ab irrationabilibus motibus amplius humiliandam. Docebant eum illi diabolum operatum eſſe carnes ex fœculentiore materia, mali ſic abſtinent à vino, dicentes fel eſſe principium tenebrarum. Ab ouis quod fracta expirarent, nec morticinis e quibus diuina ſubſtantia diſceſſerat, veſci ſibi liceret. Erant quoque qui ieiunarent, vt inquit Clemens Alexandrinus certi magi qui à vino, carne & venere abſtinebant propter cultum Angelorum & dæmonum, de quibus loquitur Apoſtolus cum agit de religione Angelorum, de qua monet ne ſeducamur. Male quoque ieiunant qui idcirco ieiunant, vt certa quæ ſomnia atque viſa, certa quæ res obueniant, quod genus obſeruationis ſi non ad expreſſam, certè ad tacitam magnam potius pertinet quam ad ſuperſtitionem. Atque hæc ſunt genera ieiunij, quæ vt flagitioſa damnat Eccleſia. Solum id reſtat quod ob cauſas ſupra commemoratas vel certis diebus indicitur, vel ob eaſdem cauſas à bonis Catholicis extra eos dies voluntariè ſuſcipitur, & quidem de certis diebus dicemus feria ſexta proxima. Nunc de cæteris eſt videndum: E quibus primo occurrit

Aug. contra fauſtum.

lib. 3 ſtromatum.

quod

quod diebus ieiuniorum ſemel ſpatio xxiiij horarum nec ante nonam licet comedere excepta Quadrageſimá, qua veſpera iubetur expectari. Erat autem nona tempus medium inter meridiem & ſolis occaſum. Cuius rei planiſſimum eſt teſtimonium apud Prudentium in hymno poſt ieiunium, in quo ſic canit.

Nona ſummiſſum rotat hora Solem,
Partibus vixdum tribus euolutis,
Quarta deuexo ſupereſt in axe
Portio lucis.

Qua res procedit ex ratione quam in horis computandis ſequebantur Iudæi & Romani, quorum ea erat conſuetudo, vt quouis tempore, æſtate, bruina, vere, ab ortu Solis vſque ad occaſum numerarent horas duodecim, inde alias rurſum duodecim ab occaſu vſque ad ortum. Qua ratione fiebat vt Solis æquinoctijs eſſent horæ æquales, cæteris anni temporibus inæquales, in qua inæqualitate ea nihilominus obſeruabatur æqualitas, vt prima eſſet ortus Solis. Tertia, tẽpus medium inter ortum & meridiem. Sexta, meridies quod tempus ſemper eſt certum, nec vagatur vt horæ cæteræ. Hinc Nona tempus medium inter meridiem, & veſperam, Duodecima Solis occaſus. Ante iſtam itaque horam nonam diebus ieiuniorum, non licebat olim ieiunare, comedere, ne ipſis quidem ferijs quarta & ſexta, é quibus feria quarta tota iam deſijt vulgo ieiunari, iſta niſi carnium abſtinentiam non retinuit. Fuiſſe autem hanc veterum conſuetudinem in horis computandis dilucide explicauit Aldus ad Palladium de re ruſtica. Quo etiam loco oſtendit rationem ſolarium quo ex vmbris eiuſcemodi horæ non æquinoctiales ſeu ἰσημεριναὶ *quibus nos vtimur, ſed* καιρικὰς *latinè temporales ſeu vulgares poſ-*

res poſſunt deprehendi. Et quidem de Iudæis ſic Chriſtus: Nunquid ſunt duodecim horæ diei. Et multo etiam clarius in parabola de operarijs conductis ad vineam. In Domini quoque Paſſione fit mētio tertiæ, ſextæ & nonæ facta ſunt, inquit Euāgeliſta, tenebræ à ſexta vſque ad nonā, id eſt noſtro more, a duodecima vſque ad tertiā, ſiue more Italico, ab hora decima octaua vſque ad horam vigeſimā primam. Fuiſſe quoque eum morē Romanorū docet Epigrāma Martialis ad Euphemiū ſtructorē Domitiani, quod eſt eiuſmodi.

Prima ſalutantes, atque altera detinet hora,
  Exercet raucos tertia cauſidicos.
In quintam varios exercet Roma labores,
  Sexta quies laſſis, ſeptima finis erit.
Sufficit in nonam nitidis octaua palęſtris,
  Imperat extructos frangere nona toros.
Hora libellorū decima eſt Eupheme meorum,
  Temperat ambroſias cum tua cura dapes.
Et bonus ætherio laxatur nectare Cęſar,
  Ingentiq́ue tenet pocula parca manu.
Tunc admitte iocos, greſſu timet ire licenti
  Ad matutinum noſtra Thalia Iouem.

Et licet iſto modo horæ cōputarentur, tamen præter has quas diximus, Primā, Tertiā, Sextam & Nonam cæteræ rarius occurrūt. De quibus tribus poſtremis ſic loquitur Tertull. in libris cōtra Pſychicos, vt dicat eas eſſe inſigniores in rebus humanis, quod diē diſtribuant, quod negotia diſtinguant, quod publicè reſonent, & idcirco eſſe ſolemniores in orationibus diuinis. Duodecima certè nec Palladius nec Chriſtus in parabola quam diximus facit mentionem quod ea finem faciat diei, & inde currat prima hora noctis, ſicut & prima non ita eſt accipienda, vt vna cum ſolis exortu ſit prima, ſed vt tum demum ſit prima

cum Sol per vnius horæ ſpatium fuerit ſupra horisõtem. Atque hæc nos idcirco paulo prolixius, quod res ea toto officio Eccleſiaſtico ſæpius occurrat, in quo horæ quæ nominantur in hanc ſententiam, ſunt accipiendæ. Ieiunabatur itaque olim vſque ad nonam, nec ante eam horam cibum ſumere licebat, & qui ante ſumpſerat, is ieiunium ſoluiſſe credebatur. Sunt qui primis naſcentis Eccleſiæ temporibus vſque ad tempora Baſilij omnibus diebus ieiuniorum putant fuiſſe obſeruatam abſtinentiam à cibo vſque ad veſperam qui hoc citant illius. A vino abſtines, ſed ab iniurijs tibi non temperas, exſpectas veſperam vt cibum capias, ſed diem totum abſumis ad tribunalia. Quæ verba non pertinent ad monachos, ſed ad eos quibus licitum erat iure contendere. Verum ea illius ſententia non eſt ſatis firma ad rem eam probandam. Potuit enim ea fuiſſe nonnullorum conſuetudo, alia exiſtente generali de nona. Multo enim ante Baſilium erat in Eccleſia ſolemnis hora nona ſolutioni ieiunij. Quæ res probatur clariſſime ex libro Tertulliani contra Pſychicos, in quo Tertullianus iam hæreticus ſequens nouã prophetiam dogma Mõtani acerbè inuehitur in Catholicos, quos vocat Pſychicos, id eſt animales, quod elanguida diſciplina eneruati ſeueram, rigidamq́; vti volebat Montani diſciplinam nod admitterent, nec ieiunia ex Montani authoritate in veſperam producerent ſed hora nona ea ſoluerẽt. Æque inquit ſtationes noſtras vt indignas, quaſdam vero & in ſerum conſtitutas, nouitatis nomine incuſant, hoc quoque munus & ex arbitrio obeundum eſſe dicentes, & non vltra nonam detinendum, de ſuo ſcilicet more. Deinde cum rationem Catholicorum examinaſſet, de nona hoc addit non quaſi reſpuamus nonam, cui & quarta Sabbathi & ſexta plurimum

hom. 1. de ieiunio.

fungi-

ſungimur, & paulo poſt rationes Catholicorum ſuis comparando ſic loquitur. Si itaque in eam vſque horam celebranda preſſura eſt, in qua a ſexta contenebratus orbis, defuncto Domino, lugubre fecit officiū, vt tunc & nos reuertamur ad iocunditatem, cum & mūdus recepit claritatem. Hoc ſi magis ad religionem ſapit Chriſtianam, dum magis Chriſti gloriam celebrat, poſſum æque ſeræ ſtationis ex eodem rei ordine ſtatum figere, vt ieiunemus ad ſerum, expectantes tempus Dominicæ ſepulturæ, cum Ioſeph poſtulatum detulit corpus & condidit. Inde & irreligioſum eſt ante famulorum carnem refrigerare quam Domini. Sed hoc ex argumentationum prouocatione commiſerim, coniecturas coniecturis & tamen puto fidelioribus repercutiens, hactenus Tertullianus: E quibus illius verbis antiquiſſima probatur ratio ieiunandi vſque ad nonam completam: Calumnia quoque deprehenditur Tertulliani, nam licet ipſius ſeras ſtationes non probarent Catholici, falſo tamen hoc ijs infert crimen in vniuerſum non ieiunandi in veſperam, quæ res à Pamelio eo loco eſt annotata. Tanta autem fuit olim cura non comedendi ante nonam tempore ieiunij, vt prandere & non ieiunare paſſim omnibus veterum libris ſint ſynomma; eadem plane ratione qua noſtris moribus idem eſt ientari & non ieiunare, & in concilijs prandeatur, fiat prandium, periphraſis eſt locutionis non ieiunetur. Rationem verò ſoluendi ieiunij hora nona ex Tertulliano vnam audiuimus, adfert aliam Caſſianus: Ideo inquit commodū ſatis & vtile hora nona refectionis tempus indultum eſt, in quo reficiens Monachus, non ſolum in nocturnis vigilijs lenis ac vacuus, verumetiam in ipſis veſpertinis ſolemnitatibus, digeſto iam cibo, inuenitur aptiſſimus. Nam recens eſca perceptio, tàm in veſpertinis

Aug epiſ. 86. ad Caſulanū

Coll. 2. cap. 6.

quam in nocturnis orationibus tenuem leuéq; ſenſum non ſinit inueniri, & hæc conſuetudo ieiunandi vſque ad nonam manſit vſque ad tempora Thomæ Aquinatis qui hac de re ſic loquitur. 22 q 147 a. 7. *Ieiunium ordinatur ad deletionem, & cohibitionem culpæ. Vnde oportet vt aliquid addat ſupra communem conſuetudinem, ita tamen, vt per hoc non multum natura grauetur. Eſt autem debita & communis conſuetudo comedēdi hominibus circa horam ſextam, tum quia iam videtur completa eſſe digeſtio nocturno tēpore naturali calore interius reuocato, propter frigus noctis circunſtans, & diffuſio humoris per membra cooperante ad hoc calore diei vſque ad ſummum Solis aſcenſum, tū etiam quia tunc præcipuè natura corporis humani indiget iuuari contra exteriorem aëris calorem, ne humores interius adurantur, & ideo vt ieiunans aliquam afflictionem ſentiat, pro culpæ ſatisfactione conueniens hora comedendi taxatur ieiunantibus circa horam nonā. Conuenit etiam iſta hora myſterio Paſſionis Chriſti, quæ impleta fuit hora nona, quando inclinato capite tradidit ſpiritum. Ieiunantes enim dum ſuam carnem affligunt, Paſſioni Chriſti conformantur; ſecundum illud Apoſtoli ad Galatas. Qui autem Chriſti ſunt, carnem ſuam crucifixerunt cum vitijs & concupiſcentijs. Huius quoque conſuetudinis veſtigia nonnulla adhuc ſuperſunt. Eſt enim hoc noſtris moribus receptum in officio Eccleſiaſtico, vt diebus ieiuniorum preces Nonæ, & quas hora nona dicere oportebat ante prandium recitentur. Et vulgus ruſticorum apud Vualones meridiem vocat Nonam, & Flandri tam ruſtici quam ciues meridiem ſuo idiomate vocant Nonam, & ad pulſum duodecimæ, quæ eſt nobis hora meridiei, obtinuit vetus proborum Catholicorū conſuetudo,*

ſuetudo, vt detecto capite oretur Deus, & cogitetur mors Chriſti quæ accidit hora nona. Cuius rei hanc mihi roganti cauſam quidam commemorauit, tertia parte diei citius oriri Solem Hieroſolymitanis quam nobis, atque ea ratione quo temporis momento iam illis Sol à meridiano deſcendit ad medium Occidentis eodem nobis Solem eſſe meridianum, atque ea ratione Chriſtum illis mortuum eſſe hora nona, nobis ſexta vtcumq; ſit, hoc vetus tempus Nonæ generali populi conſuetudine tranſiit in Sextam. Quem morem qui rationibus tuentur ij largè ita accipiunt nonam, vt id omne tempus quod currit a ſexta vſque ad nonam, id nonæ attribuant. Illud itaque eſt tenendum diebus ieiuniorum niſi ſemel non eſſe comedendum, idque hora legitima ſiue illam lex, ſiue legis interpres, conſuetudo introduxerit. Proximum eſt, vt breuiter oſtendamus à quo genere cibi ſit abſtinendum. Quo in genere principem locum tenet caro, tanta omnium ſæculorum atque temporum conſenſione, vt rebus cæteris ſæpe mutatis, hæc inhibitio perpetua ſemper extiterit. Vtinam eadem imo maiore etiam ſeueritate vini prohibitio conſeruari potuiſſet (Fuit enim olim par ratio vini quæ carnis) Sic Apoſtolus: Bonum eſt non manducare carnem, & non bibere vinum. 1. Cor. 8 *Et Timotheus ex religione perpetuo abſtinens à vino, propter crebras ſtomachi infirmitates, authoritate Apoſtolica fuit cohortandus ad vſum modici vini. Cyrillus Hyeroſolimitanus: Ieiunamus, a vino & carnibus abſtinentes, non quod oderimus hæc tanquam abominationes aliquas, ſed quod mercedem expectamus, vt cum ea quæ ſub ſenſum cadũt neglexerimus, fruamur ſpirituali menſa quæ ſola poteſt mente comprehendi, & vt nunc ſeminantes lachrymis in futuro ſæculo cũ exultatione metamus. Theodoretus:* Catech. 4

A vino & ab eſu carnium, & ab alijs eiuſcemodi abſtinentiam, non ſimiliter vt heretici complectitur Eccleſia, illi enim ab his tanquam ab immundis abſtinendum eſſe cenſent: Eccleſia autem nihil horum decreuit. Tertullianus de cultu fœminarum: Quidam ipſam Dei creaturam ſibi interdicunt abſtinentes vino & animalibus exulantes, quorum fructus nulli periculo aut ſollicitudini adiacent, ſed humilitatem animæ in victus quoque caſtigatione Deo immolant. Et idem Tertullianus in libro contra Pſychicos malas Montani xerophagias eo argumento tuetur, quod à vino abſtineatur, dicens ſtricturam potiùs eſſe portionem xerophagiæ, vbi enim inquit abſtinentia, aut à Deo exigitur, aut ab homine vouetur, illic intelligitur etiam pabuli preſſura formam præſtruens potui, qualis enim eſus talis & potus. Theophilus Alexandrinus. Qui legum præcepta cuſtodiunt, ignorāt vinum in ieiunijs, carnium eſum repudiant, & inſatiabilem auaritiam Dei timore compeſcunt. Daniel & tres illi pueri docent ieiuniorum tempore à vino & carnibus abſtinendum, ſumere de terra ſemina, & potandum aquam quibus comitibus nititur pudicitia. Origenes: Quādo ieiunamus, ô viri, abſtinemus nos vt non guſtemus carnem nec vinum nec ſuperfluas eſcas. Auguſtinus: Sed & illa in quadrageſima diebus grandis vtilitas, quod dum etiam a licitis abſtinemus, magis ac magis monemur illicita vitare. Qui enim abſtinemus nos à carnibus quibus aliis diebus vti licet, qui nos abſtinemus a vino quo moderatè vti licet. Qui ergo iſta vitamus quæ aliquando licent in primis peccata fugiamus quæ omnino nunquam licent. Auguſtinus: Pro amore caſtigandi corporis abſtinentibus à vino vel carnibus nihil credere meriti accreſcere, nō hoc Chriſtiani, ſed Iouiniani eſt.

ſerm. 3. Paſchal.

lib. 3. in Ioannem.

ſerm. 64. de tēpore.

De Eccleſiaſt. dogmat. ca. 68.

Par igitur erat olim ratio vini & carnis, ſed temporibus Gregorij Magni iam langueſcere cœperat vini obſeruantia, qui de vino quodam loco ita loquitur. Vinum quoque ita permittitur vt ebrietatem omnino fugiamus. forte quod iis locis ſublato vſu vini ſola reſtaret aqua. cuius vſus non omnibus ſatis conuenit, vel ea fortaſſis ratione quod vinum ſit medicina, quæ iure interdici non poſſe exiſtimatur Omnino dicam id liberé, ſi ex omni vetere more, ſi ex antiqua diſciplina. ſi ratione, iudicioq́; , res vlla reduci in hominum vſum oportet, hanc certe præcipuam de vino eſſe oportebat, & hoc nobis quibus induſtria dedit varia genera cereuiſiæ, & contra cruditatem, & contra temulentiam bonum potum, idq; his moribus quibus ad vitiorum ſummum excreuimus quam ruere in profundum abyſſi ſit neceſſe, ſi concutere ea, ſi rutare vino diutius cogimus: Scio non in vino, ſed in eius immoderato vſu omnem eam culpam conſiſtere, verum vt viis periculoſis tutius eſt eas non ingredi quam anxie iſtic laborare, ſic ne occaſione parum bibendi plus bibamus, & ſic pereamus. Vt loquitur Tom. 6. *Hieronymus, vtile eſt non bibere vinum, iis præſertim* l. 2. comment. in e- *diebus quibus mens ieiunio eſt coercenda, non eſt no-* ſ. ad Gal. *ſtri inſtituti hic ea commemorare quæ ex immoderato vini vſu mala corporibus animiſq́; obueniunt, non ſunt ea de re legendi ſcriptores, habet quiſq; ſuum ſecum ſcriptorem conſcientiam ſuam, in qua legit quid ei vinum contulerit, a quibus cauere potuiſſet, ſi carere eo conſultore voluiſſet. Omnino tria ſunt hac in re, quæ non dubia, ſed certiſſima, veriſſimaq́; eſſe exiſtimo. Primum quod dixit Hieronymus: Non Ætnæi ignes, non Vulcania tellus, non Veſenus &* Tom. 1. *Olympus tantis ardoribus æſtuant, vt iuueniles me-* epiſt. 10. ad Furiã. *dulla vino plena & dapibus inflammata. Alterum,* cap. 3.

eos qui prouectiore ætate malas conſuetudines ſemper moleſtas, & quæ in ſuam veluti naturam hominem pené verterunt, cupiunt vincere, atque iis veluti curuæ arbori ſic continuo obuituntur hoc eos nulla ratione eſſe conſecuturos, ſi non etiam ſtudioſé abſtinent à vino. Nam vt ſubducta furca ſic ratione atque mente vini fumis obnubilata vaporibus, humecta vim illa ſuam in cœrcenda mala conſuetudine retinere nulla ratione poteſt. Poſtremo clericos atque Monachos multo maxima qua nunc laborant reprehenſione eſſe carituros, ſi quod ordo clericalis requirit Monachorum regula præſcribit, concilia hortantur, ſcriptura iubet, vetus & noua, cauere vellent à potu vetito Nazaræis interdicto Aaroni & eius filijs intraeuntibus in tabernaculum à vino in quo eſt luxuria, cuius vſus indecorus clerico, turpiſſimus eſt monacho, qui rixantes de vino extra morbum non præbito, tam non ſunt audiendi quam non ſunt furioſi de negatis gladijs conquerentes. Fuit veteri Eccleſiæ frequens mos vouendi abſtinentiam vini, laudatus à Tertulliano contra Pſychicos, & ab Auguſtino. Multa quoque exſtant præclara eorum exempla, qui à vino, atque omni potu inebriante, per omniem vitam abſtinuerunt, noſtri contra mores tam eam diſciplinam non ferunt, vt iniuriam facere exiſtimentur, qui vel omnino vel ad alterius arbitrium vinum non bibunt. Quibus tantis malis hac veluti velitatione ſic quodam progreſſu ſuccurri poſſet, ſi vina cæteriq; potus inebriantes ex veteri lege ieiunijs damnarentur. Sunt enim in Eccleſia multa ieiunia, & mens ea religione ſemel imbuti à vino, maiore etiam ſtudio cæteris forſan diebus abſtineret, atque ea ratione non id fieret quod damnat Tertullianus; Et nunc ſit paſſim, vt dimidians

ſerm. 7. de tẽpore.

diam gulam Deo immolent multi, cibis ſobrij, & potu ebrij. Piſcibus videntur abſtinuiſſe veteres, deuotione verius quam lege. Qui enim de carnibus & vino tam accuratè ſanxerunt, ij certè nec piſces omiſiſſent, ſi hoc praecepto contineri voluiſſent. Hac de re ſic ſcribit Gregorius Magnus: Piſcium autē vſus ità Chriſtiano relinquitur, vt hoc illi infirmitatis ſolatiū nō luxuriè pariat incendiū. Denique qui à carne abſtinent, nequaquā ſumptuoſiora marinarū beluarum conuiuia praeparent. Fuiſſe autem permiſſos piſces negatis carnibus conſtat ex concilio Gangrenſi, vbi presbytero pœnitenti ob fornicationem permittuntur diebus Dominicis piſces, negantur carnes. Piſcem, inquit Iſidorus, quia eum poſt reſurrectionem accepit Dominus poſſumus manducare, hunc enim, nec Saluator, nec Apoſtoli prohibuerunt. Poſtremum à quo abſtinere iubent canones, ſunt cibi delicati ſiue natura ſiue arte conditi, ſunt cibi multi, licet ſemel ſumpti. Scio quid hac de re dicant multi qui ad noſtros mores tollerandos quam ad veterem diſciplinam explicandam rectius loquuntur: tamen ſi quod res eſt, licet profiteri qui poſſit dici ieiunus qui non ſit temperans, non equidem intelligo, tam non quam non id eſſe hominem quod animal non ſit. Quae dicebamus de ouis, caeteriſque eius generis ea pertinent ad ieiunium Quadrageſimae. Caetera quoque quae ieiunio connexa dicebamus, & alibi dicta ſunt à nobis, nec ad cibi abſtinentiam propriè pertinent.

Cap. denique ſacerdo. diſt. 4.

Cap. preſbyter c. 82

DE EXPLICATIONE HODIERNI OFFICII.

CAPVT II.

OFFICIVM hodiernum differt à cæterorum dierum officijs,ea ratione quod dies cæteri vnicam habeant lectionem, vel ex Apoſtolis,vel ex Prophetis, dies iſta duas. & quod eſt omni lectioni ordinarium ſingulis lectionibus ſingula ſunt reſponſoria. Duæ item ſunt orationes ſeu collectæ huius diei, idque cum genuflexione quod pertinet ad rationem ſolemnis ieiunij, in quo flectuntur genua ad orationem, cuiuſmodi eſt ieiunium quatuor temporum,quod religione proximum eſt ieiunio Quadrageſimæ.

Alcuinus de diuinis Amalari' de Eccle. ſiaſt. offi- ciys l.2.c.3 Rationem autem harum duarum lectionum eam adferunt interpretes, quod ordinandi ad ſacros ordines debent admoneri vt habeant notitiam legis & Prophetarum. Qua in re non equidem illi falluntur quod hodierno die putent fuiſſe habitam rationem eorum qui in veſpera Sabbathi erant ordinandi. Eſt enim eius rei ordo clare deſcriptus in vetere ordine Romano,quo equidem commemoratur feria quarta horũ ieiuniorũ ſolitum fieri conuentũ populi,& congregationẽ regionũ. Deinde ad ingreſſum Pontificis ad altare repeti a ſchola cantorum litaniam, deinde introitum, poſtea ordine quo ſequuntur ſingula in noſtro officio primo,dicere Pontificem oremus,Diaconum flectamus genua poſt collectam aſcendere Lectorem in Ambonem,& eleuata voce legere breuem lectionem de feria quarta,& ſequitur graduale. Poſt collectam,aſcendit Lector in Ambonem, & eleuata

voce

legit breuem in auribus populi ſic continentem. Cognoſcat Charitas veſtra quia ille & ille aduocatur in tali officio, vel in tali. Si quis habet contra hos viros aliquam querelam, exeat confidenter propter Deum, & ſecundum Deum, & dicat: Quod ſi nullus contradictor exſtiterit ſequitur lectio & reſponſorium. Poſt hæc aduocantur ſurſum ordinandi, & ſtatuuntur in ſiniſtra parte altaris, vſque dum Pontifex Miſſam compleat. Deinde aduocantur ſexta feria eo tenore vt ſupra. Atque hæc ex ordine Romano de vetere more præſentandi ordinandos iſta feria quarta & ſexta ſubſequente. Qua ratione dicendum eſt bene monuiſſe interpretes quos citauimus: Cum illud præterea notandum hanc conſuetudinem fuiſſe valde bonam, & magno cum fructu reſtitui facile poſſe. Totum vero huius diei officium pertinet ad Aduentum Domini in carne, & continet hiſtoriam Annunciationis factæ Virgini ab Angelo, cum ex Spiritu Sancto conceptus eſt Dominus, quæ ſi temporum rationem æſtimamus, non hodie, ſed mēſe Martio nouem menſibus ante Natiuitatem eſt celebranda. Verū cū in Quadrageſima in quam incidit dies conceptionis Domini noſtri, ex vetere Eccleſiæ conſuetudine canonum quoque antiquis ſtatutis non licuerit olim celebrare vlla feſta martyrum ſolum ex authoritate concilij Laodicenſis, eorum fuerit facta Cap. 51. *commemoratio Sabbathis, vel Dominicis Quadrageſimæ, illud quoque conſtituerint Patres in concilio Toletano de Annunciatione B. Mariæ, vt de Quadrageſima in 15. Calend. Ianuarij transferretur, vbi annuatim ſolemniter & conuenienter ante Natalem Domini poſſet celebrari, vt puta cum omnia illius temporis officia de eadem reſonent Annunciatione, vt in Ambroſiana ſeruatur Eccleſia. Hinc forſan*

Microlog. c. 48. & latius Tūgrenſis pro. 16.

effectum

effectum eſt, vt Eccleſia Romana, licet in Quadrageſima vel retinuerit feſtum Annunciationis ſicut aliorum quorundam ſanctorum, vel vt exiſtimat Tungrenſis redierit ad veterem morem, hic tamen ea occaſione commemoretur Annunciatio. Ad explicationẽ vero totius hodierni officij ea videntur cõmodè huc poſſe adferri, quæ in hoc aduentu cogitanda eſſe dixit Bernardus, ſex iſta nimirum quis ſit qui veniat, vnde, quo, ad quid, quando, & qua. Primo igitur cum Apoſtolo ſtupente & admirante intueamur & nos, quantus ſit iſte qui ingreditur, ipſe enim eſt ſecũdum Gabrielis teſtimonium, altiſſimi filius, ac proinde coaltiſſimus ipſe, neque enim fas eſt Dei filium degenerem ſuſpicari, ſed æqualis fateri neceſſe eſt altitudinis, & eiuſdem penitus dignitatis, nam & filios principum principes, & filios Regum Reges eſſe quis neſciat. Ecce audiſtis quis ſit qui veniat, conſiderate iam vnde veniat & quo. Venit vtique de corde Dei patris in vterum Virginis matris, venit à ſummo cœlo in inferiores partes terræ. Quid ergo Nonne & nobis in terra eſt conuerſandum, eſt, ſi tamen in ea præſtitit ille. Vbi enim bene erit ſine illo, aut vbi male eſſe poterit cum illo. Conſiderantibus quis veniat magna omnino & ineffabilis majeſtas innotuit: Suſpicientibus vnde veniat, grandis plane patuit via ſecundum eius teſtimonium, qui Prophetico preuentus ſpiritu. Ecce, inquit, nomen Domini venit de longinquo. Porro quo veniat intuentibus, apparuit ineſtimabilis dignatio & penitus inexcogitabilis quod in carceris huius horrorem tanta deſcendere dignata eſt celſitudo. Iam quis dubitet magnum aliquid in cauſa fuiſſe, vt maieſtas tanta de tam longinquo in locum tam indignum deſcendere dignaretur. Plane magnum aliquid, quia miſericordia magna, quia

miſeratio multa, quia charitas copioſa. Ad quid enim veniſſe credendus eſt. Hoc namque eſt quartum quod iuxta propoſitum ordinem oportet iam perſcrutari, nec ſane laborandum eſt in hac parte, cum maniſeſtè aduentus eius cauſam & verba ipſius & opera clament. Ad quærendam quippe ouem centeſimam quæ errauerat de montibus properauit, & vt confiteantur maniſeſtius Domino miſericordiæ eius, & mirabilia eius filijs hominum propter nos venit. Mira quærentis Dei dignatio, magna dignitas hominis ſic quæſiti. Quintum eſt: Quando venit, quà de re ſic Apoſtolus: Quando venit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum, plenitudo & abundantia temporalium, obliuionem & inopiam fecerat ſpiritualiũ. Oportunè ergo tum aduenit æternitas, quando magis temporalitas præualebat. Venit quoque in tanta pace ſæculi, vt ad hominis vnius nutum deſcriberetur vniuerſus orbis. Reſtat poſtremum: Via ſcilicet per quam venit, quæ diligenter eſt requirenda, vt poſſimus, ſicut dignum eſt ei occurrere. Viæ autem eius ſunt duæ, vna qua ſemel in carne venit viſibilis, altera qua quotidie ad ſaluandas animas ſingulorum, in ſpiritu venit & inuiſibilis. Vt igitur ſic venienti occurras, non te oportet homo maria tranſfretare, non penetrare nubes, non tranſalpinare neceſſe, nõ grãdis tibi oſtẽditur via prope eſt enim verbũ in ore tuo & in corde tuo, vſque ad temetipſũ occurre Deo tuo, vſque ad cordis compũctionẽ & oris cõfeſſionẽ, occurre vt ſaltẽ exeas de ſterquilinio miſeræ cõſciẽtiæ, quoniã indignũ eſt illuc authorẽ puritatis intrare. Via autẽ illius viſibilis aduentus eſt vterus Virginis. Ecce, inquit Propheta, Virgo concipiet & pariet filiũ. Ad has itaque ſex meditationes pertinet totũ hodierni diei officium. Introitus docet, quis ſit qui veniat

nempe

nempe iuſtus, vnde veniat nempe de cœlo & nubibus cœli. Quò veniat & qua veniat nempe in terram quæ benedictione de cœlo, & pluuia Spiritus Sancti germinauit Saluatorem, & hoc per terram, vnde & virgo. Pſalmus quoque decimus octauus, qui canitur in introitu totus myſticè intelligitur de hoc Chriſti aduentu, quem (æli, id eſt Apoſtoli, in quibus tanquam in Cœlis habitat Dominus nobis enarrant, oſtendentes nobis gloriam Dei, enarrantes nobis proceſſionem eius tanquam ſponſa de thalamo ſuo, ipſe procedens de vtero virginali, vbi Deus naturæ humanæ tanquam ſponſus ſponſæ copulatus eſt. Exultauit vt gigas ad currendam viam, exultauit ſicut fortiſſimus & cæteros homines incomparabili virtute præcedens non ad habitandum viam, ſed ad currendam viam. Non enim in via peccatorum ſtetit. A ſummo cœlo egreſſio eius, a Patre egreſſio eius, non temporalis, ſed æterna qua de Patre natus eſt. Et occurſus eius vſque ad ſummum eius, & occurrit plenitudine diuinitatis vſque ad æqualitatem Patris. Et non eſt qui ſe abſcondat à calore eius. Cum autem verbum etiam caro factum eſt, & habitauit in nobis, mortalitatem noſtram ſuſcipiens, non permiſit vllum mortalium excuſare ſe de vmbra mortis, & ipſam enim penetrauit verbi calor. Prima item collecta continet votum obtinẽdi id ad quod venit Dominus, hic ſubſidium ad bene operandum, illic præmium æternæ beatitudinis. Prima quoque lectio Iſaiæ initio dicit: Quando veniat, erit, inquit, in nouiſſimis diebus quibus verbis ſignificatur tempus Meſſiæ, quos alibi vocat Apoſtolus fines ſæculorum. Hæc autem
1.Cor.10 *omnia in figura cõtingebant illis; ſcripta ſunt autẽ ad correptionem noſtram, in quos fines ſæculorum deuenerunt. Et alibi plenitudinem temporum. Vbi venit*

pleni-

pleniтudo temporis,miſit Deus filium ſuum. Et Ioannes, horam nouiſſimam filioli nouiſſima hora eſt, & Gal. 4. 1. Ioan. 2
& hæc forſan ea ratione ſic dixit ſcriptura, quod peracta forma ſæculorum quæ fuit ſub lege naturæ, & altera quæ ſub lege Moyſis, nulla iam reſtet altera quæ præterea hic ſit expectanda. Oſtendit quoque iſta lectio quis ſit qui veniat in nouiſſimis diebus, nempe mons domus Domini & ille in vertice montium, id eſt ſanctus ſanctorum, & oſtendit præterea ad quid veniat, nempe vt fluant ad eum omnes gentes & cætera quæ ſunt in lectione, vt faciat ſibi populum acceptabilem operatorem bonorum operum. Et hoc eſt quod dicit: Venite aſcendamus, ſedentes enim in peccatis ad Chriſtum non veniunt. oportet ſurgere, ire, & aſcendere, qui eunt ad Chriſtum, aſcendere dicuntur. Sic in Apocalypſi Spiritus & ſponſa dicũt Apoc. 6.
veni. & qui audit dicat: Veni, & qui ſitit veniat, & iterum docebit nos vias ſuas Vt nos doceat vias, oportet aſcẽdere ad eum. Prius vias Dei diſcere debemus, & poſtea in illis ambulare. Et vbi diſcemus, ô Propheta: De Sion exibit lex, in illa vtique Eccleſia quæ exiuit de Sion in omnes gentes, quod vtique eſt ſola Eccleſia Catholica quæ exiuit, non in omnes homines, ſed in omnes gentes. Dicamus igitur cum Propheta, & ſicut ille concluſit lectionem: Domus Iacob, venite & ambulemus in lumine Dei noſtri. Conuertamus ſermonem ad nos, non enim ſola vocata eſt domus Iacob, ſed & omnes gentes. Nos qui hactenus Deum offendimus, qui indomitis cupiditatibus, incenſi fuimus in magna prauitate verſati, qui in tenebris iacuimus peccatorum, accedamus ad veram lucem, eamus ambulemus in lumine Dei noſtri. Accedite Pſal. 33.
ad eum, inquit Dauid, & illuminamini, & quia volumus aſcendere ad iſtum montem, & ſtare in loco

ſacto

ſancto eius audi quid ſubdat officium, nempe non perueniire eo, non ſtare ibi niſi innocentes manibus, & mundos corde, hoc igitur poſtulemus à Domino, & hoc ipſum eſt quod in gradibus iſtius montis clamat Eccleſia. Tollite portas principes veſtras: Quicumque principatum in hominibus quæritis, auferte ne impediant aditus quos vos ſtatuiſtis cupiditatis & timoris, & eleuamini portæ æternales, & eleuamini aditus æternæ vitæ, renunciationis ſæculi, & conuerſionis ad Deum, & ſic introibit in corda veſtra Rex gloriæ, & ad hoc obtinendum ſubdimus hanc pulchram collectam. Feſtina quæſumus Domine, ne tardaueris, & auxilium nobis ſupernæ virtutis impende, vt aduentus tui conſolatione ſubleuentur qui in tua pietate confidunt. Lectio ſecunda Iſaiæ propriiſſimè & ex profeſſo tractat quis veniat, Emanuel, vnde veniat ex Virgine, ad quid veniat, vt ſciat reprobare malum & eligere bonum. Emanuel & Ieſus ſonus diuerſus, res eadem, Ieſus Saluator, Emanuel nobiſcum Deus, ad hoc nobiſcum Deus, vt nos ſaluet, ad hoc ſaluat, vt ſit nobiſcum. Verbum caro factum eſt, id eſt nobiſcum Deus, Veritas de terra orta eſt, id eſt nobiſcum Deus, Bonum, ait Dionyſius Areopagita, eſt ſui-ipſius diffuſiuum & communicatiuum, vnde ſummè bonum erit, ſummè communicatiuum. Qua ratione Deus ſummè bonum per aduentum ſuum arctiſſimè & in ſummo gradu ſe nobis communicauit factus homo. Venit Deus vt ſalui eſſemus, ergo perditi eramus, venit vt conſequeremur ſalutem, ergo ægrotabamus, venit vt eſſet nobiſcum, ergo eramus ſine eo, Et procedit Emanuel de Virgine, iſta eſt porta cœli per quam venit Rex cœli, quæ eum genuit filium, qui Deum habet patrem, Virgo ſanctiſſima, templum Domini, ſacrarium Spiritus ſancti, paren-

tum

tum reparatrix, poſterorum ſeruatrix, quæ generi humano verbum ſolem attulit, ex ea enim ortus eſt Sol Iuſtitiæ Chriſtus Deus noſter. Ad quid venit, vt ſit verus homo qui inſtar cæterorum infantium comedat butyrum & mel, & tamen ſciat reprobare malum & eligere bonum, quod eſt ſolius Dei vere & ſine vllo errore ſemper reprobantis malum & eligentis bonum. Et quia venit Dominus ad nos, vt nos veniamus ad ipſum, explicat rem eam graduale quod ſequitur iſtam lectionem. Prope eſt, inquit Dominus, omnibus inuocantibus eum in veritate, veritatem autem facit qui loquitur in ore ſuo laudem Domini.

Euangelium continet hiſtoriam Dominicæ Incarnationis, quam operata eſt ſanctiſſima Trinitas Angelo nunciante, & Virgine credente. Et huius hiſtoriæ myſterijs confirmata Eccleſia offert ſe Deo in lætitia, & dicit: Confortamini, & iam nolite timere, ipſe veniet, & ſaluos nos faciet: Et iterum in communione repetit ex præcedenti lectione illam particulam quæ continet arctiſſimam communionem Dei nobiſcum. Ecce Virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel.

MISSA FERIÆ QVARTÆ QVATVOR TEMPORVM Aduentus.

INTROITVS.

RORATE cœli deſuper & nubes pluant iuſtum: aperiatur terra & germinet Saluatorem.

Pſal. Cœli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annunciat firmamentum.

Verſ. Gloria, &c. *Oremus*. Flectamus genua, Leuate.

Oratio.

PRæſta quæſumus omnipotens Deus, vt Redemptionis noſtræ ventura ſolemnitas, & præſentis nobis vitæ ſubſidia conferat, & æternæ beatitudinis præmia largiatur. Per Dominum noſtrum, &c.

PROPHETIA.

Lectio Iſaiæ Prophetæ.

IN diebus illis dixit Iſaias Propheta: Erit in nouiſſimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, & eleuabitur ſuper colles: & fluent ad eum omnes gentes: & ibunt populi multi, & dicent: Venite, aſcendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob: & docebit nos vias ſuas, & ambulabimus in ſemitis eius: quia de Sion exibit lex, & verbũ Domini de Hieruſalem. Et iudicabit gentes, & arguet populos multos. Et conflabunt gladios ſuos in vomeres, & lanceas ſuas in falces. Non

leuabit

leuabit gens contra gentem gladium: nec exercebuntur vlta ad prælium. Domus Iacob venite & ambulemus in lumine Dei noſtri.

Graduale. Tollite portas principes veſtras: & eleuamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ. *Verſ.* Quis aſcendet in montem Domini, aut quis ſtabit in loco ſancto eius? Innocés manibus, & mundo corde.

Oratio.

FEſtina quæſumus Domine, ne tardaueris, & auxilium nobis ſupernę virtutis impende, vt aduentus tui conſolationibus ſubleuentur, qui in tua pietate confidunt. Qui viuis, &c.

OMnipotens ſempiterne Deus, qui coæternum tibi filium hodie pro mundi ſalute ſecundum carnem Spiritu ſancto concipiendũ Angeli miniſterio beatæ Mariæ ſemper Virgini declaraſti; Adeſto propitius populo tuo, vt ad eius Natiuitatem pace conceſſa liberioribus animis occurramus.

PReces populi tui, quæſumus Domine, clementer exaudi, vt qui de aduentu filij tui vnigeniti ſecundum carnem lætantur in ſecundo, cum venerit in Maieſtate ſua pręmium vitæ æternæ percipiant. Per Dominum, &c.

Lectio Iſaiæ Prophetæ. *Cap. 7.*

IN diebus illis: Locutus eſt Dominus ad Achaz, dicens: Pete tibi ſignum à Domino Deo tuo in profundum inferni, ſiue in excelſum ſupra. Et dixit Achaz: Non petam & non tentabo Dominum. Et dixit: Audite ergo domus Dauid: Nunquid parum vobis eſt, moleſtos eſſe hominibus, quia moleſti eſtis & Deo meo? Propter

hoc dabit Dominus ipſe vobis ſignum. Ecce Virgo concipiet & pariet filium: & vocabitur nomen eius Emmanuel. Butyrum & mel comedet, vt ſciat reprobare malum & eligere bonum.

Graduale. Prope eſt Dominus omnibus inuocantibus eum, omnibus qui inuocant eum in veritate. *Verſ.* Laudem Domini loquetur os meum, & benedicat omnis caro nomen ſanctum eius.

Sequentia Sancti Euangelij ſecundum Lucam.

IN illo tempore, Miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galileæ, cui nomen Nazareth, ad Virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Ioſeph, de domo Dauid: & nomen Virginis Maria. Et ingreſſus Angelus ad eam, dixit: AVE gratia plena: Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Quæ cum audiſſet, turbata eſt in ſermone eius, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio. Et ait Angelus ei: Ne timeas Maria: inueniſti enim gratiam apud Deum. Ecce concipies in vtero & paries filium, & vocabis nomen eius Ieſum. Hic erit magnus, & filius altiſſimi vocabitur. Et dabit illi Dominus Deus ſedem Dauid Patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis. Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco? Et reſpōdens Angelus, dixit ei: Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi. Ideoque & quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur filius Dei. Et ecce Eliſabeth cognata tua, & ipſa concepit filium in ſenectute ſua. Et hic menſis

menſis eſt ſextus illi quæ vocatur ſterilis: quia non erit impoſſibile apud Deum omne verbū. Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum.

Offertorium. Confortamini, & iam nolite timere, ecce enim Deus noſter retribuet iudicium.ipſe veniet & ſaluos nos faciet.

Verſ. Tunc aperientur oculi cęcorum,& aures ſurdorum audient, tunc aſcendet claudus ſicut ceruus, & clara erit lingua mutorum.

Verſ. Audite itaque domus Iacob, non puſillum vobis ſed tamen præſtare hominibus, quoniam Dominus præſtat certamen, propterea dabit Dominus vobis ſignum, Ecce Virgo in vtero concipiet,& pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel.

Secreta.

ACcepta tibi ſunt, quæſumus Domine, noſtra ieiunia, quæ & expiando nos tua gratia dignos efficiant, & ad promiſſa ſempiterna perducant.

Præfatio.

PEr Chriſtum Dominum noſtrum. Quem pro ſalute hominum naſciturum Gabriel Archangelus nunciauit, Virgo Maria Spiritus ſancti cooperatione concepit, vt quod nunciauit ſublimitas virginea crederet puritas, ineffabilis perficeret Deitas. Illius itaque optamus te opitulante cernere faciem ſine confuſione, cuius incarnationis gaudemus ſolemnitate. Quatenus purificati ieiunijs, cunctis purgati à vitijs Natalis eius intereſſe mereamur ſolemnibus feſtis.

Communio. Ecce Virgo concipiet & pariet

filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel.

Poſt Communio. Salutaris tui Domine munere ſatiati, ſupplices deprecamur, vt cuius lætamur guſtu renouemur effectu.

CONſeruent nos, quæſumus Domine, munera tua, & per aduentum vnigeniti tui tribuant nobis vitam æternam.

Benedictio.

DEus qui operatur in ſanctis ſuis, & velle, & perficere pro bona voluntate deuotionem noſtram ad exequendam ſalutaris abſtinentiæ medicinam ſua excitet miſeratione, & corroboret benedictione. *Amen.*

Quique caſtigat omnem filium quem recipit non nos patiatur in flagellis quæ meremur impatientię vitio titubare, ſed ad ſuam faciat pietatē, humili ſupplicatione confugere. *Amen.*

Et qui fragilitatem humanæ mutabilitatis, vtpote Creator agnoſcit, auxilium ſuum bonis noſtris inchoationibus accommodet, vt ipſo duce coincitatore quæ ad veram ſalutem pertinent peragamus. *Amen.*

FERIA SEXTA QVATVOR TEMPORVM ADVENTVS.

MISSA *ſuperiore ſcripſimus de ieiunio in genere, nunc explicandum eſt quod eſt de ieiunio decimi menſis. De hoc ieiunio quatuor temporum in quo verſamur. Pertinet enim ad ſubſtantiam ieiunij Chriſtiani, vt ijs diebus ieiunetur, quibus hoc iubet vel lex, vel Eccleſiaſtica conſuetudo. Quæ ſententia non probatur ad-*

uerſarijs,

uerſarijs, quibus non video quid poſſit ex omni vetere memoria obiici illuſtrius condemnatione Ærij, quem vniuerſa vetus Eccleſia vno conſenſu de noua hæreſi condemnauit, eo nomine, vt ſcribit Auguſtinus, quod negaret ſolemniter eſſe celebranda ſtatuta ieiunia, ſed cum quiſque voluerit ieiunandum, ne videatur eſſe ſub lege; Qua ſua in illum ſententia prodita a varijs ſcriptoribus ità planè ac dilucidè ſe Eccleſia vniuerſa explicauit, vt grauius adferri teſtimonium hac in re nullum poſſit. Inter iſta itaque ſtata ieiunia principem locum tenet ieiunium Quadrageſimæ, proximum, Ieiunium quatuor temporum, quorum præcipuum eſt hoc ieiunium decimi menſis. Denunciabatur autem olim hoc cæterorumq; menſium ieiuniũ hac formula. Annua nobis eſt dilectiſſimi ieiuniorum celebranda feſtiuitas, quam menſis decimi ſolemnis curſus indicit. Quarta ergo & ſexta feria ſuccedente, ſolitis eandem conuentibus exequamur, Sabbathorum die hic ſacras acturi vigilias, vt per obſeruantiam competentem Domino, purificatis mentibus ſupplicantes beatiſſimo Petro Apoſtolo ſuffragante a præſentibus periculis exui mereamur pariter & futuris. Et quidem de origine huius ieiunij ſunt qui Iudæis acceptam eam ferant, ea ratione quod in eorum religione ſint ieiunia certorum menſium nominibus inſignita. Qua de re ſic ſcribit Leo Magnus: Apoſtolica inſtitutio quæ Dominum Ieſum Chriſtum ad hoc veniſſe in hunc mundum nouerat, vt legem non ſolueret, ita veteris teſtamenti Sacramenta diſtinxit, vt quadam ex eis ſicut erant condita, Euangelicæ eruditioni profutura decerperet, vt quæ dudum fuerant conſuetudinis Iudaicæ, fierent obſeruantiæ Chriſtianæ. Quamuis enim varietates hoſtiarum, differentiæ baptiſmatum, & ocia Sabbathorum

De hereſi ad quod vult Deũ.

Ordo Romanus, & ſermones Leonis Papæ de ieiunio decimi mẽſis

thorum cum ipſa carnis circuncisione ceſſauerint, manent tamen ex ipſis voluminibus & apud nos præcepta plurima moralia. Et paulo poſt: Quod igitur ex veteris prædicatione doctrina ad purificationem animarum, corporumque noſtrorum ieiunium ſeptimi menſis adſumimus, non legalibus nos ſubijcimus oneribus, ſed vtilitatem continentiæ, quæ Chriſti Euangelio ſeruit, amplectimur. Et cum agit de hoc ipſo ieiunio decimi menſis ſic idem Leo, non ideo (decimi menſis ieiunium) negligendum eſt, quia de obſeruantia veteris legis adſumptum eſt, tanquam hoc de illis ſit, quæ inter diſcretiones ciborum, inter baptiſmatum differentias, & auium pecudiumque hoſtias eſſe deſtiterunt, illa enim quæ futurarum rerum figuras gerebant, impletis quæ ſignificauere, finita ſunt. Ieiuniorum vero vtilitatem, noui teſtamenti gratia non remouit, & continentiam corpori atque animæ profuturam pia obſeruatione ſuſcepit. Quoniam ſicut permanet apud intelligentiam Chriſtianam Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies, & diliges proximum tuum ſicut teipſum, & cætera talium mandatorum, ita quod in iiſdem libris de ieiuniorum ſanctificatione & curatione præceptum eſt, nulla interpretatione vacuatur. In omni enim tempore, omnique vita huius ſæculi, ieiunia nos cõtra peccata faciunt fortiores, ieiunia contra concupiſcentias vincunt, tentationes repellunt, ſuperbiam inclinant, iram mitigant, & omnes bonæ voluntatis affectus ad maturitatem totius virtutis enutriunt. Hactenus Leo Magnus: Qui ingenuè fatetur exemplo ieiuniorum Iudaicorum aſſumpta fuiſſe hæc noſtra ieiunia, quæ res probat inſtitutionem eſſe Apoſtolicam, fieri enim nulla ratione potuit creſcentibus indies odijs Chriſtianorum, & Iudæorum, cum templo atque vrbe

Leo de ieiunio decimi mẽſis ſerm. 4.

ſubuerſa infames, meritaſq́ iam pœnas Iudæi dediſſent, cum ſumma ignominia toto orbe exules, ſeruiq́ vagarentur, cum Iudæi & Chriſtiani qui naſcente Eccleſia vnus eſſe inter ſe contendens populus fuerat exiſtimatus, cum iam illi palam vitæ inſtituto, cultu externo religionis, doctrina, ſermonibus, conuictu, grauiſſimis poſtremo odijs diſſiderent, vt tum ea eorum inſtituta Chriſtiani amplecterentur, quæ ab Apoſtolis Iudæis minore diſſidio fuerant neglecta, diximus hoc ante, & dicendum eſt iterum. Iſtis enim nominibus calumniam nobis faciunt aduerſarij, quod quos tuemur, religioſos Catholicorum ritus, vel ex Iudæa, vel ex pagana religione profectos eſſe aſſeuerent. Quanquam non ità iſtud ieiunium fuit acceptum à Iudæorum exemplo, vt & menſibus, & cauſis, & modo cum iis eodem à Chriſtianis coleretur. Ieiunant enim illi menſibus Iulio, Auguſto, Octobri & Ianuario, ieiunant à veſpera in veſperam, & hoc continuis diebus ſeptem, & hoc propter confractas legis tabulas, obruptos ab hoſte muros ciuitatis ſanctæ, ob oborptam in populo ſeditionem ex relatione exploratorum, ob templum euerſum à Nabuchodonoſor, ob cladem acceptam duce Godolia, ſimileſq́ alias ob clades, quarum rerum nihil eſt in noſtro hoc ieiunio, quod ſoli pietati innititur, quod ſic expreſſit Leo. Ideo enim ipſa continentiæ obſeruantia quatuor eſt aſſignata temporibus, vt in id ipſum totius anni redeunte decurſu cognoſceremus nos indeſinenter purificationibus indigere. Sunt nonnulli qui originem horum ieiuniorum repetunt à Calixto Papa qui ſedit temporibus heliogabali cuius hanc adfert conſtitutionem Gratianus. Ieiunium quod ter in anno celebrari didiciſtis,

Diſt. 76.

Leo de ieiunio 7. menſis, ſerm. 9.

Cap. ieiunium diſt. 76.

conue-

conuenientius nunc per quatuor tempora fieri decernimus, vt ſicut annus per quatuor voluitur tempora, ſic & nos quaternum ſolemne agamus ieiunium per quatuor anni tempora. In quâ conſtitutione primum hoc eſt ante notandum, quod ante Calixtum iam erat ſolemne ieiunium trium temporum, cui voluit Calixtus iungi ieiunium quarti temporis, quod ſic eſt accipiendum, vt præter ieiuniũ Quadrageſimæ quod incidit in tempus vernum, aliud vellet obtinere ieiunium vernum extra Quadrageſimam quod reſponderet cæteris tribus anni temporibus, quâ de re dicemus cum ad illud vernum ieiunium ſumus peruenturi, idque ex ſententia Theodori Peltani, qui ſcripſit de tribus bonorum operum generibus. Cauſæ verò huius ieiunij duæ vt plurimum commemorantur, prior ea eſt quæ in ratione temporis conſiſtit: altera quæ in ordinationibus. Et quidem de tempore horum ieiuniorum quod circa quatuor præcipuas Solis mutationes obſeruatur æquinoctium vernum, ſolſtitium æſtiuum, æquinoctium autumnale, & ſolſtitium brumale, ſic perſpicuè Peltanus. Quæris, cur ea ieiunia circa præcipuas Solis verſiones obſeruentur, & hucuſque obſeruata ſint ſemper, & non menſe Iulio, Auguſtô, Octobri, & Ianuario, quibus Iudæi ſuum quadripartitum ieiunium peragere ſoliti erant? Cur Iudæorum ritum hic non æmulemur, expoſitum eſt iam ante, & qui latiorem eius rei explicationem quærit, is legat Hieronymi commentarium ad cap. octauum Zachariæ, vel Gratianum diſt. 76. ca. Ieiuniũ. Cur porro Chriſti Sacramentis initiati, ea ieiunia non quouis anni tẽpore obſeruent, ſed circa præcipuas Solis conuerſiones, plures cum myſticæ, tum naturales quoque rationes aſſignari ſolent, nobis vnam, aut alteram aſſignaſſe ſat fuerit; harum autem prima &

præcipua

præcipua eſt eiuſmodi. Certũ eſt, vita noſtra momẽta per dies & annos decurrere: ſolaris autem annus conſtituitur ex quatuor partibus, ex equo fere diuiſis, circa quas ob varium Solis motum, & poſitum in his inferioribus (inter quæ etiam noſtra corpora continentur) variæ plerumq́; mutationes contingere ſolent. Igitur circa ſingularum maiorum iſtarum mutationum exordia, triduanum Deo Opt. Max. ieiunium offerimus, vel in gratiarum actionem, quod præterito trimeſtri ſpatio nos, noſtraq́; pro ſua clementia proſpere gubernare non eſt dedignatus, vel certè in propitiatorium ſacrificium, quo nimirum ineũte nouo iam anni tempore, noſtras actiones, noſtraq́; ſtudia clementer promoueat, proſperé dirigat, ac feliciter abſoluat. Sortitur autem quodlibet ieiunium tres dies, qui ex æquo reſpondent tribus cuiuſq; partis menſibus, adeoque toto anno habemus duodecim dies ieiunio conſecratos, qui vtcumq; exprimunt duodecim Iudæorum neomenias. Si quidem illi ſingulis Solis & Lunæ coniunctionibus in gratiarum actionem, futurorumq́; malorum cautionem neomeniarum feſtum celebrabant. Reſpondent hi dies quoque duodecim minoribus Solis mutationibus. Quandoquidem ſingulis menſibus Sol ſignum vnum percurrit. Producimus autem vnumquodque ex his quatuor ad triduum: Si quidem ita omnes gubernamur ab vno, vt tamen tres ſint, quibus laudem & honorem & gratiarum actionem debemus. Quod autem feria quarta, ſexta, & Sabbatho ieiunamus potius quam 2. 3 & 5. in cauſa eſt Chriſti Redemptoris noſtri paſſio, cui vel in partem nos conformare ſtudemus. Conſtat namq; Chriſtum Dominum die mercurij fuiſſe venditum, die veneris crucifixum, die Sabbathi mortuum requieviſſe in ſepulchro. Et hæc eſt prima & præcipua

ratio,

ratio, cur quatuor temporum ieiunia illis diebus & temporibus obſeruamus. Offerimus nihilominus quatuor illa ſtata & triduana, intra anni curriculum, ieiunia conditori noſtro, in qualemcumq; peccatorũ, quæ qualibet anni parte admittimus expiationem, & ſatisfactionem. Poſt ſanctæ lætitiæ dies, ſcribit Leo, quos in honorem Domini à morte reſurgẽtis, ac deinde aſcendentis exegimus, poſtquam acceptum Spiritus ſancti donum, ſalubriter & neceſſario conſuetudo ordinata eſt ieiunij, vt ſi quid forte inter ipſa feſtiuitatis gaudia negligens libertas, & licentia immoderata præſumpſerit, hoc religioſæ abſtinentiæ cenſura caſtiget. Hæc Leo de ieiunio æſtiuo: De reliquis par eſt ratio, neque enim ſolum peccamus in vere, vel æſtate, verum etiam in autumno & hyeme. Tum rurſum, vt planum huic fiat, toto anni tempore, piè, ſobriè, iuſteq; viuendum eſſe: Siquidem partium anni principia oſtendunt, cuiuſmodi eſſe debeant eiuſdem fines & media, hanc cauſam inſinuat idem Leo, inter cætera de his ieiuniis ita ſcribens: Huius obſeruantiæ vtilitas in Eccleſiaſticis præcipuè conſtituta eſt ieiuniis, quæ ex doctrina ſancti Spiritus ita per totius anni curriculum diſtributa ſunt, vt lex abſtinentiæ omnibus ſit adſcripta temporibus. Tum denique, vt quemadmodum Deo Opt. Max. ex dierum noſtrorum numero per ieiunium Quadrageſimæ offerimus decimas, ità ex eodem illo numero per ieiunia quatuor temporum eidem offeramus primitias. Alij alias huius quaternarij ieiunij cauſas aſſignant, ſed iam aſſignatæ magis ad rem faciunt. Atque hæc Peltanus: Quæ variis cæterorum authoritatibus probari facile poſſent, ſi hæc libri huius ratio permitteret. Altera ratio quam dicebamus, ea exiſtit, quod his temporibus conferantur ſacri

Diſt. 76. igitur.

ordines,

ordines, quod etiam potiſſimum fieri conſueuit menſe Decembri, quo ſolo veteres Papæ ordinationes facere conſueuernt. Qua de re ſic Leo: Præter authoritatem conſuetudinis, quam ex Apoſtolica nouimus venire doctrina, etiam ſacra ſcriptura manifeſtat, quod cum Apoſtoli Paulum & Barnabam, ex precepto Spiritus ſancti ad Euangelium gentibus mitterent prædicandum, ieiunantes & orantes impoſuerunt eis manus, vt intelligamus quãta dantium & accipiẽtium deuotione curandum ſit, ne tanta benedictionis Sacramentum negligenter videatur impletum, quod ita oportet fieri, vt & conſecrandi ſint ieiuni, & a ieiunantibus ſacra benedictio conferatur. Quanta autem deuotione, quanta cura eleemoſynæ & orationis, quanta fuga omnium peccatorum has Deo primitias offerre ſit neceſſe, ſingulari pietate, magna eruditione, vt cætera omnia explicat ſanctus Leo decem ſermonibus de ieiunio decimi menſis, cæterisq́; quos de cæterorum menſium ieiuniis conſcripſit. Et quidem de tempore ieiunij decimi menſis, quam de cæterorum minus fuit olim variatum. Hoc enim in hoc ieiunio ſemper fuit obſeruatum quod ex Concilio Saleguſtano refert Gratianus: In Decembri illud obſeruãdum erit, vt in proximo Sabbatho ante vigiliam Natalis Domini celebretur ieiunium, quia ſi vigilia in Sabbatho euenerit, ſimul vigiliam & ieiunium celebrari non conuenit. Illud quoque peculare eſt huic ieiunio decimi menſis quod ſcribit Leo: Iſto pro conſummata perceptione omnium fructuum largitori eorum Deo continentiæ libamen offerri.

Leo epiſt. ad Dioſc.

Cap. de ieiunio. diſt. 76.

DE EXPOSITIONE Officii.

CAPVT II.

TOtvm *huius diei officium pertinet ad aduentum Domini in carne, ad cuius meditationem excitat nos Eccleſia exemplo beati Ioannis qui clamabat: Parate viam Domino. Sic ex Pſalmo 118. clamat filijs ſuis. Prope es tu Domine, & omnes viæ tuæ veritas. Sed quomodo omnes viæ eius veritas cum dicat alibi: Vniuerſæ viæ Domini miſericordia & veritas. Sed erga ſanctos & vniuerſæ viæ Domini miſericordia, & vniuerſæ viæ Domini veritas, quia & in iudicando ſubuenit, atque ita non deeſt miſericordia, & in miſerando id exhibet quod promiſit, ne veritas deſit. Erga omnes autem, & quos liberat, & quos damnat, omnes viæ Domini miſericordia & veritas, quia vbi non miſeretur, vindictæ veritas exhibetur, multos quippe immeritos liberat, immeritum autem neminem damnat. Initio cognoui de teſtimoniis tuis quia in æternum fundaſti ea. Teſtimonia Domini in æternum ab illo dicit eſſe fundata, & hoc ſe cognouiſſe teſtatur, nec aliunde cognouiſſe quam de ipſis vtique teſtimonijs. Quæ ſunt autem iſta teſtimonia niſi quibus teſtatus eſt Deus daturum ſe regnum ſuis filiis ſempiternum, & quia hoc in vnigenito ſe daturum eſſe teſtatus eſt, de quo dictum eſt: Et regni eius non erit finis. Ipſa teſtimonia dixit in æternum eſſe fundata, quia id quod per ea Deus promiſit, æternum eſt. Et pergens Eccleſia loqui de via: Beati, inquit, immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Excitat quoque collecta vota populi*

puli Chriſtiani ſub ſpecie veteris Eccleſiæ, vt ſicut illi primum, ſic nos ſecundum læti ſuſcipiamus hic ſpe in corde, ibi re in vita æterna. Sequitur lectio ex Iſaia Propheta, prædicens aduentum Domini in carne, egreſſionem virgæ de radice Ieſſæ, & floris aſcendentis de radice eius, virga Maria, flos Mariæ Chriſtus, qui bonum odorem fidei toto ſparſurus orbe, virginali ex vtero germinauit, & qualis futurus ſit iste flos explicatur per ſeptem chariſmata Spiritus ſancti. In ipſo enim, dicit Apoſtolus, complacuit omnem plenitudinem diuinitatis inhabitare, vt hoc in iſta lectione explicatur per varia officia iudicii & manſuetudinis. Et poſt lectionem tanquam aſpirans ad illum florem odorandum. Oſtende, inquit nobis Domine miſericordiam tuam, & ſalutare tuum da nobis. Et tanquam huic voto reſpondens: Benedixiſti, inquit, Domine terram tuam, auertiſti captiuitatem Iacob. Et vt promiſſioni reſpondeat exhibitio rei promiſſæ ſicut feria præcedente propoſuit nobis Eccleſia Domini cōceptionem ex Spiritu ſancto in vtero Virginis, ſic hodie ex Euangelio narrat quid acciderit dum geſtaretur Dominus in vtero. Quæ hiſtoria eſt admirabilis, & idcirco peculiari ſolemnitate colitur ab Eccleſia ſecunda Iulii, ad quem diem idcirco lectorem remittimus. Vt ibi legamus Mariam non quaſi incredulā de oraculo, nec quaſi incertam de nuncio, nec quaſi dubitantem de exemplo, ſed quaſi lætam pro voto, religioſam pro officio, feſtinantem præ gaudio in montana pergentem. Quin etiam offertorium continet votum conueniens huic rei, & communio pertinet ad ſecundum Domini aduentum, prout ille tum venturus eſt iis qui eum in primo aduentu bene ſuſceperunt.

Ambroſ. lib. 2. de Spiritu ſancto.

Coloſſ. 1.

MISSA

MISSA FERIÆ SEXTÆ QVATVOR TEMPORVM.

INTROITVS.

Pſal. 118 PRope es tu Domine: & omnes viæ tuæ veritas: initio cognoui de teſtimonijs tuis: quia in æternum tu es.

Pſal. Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini.

Verſ. Gloria Patri, &c.

Oratio.

EXcita Domine potentiam tuam, & veni: vt hi, qui in tua pietate confidunt, ab omni citius aduerſitate liberentur. Qui viuis, &c.

COncede quæſumus, Omnipotens Deus, hanc gratiam plebi tuę, aduentum vnigeniti tui, cum ſumma vigilantia expectare, vt, ſicut ipſe auctor noſtræ ſalutis docuit, velut fulgentes lampades in eius occurſum noſtras animas præparemus.

QVæſumus Omnipotens Deus, preces noſtras reſpice, & tuæ ſuper nos viſcera pietatis impende, vt qui noſtra culpa affligimur, ſaluatore noſtro adueniente reſpiremus. Per Dominum noſtrum, &c.

Lectio Iſaiæ Prophetæ.

HÆc dicit Dominus Deus: Egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet. Et requieſcet ſuper eum Spiritus Domini, Spiritus ſapientiæ & intellectus: Spiritus conſilij & fortitudinis: Spiritus ſcientiæ & pietatis:

tatis: & replebit eum Spiritus timoris Domini. Non ſecundum viſionem oculorum iudicabit: neque ſecundum auditum aurium arguet, ſed iudicabit in iuſtitia pauperes: & arguet in æquitate pro manſuetis terræ. Et percutiet terram virga oris ſui: & Spiritu labiorum ſuorum interficiet impium. Et erit iuſtitia cingulum lumborum eius: & fides, cinctorium renum eius.

Graduale. Oſtende nobis Domine miſericordiam tuam: & ſalutare tuum da nobis. ℣. Benedixiſti Domine terram tuam, auertiſti captiuitatem Iacob.

Sequentia ſancti Euangelij ſecundum Lucam.

IN illo tempore: Exurgens Maria abijt in montana cum feſtinatione, in ciuitatem Iuda, & intrauit in domum Zachariæ: & ſalutauit Eliſabeth. Et factum eſt, vt audiuit ſalutationem Mariæ Eliſabeth: exultauit infans in vtero eius. Et repleta eſt Spiritu ſancto Eliſabeth: & exclamauit voce magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. Et vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me? Ecce enim, vt facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo. Et beata quę credidiſti: quoniam perficientur ea quæ dicta ſunt tibi à Domino. Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum. Et exultauit Spiritus meus in Deo ſalutari meo.

Offertorium. Deus tu conuertens viuificabis nos, & plebs tua lætabitur in te: oſtende nobis Domine miſericordiam tuam: & ſalutare tuum da nobis. *Pſal. 84.*

Secreta. Muneribus noſtris, quæſumus Domine,

mine, precibuſque ſuſceptis & cœleſtibus nos munda myſterijs, & clementer exaudi. Per Dominum.

Præfatio.

AEterne Deus, qui ſanctificator & inſtitutor es abſtinentiæ, cuius nullus finis, nulluſque eſt numerus, effunde quæſumus ſuper nos in diebus ieiuniorum noſtrorum ſpiritum gratię ſalutaris, & ab omnibus nos perturbationibus ſæculi huius tua defenſione conſerua: vt qui Vnigeniti tui celebramus aduentum cõtinuum eius ſentiamus auxilium.

Communio. Ecce, Dominus veniet, & omnes ſancti eius cum eo: & erit in die illa lux magna.

Poſt Communio. Tui nos Domine Sacramenti libatio ſancta reſtauret: & à vetuſtate purgatos, in myſterij ſalutaris faciat tranſire conſortium. Per Dominum, &c.

Benedictio.

OMnipotens Deus, qui Niniuitarum culpas ita ferire diſpoſuit, vt potius eligeret miſereri conuerſis nos benedictione ſua ditatos, digné faciat pœnitere quod malè geſſimus, & largiatur præmia quæ piè deſideramus. *Amen.*

Concedatque humilitati noſtræ, vt ita corpora amplectendo parſimoniam ab epularum delicijs abſtineant, quatenus mentes noſtræ eſurientes & ſitientes iuſtitiam ab illecebris malè blandientium ieiunent vitiorum. *Amen.*

Accendantur noſtra corda timore caſto & amore perfecto, vt euadamus mala reis timenda, & adipiſcamur bona perennia beatis ſperanda. *Amen.* Quod ipſe, &c.

SAB-

SABBATHO QVATVOR TEMPORVM ADVENTVS.

CAPVT I.

De hiſtoria huius diei.

ISTVD Sabbathum habet nonnulla ſingularia. Primo, vocatum fuit olim hoc Sabbathum in duodecim lectionibus. Deinde, vt oſtendimus cum denunciabatur ieiunium quatuor temporum hoc Sabbatho imperabantur vigiliæ. Poſtremo ad hoc Sabbathum referunt interpretes collationem ordinum, quæ res conuenit noſtris moribus quibus id eſt receptum, vt ante meridiem iſto Sabbatho hoc fiat. De ſingulis videndum eſt breuiter: Et quidem de duodecim lectionibus, explicatur res ea capite ſequenti. Quod attinet ad vigilias quæ hoc Sabbatho denunciãtur, ſic videor mihi rem eam intelligere, vigiliarum nomen ita fuiſſe acceptum ab Eccleſia, vt non ſolum eæ dicerentur vigiliæ quæ nocte inciperent, & eadem nocte finirentur quæ ſunt veri nominis vigiliæ, verum etiam dictas fuiſſe vigilias, cum de die inchoatum officium in aliquam partem noctis protraheretur, vel cum ante lucem inchoatum officium in diem procederet, exẽplum huius poſterioris compellationis eſt apud Sidonium Apollinarem. Conueneramus, inquit, ad ſancti Iuſti ſepulchrum, proceſſio fuerat ante lucana, ſolemnitas anniuerſaria, populus ingens ſexu ex vtroque, quem capaciſſima baſilica non caperet, & quamlibet cincta diffuſis cripta porticibus, cultu peracto vigiliarũ, quas alternante mulcedine Monachi, Clericiq́; Epiſt. 17.

Pſalmicines concelebrauerant, quiſque in diuerſa ſeceſſimus, non procul tamen, vtpote ad tertiam præſto futuri cum ſacerdotibus res diuina facienda. De priore ſignificatione vigiliarũ ſunt etiam plures rationes. Initio probat rem eam generalis conſuetudo, qua dies pridianos dicimus vigilias. Cui accedunt veteres formulæ quibus in Eccleſia vigiliæ olim imperabantur. Recitata eſt ſupra vna earum formularum qua vigilia aſſignatur diei, non etiam nocti Sabbathi, en altera. Hac hebdomada nobis menſis illius recenſenda ſunt ieiunia Quapropter fidẽ veſtræ dilectionis hortamur, vt eadem quarta & ſexta feria ſolitis proceſſionibus exequentes, Sabbathorũ diem vigiliis ſolemnibus expleamus, quatenus Apoſtolicis ſuffragãtibus meritis propitiationem Dei noſtri perſeuerantia debita ſeruitutis obtineat. Rursũ altera: In anniuerſarij, fratres chariſſimi ieiunij puritate, qua & corporis acquiritur & animæ ſanctitas nos commouet illius mẽſis inſtaurata deuotio Quarta ergo & ſexta feria ſolito conuenientes occurſu offeramus Deo ſpiritale ieiuniũ. Die vero Sabbathi apud beatũ Petrũ cuius nos interceſſionibus credimus adiuuãdos, ſanctas vigilias chriſtiana pietate celebremus, vt per hãc inſtitutionẽ ſalutiferã, peccatorũ ſordes quas corporis fragilitate cõtraximus, ieiunijs & eleemoſinis abluamus, auxiliãte Domino noſtro Ieſu Chriſto qui cum patre & filio. In quibus formulis vigilia attribuitur diei & luci Sabbathi, non etiam eius nocti quæ eam lucẽ præceſſit. Quo pacto autem ſolitum fuerit celebrari hoc officiũ Sabbathi, narrat perſpicuè idẽ ordo Romanus, qui dicit inchoari illud hora tertia vel quali hora voluerit, & finiri circa noctẽ Dominicã, atque ea de cauſa non dici in fine officij in quadrageſima orationẽ ſuper populum, quia in Dominica genu nõ flectitur. Ipſa quoq;

reine-

rei neceſſitas facilè probat non fuiſſe vigilatum ea nocte quæ luceſcit in diem Sabbathi, neque enim potuiſſent homines ſufficere nocti Sabbathi, inde toti Sabbatho, & poſt Sabbathū nocti Dominicæ. Fuiſſe autem continuatā aliquam partem eius noctis quæ pertinet ad Dominicā probatur ex Leone Magno. Et præterea Epiſt. 81.
ea ratione quod Dominica quæ ſequebatur Sabbathū 12. lectionum propter illud officiū nocturnū vacabat officio, & dicebatur Dominica vacans. Exēplo quoq; aliarū vigiliarū probatur hæc noſtra ſententia. Ordo Romanus in vigilia Nat. Domini ſic loquitur. Prima die vigiliæ Natalis Domini hora nona canūt miſſam ad ſanctā Mariā qua expleta canūt veſpertinalem ſynaxin, dehinc vadunt ad cibū. In crepuſculo noctis intrat Apoſtolicus ad vigilias in præfatam Eccleſiā. Qui locus euidēter conuincit vigilias inchoatas fuiſſe de die, & idcirco dictas vigilias quod in noctem protenderentur. Non eſt igitur error popularis cum vigiliæ diebus nunc vulgo tribuuntur, nec eorum vera eſt ſententia qui ſublatis vigiliis ieiunia in eorū locū ſurrogata eſſe affirmant. Quin par eſt ratio vigiliarum quæ veſperarum, quæ ita variè accipiuntur, vt modo tribuantur diei quem ſequuntur, modo nocti quam præcedunt. Qua ratione fit vt licet veſpera id tempus exiſtat quod opponitur auroræ, officium nihilominus veſpertinum ab Eccleſia finitur etiam ab iis qui exactiſſimam hac in re temporis rationem obſeruarunt, ante finem lucis, quæ res explicatur à Francisco Toleto. In Ioan. cap. 13. annot. 4.
Et vt cætera omittam, teſtimonium eius rei graue eſt in regula Benedicti, ipſa tamen, inquit, veſpera ſic agatur, vt lumine lucernæ non indigeāt reficietes, ſed luce adhuc diei omnia conſumētur. Cap. 41.
Sicut itaque veſpera, Eccleſiæ latinæ exēplo veſperæ Iudaicæ tribuitur vtrique diei, ſic & vigilia, ille dies

nominatur qui ad ſerum colitur officio Eccleſiaſtico, & vigilem habet ſaltem aliquam partem noctis ſequentis, quæ nox non iam ad præcedentem, ſed ad ſequentem diem pertinet. Et ex hoc vetere more vigiliarum quæ de die inchoabantur, factum eſt vt iis diebus manſerit nomen vigiliarum, etiamſi in nulla parte noctis ſequentis iam vigiletur. Quod erat poſtremum de collatione ordinum qui nunc fiunt in Sabbatho, non fuit olim in Eccleſia ea cõſuetudo quæ nunc obtinet. Ieiunium non ſoluebatur hoc Sabbatho 12. lectionum, niſi cum miſſis & oblationibus, vt loquitur ordo Romanus, & illa tam fiebant ſero, vt benedictio ordinandorum fieret ea nocte quæ luceſcit in Dominica ſeu prima Sabbathi. Qua de re vide Dominicam ſequentem.

EXPLICATIO OFFICII HODIERNI.

CAPVT II.

HOc Sabbathum ſicut & cætera Sabbatha quatuor temporum, vocatur Sabbathum in duodecim lectionibus, ea nominis ratione quod olim hoc Sabbatho a ſex lectoribus legerentur ſex lectiones latinæ, & ab aliis ſex eædem legerentur græcæ. Quem morem ſuis etiam temporibus obſeruari ſolitum Conſtantinopoli narrat Amalarius & Alcuinus. Cuius rei ea fortaſſis fuit cauſa quod ad ordinationes clericorum magna ſoleret iis temporibus confluere hominum multitudo. Vt igitur græcis hac in re ſatisfieret, in cuius Eccleſia communione maximum erat momentum, hoc eſt receptũ, vt lingua tam latè patente, tam erudita, tam augu-

Amalarius de officiis Eccleſiaſticis li. 2. cap. 1. Alcuinus de diuinis officiis.

ſta in

ſta in eo conuentu Eccleſia vteretur. Fuiſſe autem celebrem tum conuentum multa oſtendunt. Primum, ea ratio quam in Epiſcopis ordinandis adfert B. Gregorius. Nam in ipſis, inquit, rebus ſpiritualibus, vt ſapienter & maturè diſponantur exemplum trahere a rebus carnalibus poſſumus. Certe enim dum coniugia in mundo celebrantur, coniugati quique vocãtur, vt qui in via coniugij iam præceſſerunt in ſubſequẽtis quoque copulæ gaudio miſceantur. Cur non ergo & in hac ſpiritali ordinatione, qua per ſacrum miniſteriũ homo Deo coniungitur, tales conueniant, qui vel in profectu ordinati Epiſcopi gaudeant, vel pro eius cuſtodia Omnipotenti Deo preces pariter fundãt. Deinde ordinari presbyterum perinde erat olim ac ſi Eccleſiæ vacanti nunc ſimul cum ordine, imo per ipſam conſecrationem conferatur quod dicimus beneficium curatum. Qua in re exquirebatur teſtimonium populi, & ordinatus celebri pompa ab ordinatione deducebatur ad ſuum titulum. Quin neque hoc olim nouum vt græcè in Eccleſia loquerentur latini: Sic Romæ intelligo id etiamnum fieri certis quibuſdam diebus, & Vltraiecti quidam mihi narrauit ſe in ea Eccleſia cantaſſe Symbolum fidei græcè, ſic in paraſcheue adoramus verbis græcis, & in ordine Romano dies Purificationis habet proceſſionem compoſitam verbis græcis & latinis. Quanta enim fuerit olim linguæ græcæ amplitudo, quanta apud vniuerſam Eccleſiã authoritas certè vel ea ratio valde probat quod Chriſtus, Apoſtoli, Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, Hypodiaconi, Acolythi, Exorciſtæ, Clerici, ipſa denique Eccleſia non niſi græcè à nobis nominentur, quod præter Matthæum græcè ſcripſerint cæteri, quod ſeptuaginta interpretes tantam apud vniuerſam Eccleſiam authoritatem inuenerint. Vt igitur explicationem ho-

dierni officij aggrediamur, prout hoc officium nunc legitur vulgo in Eccleſia ſine ordinum collatione, tres quos diximus Domini Aduentus; in carne quo liberauit animas noſtras à ſeruitute diaboli, in mente quo liberat animas à peccato, in majeſtate quo liberat corpora, hoc hodierno officio nobis ſimul omnes proponuntur[1]. *Pſalmus in introitu ſæpius occurrit in hoc officio Aduentus & alibi eſt explicatus. Collecta quoque quæ ſequitur, poſtulat viſitationem, vt liberetur ab afflictionibus prauitatis. Quatuor Prophetiæ ex Iſaia quæ hic leguntur ſunt prolixæ explicationis. In prima Ægypto promittitur Saluator, quod factum eſt per aduentum Saluatoris. Fugerat Dominus in Ægyptum adhuc infans, & poſt Aſcenſionem conuerſa eſt Ægyptus ad Dominum. Facta eſt bonus odor Chriſti, coluerunt eum Ægyptij in hoſtiis & muneribus, vota vouerunt & ſoluerunt, fuerunt illic innumerabilès Eccleſiæ offerentes Deo hoſtias & munera, & qui vouerent, ſoluerentque, tanta Monachorum millia quanta vix toto orbe reliquo. Pertinet itaque iſta lectio ad Aduentum Domini in carne, & eius effectum Aduentum in mente conuerſionem gentium, & ad eam lectionem reſpondetur verſibus: Cœli enarrant, quia per Apoſtolos hæc operatus eſt Dominus, qui cœli rectè proponuntur ordinandis, quia ſicut ibi dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat ſcientiam: ſic in Sacramento ordinis ſuccedunt ſibi vniuerſa, & qui præceſſerunt eructauerunt verbum ſequenti. Nam qui dixit Apoſtolis Deus: Ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſæculi, niſi iſta eructatione non eſt cum ipſis in conſummationem ſæculi. Collecta quoque quæ ſubiungitur cõuenit lectioni, oratur enim, vt pre-*

[1] Belet. cap. 65.

vt promiſſus, atque ideo expectatus Aduentus liberet de iugo peccati, in quo deprimimur ex vetuſtate ſeruitutis. Secunda lectio Iſaiæ cōtinet & ipſa prophetiam de Aduentu Chriſti in carne, de mirabilibus operibus quæ eſt facturus corporaliter & ſpiritualiter, per illa quæ hic dicit Propheta, probat Chriſtus ſe illum eſſe qui eſt venturus. Euntes renunciate inquit Ioanni quæ audiſtis & vidiſtis, cæci vidēt, claudi ambulant, leproſi mundantur ſurdi audiunt, &c. Hæc quoque ſuo Aduentu in mente facit Dominus: Eratis, inquit Paulus, aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino; facit enim iſto Aduentu ſuo Dominus, vt qui erant ſurdi ad verbum Dei libenter audiant, qui iacebant in peccatis currant vt comprehendant brauium, qui erant muti confiteantur peccata ſua. Loquitur quoque iſta Prophetia de tertio Aduentu: Ecce Deus noſter vltionem adducet retributionis, Deus ipſe veniet & ſaluabit nos. Et ad ordinādos pertinet ſingulariter quod eſt in illa lectione: Confortate manus diſſolutas, & genua debilia roborate. Quod iiſdem penè verbis dixit Apoſtolus: Remiſſas manus, & ſoluta genua erigite, & greſſus rectos facite pedibus veſtris, & cum hoc in vobis feceritis per Domini gratiam & Aduentum, tunc dicite puſillanimis: non dicit vos iacentes in vitiis alios ad virtutem excitate, ſed ſurgite à vitiis, incumbite fortiter in virtutes, & ſic concionamini, ſic alios ad virtutem cohortamini, ſic Chriſtum imitamini qui ante cœpit facere quam docere. Reſpondetur ad eam lectionem ex eodem Pſalmo 18. In Sole poſuit tabernaculum ſuum, hoc eſt ille tanquam ſponſus cum verbum caro factum eſt in vtero virginali; thalamum inuenit, atque inde naturæ coniunctus humanæ, tanquam de caſtiſſimo procedens cubili humilis miſericordia

Matt. 11 · Ephes. 5. · Heb. 12.

infra omnes, fortis majeſtate ſuper omnes, hoc eſt enim gigas exultauit ad currendam viam, natus eſt, creuit, docuit, paſſus eſt, reſurrexit, aſcendit, cucurrit viam, non hæſit in via, idem ipſe ergo ſponſus qui hæc fecit, ipſe poſuit in Sole, hoc eſt in manifeſtatione tabernaculum ſuum, hoc eſt ſanctam Eccleſiam ſuam. Quam autem viam cito cucurrit vis audire. A ſummo cœlo egreſſio eius, & occurſus eius vſque ad ſummum eius. Tertia lectio Iſaiæ tota pertinet ad cõcionatores qui iubentur annunciare aduentum Domini in carne, aduentum in mente per paſtionem gregis, & congregationem agnorũ in aduentum Iudicij. Ecce merces eius cum eo, & opus illius coram ipſo. In illo enim aduentu ipſe erit merces ſaluandis. Reſpondetur lectioni per vota ſancta quibus petitur conuerſio. Quarta lectio eiuſdem Prophetæ poſt prænunciatam liberationem è ſeruitute Babylonis per Cyrum quem tanto tempore ante vocat ſuo nomine, erumpit in votum huius magni Saluatoris Chriſti Domini. Rorate, inquit, cœli deſuper, & nubes pluant Iuſtũ: aperiatur terra & germinet Saluatorem, & iuſtitia
Iſai. 64. *oriatur ſimul. Sic alibi idem Propheta alto ſuſpirio: Vtinam dirumperes cœlos & deſcenderes. Et Dauid: Oſtende nobis Domine miſericordiam tuam, & ſalu-*
Luc. 10. *tare tuum da nobis. Et hoc eſt quod dixit Chriſtus diſcipulis ſuis. Dico enim vobis quod multi Prophetæ & Reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt, & audire quæ auditis, & non audierunt. Et hoc eſt quod poſt hanc lectionem votis quoque imitatur Eccleſia in ſe transfigurans quæ erant Eccleſiæ veteris. Quinta lectio ex Daniele vna cum hymno pertinet ad ordinandos: quod qui ſunt ordinandi in fide debeant eſſe probati ſicut illi fuerunt. Et vt eſt in ordine, dum canitur Benedictio ordinandi ſunt in pogio ſub*

gio ſub gradibus, & illis vtique optimé conuenit benedicere Dominum. Lectio ſexta ex B. Paulo pertinet ad poſtremum Domini aduentum, vbi agitur de tempore illius aduentus, & de filio perditionis contra quẽ pugnare oportet ordinandos. Euangelium optimè cõuenit lectionibus quæ præceſſerunt, nam vnde eſt lectio tertia, inde Euangelium de voce clamantis in deſerto, Ioſephus Patriarcha qui quærens fratres ſuos vt paſceret eos, venditus eſt ab ijs, imo occiſus ſi mentem eorum ſpectemus, qui poſt exaltationem ſuam, nõ modo dimiſit fratribus ſuis iniuriam, ſed ad ſe vocauit eos, & fecit eos participes gloriæ ſuæ, hic narratur habuiſſe præconem qui præcedens iuberet flecti genua ante Ioſeph gubernatorem Ægypti. Talis præco Chriſti fuit Ioannes qui clamabat parandas eſſe vias, non noſtras, quæ ſunt viæ Inferni, ſed vias Domini, quæ ſunt viæ ducentes ad Cœlum. Offertorium quoque & Communio ſæpius in hoc aduentu occurrunt, & ad officiũ huius temporis verè pertinent. Flectuntur autem genua ad adorationem, propter humiliationem ieiunij quod non fit ad quintam lectionem, vt cum Azaria & ſociis eius diſcamus abominari malã adorationem. Geneſ. 41

MISSA SABBATHO QVATVOR TEMPORVM.

INTROITVS.

VENI, & oſtende nobis faciem tuam, Domine, qui ſedes ſuper Cherubin: & ſalui erimus. *Pſal. 79.*

Pſal. Qui regis Iſraël, intende: qui deducis velut ouem Ioſeph.

Verſ. Gloria Patri, &c.

Oremus.

Oremus. Flectamus genua. Leuate.

Oratio.

DEus qui conſpicis, quia ex noſtra prauitate affligimur: concede propitius: vt ex tua viſitatione conſolemur. Qui viuis & regnas.

VOci noſtræ, quæſumus Domine, aures tuę pietatis accômoda, & cordis noſtræ tenebras lumine tuæ viſitationis illuſtra.

FEſtinantes, Omnipotens Deus, in occurſum filij tui Domini noſtri nulla impediant opera actus terreni, ſed cœleſtis ſapientiæ eruditio faciat nos eius eſſe conſortes. Qui tenum, &c.

PROPHETIA I.

Lectio Iſaiæ Prophetæ.

Cap. 19 IN diebus illis: Clamabunt ad Dominum à facie tribulantis: & mittet eis Saluatorem, & propugnatorem, qui liberet eos. Et cognoſcetur Dominus ab Ægypto: & cognoſcent Ægyptij Dominum in die illa: & colét eum in hoſtijs & muneribus: & vota vouebunt Domino, & ſoluent. Et percutiet Dominus Ægyptũ plaga, & ſanabit eã: & reuertentur ad Dominũ, & placabitur eis, & ſanabit eos Dominus Deus noſter.

Pſal. 18. *Graduale.* A ſummo cœlo egreſſio eius: & occurſus eius vſque ad ſummum eius.

Verſ. Cœli enarrant gloriã Dei, & opera manuum eius annunciant firmamentum.

Oremus. Flectamus genua. Leuate.

Oratio.

COncede quæſumus, Omnipotens Deus, vt qui ſub peccati iugo, ex vetuſta ſeruitute deprimimur, expectata vnigeniti

Filij tui noua Natiuitate liberemur. Per eundem, &c.

PROPHETIA II.

Lectio Danielis Prophetæ.

HÆc dicit Dominus: Lætabitur deſerta & inuia: & exultabit ſolitudo, & florebit quaſi lilium. Germinans germinabit: & exultabit lætabunda & laudans. Gloria libani data eſt ei: decor Carmeli & Saron. Ipſi videbunt gloriam Domini: & decorem Dei noſtri. Confortate manus diſſolutas, & genua debilia roborate. Dicite puſillanimis: Confortamini, & nolite timere. Ecce Deus noſter vltionem adducet retributionis: Deus ipſe veniet, & ſaluabit nos. Tunc aperientur oculi cœcorum: & aures ſurdorum patebunt. Tunc ſaliet ſicut ceruus, claudus: & aperta erit lingua mutorum: quia ſciſſæ ſunt in deſerto aquæ, & torrentes in ſolitudine. Et quæ erat arida, erit in ſtagnum: & ſitiens in fontes aquarum. Ait Dominus Omnipotens. *Cap. 35*

Graduale. In Sole poſuit Dominus tabernaculum ſuum, & ipſe tāquam ſponſus procedens de thalamo ſuo. *Pſal. 18.*

Verſ. A ſummo cœlo egreſſio eius, & occurſus eius vſque ad ſummum eius.

Oremus. Flectamus genua. Leuate.

Oratio.

INdignos nos, quæſumus Domine, famulos tuos, quos actionis propriæ culpa contriſtat, vnigeniti Filij tui Aduentu lætifica. Per eundem, &c.

PROPHETIA III.

Lectio Iſaiæ Prophetæ.

Cap. 40. HÆc dicit Dominus: Super mõtem excelſum aſcende, tu qui euangelizas Sion. Exalta in fortitudine vocem tuam, qui euangelizas Hieruſalem. Exalta, noli timere. Dic ciuitatibus Iudæ: Ecce Deus veſter: ecce Dominus Deus in fortitudine veniet: & brachium eius dominabitur. Ecce merces eius cum eo: & opus illius coram ipſo. Sicut Paſtor gregem ſuum paſcet: & in brachio ſuo congregabit agnos: & in ſinu ſuo leuabit eos Dominus Deus noſter.

Pſal. 79. *Graduale.* Domine Deus virtutum, conuerte nos: & oſtende faciem tuam, & ſalui erimus.

Verſ. Excita, Domine, potentiam tuam, & veni: vt ſaluos facias nos.

Oremus. Flectamus genua. Leuate.

Oratio.

PReſta, quæſumus, Omnipotens Deus: vt filij tui ventura ſolemnitas, & præſentis nobis vitæ remedia conferat: & præmia æterna concedat. Per eundem Dominum, &c.

PROPHETIA IIII.

Lectio Iſaiæ Prophetæ.

Cap. 45. HÆc dicit Dominus Chriſto meo Cyro: cuius apprehendi dexteram, vt ſubijciam ante faciem eius gentes: & dorſa Regum vertã: & aperiam coram eos ianuas: & portæ non claudentur. Ego ante te ibo, & glorioſos terræ humiliabo. Portas æreas cõteram, & veſtes ferreos confringam. Et dabo tibi theſauros abſcõditos, & arcana ſecretorum: vt ſcias, quia ego Dominus,

nus, qui voco nomen meũ Deus Iſraël: propter Iacob ſeruum meum, & Iſraël electum meum. Et vocaui te nomine tuo: aſſimilaui te, & non cognouiſti me. Ego Dominus, & non eſt amplius: extra me non eſt Deus. Accinxi te, & non cognouiſti me: vt ſciant hi, qui ab ortu Solis, & qui ab Occidente, quoniam abſque me non eſt Deus. Ego Dominus, & non eſt alter: formans lucem, & creans tenebras: faciens pacem, & creans malum. Ego Dominus, faciens omnia hæc. Rorate Cœli deſuper, & nubes pluant iuſtum: aperiatur terra, & germinet Saluatorem: & iuſtitia oriatur ſimul. Ego Dominus creaui eum.

Graduale. Excita, Domine, potentiam tuam, & veni: vt ſaluos facias nos. *Pſal. 79.*

Verſ. Qui regis Iſraël, intende: qui deducis velut ouem Ioſeph: qui ſedes ſuper Cherubin, appare coram Ephraïm, Beniamin, & Manaſſe.

Oremus. Flectamus genua. Leuate.

Oratio.

PReces populi tui, quæſumus Domine, clementer exaudi: vt qui iuſtè pro peccatis noſtris affligimur, pietatis tuæ viſitatione conſolemur. Qui viuis, &c.

PROPHETIA V.

Lectio Danielis Prophetæ.

IN diebus illis: Angelus Domini deſcendit cum Azaria & ſocijs eius in fornacem: & excuſſit flammam ignis de fornace: & fecit mediũ fornacis quaſi ventum roris flantem. Flamma autem diffuſa eſt ſuper fornacem cubitis quadraginta nouem: & incendit quos reperit iuxta forna- *Cap. 3.*

fornacem de Chaldæis miniſtros Regis,qui eam incendebant. Illos autem omnino non tetigit ignis,neque contriſtauit, nec quicquam moleſtiæ intulit. Tunc hi tres quaſi ex vno ore laudabant,& glorificabant,& benedicebant Deum in fornace,dicentes.

HYMNVS.

BEnedictus es,Domine Deus patrũ noſtrorũ. Et laudabilis & glorioſus in ſæcula.

Et benedictũ nomẽ gloriꝗ tuæ quod eſt ſanctum.Et laudabile & glorioſum in ſæcula.

Benedictus es in templo ſancto gloriæ tuꝗ.Et laudabilis & glorioſus in ſꝗcula.

Benedictus es ſuper thronum ſanctum regni tui. Et laudabilis & glorioſus in ſæcula.

Benedictus es ſuper ſceptrum diuinitatis tuꝗ. Et laudabilis & glorioſus in ſæcula.

Benedictus es qui ſedes ſuper Cherubin, intuẽs abyſſos. Et laudabilis & glorioſus in ſꝗcula.

Benedictus es qui ambulas ſuper pennas vẽtorũ,& ſuper vndas maris. Et laudabilis,& glorioſus in ſæcula.

Benedicant te omnes Angeli,& ſancti tui.Et laudent te, & glorificent in ſæcula.

Benedicant te cœli, terra, mare, & omnia quæ in eis ſunt. Et laudent te, & glorificent in ſæcula.

Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto. Et laudabilis & glorioſus in ſæcula.

Sicut erat in principio,& nunc, & ſemper, & in ſæcula ſæculorum, Amen. Et laudabilis & glorioſus in ſæcula.

Benedictus es Deus patrum noſtrorum. Et laudabilis & glorioſus in ſæcula.

Verſ.

Verſ. Dominus vobiſcum, &c. ſine flectamus genua.

Oremus.

DEus qui tribus pueris mitigaſti flammas ignium: concede propitius: vt nos famulos tuos non exurat flamma vitiorum. Per Dominum noſtrum, &c.

Lectio Epiſt. B. Pauli Apoſt. ad Theſſal.

FRATRES: Rogamus vos per Aduentum Domini noſtri Ieſu Chriſti: & noſtræ congregationis in ipſum, vt non cito moueamini à veſtro ſenſu: neque terreamini, neque per ſpiritum, neque per ſermonem, neque per epiſtolam tanquam per nos miſſam quaſi inſtet dies Domini. Ne quis ſeducat vos vllo modo: quoniam niſi venerit diſceſſio primum, & reuelatus fuerit homo peccati, filius perditionis: qui aduerſatur, & extollitur ſupra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur: ita vt in templo Dei ſedeat, oſtendens ſe tanquam ſit Deus. Non retinetis quod cum adhuc eſſem apud vos, hæc dicebam vobis? Et nunc quid detineat, ſcitis: vt reueletur in ſuo tempore. Nam myſterium iam operatur iniquitatis: tantum vt qui tenet nũc, teneat donec de medio fiat. Et tunc reuelabitur ille iniquus, quem Dominus Ieſus interficiet Spiritu oris ſui: & deſtruet illuſtratione Aduentus ſui. 2. cap. 2.

Tractus. Qui regis Iſraël, intende: qui deducis velut ouem Ioſeph.

Verſ. Qui ſedes ſuper Cherubin: appare corã Ephraïm, Beniamin, & Manaſſe.

Verſ. Excita Domine potentiam tuam, & veni: vt ſaluos facias nos.

Sequentia Sancti Euangelij ſecundum Lucam.

ANno quintodecimo Imperij Tiberij Cęſaris, procurante Pontio Pilato Iudæam, Tetrarcha autem Galilęæ Herode, Philippo autem fratre eius Tetrarcha Ituræ & Traconitidis regionis, & Lyſania Abilinæ Tetrarcha, ſub principibus Sacerdotum Anna & Çaypha: Factum eſt verbum Domini ſuper Ioannem, Zachariæ filium, in deſerto. Et venit in omnem regionem Iordanis, prædicans baptiſmum pœnitẽtiæ in remiſſionem peccatorum: ſicut ſcriptũ eſt in libro ſermonum Iſaiæ Prophetæ. Vox clamantis in deſerto: Parate viam Domini, rectas facite ſemitas eius. Omnis vallis implebitur: & omnis mons & collis humiliabitur. Et erũt praua in directa: & aſpera in vias planas. Et videbit omnis caro ſalutare Dei.

Zach. 9. *Offertorium.* Exulta ſatis filia Sion: prædica filia Hieruſalem. Ecce Rex tuus venit tibi, ſanctus, & Saluator.

Secreta.

SAcrificijs præſentibus, quæſumus Domine, placatus intẽde: vt & deuotioni noſtræ proficiant & ſaluti. Per Dominum, &c.

Præfatio.

AEterne Deus, qui non ſolum peccata dimittis, ſed ipſos etiam iuſtificas peccatores, & reis non tantum pœnas relaxas, ſed dona largiris & præmia. Cuius nos pietatem ſupplices exoramus, vt qui ieiunijs & votis ſolemnibus Natiuitatem vnigeniti tui præuenimus illius dono, & pręſentis vitæ perturbationibus careamus, & ęterna munera capiamus.

Commu-

Communio. Exultauit vt gigas ad currēdam viam: à ſummo cœlo egreſſio eius, & occurſus eius vſque ad ſummum eius.

Poſt Communio. Quæſumus Domine Deus noſter: vt ſacroſancta myſteria, quæ pro reparationis noſtræ munimine contuliſti: & præſens nobis remedium eſſe facias & futurum. Per Dominum, &c.

Benedictio.

Miſerator & miſericors Dominus benigniſſimus, humanæ ſalutis amator, ſua benedictione nos in bono confirmet, & ad æternæ beatitudinis perfectionem vota noſtra perducat. *Amen.*

Atque temporalium iniurias afflictionum quæ pro exceſſibus noſtris neceſſaria diſciplinæ emendationis prouiſione irrogat: ita modificet, vt & aduerſa per fortitudinem animi ſufferre poſſimus, & proſpera ſine mentis eneruatione in gratiarum actionem vertamus. *Amen.*

Conuertat luctum noſtrum in gaudium ſpiritale, & ita nos in ſe credere, de ſe ſperare, ſe amare concedat, vt ſpecie ſacræ atque æternæ viſionis ſuæ nos beatificet ac coronet. *Amen.*

Quod ipſe, &c.

DOMINICA QVARTA ADVENTVS.

ISTA Dominica ſicut & cætera tres Dominicæ ſequentes Sabbatha in duodecim lectionibus, vel vt nunc loquimur, Sabbatha quatuor temporum. vocata fuit olim Dominica vacans, ea ratione quod olim iſtæ Dominicæ vacarent officio, & à ſtatione ſeu collecta ijs Dominicis Pontifex vacaret. Idque ea de cauſa quod officium Sabbatho inchoatum produci ſoleret in noctē pertinentem ad Dominicam, & hoc ob ordinationes quæ adminiſtrari niſi Dominica non debere credebantur. Quæ res vt plenius intelligatur, tranſcribēda

Epiſt 81. ſunt hic verba Leonis Papæ primi ad Dioſcorum

cap 1. Epiſcopum Alexandrinum: Quod ergo à patribus noſtris propenſiore cura nouimus eſſe ſeruatum, à vobis quoque volumus cuſtodiri, vt non paſſim diebus omnibus ſacerdotalis vel leuitica ordinatio celebretur, ſed poſt diem Sabbathi eius noctis quæ in prima Sabbathi luceſcit, exordia deligantur, hoc eſt, ſub lege diuini officij ſubſtituātur, in quibus his qui cōſecrandi ſunt, ieiunus & à ieiunātibus ſacra benedictio conferatur. Quod eiuſdē obſeruātiæ erit, ſi mane ipſo Dominico die continuato Sabbathi ieiunio celebretur, à quo tēpore præcedētis noctis initia non recedunt, quam ad diē reſurrectionis, ſicut etiā in Paſcha Domini declaratur pertinere non dubium eſt. Nā præter authoritatem conſuetudinis, quā ex Apoſtolica nouimus venire doctrina, etiā ſacra ſcriptura manifeſtat, quod cū Apoſtoli Paulum & Barnabā ex præcepto Spiritus ſancti ad Euangelium gentibus mitterēt prædicandū, ieiunantes

ieiunantes & orãtes impoſuerunt eis manus, vt intelligamus quanta & dãtium & accipientiũ deuotione curandum ſit, ne tantæ benedictionis Sacramentum neglig͂eter videatur impletum. Et ideo piè & laudabiliter Apoſtolicis more geſſeris inſtitutis, ſi hãc ordinandorũ ſacerdotũ formam per Eccleſias, quibus Dominus præeſſe te voluit, etiã ipſe ſeruaueris: vt his qui cõſecrandi ſunt, nunquam benedictiones niſi in die reſurrectionis Dominicæ tribuantur, cui a veſpera Sabbathi initiũ cõſtat adſcribi, & quæ tãtis diuinariũ diſpenſationũ myſteriis eſt cõſecrata, vt quidquid eſt à Domino inſignius conſtitutũ, in huius diei dignitate ſit geſtũ. In hac mundus ſumſit exordium, in hac per reſurrectionem Chriſti, & mors interitum, & vita accepit initiũ. In hac Apoſtoli a Domino prædicandi omnibus g͂etibus euãgelii tubam ſumũt, & inferendũ vniuerſo mũdo Sacramentũ regenerationis accipiũt. In hac (ſicut B. Ioãnes Euãgeliſta teſtatur) cõgregatis in vnũ diſcipulis, ianuis clauſis, cum ad eos Dominus introiſſet, inſufflauit, & dixit: Accipite Spiritũ ſanctũ: quorũ remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorũ detinu ritis, detenta erunt. In hac deniq; promiſſus à Domino Apoſtolis Spiritus S aduenit: vt cæleſti quadã regula inſinuatũ & traditũ nouerimus in illa die celebrãda nobis eſſe myſteria ſacerdotaliũ benedictionũ, in quo collata ſunt omnia dona gratiarũ. Cũ itaq; eſſet ieiunatũ toto Sabbatho, & productum eſſet id ieiunium in noctem diei Dominicæ, ea quoque nocte celebratæ fuiſſent ordinationes, legitima fuit ratio cur de die nõ etiã ſolẽniter procederet Põtifex ad collectam. Scribit Microl. B. Gelaſiũ, & ipſũ cõſtituiſſe vt in Sabbathis quatuor temp. ordinationes circa veſperã celebrarẽtur, atque ea ratione in Dominica. Incipit enim Dominica, vt oſt͂edimus à veſpera, vnde, inquit Micr. Cap. 13.

 & ordo

& ordo Romanus in Quadrageſima in Sabbatho ordinationum orationem ſuper populum interdicit ad quam antiqui non ſolum capita, ſed & genua flectebant, quod Nicani canones in Dominica fieri penitus vetant, & eandem conſuetudinem confirmat etiam Micrologus authoritate Gregorij Magni. Rectè igitur de ordinationibus aliquid è vetere memoria hic eſt notandum. Veteres compluresſic ordinem clericalem diſtinxerunt, vt tres facerent ordines ſacerdotij, Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, reliquos extra ſacerdotij dignitatem collocarent. Sic totam Eccleſiam hac ratione ex perſonis partitur Optatus Mileuitanus: Certa, inquit, membra ſua habet Eccleſia, Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, miniſtros, & turbam fidelium. Verum quod ordo Epiſcoporum non ſit adſtrictus his Sabbathis, multa quoque habeat ea ordinatio quibus cæteras excellit, ordo quoque hypodiaconorum noſtris moribus ſacer exiſtat, ita commodè tota iſta ratio ordinum videtur poſſe diſtingui, vt hodiè ſcribamus de presbyteris reliquis Dominicis vacantibus de inferioribus ordinibus. Chriſtus Dominus in diebus carnis ſuæ duo habuit collegia diſcipulorum, vnum quod conſtaret è duodecim, alterum quod e ſeptuaginta duobus, qui licet Chriſto docente & ambulante in terris vna voce videãtur promiſcuè vocati fuiſſe diſcipuli. Apoſtolorum quoque vox ſit græca, atque ea ratione non videatur fuiſſe vſurpata antequam extra Judæam profecti ſunt Apoſtoli, fuit nihilominus horum collegiorum magna diuerſitas, non dubiis vocibus aut obſcuris notis, ſed certiſſima lectione a Chriſto conſtituta, qua ratione cum Euangeliſtæ vellent explicare crimen Iudæ: Ecce, inquiunt, Iudas vnus de duodecim. Et Chriſto profecto in cœlos cum Petrus coram cẽtum viginti hominibus

referret

referret de Iuda, ſic de huius collegij prærogatiua eſt locutus, vt diceret de Iuda proditore, qui connumeratus erat in nobis, & ſortitus eſt ſortem miniſterij huius. Deinde ex his, inquit, viris qui nobiſcum ſunt congregati in omni tempore quo intrauit & exiuit inter nos Dominus Ieſus, incipiens a baptiſmate Ioannis vſque in diem qua aſſumptus eſt a nobis, teſtem reſurrectionis eius nobiſcum fieri vnum ex iſtis. In quibus verbis notanda eſt vox, nobiſcum, quam explicant Apoſtoli in ſua ad Deum oratione. Tu Domine qui corda noſti omnium, oſtende quem elegeris ex his duobus vnum accipere locum miniſterij huius & Apoſtolatus, de quo præuaricatus eſt Iudas, vt abiret in locum ſuum, & dederunt ſortes eis, & cecidit ſors ſuper Matthiam, & annumeratus eſt cum vndecim Apoſtolis. Erat igitur peculiaris & ſingularis prærogatiua iſtorum duodecim legatorum, qui ampliſſimis mandatis profecturi erant in vniuerſum orbem teſtificaturi, quia hic eſt Chriſtus, collecturi Eccleſiam in nomine Ieſu, prædicaturi pœnitentiam in nomine Ieſu, facturi erant eadem cæteri diſcipuli Domini ſiue illi 72 ſiue qui alij extra eum numerum, ſed neque dignitate, neque pari imperio: hos duodecim mittebat Chriſtus, cæteros mittebant Apoſtoli, illi duodecim ordinabant Eccleſias, hi inferiores res ab Apoſtolis ordinatas tuebantur, ad Apoſtolos res controuerſæ deferebantur, & iudicio finiebantur, inferiores deferebant, iudicatis parebant; Hi poſtremo erant principes, illi inferiores ordinis Magiſtratus, hi patres, illi filij, hi proprie Apoſtoli & Epiſcopi, hi presbyteri. Scio, multa occurrunt loca ſacra nonnulla ſcriptorum Eccleſiaſticorum, quibus hæ poſtremæ compellationes confunduntur, ſicut etiam ſupra diximus Diaconis tribui vocem Sacerdotij, quæ res in iure ciuili ſæpe occurrit

vt vox ſpeciei tribuatur generi. Quin neque hoc eſt inſolens, vt nomina dignitatum vel ſimilitudine curæ vel etiam honoris cauſa, aliis etiam tribuantur. Et quidem de hac cõfuſione nominum Epiſcopi & preſbyteri, & quibuſdam B. Hieronymi hac de re ſermonibus ſcribit Baronius: Fuerunt igitur omni tempore aliud Apoſtoli ſeu Epiſcopi, aliud presbyteri, quos & per pagos & plures intra vnam vrbem conſtitui ſolere notius eſt quam vt probari oporteat. Et quidem de hoc diſcrimine ſententiam ſuam dilucide explicauit vetus Eccleſia in condemnatione Ærij, qui munus Epiſcopi & presbyteri idem eſſe affirmabat. Inter cætera vero quibus Epiſcopi eminebant, hoc erat penè præcipuum in quo nunc verſamur. Ordinatio. Qua de re contra Ærium ſic loquitur Epiphanius hæreſ 75. Dicere, inquit, Epiſcopum & Presbyterum æqualem eſſe quomodo erit poſſibile, Epiſcoporum enim ordo patrum generator eſt, patres enim generat Eccleſiæ; presbyterorum vero non potens generare patres, per lauacri regenerationem generat filios Eccleſiæ, non tamen patres, aut doctores, & quomodo poſſibile erat presbyterum conſtituere non habẽtem manuum impoſitionem ad eligendum, aut dicere ipſum æqualem eſſe Epiſcopo, & vt refert Baronius, ipſe Hieronymus tam nimius aliquando in dignitate presbyterij. Quid enim facit, inquit, excepta ordinatione Epiſcopus quod presbyter non faciat: Quanta vero fuerit dignitas ordinationis, hinc liquet quod in vitis veterũ Pontificum, hoc veluti inſigne eorum actis præcipuè aſcribatur quas fecerunt ordinationes menſe Decembri quot Epiſcopos, presbyteros, Diaconos per diuerſa loca. Certè ſcriptores Eccleſiaſtici qui tam effuſe de presbyteris ſcripſerunt hoc eo ſtudio feciſſe videntur, non vt eas dignitates confunderent, & ſchiſ-

In annalib. ad annum Chriſti 58.

mata

mata in Eccleſiam inferrent, ſed vt vel populis eam dignitatem magis commendarent, vel etiam vt Epiſcopos imperii moderationem in hos veluti ſuos collegas docerent. Diſtinctionem vero Epiſcopi & presbyteri hanc ex eorum officiis facit ordo Romanus. Epiſcopum oportet iudicare, interpretari, & conſecrare, conſummare, ordinare, offerre & baptizare. Sacerdotem oportet offerre & benedicere, praeeſſe, & prædicare & baptizare. Eſt autem iſta vox presbyterorum nata vna cum Eccleſia, & in ſacra ſcriptura ſæpius repetita, ita tranſiit ad omnes populorum linguas, vt eam omnes gentes non in ſuum idioma transferrent, ſed voce ea græca omnes vterentur, fortaſſis origine Iudæa, in quorum religione erant ſummi Pontifices & ſeniores. Vtcumq; ſit Timotheus præficitur a Paulo presbyteris; de quorum criminibus publicis iubet vt arguantur coram omnibus, vt & cæteri timorem habeant. De occultis non vult admitti accuſationem niſi ſub duobus vel tribus teſtibus, & vt iſto modo iudicium exerceat, imperat Timotheo Paulus obteſtãs Deũ & Chriſtũ Ieſum, & electos Angelos eius. Illud quoq; in ea Epiſtola monet Timotheum. Manus cito nemini impoſueris, neque communicaueris peccatis alienis. Et hoc eſt quod ſuſcepimus nunc tractandum, quanta olim quam ſingularis fuerit cura Epiſcoporũ vt manus nemini cito imponerent. Quam Pauli ſententiam ſic interpretatur Leo: Quid eſt cito nemini manum impoſueris, niſi ante ætatis maturitatem, ante tẽpus examinis, ante meritũ laboris, ante experientiã diſciplinæ. ſicut boni operis fructum comparat qui rectum ſcrutatur in eligẽdo ſacerdote iudiciũ, ita graui ſemetipſum afficit damno qui in ſuæ dignitatis collegio ſublimat indignum. Præclaré Leo: Hac enim vna in re conſiſtit, non præcipua, ſed vniuerſa, ac penè ſola

Chriſtianæ religionis dignitas atque ſalus: In hac quoque re vna curanda longiſſimè eſt diſceſſum à vetere Eccleſiæ diſciplina, Apoſtolorum, ſucceſſorumq́; religioſis monitis, canonum authoritate, ordinationum antiquo more, hæc denique res tanta exiſtit, vt in ea reſtituenda omnem Apoſtolicæ ſedis curam, omnium Epiſcoporum vigilantiam, Regum atque Principum beneuolentiam, omnium poſtremo populorum religioſa vota laborare ſit neceſſe, tanta eſt enim huius rei rectè procurandæ difficultas, vt facilius ante videantur occupaturi vniuerſa hæretici, quam vt res iſta fiat vetere more. Qui enim tot inuenta curiæ Romanæ, tot exemptiones, tot Regum priuilegia, tot Patronorum iura, tot fundationum conditiones huic veteri mori facilè cedant. Inuaſit enim vniuerſa, latiſſimeq́; ſeſe effudit in Eccleſiæ diſciplinam Iuriſconſultorũ ſubtilitas, ex qua tot regulæ Cancellariæ, tot tam immenſa volumina de beneficiis acquirendis, amittendis, retinendis, tanta praxis iudiciorum Eccleſiaſticorum, quæ vniuerſa vt nodus gordius ſic vno ictu concidere eſſet neceſſe. ſi ex præſcripto canonis ſexti cõcilij Calchedonenſis ordinationes haberentur, non quomodo nunc fit fraus illi canoni, ſed vt hac de re ſcripſit nominatim Gentianus Heruetus qui hanc ſentẽtiam ita probat, vt hac vna in re omnem ille ponat ſpem reſtituendæ Catholicæ religionis, nempe vt tot ſint miniſtri Eccleſiæ quot ſunt miniſteria, miniſteria vero tot conſtituantur quot ſunt Eccleſiæ neceſſitates, atque iſta ita ſint coniuncta, vt ordinatio presbyteri ſit collatio Sacramenti ordinis, ſit attributio ſeu aſſignatio certi muneris presbyteralis, vna cum alimẽtis ſeu quod dicimus beneficio, & vt is qui huic curæ ſeu miniſterio tanquam ſponſus ſit copulatus, is ab eo titulo ſui presbyterij non reſignatione, permutatione,

cæteriſq́; receptis modis poſſit diſcedere: Cui diſciplinæ ſi accederet accurata examinatio vitæ & doctrinæ, alia quam eſt ea qua nunc vtimur, omnino id erit futurum quod Heruetus aiebat. Nam vt in Repub. nihil iuuat eſſe multas atque eas optimas leges. ſi lectio iudicum, magiſtratuumq́; negligatur, ſic in Eccleſia omnia tamdiu labentur quamdiu res iſta negligetur. Contra, ſi presbytero vel mortuo, vel ob crimen depoſito in eius locum is ſurrogaretur in cuius omnem vitam præteritam accuratè inquiſiſſet Archidiaconus, inde in doctrinam Scholaſticus vel mandato Epiſcopi qui alij; inde adueniente die ordinationis ſi hæc palam recitarentur, à populo rogato laudarentur, ab eo exceptus nouus presbyter ad titulum deduceretur, maximos ego huius inſtituti futuros fore fructus planè exiſtimo. Primum itaque vt refert Beleth, archipresbyter ordinandos offerebat Archidiacono, cuius officium eſt eos examinare & ſcrutari in vita, in natura & honeſta conuerſatione, atque ita eos tradere in manus Scholaſteris, cuius munus eſt periculum facere in literis. Sic itaque diligenter inquiſiti debent tradi in manus Epiſcopi. Primus itaque duobus diebus ieiuniorum, vt oſtendimus, exhibentur populo ordinandi, & legitur eis breue quod deſcripſimus, inde Sabbatho poſt lectiones Archidiaconus habens præ manibus eorum qui ordinandi ſunt nomina, & vocatis iis humiliter, reſpiciens in Epiſcopum, his eum verbis alloquitur. Poſtulat hæc ſancta mater Eccleſia, reuerende Pater, hos viros ordinibus aptos conſecrari ſibi à veſtra paternitate. Reſpondet Epiſcopus: Vide vt natura, ſcientia, & moribus tales per te introducantur, immo per nos tales in domo Domini ordinentur perſonæ, per quas diabolus procul pellatur, & clerus Deo noſtro multiplicetur. Reſpondet Archidiaconus:

Cap. 134

cenus. Quantum ad humanum ſpectat examen, natura, ſcientia & moribus digni habentur, & probi cooperatores effici in his Deo volente poßunt. Tunc imponitur Litania, proſtratis Epiſcopo & conſecrandis, & poſtea vocato electo ad presbyterium, duo Diaconi ducunt eum vſque ad presbyteros, inde duo presbyteri ad ſedem Pontificis, ibi ſic presbyteros interrogat Pontifex. Eſt dignus? reſpõdent presbyteri, dignus eſt. Epiſcopus: Eſt iuſtus? reſponſio, iuſtus eſt. Et ſic tertio vtrumq; interrogabatur, & poſtea Epiſcopus: Dignum & iuſtum faciat illum Deus ſemper in ſuo ſeruitio manere. ℟. Amen. Poſt hæc interrogat presbyterũ his verbis: Vis presbyterij gradum in nomine Domini accipere? ℟. Volo. Vis in eodem gradu quãtũ praeuales & intelligis ſecundum canonũ ſanctionem iugiter manere? ℟. Volo. Vis Epiſcopo tuo ad cuius parochiam ordinandus es, obediens & cõſentiens eſſe ſecundum iuſtitiã & miniſteriũ tuum? ℟. Volo. Et hoc Deo & ſanctis eius ita in præſenti promitto, prout ſcio & implere valeo, ita me Deus adiuuet & ſancti eius. Epiſcopus: Voluntatem tuam bonam & rectam ad perfectionem ſibi beneplacitam Deus perducere dignetur. ℟. Amen. Alloquitur poſtea Epiſcopus populum ſequentibus verbis pro ordinando presbytero: Quoniam, dilectiſſimi fratres, rectori nauis & nauigio deferendis, eadem eſt, vel ſecuritatis ratio, vel timoris, communis eorum debet eſſe ſententia, quorũ cauſa communis exiſtit. Nec fruſtra à patribus reminiſcimur inſtitutum, vt de electione eorum, qui ad regimen altaris adhibendi ſunt, cõſulatur & populus, quia de actu & de conuerſatione præſentandi quod nonnunquam ignoratur à pluribus, ſcitur à paucis. Et neceſſe eſt vt facilius quis obedientiam exhibeat ordinato, cui aſſenſum præbuit ordinando. Fratrum

noſtrorum

noſtrorum & presbyterorum N. conuerſatio, quantum mihi videtur probata ac Deo placita eſt, & digna, vt arbitror Eccleſiaſtici honoris augmento: ſed ne vnum fortaſſe vel paucos, aut decipiat aſſenſio, aut fallat affectio, ſententia eſt expetenda multorum. Itaque quid de eorũ actibus aut moribus noueritis, quid de meritis ſentiatis Deo teſte, conſulimus. Debet hãc fidem charitas veſtra habere, quam ſecundum præceptum Euangelij & Deo exhibere debetis & proximo, vt his teſtimonium ſacerdotij magis pro merito quam affectione aliqua tribuatis. Et qui deuotionem omniũ expectamus, intelligere tacentes non poſſumus: Scimus tamen quod eſt acceptabilius Deo, ſi aderit per Spiritum ſanctum conſenſus vnus omnium animorum. Et ideo electionem veſtram debetis publica voce profiteri Illis autem profitentibus, dicat eis Epiſcopus qui ad presbyterij gradum proueheñdi ſunt. Qui ordinandi eſtis presbyteri, offerre vos oportet & benedicere, praeſſe & prædicare, baptizare, & bonis operibus & Deo placitis vndiq; redundare. Tunc eo inclinato, imponat manum ſuper caput eius, & omnes presbyteri qui adſunt, manus ſuas iuxta manum Epiſcopi ſuper caput illius teneant, & ille det orationem ſuper eum.

Præfatio Presbyterorum.

OREmus dilectiſſimi, Deum patrem Omnipotentem, vt ſuper hos famulos ſuos N. quos ad Presbyterij munus elegit cœleſtia dona multiplicet, & quod eius dignatione ſuſcipiunt, ipſius conſequantur auxilio.

Oremus. Et Diaconus. Flectamus genua. Leuate.

Oratio.

Oratio.

EXaudi nos quęſumus Domine Deus noſter, & ſuper hos famulos tuos N. benedictionē ſancti Spiritus, & gratiæ Sacerdotalis effunde virtutem, vt quos pietatis tuæ adſpectibus offerimus conſecrandos, perpetuam muneris tui largitatem conſequantur. Per, &c.

Conſecratio eorundem.

ADeſto quæſumus, omnipotens Deus, honorum author, & diſtributor omnium dignitatum, per quem proficiunt vniuerſa, per quem cuncta firmantur, amplificatis ſemper in melius naturæ rationalis incrementis, per ordinem congrua ratione diſpoſitum. Vnde & Sacerdotales gradus atque officia leuitarum, Sacramentis myſticis inſtituta creuerunt, vt cum Pontifices ſummos regendis populis pręfeciſſis, ad eorum ſocietatis & operis adiumentum, ſequentis ordinis viros, & ſecundæ dignitatis eligeres. Sic in eremo per ſeptuaginta virorum prudentium mentes, Moyſis Spiritum propagaſti, quibus ille adiutoribus vſus in populo innumeras multitudines facilè gubernauit. Sic in Eleazarum & Ithamarum filios Aaron, paternæ plenitudinis abundantiam transfudiſti, vt ad hoſtias ſalutares, & frequentioris officij Sacramenta miniſterium ſufficeret Sacerdotum. Hac prouidētia Domine Apoſtolis filij tui, doctores fidei comites addidiſti, quibus illi orbem totum ſecundis prędicatoribus impleuerunt. Quapropter infirmitat quoque noſtræ, Domine quæſumus hæc adiumenta largire qui quanto fragiliores ſumus, tanto his pluribus indigemus. Da quęſumus omnipotens pater in hos famulos

tuos

tuos N. presbyterij dignitatem, innoua in viſceribus eorum Spiritum ſanctitatis, vt acceptum à te Deus ſecundi meriti munus obtineant, cenſuramque morum exemplo ſuæ conuerſationis inſinuent. Sint prouidi cooperatores ordinis noſtri, & luceat in eis totius forma iuſtitiæ, vt bonam rationem diſpēſationis ſibi creditæ reddituri, æternæ beatitudinis præmia conſequantur. Per eundem, in vnitate eiuſdem Spiritus ſancti, &c.

Hic reflectet orarium ſuper humerum eius dextrum, dicens ad eum: Accipe iugum Domini, iugum enim eius ſuaue eſt, & onus eius leue. *Hic veſtiat eum caſula, dicens*: Stola innocentiæ induat te Dominus.

Aliter:

ACcipe veſtem Sacerdotalem, per quam charitas intelligitur, potēs eſt enim Deus, vt augeat tibi charitatem & opus perfectum. Qui viuis, &c.

Item aliter.

INduere veſtibus præclaris à cunctis commaculationum ſpurcitijs expurgatus, deſcendatque ſuper te diuinæ Trinitatis ante mundi conſtitutionem tibi benedictio data. Per omnia ſęcula ſæculorum. ℟. *Amen.*

Item allocutio ad populum.

SIt nobis, fratres, communis oratio, vt hi qui in adiutorium & vtilitatem veſtræ ſalutis eliguntur, presbyteratus benedictionem diuini indulgentia muneris conſequantur, & vt ſancti Spiritus gratia Sacerdotalia, dona priuilegio virtutum ne impares loco deprehendantur, obtineant.

Item

Item conſecratio.

DEus ſanctificationum omnium author, cuius vera conſecratio, cuius plena eſt benedictio, tu Domine ſuper hos famulos tuos N. quos presbyterij honore dedicamus, munus tuæ benedictionis effunde, vt grauitate actuum, & cenſura viuendi præbeant ſe ſeniores, his inſtituti diſciplinis, quas Tito & Timotheo Paulus expoſuit, vt in lege tua die ac nocte, omnipotens, meditantes, quod legerint, credãt: quod crediderint, doceant: quod docuerint, imitentur: iuſtitiam, conſtantiam, miſericordiam, fortitudinem in ſe oſtendant, exemplo probent, admonitione confirment; ac puꝛum atque immaculatum miniſterij ſui donum cuſtodiant, & per obſequium plebis tuæ, panem & vinum in corpus & ſanguinem filij tui immaculata benedictione transforment, & inuiolabili charitate virum perfectum in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti, in die iuſti & æterni iudicij Dei, conſcientia pura, fide vera, Spiritu ſancto pleni, perſoluant. Per eundem. In vnitate eiuſdẽ Spiritus ſancti, &c.

Expleta autem oratione, accipiens oleum ſanctum, faciat crucem ſuper ambas manus eorum, dicens: Conſecrare & ſanctificare digneris Domine, manus iſtas per iſtam vnctionem, & noſtram benedictionem, vt quæcumque rectè conſecrauerint, conſecrentur: & quęcumque benedixerint, benedicantur, & ſanctificentur in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti. ℟. *Amen.*

Hoc facto, accipiat patenam cum oblatis, & calicem cum vino, & det eis, dicens: Accipite poteſtatem offerre ſacrificium Deo, Miſſamque celebrare,

brare tam pro viuis quam pro defunctis in nomine Domini. ℟. *Amen.*

Benedictio in conſummatione Presbyterorum.

BEnedictio Dei Patris,& Filij,& Spiritus ſancti deſcendat ſuper vos, vt ſitis benedicti in ordine ſacerdotali,& offeratis placabiles hoſtias pro peccatis atque offenſionibus populi Omnipotenti Deo, cui eſt honor & gloria per omnia ſæcula ſæculorum. ℟. Amen. *Tunc oſculetur ſingulos,dicens:* Pax Domini ſit ſemper vobiſcũ: *Et per manus commendet ſe orationibus eorum. Atque hæc ex ordine Romano idcirco deſcripſimus, vt nobis presbyteris officij noſtri ratio iſtius rei lectione commendetur.*

Præterea habet ordo Romanus alia quoque nonnulla ad rem iſtam pertinentia,quæ & antiquitate & ordinis commendatione hîc à nobis ſunt tranſcripta. Menſe quarto,quarta feria ieiuniorum ſit conuentus populi,& congregatio regionum.primum ad ſanctum Adrianum,& inde pergit Pontifex vna cum populo, præcedente ſolito apparatu, id eſt crucibus, thuribulis,vel tabulis, vſque ad ſanctam Mariam ad præſepe. Accedente Pontifice ad altare, ſchola cantorum repetit litaniam,deinde introitum:& Pontifex dicit: Oremus. *Et Diaconus:* Flectamus genua. *Poſt collectam aſcendit lector in ambonem, & eleuata voce legit breuem lectionem de quarta feria. Et ſequitur gradale. Deinde Pontifex dicit:* Dominus vobiſcum. *Diaconus* vt ſuprà. *Poſt collectam aſcendit lector in ambonem,& eleuata voce legit breuem in auribus populi,ſic continentem:*

Cognoſcat charitas veſtra, quia ille & ille aduocatur in tali officio, vel in tali. Si quis habet contra

DOMINICA QVARTA ADVENTVS.

ISTA *Dominica ſicut & cæteræ tres Dominicæ ſequentes Sabbatha in duodecim lectionibus, vel vt nunc loquimur, Sabbatha quatuor temporum. vocata fuit olim Dominica vacans, ea ratione quod olim iſtæ Dominicæ vacarent officio, & a ſtatione ſeu collecta ijs Dominicis Pontifex vacaret. Idque ea de cauſa quod officium Sabbatho inchoatum produci ſoleret in noctē pertinentem ad Dominicam, & hoc ob ordinationes quæ adminiſtrari niſi Dominica non debere credebantur. Quæ res vt plenius intelligatur, tranſcribēda*
Epiſt 81. cap 1. *ſunt hic verba Leonis Papæ primi ad Dioſcorum Epiſcopum Alexandrinum: Quod ergo à patribus noſtris propenſiore cura nouimus eſſe ſeruatum, à vobis quoque volumus cuſtodiri, vt non paſſim diebus omnibus ſacerdotalis vel leuitica ordinatio celebretur, ſed poſt diem Sabbathi eius noctis quæ in prima Sabbathi luceſcit, exordia deligantur, hoc eſt, ſub lege diuini officij ſubſtituātur, in quibus his qui cōſecrandi ſunt, ieiunis & a ieiunātibus ſacra benedictio conferatur. Quod eiuſdē obſeruātia erit, ſi mane ipſo Dominico die continuato Sabbathi ieiunio celebretur, a quo tēpore præcedētis noctis initia non recedunt, quam ad diē reſurrectionis, ſicut etiā in Paſcha Domini declaratur pertinere non dubium eſt. Nā præter authoritatem conſuetudinis, quā ex Apoſtolica nouimus venire doctrina, etiā ſacra ſcriptura manifeſtat, quod cū Apoſtoli Paulum & Barnabā ex præcepto Spiritus ſancti ad Euangelium gentibus mitterēt prædicandū, ieiunantes*

ieiunantes & orãtes impoſuerunt eis manus, vt intelligamus quanta & dãtium & accipientiũ deuotione curandum ſit, ne tantæ benedictionis Sacramentum neglıgẽter videatur impletum. Et ideo piè & laudabiliter Apoſtolicis more geſſeris inſtitutis, ſi hãc ordinandorũ ſacerdotũ formam per Eccleſias, quibus Dominus præeſſe te voluit, etiã ipſe ſeruaueris: vt his quĩ cõſecrandi ſunt, nunquam benedictiones niſi in die reſurrectionis Dominicæ tribuantur, cui a veſpera Sabbathi initiũ cõſtat adſcribi, & quæ tãtis diuinarũ diſpenſationũ myſteriis eſt cõſecrata, vt quidquid eſt à Domino inſignius conſtitutũ, in huius diei dignitate ſit geſtũ. In hac mundus ſumſit exordium, in hac per reſurrectionem Chriſti, & mors interitum, & vita accepit initiũ. In hac Apoſtoli a Domino prædicandi omnibus gẽtibus euãgelii tubam ſumũt, & inferendũ vniuerſo mũdo Sacramentũ regenerationis accipiũt. In hac (ſicut B. Ioãnes Euãgeliſta teſtatur) cõgregatis in vnũ diſcipulis, ianuis clauſis, cum ad eos Dominus introiſſet, inſufflauit, & dixit: Accipite Spiritũ ſanctũ: quorũ remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorũ detinueritis, detenta erunt. In hac deniq; promiſſus à Domino Apoſtolis Spiritus S. aduenit: vt cæleſti quadã regula inſinuatũ & traditũ nouerimus, in illa die celebrãda nobis eſſe myſteria ſacerdotaliũ benedictionũ, in quo collata ſunt omnia dona gratiarũ. Cũ itaq; eſſet ieiunatũ toto Sabbatho, & productum eſſet id ieiunium in noctem diei Dominicæ, ea quoque nocte celebratæ fuiſſent ordinationes, legitima fuit ratio cur de die nõ etiã ſolẽniter procederet Põtifex ad collectam. Scribit Microl. B. Gelaſiũ, & ipsũ cõſtituiſſe vt in Sabbathis quatuor temp. ordinationes circa veſperã celebrarẽtur, atque ea ratione in Dominica. Incipit enim Dominica, vt oſtẽdimus à veſpera, vnde, inquit Micr. Cap. 13.

 & ordo

& ordo Romanus in Quadrageſima in Sabbatho ordinationum orationem ſuper populum interdicit ad quam antiqui non ſolum capita, ſed & genua flectebant, quod Nicani canones in Dominica fieri penitus vetant, & eandem conſuetudinem confirmat etiam Micrologus authoritate Gregorij Magni. Rectè igitur de ordinationibus aliquid è vetere memoria hic eſt notandum. Veteres complures ſic ordinem clericalem diſtinxerunt, vt tres facerent ordines ſacerdotij, Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, reliquos extra ſacerdotij dignitatem collocarent. Sic totam Eccleſiam hac ratione ex perſonis partitur Optatus Mileuitanus: Certa, inquit, membra ſua habet Eccleſia, Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, miniſtros, & turbam fidelium. Verum quod ordo Epiſcoporum non ſit adſtrictus his Sabbathis, multa quoque habeat ea ordinatio quibus cæteras excellit, ordo quoque hypodiaconorum noſtris moribus ſacer exiſtat, ita commodè tota iſta ratio ordinum videtur poſſe diſtingui, vt hodiè ſcribamus de presbyteris reliquis Dominicis vacantibus de inferioribus ordinibus. Chriſtus Dominus in diebus carnis ſuæ duo habuit collegia diſcipulorum, vnum quod conſtaret è duodecim, alterum quod e ſeptuaginta duobus, qui licet Chriſto docente & ambulante in terris vna voce videātur promiſcuè vocati fuiſſe diſcipuli. Apoſtolorum quoque vox ſit græca, atque ea ratione non videatur fuiſſe vſurpata antequam extra Judæam profecti ſunt Apoſtoli, fuit nihilominus horum collegiorum magna diuerſitas, non dubiis vocibus aut obſcuris notis, ſed certiſſima lectione à Chriſto conſtituta, qua ratione cum Euangeliſtæ vellent explicare crimen Iudæ: Ecce, inquiunt, Iudas vnus de duodecim. Et Chriſto profecto in cœlos cum Petrus coram cētum viginti hominibus

referret

referret de Iuda, ſic de huius collegij prærogatiua eſt locutus, vt diceret de Iuda proditore, qui connumeratus erat in nobis, & ſortitus eſt ſortem miniſterij huius. Deinde ex his, inquit, viris qui nobiſcum ſunt congregati in omni tempore quo intrauit & exiuit inter nos Dominus Ieſus, incipiens a baptiſmate Ioannis vſque in diem qua aſſumptus eſt a nobis, teſtem reſurrectionis eius nobiſcum fieri vnum ex iſtis. In quibus verbis notanda eſt vox, nobiſcum, quam explicant Apoſtoli in ſua ad Deum oratione. Tu Domine, qui corda noſti omnium, oſtende quem elegeris ex his duobus vnum accipere locum miniſterij huius & Apoſtolatus, de quo præuaricatus eſt Iudas, vt abiret in locum ſuum, & dederunt ſortes eis, & cecidit ſors ſuper Matthiam, & annumeratus eſt cum vndecim Apoſtolis. Erat igitur peculiaris & ſingularis prærogatiua iſtorum duodecim legatorum, qui ampliſſimis mandatis profecturi erant in vniuerſum orbem teſtificaturi, quia hic eſt Chriſtus, collecturi Eccleſiam in nomine Ieſu, prædicaturi pœnitẽtiam in nomine Ieſu, facturi erant eadem cæteri diſcipuli Domini ſiue illi 72 ſiue qui alij extra eum numerum, ſed neque dignitate, neque pari imperio: hos duodecim mittebat Chriſtus, cæteros mittebant Apoſtoli, illi duodecim ordinabant Eccleſias, hi inferiores res ab Apoſtolis ordinatas tuebantur, ad Apoſtolos res controuerſæ deferebantur, & iudicio finiebantur, inferiores deferebãt, iudicatis parebant; Hi poſtremo erant principes, illi inferiores ordinis Magiſtratus, hi patres, illi filij, hi proprié Apoſtoli & Epiſcopi, hi presbyteri. Scio, multa occurrunt loca ſacra nonnulla ſcriptorum Eccleſiaſticorum, quibus hæ poſtremæ compellationes confunduntur, ſicut etiam ſupra diximus Diaconis tribui vocem Sacerdotij, quæ res in iure ciuili ſæpé occurrit

ut vox ſpeciei tribuatur generi. Quin neque hoc eſt inſolens, ut nomina dignitatum vel ſimilitudine curæ vel etiam honoris cauſa, aliis etiam tribuantur. Et quidem de hac cōfuſione nominum Epiſcopi & preſbyteri, & quibuſdam B. Hieronymi hac de re ſermonibus ſcribit Baronius: Fuerunt igitur omni tempore aliud Apoſtoli ſeu Epiſcopi, aliud presbyteri, quos & per pagos & plures intra unam urbem conſtitui ſolere notius eſt quam ut probari oporteat. Et quidem de hoc diſcrimine ſententiam ſuam dilucide explicauit vetus Eccleſia in condemnatione Ærij, qui munus Epiſcopi & presbyteri idem eſſe affirmabat. Inter cætera vero quibus Epiſcopi eminebant, hoc erat penè præcipuum in quo nunc verſamur. Ordinatio. Qua de re contra Ærium ſic loquitur Epiphanius hæreſ 75. Dicere, inquit, Epiſcopum & Presbyterum æqualem eſſe quomodo erit poſſibile, Epiſcoporum enim ordo patrum generator eſt, patres enim generat Eccleſiæ; presbyterorum vero non potens generare patres, per lauacri regenerationem generat filios Eccleſiæ, non tamen patres, aut doctores, & quomodo poſſibile erat presbyterum conſtituere non habētem manuum impoſitionem ad eligendum, aut dicere ipſum æqualem eſſe Epiſcopo, & ut refert Baronius, ipſe Hieronymus tam nimiùs aliquando in dignitate presbyterij. Quid enim facit, inquit, excepta ordinatione Epiſcopus quod presbyter non faciat: Quanta vero fuerit dignitas ordinationis, hinc liquet quod in vitis veterū Pontificum, hoc veluti inſigne eorum actis præcipuè aſcribatur quas fecerunt ordinationes menſe Decembri quot Epiſcopos, presbyteros, Diaconos per diuerſa loca. Certè ſcriptores Eccleſiaſtici qui tam effuſe de presbyteris ſcripſerunt hoc eo ſtudio feciſſe videntur, non ut eas dignitates confunderent, & ſchiſ-

In annalib. ad annum Christi 58.

mata in Eccleſiam inferrent, ſed vt vel populis eam dignitatem magis commendarent, vel etiam vt Epiſcopos imperii moderationem in hos veluti ſuos collegas docerent. Diſtinctionem vero Epiſcopi & presbyteri hanc ex eorum officiis facit ordo Romanus. Epiſcopum oportet iudicare, interpretari, & conſecrare, conſummare, ordinare, offerre & baptizare. Sacerdotem oportet offerre & benedicere, praeeſſe, & prædicare & baptizare. Eſt autem iſta vox presbyterorum nata vna cum Eccleſia, & in ſacra ſcriptura ſæpius repetita, ita tranſiit ad omnes populorum linguas, vt eam omnes gentes non in ſuum idioma transferrent, ſed voce ea græca omnes vterentur, fortaſſis origine Iudæa, in quorum religione erant ſummi Pontifices & ſeniores. Vtcunq; ſit Timotheus præficitur a Paulo presbyteris; de quorum criminibus publicis iubet vt arguantur coram omnibus, vt & cæteri timorem habeant. De occultis non vult admitti accuſationem niſi ſub duobus vel tribus teſtibus, & vt iſto modo iudicium exerceat, imperat Timotheo Paulus obteſtãs Deũ & Chriſtũ Ieſum, & electos Angelos eius. Illud quoq; in ea Epiſtola monet Timotheum. Manus cito nemini impoſueris, neque communicaueris peccatis alienis. Et hoc eſt quod ſuſcepimus nunc tractandum, quanta olim quam ſingularis fuerit cura Epiſcoporũ vt manus nemini cito imponerent. Quam Pauli ſententiam ſic interpretatur Leo: Quid eſt cito nemini manum impoſueris, niſi ante ætatis maturitatem, ante tẽpus examinis, ante meritũ laboris, ante experientiã diſciplinæ, ſicut boni operis fructum comparat qui rectum ſcrutatur in eligẽdo ſacerdote iudiciũ, ita graui ſemetipſum afficit damno qui in ſuæ dignitatis collegio ſublimat indignum. Præclare Leo: Hac enim vna in re conſiſtit, non præcipua, ſed vniuerſa, ac penè ſola

Chriſtianæ religionis dignitas atque ſalus: In hac quoque re vna curanda longiſſimè eſt diſceſſum à vetere Eccleſiæ diſciplina, Apoſtolorum, ſucceſſorumq́; religioſis monitis, canonum authoritate, ordinationum antiquo more, hæc denique res tanta exiſtit, vt in ea reſtituenda omnem Apoſtolicæ ſedis curam, omnium Epiſcoporum vigilantiam, Regum atque Principum beneuolentiam, omnium poſtremo populorum religioſa vota laborare ſit neceſſe, tanta eſt enim huius rei rectè procurandæ difficultas, vt facilius ante videantur occupaturi vniuerſa hæretici, quam vt res iſta fiat vetere more. Qui enim tot inuenta curiæ Romanæ, tot exemptiones, tot Regum priuilegia, tot Patronorum iura, tot fundationum conditiones huic veteri mori facilè cedant. Inuaſit enim vniuerſa, latiſſimeq́; ſeſe effudit in Eccleſiæ diſciplinam Iuriſconſultorũ ſubtilitas, ex qua tot regulæ Cancellariæ, tot tam immenſa volumina de beneficiis acquirendis, amittendis, retinendis, tanta praxis iudiciorum Eccleſiaſticorum, quæ vniuerſa vt nodus gordius ſic vno ictu concidere eſſet neceſſe. ſi ex præſcripto canonis ſexti cõcilij Calchedonenſis ordinationes haberentur, non quo modo nunc fit fraus illi canoni, ſed vt hac de re ſcripſit nominatim Gentianus Heruetus qui hanc ſentẽtiam ita probat, vt hac vna in re omnem ille ponat ſpem reſtituendæ Catholicæ religionis, nempe vt tot ſint miniſtri Eccleſiæ quot ſunt miniſteria, miniſteria vero tot conſtituantur quot ſunt Eccleſiæ neceſſitates, atque iſta ita ſint coniuncta, vt ordinatio presbyteri ſit collatio Sacramenti ordinis, ſit attributio ſeu aſſignatio certi muneris presbyteralis, vna cum alimẽtis ſeu quod dicimus beneficio, & vt is qui huic curæ ſeu miniſterio tanquam ſponſus ſit copulatus, is ab eo titulo ſui presbyterij non reſignatione, permutatione,

cæteriſq́;

cæteriſq́; receptis modis poſſit diſcedere: Cui diſciplinæ ſi accederet accurata examinatio vitæ & doctrinæ, alia quam eſt ea quæ nunc vtimur, omnino id erit futurum quod Heruetus aiebat. Nam vt in Repub. nihil iuuat eſſe multas atque eas optimas leges, ſi lectio iudicum, magiſtratuumq́; negligatur, ſic in Eccleſia omnia tamdiu labentur quamdiu res iſta negligetur. Contra, ſi presbytero vel mortuo, vel ob crimen depoſito in eius locum is ſurrogaretur in cuius omnem vitam præteritam accuratè inquiſiſſet Archidiaconus, inde in doctrinam Scholaſticus vel mandato Epiſcopi qui alij; inde adueniente die ordinationis ſi hæc palam recitarentur, à populo rogato laudarentur, ab eo exceptus nouus presbyter ad titulum deduceretur, maximos ego huius inſtituti futuros fore fructus planè exiſtimo. Primum itaque vt refert Beleth, archi- Cap. 134 *presbyter ordinandos offerebat Archidiacono, cuius officium eſt eos examinare & ſcrutari in vita, in natura & honeſta conuerſatione, atque ita eos tradere in manus Scholaſteris, cuius munus eſt periculum facere in literis. Sic itaque diligenter inquiſiti debent tradi in manus Epiſcopi. Primus itaque duobus diebus ieiuniorum, vt oſtendimus, exhibentur populo ordinandi, & legitur eis breue quod deſcripſimus, inde Sabbatho poſt lectiones Archidiaconus habens præ manibus eorum qui ordinandi ſunt nomina, & vocatis iis humiliter, reſpiciens in Epiſcopum, his eum verbis allòquitur. Poſtulat hæc ſancta mater Eccleſia, reuerende Pater, hos viros ordinibus aptos conſecrari ſibi à veſtra paternitate. Reſpondet Epiſcopus: Vide vt natura, ſcientia, & moribus tales per te introducantur, immo per nos tales in domo Domini ordinentur perſonæ, per quas diabolus procul pellatur, & clerus Deo noſtro multiplicetur. Reſpondet Archidiaconus:*

conus. Quantum ad humanum ſpectat examen, natura, ſcientia & moribus digni habentur, & probi cooperatores effici in his Deo volente poßunt. Tunc imponitur Litania, proſtratis Epiſcopo & conſecrandis, & poſtea vocato electo ad presbyterium, duo Diaconi ducunt eum vſque ad presbyteros, inde duo presbyteri ad ſedem Pontificis, ibi ſic presbyteros interrogat Pontifex. Eſt dignus? reſpõdent presbyteri, dignus eſt. Epiſcopus: Eſt iuſtus? reſponſio, iuſtus eſt. Et ſic tertio vtrumq; interrogabatur, & poſtea Epiſcopus: Dignum & iuſtum faciat illum Deus ſemper in ſuo ſeruitio manere. ℟. Amen. Poſt hæc interrogat presbyterũ his verbis: Vis presbyterij gradum in nomine Domini accipere? ℟. Volo. Vis in eodem gradu quãtũ praeuales & intelligis ſecundum canonũ ſanctionem iugiter manere? ℟. Volo. Vis Epiſcopo tuo ad cuius parochiam ordinandus es, obediens & cõſentiens eſſe ſecundum iuſtitiã & miniſteriũ tuum? ℟. Volo. Et hoc Deo & ſanctis eius ita in præſenti promitto. prout ſcio & implere valeo, ita me Deus adiuuet & ſancti eius. Epiſcopus: Voluntatem tuam bonam & rectam ad perfectionem ſibi beneplacitam Deus perducere dignetur. ℟. Amen. Alloquitur poſtea Epiſcopus populum ſequentibus verbis pro ordinando presbytero: Quoniam, dilectiſſimi fratres, rectori nauis & nauigio deferendis, eadem eſt, vel ſecuritatis ratio, vel timoris, communis eorum debet eſſe ſententia, quorũ cauſa communis exiſtit. Nec fruſtra à patribus reminiſcimur inſtitutum, vt de electione eorum, qui ad regimen altaris adhibendi ſunt, cõſulatur & populus, quia de actu & de conuerſatione præſentandi quod nonnumquam ignoratur à pluribus, ſcitur à paucis. Et neceſſe eſt vt facilius quis obedientiam exhibeat ordinato, cui aſſenſum præbuit ordinando. Fratrum

noſtrorum

noſtrorum & presbyterorum N. conuerſatio, quantum mihi videtur probata ac Deo placita eſt, & digna, vt arbitror Eccleſiaſtici honoris augmento: ſed ne vnum fortaſſe vel paucos, aut decipiat aſſenſio, aut fallat affectio, ſententia eſt expetenda multorum. Itaque quid de eorũ actibus aut moribus noueritis, quid de meritis ſentiatis, Deo teſte, conſulimus. Debet hãc fidem charitas veſtra habere, quam ſecundum præceptum Euangelij & Deo exhibere debetis & proximo, vt his teſtimonium ſacerdotij magis pro merito quam affectione aliqua tribuatis. Et qui deuotionem omniũ expectamus, intelligere tacentes non poſſumus: Scimus tamen quod eſt acceptabilius Deo, ſi aderit per Spiritum ſanctum conſenſus vnus omnium animorum. Et ideo electionem veſtram debetis publica voce profiteri Illis autem profitentibus, dicat eis Epiſcopus qui ad presbyterij gradum prouehẽdi ſunt Qui ordinandi eſtis presbyteri, offerre vos oportet & benedicere, praeeſſe & prædicare, baptizare, & bonis operibus & Deo placitis vndiq; redundare. Tunc eo inclinato, imponat manum ſuper caput eius, & omnes presbyteri qui adſunt, manus ſuas iuxta manum Epiſcopi ſuper caput illius teneant, & ille det orationem ſuper eum.

Præfatio Presbyterorum.

OREmus dilectiſſimi, Deum patrem Omnipotentem, vt ſuper hos famulos ſuos N. quos ad Presbyterij munus elegit cœleſtia dona multiplicet, & quod eius dignatione ſuſcipiunt, ipſius conſequantur auxilio.

Oremus. Et Diaconus. Flectamus genua. Leuate.

Oratio.

EXaudi nos quęſumus Domine Deus noſter, & ſuper hos famulos tuos N. benedictionē ſancti Spiritus, & gratiæ Sacerdotalis effunde virtutem, vt quos pietatis tuæ adſpectibus offerimus conſecrandos, perpetuam muneris tui largitatem conſequantur. Per, &c.

Conſecratio eorundem.

ADeſto quæſumus, omnipotens Deus, honorum author, & diſtributor omnium dignitatum, per quem proficiunt vniuerſa, per quem cuncta firmantur, amplificatis ſemper in melius naturæ rationalis incrementis, per ordinem congrua ratione diſpoſitum. Vnde & Sacerdotales gradus atque officia leuitarum, Sacramentis myſticis inſtituta creuerunt, vt cum Pontifices ſummos regendis populis pręfeciſſis, ad eorum ſocietatis & operis adiumentum, ſequentis ordinis viros, & ſecundæ dignitatis eligeres. Sic in eremo per ſeptuaginta virorum prudentium mentes, Moyſis Spiritum propagaſti, quibus ille adiutoribus vſus in populo innumeras multitudines facilè gubernauit. Sic in Eleazarum & Ithamarum filios Aaron, paternæ plenitudinis abundantiam transfudiſti, vt ad hoſtias ſalutares, & frequentioris officij Sacramenta miniſterium ſufficeret Sacerdotum. Hac prouidētia Domine Apoſtolis filij tui, doctores fidei comites addidiſti, quibus illi orbem totum ſecundis prędicatoribus impleuerunt. Quapropter infirmitat quoque noſtræ, Domine quæſumus hæc adiumenta largire qui quanto fragiliores ſumus, tanto his pluribus indigemus. Da quęſumus omnipotens pater in hos famulos

tuos N. presbyterij dignitatem, innoua in viſceribus eorum Spiritum ſanctitatis, vt acceptum à te Deus ſecundi meriti munus obtineant, cenſuramque morum exemplo ſuæ conuerſationis inſinuent. Sint prouidi cooperatores ordinis noſtri, & luceat in eis totius forma iuſtitiæ, vt bonam rationem diſpẽſationis ſibi creditæ reddituri, æternæ beatitudinis præmia conſequantur. Per eundem, in vnitate eiuſdem Spiritus ſancti, &c.

Hic reflectet orarium ſuper humerum eius dextrum, dicens ad eum: Accipe iugum Domini, iugum enim eius ſuaue eſt, & onus eius leue. *Hic veſtiat eum caſula, dicens:* Stola innocentiæ induat te Dominus.

Aliter:

ACcipe veſtem Sacerdotalem, per quam charitas intelligitur, potẽs eſt enim Deus, vt augeat tibi charitatem & opus perfectum. Qui viuis, &c.

Item aliter.

INduere veſtibus præclaris à cunctis commaculationum ſpurcitijs expurgatus, deſcendatque ſuper te diuinæ Trinitatis ante mundi conſtitutionem tibi benedictio data. Per omnia ſęcula ſæculorum. ℟. *Amen.*

Item allocutio ad populum.

SIt nobis, fratres, communis oratio, vt hi qui in adiutorium & vtilitatem veſtræ ſalutis eliguntur, presbyteratus benedictionem diuini indulgentia muneris conſequantur, & vt ſancti Spiritus gratia Sacerdotalia, dona priuilegio virtutum ne impares loco deprehendantur, obtineant.

Item

brare tam pro viuis quam pro deſunctis in nomine Domini. ℟. *Amen.*

Benedictio in conſummatione Presbyterorum.

BEnedictio Dei Patris, & Filij, & Spiritus ſancti deſcendat ſuper vos, vt ſitis benedicti in ordine ſacerdotali, & offeratis placabiles hoſtias pro peccatis atque offenſionibus populi Omnipotenti Deo, cui eſt honor & gloria per omnia ſæcula ſæculorum. ℟. Amen. *Tunc oſculetur ſingulos, dicens:* Pax Domini ſit ſemper vobiſcũ: *Et per manus commendet ſe orationibus eorum. Atque hæc ex ordine Romano idcirco deſcripſimus, vt nobis presbyteris officij noſtri ratio iſtius rei lectione commendetur.*

Præterea habet ordo Romanus alia quoque nonnulla ad rem iſtam pertinentia, quæ & antiquitate & ordinis commendatione hìc à nobis ſunt tranſcripta. Menſe quarto, quarta feria ieiuniorum fit conuentus populi, & congregatio regionum, primum ad ſanctum Adrianum, & inde pergit Pontifex vna cum populo, præcedente ſolito apparatu, id eſt crucibus, thuribulis, vel tabulis, vſque ad ſanctam Mariam ad præſepe. Accedente Pontifice ad altare, ſchola cantorum repetit litaniam, deinde introitum: & Pontifex dicit: Oremus. *Et Diaconus:* Flectamus genua. *Poſt collectam aſcendit lector in ambonem, & eleuata voce legit breuem lectionem de quarta feria. Et ſequitur gradale. Deinde Pontifex dicit:* Dominus vobiſcum. *Diaconus* vt ſuprà. *Poſt collectam aſcendit lector in ambonem, & eleuata voce legit breuem in auribus populi, ſic continentem:*

Cognoſcat charitas veſtra, quia ille & ille aduocatur in tali officio, vel in tali. Si quis habet contra

que dies octo. Expletis omnibus, miſſaq; ritè completa, ſtent regiones paratæ ad ſingulos titulos pertinentes cũ candelabris & thuribulis, vt proprium ſuſcipiant ſacerdotem. Pontifex autem donet eis ſacerdotalia indumenta, & miniſteria miſſæ, aurum vel argentum, vinum frumentum & oleum. Egredientibus autem de Baſilica S. Petri præcedant vnumquemque triginta candelabra cum thuribulis, ipſe verò ſedeat ſuper equum album. Præcedens & ſubſequens populus canat ei laudem. Similiter etiam fœminæ diaconiſſæ, presbyteriſſæ, quæ eodem die benedicuntur. Plateæ autem ciuitatis, per quas tranſituri ſunt, coronentur palliis, & cum tanta gloria ad ſtatutos titulos deducant proprios ſacerdotes, & ipſe facit eis illo die conuiuium. Habet præterea idem ordo alio loco hanc allocutionem Epiſcopi ad presbyteros. Fratres & presbyteri, & ſacerdotes Domini, cooperatores ordinis noſtri eſtis. Nos quidem, quamuis indigni, locum Aaron teremus, vos autem locum Eleazari & Ithamari. Nos vice duodecim Apoſtolorum fungimur, vos ad formam ſeptuaginta diſcipulorum eſtis. Nos vero paſtores veſtri ſumus, vos autem paſtores animarum vobis commiſſarum. Nos de vobis rationem reddituri ſumus ſummo paſtori noſtro Domino Ieſu Chriſto: vos de plebibus vobis commendatis. Et ideò, chariſſimi, videte periculum veſtrum. Admonemus itaque & obſecramus fraternitatem veſtram, & quæ vobis ſuggerimus, memoriæ commendetis, & opere exercere ſtudeatis. Inprimis admonemus vt vita & conuerſatio veſtra irreprehenſibilis ſit: ſcilicet vt cella veſtra ſit iuxta Eccleſiam, & in domo veſtra fœminas non habeatis. Omni nocte ad nocturnas ſurgite, curſum veſtrum horis certis decantate. Miſſarum celebrationes religioſe peragite. Corpus & ſanguinẽ Domini Sub finem libri.

cum timore & reuerentia ſumite. Vaſa ſacra propriis manibus abluite, & extergite. Nullus cantet miſſam niſi ieiunus. Nullus cantet ſine amictu, alba, ſtola, fanone & caſula. Et hæc veſtimenta munda ſint, & ad nullos vſus alios ſint. Nullus in alba, qua in ſuos vſus vtitur, præſumat miſſam cantare. Nulla fœmina ad altare Domini accedat, nec calicem Domini tangat. Corporale mundiſſimum ſit. Altare ſit coopertum de mundis linteis. Super altare nihil ponatur, niſi capſæ, & reliquiæ, aut fortè quatuor euangelia, aut pixis cum corpore Domini, ad viaticum infirmis. Cætera in nitido loco recondantur. Miſſalem plenarium, lectionarium, & antiphonarium, vnuſquiſque habeat. Locus in ſacrario iuxta altare ſit præparatus, vbi aqua effundi poſſit, quando ſacra vaſa abluuntur. Et ibi vas nitidum cum aqua dependeat, vt ibi ſacerdos manus lauet poſt communionem. Eccleſiæ ſint bene coopertæ & cameratæ, & atrium ſit ſæpè munitum. Nullus extra Eccleſiam per domos, nec in locis non conſecratis miſſam cantet. Omnis presbyter clericum habeat vel ſcholarem qui epiſtolam vel lectionem legat, & ad miſſam reſpondeat, & cum quo pſalmos cantet. Infirmos viſitate, & eos reconciliate, & iuxta Apoſtolum oleo ſancto inungite, & propria manu communicate, & nullus præſumat tradere communionem laico, aut fœminæ ad deferendum infirmo. Nullus veſtrum pro baptizandis infantibus, aut infirmis reconciliandis, aut mortuis ſepeliendis, præmium vel munus exigat. Videte vt per negligentiam veſtram nullus infans ſine baptiſmo moriatur. Nullus veſtrum ſit ebrioſus & litigioſus, quia ſeruum Dei non oportet litigare. Nullus arma ferat in ſedi-

in ſeditione, quia arma noſtra ſpiritualia eſſe debent. Nullus canum aut auium iocis inſeruiat. Nolite in tabernis bibere. Vnuſquiſque veſtrum quantum ſapit plebi ſuæ de Euangelio, die Dominico vel feſtis diebus annunciet. Verbum Domini debetis prædicare. Curam pauperum peregrinorum & orphanorum habete, & eos ad prandium veſtrum inuitate. Eſtote hoſpitales, vt a vobis alij exemplum bonum ſumant. Omni die Dominico ante miſſam, aquam benedictam facite vnde populus adſpergatur: & ad hoc ſolum vas habete. Sacra vaſa & veſtimenta ſacerdotalia nolite in vadium dare negotiatori, aut tabernario. Nullus veſtrum minus digne pœnitentem, cuiuſcumque rei gratia ad reconciliationem adducat, & ei teſtimonium reconciliationis ferat. Nullus veſtrum vſuras exigat, & conductor ſui fœnoris exiſtat. Res & facultates, quas poſt diem ordinationis veſtræ acquiretis, ſciatis ad Eccleſiam pertinere. Nullus ſine ſcientia & conſenſu veſtro acquirat. Nullus per poteſtatem ſæcularium, Eccleſiam obtineat. Nullus per pecuniam, alterius Eccleſiam ſupplantet. Nullus Eccleſiam ad quam titulatus eſt dimittat, & ad aliam, quæſtus gratia, migret. Nullus plures Eccleſias teneat ſine adiutorio aliorum presbyterorum. Nullatenus vna Eccleſia inter plures diuidatur. Nullus alterius parochianum niſi in itinere, vel ſi ſibi placitum fuerit, ad miſſam recipiat. Nullus in alterius parochia miſſam cantet abſque proprij Presbyteri voluntate & rogatu. Nullus decimam ad alium pertinentem recipiat. Nullus pœnitentem inuitet carnem manducare, & bibere vinum, niſi pro eo ad præſens eleemoſynam faciat. Nullus præſumat

baptizare, niſi pro vigilia Paſchæ & Pentecoſtes, niſi in periculo mortis. Vnuſquiſque fontes lapideos habeat, & ſi non poteſt habere lapideos, habeat vas aliud ad hoc paratum, in quo nihil aliud fiat. Videte vt omnibus parochianis veſtris Symbolum & orationem Dominicam inſinuetis. Ieiunium quatuor temporũ, & Rogationum, & litaniæ maioris, plebibus veſtris omnimodis obſeruandum inſinuate. Feria quarta ante Quadrageſimam, plebem ad confeſſionem inuitate, & ei iuxta qualitatem delicti, pœnitentiam iniungite, non ex corde veſtro, ſed ſicut in pœnitentiali ſcriptum eſt. Tribus temporibus in anno, id eſt in natali Domini, Paſcha & Pentecoſte, omnes fideles ad communionem corporis & ſanguinis Domini, accedere admonete. Certis temporibus coniugatos ab vxoribus abſtinere exhortamini. Eulogias poſt miſſam in diebus feſtis plebi tribuite. Nullus veſtrum induatur veſtibus laicalibus. Nullus rem aut poſſeſſionem aut mancipium Eccleſiæ vendere aut commutare, aut quocũque ingenio alienare præſumat. Diem Dominicum, & alias feſtiuitates, abſque opere ſeruili à veſpera in veſperam, celebrare docete. Cantus & choros mulierum in atrio Eccleſiæ prohibete. Carmina diabôlica, quæ ſuper mortuos nocturnis horis vulgus facere ſolet, & cachinnos quos exercet, ſub conteſtatione Dei omnipotentis, vetate. Cum excommunicatis nolite communicare. Nullus ipſis præſumat miſſam cantare. Sed & plebibus commiſſis vobis, hoc annunciate. Ad nuptias nullus veſtrum eat. Omnibus nunciate, vt nullus vxorem accipiat, niſi publicè celebratis nuptijs. Raptum omnimodis prohibete, & vt nullus ad proximam ſanguinis ſui accedat; & vt alterius ſponſam nemo ducat. Porcarios & alios paſtores, Dominica die ad miſſam facite venire. Patrini

filiolis

filiolis ſuis Symbolum & orationem Dominicam inſinuent, aut inſinuari faciant. Chriſma ſemper ſub ſera ſit, aut ſub ſigillo propter quoſdam infideles. Volumus autem, fratres charißimi, quatenus quæ noſtra traditione percepiſtis, quantum humana patitur infirmitas, bonis ſtudeatis operibus adimplere. Præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum Patre & Spiritu ſancto, &c.

EXPLICATIO OFFICII HVIVS DOMINICÆ.

ISTA *Dominica licet olim caruerit officio, poſtmodum nihilominus officium illi eſt attributum, quod maxima ſui parte ex præcedentibus officiis deſumeretur. Sic Introitus idem eſt cum introitu feriæ quartæ præcedentis. Collecta licet poſſit aptari omni aduentui, propriè tamen ſpectat ad aduentum in mente, ſine quo cæteri aduentus ſunt inutiles. Epiſtola propriè pertinet ad commendationem Apoſtolatus B. Pauli, ſed & huic tempori ea lectio probè conuenit, propter diem Iudicij qui expectatur, cuius is effectus hic explicatur, fore vt tunc illuminentur occulta tenebrarum, manifeſtentur conſilia cordium, & laus cuique ſit futura a Deo, hoc dicit quia in die Iudicij nihil occultum erit eorum quæ geſta aut cogitata ſunt, ſimplicitas & hypocriſis illic apparebit, vt & qui deſpectus ſius hic habebatur, forte dignus appareat, & qui aliquid eſſe putabatur, inueniatur reprobus; omnia enim nuda erunt in die Iudicij. Graduale idem eſt quod feria quarta ſuperiore. Euangelium idem quod Sabbatho præcedente. Offertorium & communio pertinent ad* Ambroſ.

aduentum Domini in carne, ibi, vt dicit Rupertus, nos exemplo Angeli ſalutamus illud templum Domini, ſacrarium Spiritus ſancti, thalamum ſanctitatis, triclinium diuini conſilij, in quo diuinitas veniẽs ad noſtram ſalutem, noſtra carne calceata eſt. In cõmunione fit hoc ipſum per verba Prophetæ. Ecce virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel.

MISSA DOMINICÆ QVARTÆ ADVENTVS.

INTROITVS.

Iſaie 45. RORATE cœli deſuper & nubes pluant iuſtum: aperiatur terra & germinet Saluatorem.

Pſal. 18. *Pſal.* Cœli enarrant gloriam Dei: & opera manuum eius annunciat firmamentum.

Gloria Patri, &c.

Oratio.

EXcita Domine potentiam tuam, & veni: & magna nobis virtute ſuccurre: vt per auxilium gratię tuæ, quod noſtra peccata prępediũt, indulgentia tuæ propitiationis, acceleret. Qui viuis & regnas.

PRæueniat nos quæſumus omnipotẽs Deus tua gratia ſemper & ſubſequatur: vt per aduentum Vnigeniti tui, quem ſummo cordis deſiderio ſuſtinemus, & præſentis vitę ſubſidia & futuræ etiam conſequamur.

FAc nos quæſumus Domine mala noſtra toto corde reſpuere, vt veniente filio tuo Domino noſtro bona eius capere valeamus.

Lectio

Lectio Epiſtolæ B. Pauli ad Corinthios.

FRATRES: ſic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti & diſpenſatores myſteriorũ Dei. Hîc iam quęritur inter diſpenſatores, vt fidelis quis inueniatur. Mihi autem pro minimo eſt, vt à vobis iudicer, aut ab humano die: ſed neque meipſum iudico. Nihil enim mihi conſcius ſum: ſed non in hoc iuſtificatus ſum. Qui autem iudicat me Dominus eſt. Itaque nolite ante tẽpus iudicare: quoad vſque veniat Dominus qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium. Et tunc laus erit vnicuique à Deo. 1. cap. 4.

Graduale. Prope eſt Dominus omnibus inuocantibus eum, omnibus qui inuocant eum in veritate. *Verſ.* Laudẽ Domini loquatur os meũ, & benedicat omnis caro nomen ſanctum eius. Alleluya, Alleluya. *Verſ.* Veni Domine, & noli tardare: relaxa facinora plebis tuæ Iſraël, alleluya. Pſal. 144

Sequentia ſancti Euangelij ſecundum Lucam. cap. 3.

ANNO quintodecimo Imperij Tiberij Cęſaris, procurante Pontio Pilato Iudæam, Tetrarcha, &c. vt Sabbatho præcedente.

Symbolum Athanaſij.

QVicumque vult ſaluus eſſe: ante omnia opus eſt vt teneat catholicam fidem.

Quam niſi quiſque integram, inuiolatáque ſeruauerit, abſque dubio in æternum peribit.

Fides autem catholica hæc eſt, vt vnum Deũ in Trinitate: & Trinitatem in vnitate veneremur.

Neque

Neque confundentes perſonas: neque ſubſtantiam ſeparantes.

Alia eſt enim perſona Patris, alia Filij, alia Spiritus ſancti.

Sed Patris & Filij, & Spiritus ſancti vna eſt diuinitas: æqualis gloria, coæterna maieſtas.

Qualis Pater, talis Filius: talis Spiritus ſanctus.

Increatus Pater, increatus filius, increatus Spiritus ſanctus.

Immenſus Pater, immenſus Filius, immēſus Spiritus ſanctus.

Æternus Pater, æternus Filius, æternus Spiritus ſanctus.

Et tamen non tres æterni, ſed vnus æternus.

Sicut non tres increati, nec tres immenſi: ſed vnus increatus, & vnus immenſus.

Similiter omnipotens Pater, omnipotens Filius, omnipotens Spiritus ſanctus.

Et tamen non tres omnipotentes: ſed vnus omnipotens.

Ita Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus ſanctus.

Et tamen non tres Dij: ſed vnus eſt Deus.

Ita Dominus Pater, Dominus Filius, Dominus Spiritus ſanctus.

Et tamen non tres Domini: ſed vnus eſt Dominus.

Quia ſicut ſigillatim vnamquamque perſonam Deum ac Dominum confiteri Chriſtiana veritate compellimur: ita tres Deos aut Dominos dicere, catholica religione prohibemur.

Pater à nullo eſt factus: nec creatus, nec genitus.

Filius

Filius à Patre ſolo eſt: non factus, nec creatus, ſed genitus.

Spiritus ſanctus à Patre & Filio: non factus, nec creatus, nec genitus, ſed procedens.

Vnus ergo Pater, non tres Patres, vnus Filius, non tres Filij: vnus Spiritus ſanctus, non tres Spiritus ſancti.

Et in hac Trinitate nihil prius aut poſterius, nihil maius aut minus, ſed totæ tres perſonæ coæternæ ſibi ſunt, & coęquales.

Ita vt per omnia, ſicut iam ſupradictum eſt: & vnitas in Trinitaţe, & Trinitas in vnitate veneranda ſit.

Qui vult ergo ſaluus eſſe: ita de Trinitate ſentiat.

Sed neceſſarium eſt ad æternam ſalutem: vt incarnationē quoque Domini noſtri Ieſu Chriſti fideliter credat.

Eſt ergo fides recta, vt credamus & confiteamur: quia Dominus noſter Ieſus Chriſtus Dei Filius, Deus & homo eſt.

Deus eſt ex ſubſtantia Patris ante ſæcula genitus: & homo eſt ex ſubſtantia matris in ſæculo natus.

Perfectus Deus, perfectus homo: ex anima rationali & humana carne ſubſiſtens.

Æqualis Patri ſecundum diuinitatem, minor Patre ſecundum humanitatem.

Qui licet Deus ſit & homo: non duo tamen, ſed vnus eſt Chriſtus.

Vnus autem non conuerſione diuinitatis in carnem: ſed aſſumptione humanitatis in Deum.

Vnus omnino, non confuſione ſubſtantiæ: ſed vnitate perſonæ.

Nàm

Nam ſicut anima rationalis & caro vnus eſt homo : ita Deus & homo vnus eſt Chriſtus.

Qui paſſus eſt pro ſalute noſtra, deſcendit ad inferos, tertia die reſurrexit à mortuis.

Aſcendit ad cœlos, ſedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis: Inde venturus eſt iudicare viuos & mortuos.

Ad cuius aduentum omnes homines reſurgere habent cum corporibus ſuis: & reddituri ſunt de factis proprijs rationem.

Et qui bona egerunt, ibunt in vitam ęternã, qui verò mala in ignem æternum.

Hæc eſt fides catholica, quam niſi quiſque fideliter, firmiterque crediderit: ſaluus eſſe non poterit.

Offertorium. Aue Maria gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui.

Secreta.

SAcrificijs præſentibus quæſumus Domine, placatus intẽde: vt & deuotioni noſtræ proficiant, & ſaluti. Per Dominum.

Præfatio.

PEr Chriſtum Dominum noſtrum. Quem Ioannes præceſſit naſcendo, & in deſerto eremi prædicando, & in fluentis Iordanis baptizando, & ad inferna deſcendendo: Cuius venerandæ Natiuitatis proximè ventura ſolemnitas ita nos quæſumus tibi placitos reddat, vt cum fructu bonorum operum ad regna cœleſtia introducat, vt parandam in cordibus noſtris viam Domino, fructuſque dignos pœnitentię

faciendo,

faciendo, per prædicationem Ioannis obtemperemus monitis Saluatoris. Sicque perueniamus per filium ſterilis ad filium Virginis. Per Ioannem hominem magnum ad eundem Dominum noſtrum hominem Deum, qui ſicut venit ad nos redimendum occultus, ità iuſtificet, cum vènerit ad iudicandum manifeſtus.

Communio. Ecce virgo concipiet & pariet filium:& vocabitur nomen eius Emmanuel.

Poſt Communio. Sumptis muneribus, quæſumus Domine: vt cùm frequentatione myſterij creſcat noſtræ ſalutis effectus. Per Dominum, &c.

Benedictio.

EXcita Domine potentiam tuam, & veni ad ſaluationem populi tui quem acquiſiſti ſanguine tuo, ne in eius perditione ſæuus ille exultet inimicus, quem aduentus tui potentia dudum liberaſti per gratiam. *Amen*.

Sit fortitudo dexteræ tuæ ad protectionem huius familiæ tuæ pro qua dignatus es hoc tempore carnem induere virginalem. *Amen*.

Vt dum infirmitatem noſtram tua clementia non ignoras omnem hanc Eccleſiam tuam tuæ diuinitatis clypeo protegas. *Amen*.

Quod ipſe præſtare, &c.

VIGILIA NATIVITATIS DOMINI.

VIGILIA, vt oſtendimus Sabbatho ſuperiore, rectè vocatur is dies qui præcedit feſtum, ea ratione qua excubiæ militares quæ diſponuntur de die rectè vocantur vigiliæ, licet vigiliæ non ſint reuera niſi noctium, nemo enim interdiu rectè dicitur vigilare. Illud quoque hac in re eſt notandum, nullo argumento dici à nonnullis, ſublatas fuiſſe veteres Chriſtianorum no-
Durãdus *cturnas vigilias, ob libertatem quam tenebræ dant*
li. 6 ca. 7 *peccatis, & earum loco conſtituta eſſe ieiunia, quæ*
Beleth de *propter hanc ſucceſſionem vocarentur vigiliæ. Au-*
diuinis *thorem quoque eius rei laudant nonnulli D. Am-*
officijs *broſium. Potuit forſan accidere, vt ob iſta quæ dicunt*
cap. 21. *pericula minus frequentari cœperint à populo nocturnæ vigiliæ: verum vt lege lata id cautum extiterit, ſi credere id nos volunt, certè vel canonem, vel antiquæ fidei veterem authorem citare eos oportebat. Et quidem de nocturnis vigilijs dicemus nocte ſequẽ-*
cap. 67. *te. Beleth dicit generaliter id ſuo tempore obſeruari, vt collecta miſſæ vigiliæ repetatur ad veſperas. Quæ res probat ſenſum maiorum noſtrorum qui officium huius diei faciebant ſero hora nona, & referebant illud ad officium veſpertinum, quod vt oſtendimus*
li. 5. c. 5. *pertinet ad vtrumque diem. Dicit quoque Durãdus ſuo tempore Romæ in præcipuis feſtiuitatibus totius anni in ſero dici tres pſalmos & tres lectiones, & hoc vacari vigilias, & idem repeti in nocturnis. Quæ illius narratio & ipſa probat dictas eſſe vigilias licet officium fieret de die. Quin etiam ordo Romanus hoc*

die

die teſtatur ita fuiſſe acceptam hanc vigiliam quæ ſit antè veſpertinalem ſynaxin, vt ſit vnum quoddam officium cum eo quod ſit nocte & die ſubſequente. Dicit enim eius temporis vigilias diſtribui in quatuor, vt ſignificent quatuor leges quibus prædictus eſt Dominus; naturalem, Moſaicam, propheticam, & Euangelicam. Non ſunt autem hic quatuor vigiliæ, ſi non ea ſit prima quæ ſit ad ſanctam Mariam ante veſpertinalem ſynaxin: ſecunda in crepuſculo noctis ad præfatam Eccleſiam; tertia ad ſanctam Anaſtaſiam, quarta ad ſanctum Petrum quam ſequitur officium diei. Quod ipſum quoque docet Introitus hodierni diei. Hodiè, inquit, ſcietis quia veniet Dominus, & ſaluabit nos, & mane videbitis gloriam eius; & Collecta vtitur verbo præſenti, quem, inquit, redemptorem læti ſuſcipimus. Illud quoque antiquiſſimi catholici moris exiſtit, vt iſtis diurnis vigilijs vt plurimum ieiunarent Chriſtiani, quod ieiunium hac vigilia Natalis Domini non ſoluebatur ante veſperas. Sic enim, vt ante citauimus, habet ordo Romanus. Prima die vigiliæ Natalis Domini hora nona canunt Miſſam ad ſanctam Mariam, qua expleta canunt veſpertinalem ſynaxin, inde vadunt ad cibũ. Et hinc ea conſuetudo qua nunc vtimur, vt hoc die Miſſa coniungatur veſperis vt in quadrageſima. Fuiſſe vero ieiunatum hoc die temporibus B. Aug. liquido conſtat ex eius epiſtola 236. ad Xantippum, apud quem accuſat quendam Habundantium preſbyterum ordinatum in fundo Strabonianenſi pertinẽte ad curam Xantippi Epiſcopi, quod is die ieiunij Natalis Domini, quo etiam Gippitana Eccleſia ſicut cæteræ ieiunabant, hora quinta ingreſſus fuiſſet ad quandam mulierem malæ famæ, & apud eam prandiſſet, cœnaſſet, & in vna domo mãſiſſet. Iſtius autem

ieiunij

ieiunij non potuit exiſtere cauſa illa quæ vulgò dicitur abrogatio nocturnarum vigiliarum quæ tam in nocte Nat. Domini non ſunt ſublatæ iis temporibus, vt ex omnibus hæc vna in hunc vſque diem conſtanter ſit a populo Chriſtiano conſeruata. Quid quòd ieiunia & vigiliæ optime inter ſe conueniunt, tam inter ſe bene, quàm peſſimè vigiliæ & gula. Hinc illa
2. Cor. 6. *Pauli: In omnibus exhibeamus noſmetipſos ſicut Dei miniſtros, in multa patientia, in tribulationibus, in vigiliis multis, in fame & ſiti, in ieiunijs multis. Et*
1. Theſſ 6 *alibi: Igitur non dormiamus ſicut & cæteri, ſed vigilemus & ſobrij ſimus. Et ad Timotheum: Tu, inquit,*
2 Tim. 4 *vigila, in omnibus, labora, opus fac Euangeliſtæ, mi-*
1. Pet. 5. *niſterium tuum imple, ſobrius eſto. Et Petrus: Sobrij eſtote & vigilate, quia aduerſarius veſter diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Sunt hæc quidem generalia, talia nihilominus quibus probatur vigiliæ & ſobrietatis arcta ſocietas, optimũ verò & perfectiſſimum genus ſobrietatis eſt ieiuniũ. Quod ſi nullum haberet alium ſui vſum, quam mentis eleuationem, & quandam eius veluti e fœce, è pruinis, è ſordibus in claram quandam lucem, lætam eius productionem, certè ieiunari hoc die, nemine monente, per ſe homines oporteret. Fuit alicubi ea conſuetudo vt in veſperam hoc die homines ieiunarent, inde nocte conuiuiis luſibuſque inſanirent; verum ea conſuetudo damnata fuit ſemper. Synodus Oxonienſis.*
Cant. 45 *hanc vigiliam Nat. iubet in obſequio, & laude diuina deuotiſſime celebrari. Vt igitur huic ſponſo venienti poſſimus procedere obuiam cum lampadibus, excipere eum in exultatione & lætitia ſpirituali, videamus quid nobis dicat Eccleſiâ. Quod vt bene faciamus paulò prolixius res iſta tota tractari a nobis debet. Omnia quæ de Chriſto Domino in diebus car-*

nis ſuæ

tiū ſua commemorantur, vel ſunt nuda facta, vel nudi ſermones, vel, quod eſt frequentiſſimum, facta coniuncta ſermonibus. Nuda facta ſunt conceptio, Natiuitas, Circuncisio, oſtenſio eius facta Magis, Præſentatio in templo, mors eius in cruce, ſepultura, reſurrectio, quæ ita ſunt nuda facta vt nullus Domini ſermo his eius actionibus interuenerit. Nudos ſermones appellamus omnes eius paulò longiores conciones, cum ſermo non eo fine eſt ab eo prolatus, vt actionem ipſe ſuam aliquam explicaret, vel ex aliquo eius facto procederent, ſed vt doceret populum viam vitæ: vt eſt eius ſermo ſedentis, & docentis in monte de beatitudinibus, multæ eius parabolæ, longi eius ſermones apud Ioannem ante mortem. Cætera penè omnia ſunt facta coniuncta ſermonibus, ita facta ſeu actiones, vt ſimul & ſermo eius interueniret, qui ad eam actionem pertineret. In his itaque eius omnibus ſiue nudis, ſiue mixtis actionibus tria hæc ſemper occurrunt, ita connexa, vt vna omiſſa, fructu totius actionis carere ſit neceſſe. Primò hiſtoriæ veritas, deinde myſterium fidei, poſtremo imitationis exemplum. Quæ tria ita quoque ni fallor continent totius rei ſubſtantiam, vt qui plura deſiderat, is inutili ſe labore fatigare, non etiam probo ſtudio iuuare velle ſit exiſtimandus.

Primum itaque, & quod certa ratione eſt præcipuum, certa minimum, eſt hiſtoriæ veritas, vt credamus & intelligamus ita ſingula verè accidiſſe vti ſunt in ſacris literis à quatuor Euangeliſtis memoriæ prodita: quæ veritas eſt veluti ædium fundamentum, quod ſi ſpectes formam eſt informe, ſi vſum & finem ædium, penè totum eſt inutile, omnis enim vſus ædium parietibus & tecto continetur, quæ ſi ſine fundamento

poſſent ſubſiſtere, libenter eo careremus. Sic ſacra hiſtoria ſi veritas eius negetur, corruet eſt neceſſe & myſterium fidei, & imitationis exemplum: atque ea ratione hiſtoriæ veritas eſt pars principalis. Contra ſi cogitetur quo fine hæc quæ narrātur acciderint, multo certe maiora ea iudicari erit neceſſe, quæ huic actioni ſunt inædificata, quam eſt illud humile fundamentum cui res innititur. Eſt igitur ſumme neceſſaria hiſtoriæ cognitio, eiuſque explicatio, iucundos quoque ingenij fructus intra ſe multos continet. Proximum eſt myſterium fidei. Chriſtum natum multi viderunt, videbant illi Ioſephum quem credebant patrem, Mariam matrem, & puerum inſtar cæterorum puerorum paruum corpore, inuolutum faſcijs vagientem in cunis, ſugentem materna vbera, & ex illo conſpectu nihil homines niſi humanum partum ſuſpicabantur. Verùm quibus erat reuelatum, illi oculis fidei videbant ibi magnum myſteriū, magnum arcanum: illi cogitābant introitum huius miſſæ, hodiè ſcietis quia veniet Dominus, & ſaluabit nos, & mane videbitis gloriam eius. Sic in paſſione & morte Domini, multo maxima pars Iudæorum nihil ibi cogitabat niſi hominem iuſtum iniuria damnari ab hoſtibus ſuis, verùm hoc eſſe ſacrificium noſtrum, hos eſſe redemptionem noſtram certè præter B. Virginem pauci tum cogitabant. Poſtremum eſt imitationis exemplum, non ea ratione quod nos eius actiones imitari omnes vel poſſumus vel debeamus, neque enim antequam naſcimur voluntas poteſt eſſe vlla in nobis naſcendi, multo minus hoc vel illo modo, ex his vel illis parentibus naſcendi: verùm omnes Domini actiones, nullis etiam accedentibus verbis, continent doctrinam qua inſtruamur ad vitam æternam, atque ea ratione plus docent exemplo quam verbis facilè

explice-

explicetur. Docet Chriſtiana religio omnibus pene locis humilitatẽ, multiſq; eam virtutem verbis commendat; verum cum rè conſpicimus naſci Deum cœli & terræ, fieri ſeruum tantum Dominum, cum videmus eum naſci de pauperibus, naſci in diuerſorio, idcirco naſci in ſtabulo eius diuerſorij, quia non erat ei locus in diuerſorio, quis non profundius cogitat humilitatem, & putat ſtercora hoc quidquid eſt quod admiramur in rebus ſæculi. Et quidem hæc tria ita ſunt neceſſeria vt ſi primum ſcimus, cætera negligamus, nihil differamus à Iudæis, Turcis, & paganis, qui omnes hoc ſciunt, hoc narrant, Auguſto & Tiberio Imperatoribus fuiſſe in Iudæa quendam Ieſum à quo ſecta ſit exorta Chriſtiana, ſi primum credimus & ſecundum, Chriſtiani ſumus. Sin primũ credimus & ſecundum, & in tertio religioſe laboramus tum ſumus boni Chriſtiani, quo vltrà quæri nihil poteſt. Ad iſtam itaque regulam videndum eſt de Domini natiuitate. Præceſſit Natiuitatem conceptio, quæ res proponitur ab Eccleſia meditanda menſe Martio, præcedit quoque viſitatio B Mariæ recens, & B. Elizabeth iam ſextum menſem grauidæ, quæ res ab Eccleſia proponitur cogitanda menſe Iulio; quin toto hoc tempore Aduentus ob rerum connexionem harum quoque duarum hiſtoriarum mẽtionem paſſim facit Eccleſia. Et hac ipſa vigilia, in qua verſamur, proponit ſomnium Ioſephi quo ei Angelus reuelat ſecretum vteri ſponſæ de quo Ioſephus dubitabat. Nunc verò hac octaua Calendarum Ianuarii ex profeſſo Eccleſia filios ſuos vna cum paſtoribus ducit in Betleem ad præſepe Domini, ad eum adorandum qui nec pedibus incedit, nec lingua loquitur, nec manibus laborat, Deus tamẽ verus æternus, omnipotens & creditur & adoratur.

Natus eſt Dominus anno ab orbe condito quater milleſimo vigeſimo ſecundo.

Anno ab vrbe condita 751.

Lentulo & Meſſalino Conſulibus.

Anno à nece C. Iulij Cæſaris ſub Imperio Auguſti 42.

Anno regni Herodis 29. inchoato.

Olympiadis centeſimæ nonageſimæ quartæ anno ſecundo.

Atque hæc iſto modo Baronius, quem vnum ſequi maluimus, quam infinitis diſceptationibus cæterorum opiniones hic recenſere, inde tanquam ad ingenij laudem aliquid & ipſi dicere. Nulla enim in re quam in numeris & citius erratur, & facilius ſermones ſeſe inuoluũt. De die verò & menſe quo natus eſt Dominus id vno conſenſu credunt Latini & Græci natum eſſe Dominum vigeſima quinta menſis Lib. 4. de Trinit. cap. 4. *Decembris. Vnde Auguſtinus: Octauo, inquit, Kalend. Aprilis conceptus creditur quo & paſſus natus autem traditur octauo Kalend. Ianuarij. Ab illo ergo die ad iſtum vſque computati ducenti ſeptuaginta & ſex dies reperiuntur. Teſtatur idem Græcorum Menologium, qui eodem die habent Natiuitatem Domini & Dei, & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti.* Sexta Synod. c. 1, 8. 1.3. cõcil. *Dicitur quoque natus Dominus prima Sabbathi qui nunc eſt Dominicus, & hoc nocte, poſt mediam noctem. Hiſtoriam verò eius noctis & puerperij breuiter narrat Matthæus, breuius etiam, & prophetice verius quam hiſtorice Ioannes; omnium verò pleniſſime Lucas, ex quo ea occaſione deſumpta ſunt duo Euangelia noctis ſubſequentis. De quibus ſuo loco videbimus.*

Quod attinet ad myſterium fidei, quod in huius Infantis Natiuitate mirari, credere, colere nos oportet, tam

tet, tam ſunt in ea re multa, tam varia, quanta explicari nullis ſermonibus, nulla poſſunt cogitatione comprehendi. Qua de re ſic in libello ſuo de triumpho Crucis ſcribit Sauanorola. Credit etiam Chriſtiana religio, & inuiolabiliter tenet, Deum filium Dei eſſe hominem: eiusq́ perſonam ſubſiſtere in duabus naturis, diuina ſcilicet & humana. Talis enim tantaq́; vtriuſque naturæ in illius perſonam facta eſt vnio vt idem ſit Deus & homo. Huic autem vnioni aſſimilari nihil poteſt in rebus creatis. Non enim eſt ſicut lapillorum aggregatio atque compactio; ita enim Deus homo non eſſet. Nec ſe habet ſicut vnio partium ad ipſum totum; cùm totum ex partibus pendeat: Chriſtus autem Deus non pendet ab aliquo. Nec ſicut vnio accidentis ad ſubiectum: cum Deo accidens eſſe non poſſit. Nec ſicut vnio elementorum in mixto, quia hoc eſt à diuinitate alienum Nec ſicut vnio animæ ad corpus: quia diuinitas eſſe corporis forma non poteſt. Nec ſicut vnio aliqua in creaturis reperta: quia hæc admirabilis vnio omnem excellit creaturæ virtutem.

Nam cùm in qualibet perfecta ſubſtantia natura inueniatur atque ſuppoſitum (quæ in rebus præſertim naturalibus idem prorſus non ſunt) Sancta nihilominus tradit fides, humanam naturam proprium in Chriſto ſuppoſitum ſine perſonam propriam non habere; quam ex ſe ſcilicet habuiſſet: ſi non eſſet verbo Dei vnita, ſed pro illo ſuppoſito diuinum ſuppoſitum in illa ſubſiſtere, dum perſona filij Dei naturam hanc in primo ſuæ creationis inſtanti, vt in ea ſubſiſteret, ſibi ipſam vniens, præoccupauit. Suppoſitum autem ſubſiſtens in natura humana eſt homo: & in natura diuina eſt Deus. Cum igitur perſona ſeu ſuppoſitum filij

Dei in vtraque natura ſubſiſtat: vereè eſt Deus & homo: hoc autem nec impoſſibile eſt nec irrationabile. Deus ſiquidem omnia poteſt quæ contradictionem non implicant. Inuicem namque contradictoria rationem entis habere non poſſunt. Deum autem eſſe hominem modo prædicto, contradictionem non implicat, vt de ſe patet. Non enim diuinitatis maieſtas propter hoc aliquam recipit mutationem; ſed natura humana trahitur & extollitur ad excellentiſſimam vnionem ex infinita Dei potentia: quæ multo plus præſtare poteſt quam vllus poſſit intellectus cogitatione complecti. Rationabile quoque conueniensq́ue videbitur rectè conſideranti, quia ex hac diuini verbi incarnatione innumerabilia bona vniuerſo orbi, teſte experientia, prouenerunt. Nam poſt ipſius Chriſti aduentum, pulſis fugatiſq́ue erroribus, ſol mundo nouus apparuit. Et quia difficile, imo impoſſibile foret cuncta inde profecta beneficia recenſere, principalia quædam recolemus, vt rationem eius incarnationis, & conuenientiam afferamus. Primum ſi quidem homini ad beatitudinem tendenti tanta diuini verbi dignatio efficaciſſimum fuit auxilium. Quia ſicut iam ſuprà oſtendimus hominis beatitudo in diuinæ eſſentiæ viſione conſiſtit. Poterat autem hoc, immenſa Dei ſublimitate conſiderata iuxta humanam tenuitatem intellectus, hominem tanquam ab impoſſibili deterrere. Ideò ſibi conuenienter naturam vniuit humanam, vt mortalibus argumentum daretur, vnionem intellectus noſtri cum Deo non impoſſibilem eſſe. Maior ſiquidem eſt ad diuinam perſonam humanæ naturæ coniunctio, quam ipſius intellectus ad Deum tanquam ad obiectum. Huic poſt Chriſti humanationem euidentius cœpere homines emergere, & intenſius veræ beatitudini aſpirare. Ex Chriſti quoque incarna-

tione naturæ ſuæ excellentiam homo cognouit:intellexitq́, vt infra Deum nulla ſibi creatura ſit finis,nihilq́, quo ad hoc ipſam excellat, niſi ſolus Deus, qui factus homo naturam immediaté aſſumpſit humanam. Idcirco poſt tanti muneris perceptionem,idolorum & omnium creaturarum infra Deum cultu neglecto, relictisq́, diuitiis & honoribus, ac huius ſæculi voluptatibus ſpretis, ad ſolum verum Deum colendum ſeſe mortales dedicarunt. Cùm noſtra item beatitudo in Dei viſione conſiſtat, quæ noſtri facultatem intellectus excedit:non poterat certa cognitio aut ſpes beatitudinis huius per ſolum rationis lumen haberi,quêadmodum excellentiſſimorum philoſophorum qui in ea inueſtiganda defecerunt, labor oſtendit. Conuenienter igitur Deus, qui peculiarem hominum prouidentiam habet,carnem aſſumpſit; vt nos eiuſmodi tam neceſſariæ cognitionis ac ſpei redderet certiores. Deo enim omnes ſine dubio credunt. Ex quo videmus poſt aduentum filij Dei maiorem diuinorum inſtructionem ac claritatem,quam antea proceſſiſſe. Præterea hominem materiali ac carnali compede vinctũ, ad illius beatitudinis amorem ſuccendi oportebat: ad quod humanatio Saluatoris noſtri potiſſimum fuit incitamentum, cùm nihil nos æque, ſicut illius amor obſtringat, vt amoris vices rependamus. Nullo autem modo ſuam erga nos charitatem quam per hoc ineffabile ſuæ incarnationis & maximæ pietatis Sacramentum poterat efficacius aperire;propterea q́, ingens hinc in mundo vtilitas apparuit, dùm homines vidimus ardentiori dehinc diuinarum rerum ſtudio inflammatos, familiaritatem amicitiamq́, (vt ità dixerim)cum Deo ac eius Angelis contraxiſſe. Adhæc cum ad beatitudinem tendentibus mediorum certitudo ad eam ducentium requiratur, per ipſam

 filij Dei

filij Dei incarnationem tale beneficium cumulatiſſime eſt allatum. Quod quidem hoc argumento potiſſimum conſtat; quia ſcilicet dehinc mundus multo magis quam anteą virtutibus floruit, incomparabilisq́; vitæ culmen adeptus eſt. Poſtquam enim Deus homo eſt factus, verbo & exemplo nos coram inſtruēs, dubitare potuit nemo; quin illius ſemita ea ipſa eſſet quæ nos rectiſſime ac certiſſime ad beatitudinem ducat. Imitatio poſtremò multa quoque maximaq́; intra ſe continet, qua in re, quod diximus, primum eſt humilitas: qua de re ſic quidam poeta.

Hic puer obſcuri cum primū limina mundi
Attigit, elatæ docuit deponere mentis
Alta ſupercilia, atque humilem veſtire figuram
Hęc prima in noſtros obiecta eſt machina mores.

Vtitur hoc exemplo ad docendam humilitatem vbique ſcriptura, & nuſquam non ſacri ſcriptores. Deinde quæ humilitati eſt coniuncta atque eam neceſſario ſequitur, aſcenſio in Deum, hac item Natiuitate ſtudioſè commendatur. Idcirco enim altè aguntur radices in inferiora, vt altius ſurgant arbores in cœlum. Iubemur quotidie habere cor ſurſum ad Dominum, & hoc propter hanc natiuitatem. Nam ſicut vinculo matrimonij maritus facit vxorem participem ſuorum & honorum & bonorum, & pro ratione mariti creſcit vxor: ſic Deus aßumendo noſtrā carnem in Deum, tanta eam dignitate, tanta gloria affecit, vt ſuper omnes Angelos ad dexteram Dei iam ſedeat noſtra caro: Factus eſt enim Deus veluti maritus carnis noſtræ arctiore omnino vinculo, quā vel matrimonii, vel alia qua ſimilitudine explicari à nobis poteſt. Docet item hæc Domini Natiuitas caſtitatem

ſtitatem mentis & corporis. Sic enim Dominus naſci voluit, vt nulla ibi eſſet viri ſalacitas, eam quoque elegit matrem, quæ non ſolùm virum non admiſiſſet, atque ea ratione more vulgi virgo exiſteret; ſed quæ eſſet Alma, quod eſt, vt ferunt Hebræi, eius generis virgo quæ nullos vnquam, vel in corpore, vel in anima ſenſit motus libidinoſos, quod vtique fuit glorioſa, ſuper benedicta Dei genitrix ſemper Virgo Maria, Virgo ante partum, Virgo in partu, Virgo poſt partum, quam beatam dicunt omnes generationes, quæ eſt via regia, per quam venit Saluator, procedens ex ipſius vtero, tanquam ſponſus de thalamo, per quam itaque viam venit Dominus de cœlo in noſtram miſeriam, per eandem repetendo iter aſcendamus de noſtra miſeria ad ipſum, ad ipſius gratiam. Per te acceſſum habeamus ad filium, ô benedicta inuentrix gratiæ, genitrix vitæ, mater ſalutis, vt per te nos ſuſcipiat qui per te datus eſt nobis. Fac ô benedicta per gratiam quam inueniſti, per prærogatiuam quam meruiſti, per miſericordiam quam percepiſti, vt qui te mediante fieri dignatus eſt particeps infirmitatis & miſeriæ noſtræ, te quoque intercedente participes faciat nos gloriæ & beatitudinis ſuæ Ieſus-Chriſtus filius tuus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Bernard. de aduent. ſerm. 2.

EXPLI-

EXPLICATIO HODIERNI OFFICII SECVNDVM HANC QVAM oſtendimus methodum.

HISTORIAM *in hac vigilia proponit nobis Eccleſia ex Matthæo qui Euangelij ſui cap. 1. poſt deſcriptam Ioſephi genealogiam, ne quis exiſtimaret Ioſephum verum fuiſſe patrem Domini, vt pote virum Mariæ matris Ieſu qui vocatur Chriſtus, continuo ſermone, Chriſti, inquit, generatio ſic erat. Iam erat Maria deſponſata Ioſeph cùm Angelus ei nunciauit conceptum ex Spiritu ſancto, quo nuncio credito, & in vtero eius ſancto iam perfecto, profecta eſt Maria in montana Iudeæ ad Eliſabeth cognatam ſuam, & manſit cum illa quaſi menſibus tribus, nempe Aprili, Maio, Iunio, & poſt reuerſa eſt in domum ſuam, quæ vtique erat & domus Ioſephi. Cùm itaque vterum reuerſa conſpicatus eſt Ioſeph, vehementer equidem eſt conturbatus, quòd illa cum qua non conuenerat, quod antequam res ſibi fuiſſet cum hac ſua ſponſa, iam vterum illa geſtaret quem ille, ſicut erat è Spiritu ſancto, non ſuſpicabatur. Neque enim cadere res ea in eius cogitationem per ſe vlla ratione poterat. Forte rogata Maria, & hoc dixit ſponſo ſuo, vtcumque ſit, ita ea re turbatus eſt Ioſeph, vt de ea dimittẽda ſecreto ipſe ſibi conſilium caperet. Verùm cùm eſſet Ioſeph vir iuſtus, atque ea ratione nihil præcipitãter, nihil temere facere conſueuiſſet, multa quoque huic viro timenti Deum in animum venirent, cur iniuriã ſe facere huic ſuæ ſponſæ non oportere exiſtimarit occultè voluit eã dimittere, priuato libello repudij, non*

etiam

etiam publica vel fama, vel delatione criminis. Hæc autem eo cogitante per viſum Angeli in ſomnis docet Deus Ioſephum myſterium huius vteri, iubetq́, vt nullo metu apud ſe retineat hanc ſuam coniugem, ea ratione quòd vterus eſſet de Spiritu ſancto. Et ad certiorem rei fidem, quod futurum erat prædicit Angelus: Pariet, inquit, filiū & vocabis nomen eius Ieſum, ipſe enim ſaluum faciet populum a peccatis eorum. Atque hæc eſt hiſtoria huius vigiliæ, quæ optimè conuenit inſtanti partui. Quid enim rectius, quam, vt ſequente nocte pariente virgine, hic audiamus Angelum ſexto menſe ante dicentem Ioſepho pariet filiū cuius tu curam es habiturus quem tu vocabis Ieſum. Quid item aquè commodè, quam vt audiamus myſterium huius pueri. Ipſe enim ſaluum faciet populū a peccatis eorum. Vulgus Iudæorum expectabat Saluatorem, ſed alterum quẽdam veluti Moſem & Danidem qui iiſdem quibus illi armis in libertatem eos aſſereret, imperium eorum terrenum latiſſimè in totum terrarum orbem propagaret. Verùm de ſeruitute peccati, de imperio religionis quæ ab ea ſeruitute omnes liberaret, de armis apoſtolicis quibus orbis ſubiugaretur pauci cogitabant. Hi verò pauci qui terrā paucorum menſium diuerſorium, cœlum patriam, atque domum cogitabant: hi certe exilij ſui ærumnas deflebant, & in huius liberatoris aduentu exultantes, ſicut Iſraëlitæ concluſi intra mare rubrum & exercitum Pharaonis, ſic magno & ingenti cum gaudio audire cupiebāt: State & videte, hodie videbitis magnalia Domini; Et ſicut illi fame penè enecti audiebant Moſem promittentem panem, & dicentem: Mane videbitis gloriam Domini, ſic & illi boni Iſraelitæ hanc ſaturitatem & hanc vocem quotidiè in aduentu Saluatoris expectabant. Nos quoque

Chriſtiani, qui præterita tanquam præſentia magna animi deuotione nunc recolimus, cum iam iam inſtat Liberator tot literis denunciatus, tot votis expetitus, tot ſacrificiis, nunciisq́; poſtulatus, iam viſus Ioanni, iam Mariæ, Elizabethæ, Ioſepho, ſi non viſus, certè grauiſſimis indiciis in vicino deprehenſus, effuſi ad portas vrbis, quas obſident graues hoſtes magna iſtic lætitia audimus eius legatum Eccleſiam nobis hîc dicentem: Hodie ſcietis quia veniet Dominus & ſaluabit nos, & mane videbitis gloriam eius. Et ad hanc vocem exultans turba Chriſtiana huic venturo Domino, huic Saluatori, huic cui mane daturi ſunt gloriam Angeli, canit & ipſa laudem & gloriam, dat gloriam vni & trino Domino, & ex Pſalmo dicit quanta ſit huius Domini gloria. Domini eſt terra & plenitudo eius, orbis terrarum & vniuerſi qui habitant in ea. Deinde vt iſta lætitia ſit bene temperata, vt intelligamus ita eſſe eum liberatorem bonorum ſeruorum ſuorum, vt etiam ſit caſtigator & index ſeruorum nequam: Eccleſia ſic orat ſuper collectam populi, vt ſic & ipſa oret mente, nempe vt qui hac expectatione lætificamur, & qui vnigenitum Dei Patris iam læti ſuſcipimus; ſic hoc faciamus, vt venientem quandoque Iudicem ſecuri videamus. Deinde audimus ſingularis authoritatis legatum huius Saluatoris B. Paulum clamantem turbæ Romanæ ſic ſtanti in procinctu, vt obuiam procedat Saluatori ſuo, dicit ſe Apoſtolum eius, ab eo ſe accepiſſe gratiam, eius eſſe ſe ſeruum, & inter ſeruos delectum ſe ad Euangelium, vt hunc lætum nuncium mox venturi Saluatoris nobis denunciet. Certè in omni legato hoc eſt primum, vt legatus credatur. Omnino

Paulo

Paule legatum te eſſe Romam plane credimus. Dic itaque de hoc Domino quod habes in mandatis. Iſte qui venturus eſt, ille eſt quem promiſit Deus per Prophetas ſuos, quem promiſit in ſcripturis ſanctis, iſte eſt filius Dei, qui factus eſt ei ex ſemine Dauid ſecundum carnem, qui temporaria Natiuitate ſecundum carnem de matre Patri factus eſt homo, ex quo erat ab æterno ſine matre genitus Deus. Et ne iſta caro vobis offuſcet aciem fidei, ne qui nihil eſtis viſuri niſi carnem, hoc ſolùm putetis & credatis quod oculis videtis, iſte ipſe eſt definitus & declaratus verus Deus, naturalis Dei filius, & hoc in virtute miraculorum quæ eſt operaturus, quia opera quæ ipſe faciet illa teſtimonium perhibebunt de ipſo ſecundum Spiritum ſanctificationis, quia ipſe eſt daturus Spiritum ſanctum credentibus in ſe, quod vtique facere non poteſt niſi Deus. In reſurrectione mortuorum. Ipſe enim ſua virtute reſurgens à morte manifeſtabit ſe eſſe filium Dei. Hunc itaque nobis venturum denunciat eius Legatus Paulus, imperans vt obediamus fidei quam illi venturo debemus nos Romani vocati IESV-CHRISTI. *O Paule libènter te audimus cum dicis nos Romanos vocatos* IESV-CHRISTI, *cum dicis fidem tuam & fidem noſtram vnam eſſe & eandem fidem; cum gratias agis Deo propter fidem noſtram, quam dicis ita eſſe celebrem ita illuſtrem vt prædicetur per vniuerſum orbem. Omnino nullum nobis tempus oſtenditur quando diſceſſimus ab iſta vocatione, manſimus in iſta vocatione* IESV-CHRISTI *factà nobis per te Legatum* CHRISTI, *& nunc dicitur*

nobis

nobis quod non ſumus vocati Ieſu Chriſti. Si qui tibi, & cooperatori tuo Petro Romæ in munere legationis ordine ſucceſſerunt hoc ex iis vnus feciſſet, vt relictis mandatis quæ habuit alia ſibi finxiſſet, nosq; iſtum ac peregrinum legatum nos Romani eſſemus ſecuti, certè de vocatione noſtra inſtitui accuſatiò contra nos poſſet. Verùm cùm nulli Conſules, nulli Imperatores nulli anni, nulla tempora nominari poſſint quibus hoc acciderit. cùm in tanta ſibi ſuccedentium Epiſcoporum concordia, nullum mandatum, ſeu, vt ætas poſterior eſt locuta commonitorium, ſeu vt nunc vulgo dicimus inſtructionem immutarit, cùm ea de re ne leue quidem verbum vſquam ſit auditum, omnino hoc credimus, nos Romanos ſicut tu dicis vocatos eſſe Ieſu Chriſti Domini noſtri. Iterũ itaque audiamus è gradibus vt elata vox ardentius excipiatur: Hodie ſcietis quia veniet Dominus, & nos gratulantes nobis dicamus illi venienti. Qui regis Iſraël intende; cæteraq; quæ ſequuntur, & dicentes illi laudem exultemus quia craſtina die delebitur iniquitas terræ, & regnabit ſuper nos Saluator mundi, non ille hoſtis, qui arctiſſima obſidione tamdiu fame & inedia preſſit nos. Et poſtremò offerentes nos illi venturo, aperientes illi portas vrbis noſtræ, clamamus in iubilatione: Tollite portas principes veſtras & eleuamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ. Habemus itaque hic hiſtoriam in Euangelio, myſterium fidei ſaluationis noſtræ, & vnionis duarum naturarũ in vno Chriſto. Habemus imitationem in affectibus animi, qui multi & varij in huius expectationis officio deſcribuntur, admirationis, gaudij ſpiritualis, laudis, & diſciplinæ propter iudicium quod eſt facturus liberator.

MISSA

MISSA VIGILIÆ NATIVITATIS DOMINI,

INTROITVS.

HODIE ſcietis, quia veniet Dominus, & ſaluabit nos: & mane videbitis gloriam eius. *Exod. 16*

Pſal. Domini eſt terra & plenitudo eius: orbis terrarum & vniuerſi qui habitant in eo. *Pſal. 23.*

Gloria Patri, &c.

Oratio.

DEus qui nos redemptionis noſtræ anima expectatione lætificas, præſta vt vnigenitum tuum quem redemptorem lęti ſuſcipimus, venientem quoque iudicem ſecuri videamus Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filiũ tuum Qui tecum viuit & regnat, &c.

FAc nos quæſumus Deus noſter, peruigiles atque ſollicitos aduentum expectare Chriſti filij tui Domini noſtri, vt dum venerit pulſans, non dormientes peccatis, ſed vigilantes & in ſuis inueniat laudibus exultantes.

DA quæſumus Domine populo tuo ſpiritum veritatis & pacis, vt & te per aduentũ vnigeniti tui tota mente cognoſcat, & quæ tibi placita ſunt toto corde ſectetur. Per &c.

Lectio Epiſt. B. Pauli Apoſt. ad Romanos. *Cap. 1.*

FRATRES: Paulus ſeruus Ieſu-Chriſti, vocatus Apoſtolus, ſegregatus in Euangelium Dei (quod ante promiſerat per Prophetas ſuos in ſcripturis ſanctis) de filio ſuo, qui factus eſt ei

ex ſe-

ex ſemine Dauid ſecundum carnem: qui predeſtinatus eſt filius Dei in virtute, ſecundum Spiritum ſanctificationis ex reſurrectione mortuorum Ieſu-Chriſti Domini noſtri. Per quem accepimus gratiam & apoſtolatum, ad obediendũ fidei in omnibus gentibus pro nomine eius: in quibus eſtis & vos vocati Ieſu Chriſti Domini noſtri.

Graduale. Hodiè ſcietis, quia veniet Dominus, & ſaluabit nos: & mane videbitis gloriam eius.

Verſ. Qui regis Iſraël intende, qui deducis velut ouem Ioſeph, qui ſedes ſuper Cherubin, appare coram Ephraim, Beniamin, & Manaſſe.

Sequentia ſancti Euangelij ſecundum Joannem.

IN illo tempore: Cum eſſet deſponſata mater Ieſu Maria, Ioſeph: antequam conuenirent, inuenta eſt in vtero habens de Spiritu ſancto: Ioſeph autem vir eius, cùm eſſet iuſtus, & nollet eam traducere: voluit occultè dimittere eam. Hæc autem eo cogitante, ecce Angelus Domini in ſomnis apparuit ei, dicens: Ioſeph fili Dauid noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Quod enim in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt. Pariet autem filium, & vocabis nomẽ eius Ieſum. Ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum.

Offertorium. Tollite portas principes veſtras, & eleuamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ. *Pſal. 23.*

Secreta.

DA nobis quæſumus Omnipotens Deus, vt ſicut adoranda filij tui natalitia præuenimus:

mus: ſic eius munera capiamus ſempiterna gaudentes. Qui tecum viuit, &c.

Præfatio.

PEr Chriſtum Dominum noſtrum. Cuius hodie faciem in confeſſione præuenimus, & voce ſupplici exoramus, vt ſuperuenturæ noctis officijs nos ita peruigiles reddat, vt ſinceris mentibus eius percipere mereamur natale venturum, in quo inuiſibilis ex ſubſtantia tua, viſibilis per carnem apparuit in noſtra, tecumque vnus non tempore genitus, non natura inferior, ad nos venit ex tempore natus. Per quem, &c.

Communio. Reuelabitur gloria Domini, & videbit omnis caro ſalutare Dei noſtri. *Iſaie 40.*

Poſt-Communio. Da nobis quæſumus Domine vnigeniti filij tui recenſita Natiuitate reſpirare cuius cœleſti myſterio paſcimur, & potamur. Per eundem Dominum, &c.

Benedictio.

DEus qui filij ſui Domini noſtri Ieſu Chriſti humilitate iacentem mundum dignatus eſt erigere, ſuę nos benedictionis capaces dignetur efficere. *Amen.*

Vt veterem deponentes Adam cum actibus ſuis, illius conuerſatione viuamus, qui poſt Deum creatus eſt in iuſtitia & ſanctitate veritatis. *Amen.*

Sicque ab eo hodie ſanctificationem mereamur, quatenus Natiuitatem Saluatoris die craſtina celebraturi, conuenientibus illi obſequijs exiſtamus accepti. *Amen.*

Quod ipſe præſtare, &c.

AD PRIMAM MISSAM IN NOCTE NATIVITATIS DOMINI.

IN hac Miſſa ante officij rationem explicandæ ſunt veteres Chriſtianorum vigiliæ, & cur Miſſæ fiant iſta nocte. De vigilia nocturna quæ eſt veri nominis vigilia, ita res eſt, vt ea ſit vel priuatæ, vel communis atque publicæ pietatis. De priuatis vigiliis nemo tam eſt excors tam alienus a probitate, vt ſi hoc ipſe non faciat eos auſit reprehendere qui id faciũt. Sunt enim huius moris infinita exempla paſſim tota ſcriptura. Sic Dauid: Media, inquit, nocte ſurgebam ad confitendum tibi, lauabo per ſingulas noctes lectum meũ; lachrymis meis ſtratum meum rigabo. Et alibi: Memor fui nocte nominis tui Domine. Chriſtus quoque erat pernoctans in oratione, & diſcipulos ſuos in horto Oliueti grauiter reprehendit Dominus, quod non vigilarent. Vigilate, inquit, & orate, ne intretis in tẽtationem. Fecerunt idem Apoſtoli. Orationi inquit Paulus inſiſtite vigilantes in ea. Quin etiam de iſta priuata vigilia, eius fructu ac neceſſitate pleni ſunt libri ſcriptorũ Eccleſiaſticorum; è quibus libet tres citare graues authores, Ambroſium, Hilariũ, & Chryſoſtomum. Hilarius in Pſalmo 118. Memor fui nocte nominis tui Domine. Scit Propheta nocturno tempore diuini eſſe a nobis nominis recordandum, ſcit tum maxime cuſtodiam Dei legis a nobis eſſe retinendam, cùm ſubrepunt animo impuræ cupiditates, cum vitiorum ſtimuli per recens aſſumptum cibum corpus exagitant, tum Dei nomen recordandum eſt, tum cuſtodienda lex eius eſt, pudicitiam, continentiam,

tiam,timorem Dei ſtatuens. Nouit hoc præcipue tempore Dominum orandum, deprecandum, promerendum, dicens alibi: Lauabo per ſingulas noctes lectum meum. Non eſt periculoſo nocturnarum vigiliarum otio animus relaxandus, ſed in orationibus, in deprecationibus, in confeſſionibus peccatorum occupādus eſt, vt cū maxime corporis vitiis oportunitas datur, tum præcipue eadem vitia diuinæ legis recordatione frangantur. Sanctus Ambroſius in eiuſdem Pſalmo 118. particulam: Memor fui nocte nominis tui; hoc nomen Ieſu inuocetur diebus, ac noctibus. Nullum tempus prædicandi vacuum ſinat ſancta deuotio præterire. Si ſtudentes igitur doctrinis ſæcularibus per paruum ſomno indulgent, quantò magis, qui Deum cupiunt cognoſcere, non debent ſomno corporis impediri, niſi quantum naturæ ſatis eſt? David per ſingulas noctes lectum ſuum lachrymis diluebat. Et paulo poſt: Cum ſomno & cibo feruent corpora, tunc etiam vigor mentis ſapore laxatur, ſomno reſoluitur, tunc irrepit impuri libido concubitus, tunc perturbatur ac ſqualorem immunditiæ non veretur, caſtitatis puritas non conſideratur, pudicitiæ gloria non recenſetur. Nox erat quando Iudas prodidit, quando Petrus negauit. Illo igitur præcipue tempore iuſtificationes Dei animo retexendæ ſunt, relegenda mandata hortatoria. Et poſtea: Audi Eccleſiæ vocem quærentis etiā in noctibus Chriſtum; In cubili, inquit, meo in noctibus quæſiui quem dilexit anima mea. Accipe ſecundum literam, quæ ſunt in noctibus oranda, deprecanda, etiam lachrymis deploranda. Idem Ambroſius in eundem Pſal. ſer. 19. part. 3. enarrans verba illa Præueni in maturitate: Pernoctabat in oratione Dominus Ieſus, non indigens precationis auxilio, ſed ſtatuens tibi imitationis exemplum. Ille pro te rogans

 perna-

pernoctabat, vt tu diſceres quomodo pro te rogares. Redde igitur ei, quod pro te detulit. Sanctus Chryſoſtomus homil. 42. ad populum Antiochenum, & homil. 26 in acta Apoſtolorum. Namq; non propter hoc eſt facta & nox, vt ſemper dormiamus, & ceſſemus. Et hoc teſtantur manuales operarij, agaſones, mercatores, Dei Eccleſia mediis conſurgens noctibus. ſurge & tu, vide ſtellarum choream, altum ſilentium, multam quietem, Dominiq; tui diſpenſationem admirare: Anima tunc eſt purior, leuior, & ſubtilior, magis ſublimis, & agilis. Ipſæ tenebræ multumq; ſilentium ad compunctionem inducere poſſunt. Et paulo poſt: Hic mihi ſermo & ad viros, & ad mulieres: Flecte genua, geme, Dominum tuum ora fieri tibi propitium, plus nocturnis placatur orationibus, cum quietis tempus. tu luctuum tempus facis. Regis memento, qualia verba dicebat: Laboraui in gemitu meo, lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lachrymis ſtratum meum rigabo. Quantumcumq; ſis delicatus, non es illo delicatior, quantumcumq; ſis diues, non es ditior Dauide, qui rurſum dicebat: Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi ſuper iudicia iuſtificationis tuæ. Et poſtea: At inquies: Laboraui per diem multum, & non poſſum. Prætextus & occaſio ſunt iſta. Nam quantumcumq; laboraueris, non laborabis quantum ærarius malleum tam grauem ex tanta dimittens altitudine, ſcintillas & fumum toto ſuſcipiens corpore: & tamen maiorem noctis partem in hoc abſumit. Item paulo poſt: Revereamur, ſi nihil aliud, nocturnos cuſtodes. Illi propter humanam legem in gelu circumeunt, vehementer clamantes & per vicos ambulantes, madidi frequenter, glaciati, propter te, tuamq; ſalutem, & tuarum pecuniarum

cuſto-

cuſtodiam. Ille verò pro pecuniis tuis tantam gerit curam: tu neque pro tua anima? Et te quidem ipſe ſub dio circumire non cogo, ſicut ille, neque vociferari, & diſrumpi: ſed in ipſa permanens cella, in ipſo cubiculo flecte genua, Dominum ora. Quare Chriſtus ipſe in monte pernoctabat, nonne vt nobis forma fieret? Ratio quoque iſtarum vigiliarum nullo id authore profitente, tam eſt naturalis, tam conuenit pœnitentibus, tam conuenit ſanctis, vt damnari nulla equidem ratione poſſint.

De communibus verò publicisq́ vigiliis ita res erat, vt primi Chriſtiani, quorum erat cor vnum, qui ſingulari pietate ingenti feruore in peccatorum ſuorum odium, in Chriſti laudem continuo ferebantur, vt illi, quod priuatim laudatiſſimum erat, inſtitutum id publicè pari attentione frequentarent, & ob pietatem, & forſan ea etiam occaſione, quod noctu quam interdiu ob perſecutiones ſecurius conueniretur. Et quidem de nocturnis Chriſtianorum conuentibus tempore perſecutionis ſcribit Plinius Traiano, Chriſtianos ſolitos ſtato die ante lucem conuenire, carmenq́ Chriſto ſecum inuicem dicere. Et Tertullianus dicit antelucanis cœtibus ſumi Sacramentum Euchariſtiæ de manu præſidentium. Et alibi, tales cœnas dicit eſſe Chriſtianorum, vt qui meminerint etiam per noctem adorandum ſibi Deum eſſe, & iterum idem Tertullianus ad vxorem, monens ne ſe mortuo nubat infideli. Quis, inquit, vxorem nocturnis conuocationibus, ſi ita oportuerit, à latere ſuo eximi libenter feret. Verum perſecutio non videtur fuiſſe præcipua cauſa iſtarum vigiliarum, nam & interdiu etiam conueniebant ſub perſecutoribus, & perſecutionibus ſublatis religioſa ſuit

Lib. 10 epiſt. 97.

De corona militis cap. 3.

Tertull ad vxorē li. 2. c. 4.

apud Chriſtianos nocturnarum vigiliarum diſciplina; ita religioſa, vt qui damnare eum morem ſuſceperat vigilantius, is hæreſis hac de cauſa factus ſit reus. Vtor equidem libenter hoc genere argumenti quod nullum æquè ſolidum exiſtimem ad probandam Eccleſiæ ſententiam atque hanc hereticorum condemnationem. Docet enim res ea certiſſimo & irrefutabili argumento quæ fuerit ante eos extortos doctrina qui nos populi Chriſtiani. Deinde facta à Catholicis condemnatio hoc item probat quanta ſit, quantaq́; ſemper extiterit eius, ſiue doctrinæ ſiue moris authoritas, quam contra turbantes tanto ſtudio ſunt tutati. Poſtremò cùm ex iſta cõcertatione oriantur diſſidia & ſchiſmata, tũ illud ex ea re neceſſario cõficitur, valdè & nouũ & peregrinũ hoc exiſtere, quot tãtas turbas tantas facit priuatas atque publicas commotiones: vetera enim & conſueta non turbam ſed pacem & quietem conſtituunt. Quidquid verò in religione adfertur nouum & peregrinum, idipſum malum quoque exiſtit. Poſſunt vetera dici noué, poteſt vetus pietas nunc iſto nunc illo ritu varie exerceri, ſed noua doctrina, noua pietas admitti in religione nulla poteſt. Vigilantius vnas admittebat vigilias eius noctis qua Dominus reſurrexit, cæteras damnabat, & hoc duabus rationibus; Primò quod repetitione vigiliarum videamur ſæpius celebrare Paſcha, & non ſolẽnes poſt annum exercere vigilias. Deinde quod nocturnæ tenebræ fauerent ſceleribus. Ad vtramque reſpondet Hieronymus: Ergo, inquit & die Dominico non ſunt Chriſto offerenda ſacrificia, ne reſurrectionis Domini crebrò Paſcha celebremus, & incipiamus non vnum Paſcha habere, ſed plurima. Error autem & culpa iuuenum viliſſimarumq́; mulierum, qui per noctem ſæpè deprehenditur, non eſt religioſis hominibus

nibus inputandus, quia & in vigiliis Paſchæ tale quid fieri plerumque conuincitur, & tamen paucorum culpa non præiudicat religioni, qui & abſque vigiliis Tom. 2. *poſſũt errare, vel in ſuis vel in alienis ædibus. Apoſtolorum fidem Iudæ proditio non deſtruxit, & noſtras* aduerſus vigilantium c. 3 *ergo vigilias malæ aliorum vigiliæ non deſtruent, quin potius pudicitiæ vigilare cogantur qui libidini dormiunt. Quod enim ſemel feciſſe bonum eſt, non poteſt malum eſſe ſi frequenter fiat, aut ſi aliqua culpa vitanda eſt, non ex eo quod ſæpè, ſed ex eo quod ſit aliquando, culpabile eſt. Non vigilemus itaque diebus Paſchæ ne expectata diu adulterorũ deſideria compleantur, ne occaſionem peccandi vxor inueniat, ne maritali non poſſit recludi claue. Ardentius appetitur quidquid eſt rarius. His itaque verbis refutat Hieronymus vigilantium: Exortus eſt, inquit, ſubito vigilantius, ſeu potius dormitantius, qui immundo ſpiritu pugnat contra Chriſti ſpiritum, & damnandas dicit eſſe vigilias. Quin etiam pro defenſione vigiliarum* Tom. 1. epiſt. 53. *illa commemorat quæ infinita vbique occurrunt* ad Ruparium. *pro pia & religioſa conſuetudine orandi & vigilandi ad Deum nocte, licet iis ſententiis non expreſſe caueatur de publicis nocturnis conuentibus. Athanaſius in lib. de fuga, circa finem narrat ſe Deo protegente euaſiſſe cùm in templo quæreretur vbi populus ad proximam ſynaxin peruigilabat. Baſilius,* Baſil. epiſt. *de nocte, inquit, populus conſurgens antelucano tem-* 63. ad clericos Eccl. *pore domum precationis petit, inque labore & tribulatione, ac lachrymis indeſinentibus facta ad Deum* Neocæſ. *confeſſione, tandem ab oratione ſurgentes ad pſalmodiam inſtituuntur. Gregorius Nazianzenus orat. 32.* Serm. 56. *facit mentionem ſtationum nocturnarum. B. Augu-* de temp. *ſtinus. Ad vigilias alacri & feruenti deuotione con-* ſub finem. *ſurgite propter illud quod ſcriptum eſt; De nocte*

Pſal. 5. *vigilat Spiritus meus ad te Deus. Et iterum: Ad te orabo Domine, mane, & exaudies vocem meam. Et*
Pſal. 118 *iterum: Media nocte ſurgebam ad confitendum nomini tuo Domine. Ad quam rem etiam Dominus & Saluator noſter hortatur & admonet dicens: Vi-*
ſerm. 25. *gilate & orate, ne intretis in tentationem. Et quod alibi citauimus. Veniat ergo cuicumq; poſſibile ſit ad veſpertinam atque nocturnam celebrationem, & oret ibi in conuentu Eccleſiæ pro peccatis ſuis Deum.*
Lib. 50 hom. 26. *Et iterum Auguſtinus: Et quia non toti vel viri vel mulieres valuerunt hodie ad vigilias conuenire, rogo vos filij vel filiæ, vt ea quæ vobis dicta ſunt, illis qui abſentes fuerunt fideliſſimè referatis, vt non ſolum de veſtra, ſed & de aliorum correctione mercedem habere poſſitis.*

Greg li. 4 epiſt. 12. Ioannem Climac. cap 19. Caſſianū li. 2. & 5 de inſtit. cœnob. S Patrem Antiochū hom. 104 Bern. &c. *Citat Durantus alios etiam complures graues vigiliarum defenſores, concilia quoque Matiſconenſe ſecundum, Carthaginenſe quartum, Aquiſgranenſe. Vna ſupereſt difficultas quæ vulgo Catholicorum perſuaſit abrogatas fuiſſe nocturnas vigilias & pro iis inſtituta eſſe pridiana ieiunia, quæ propter originem dicerentur vigiliæ. Scribunt hoc multi Interpretes rituū Eccleſiaſticorū. Cauſa verò huius opinionis videtur extitiſſe quidam falsò creditus ſermo B. Auguſtini ad fratres in eremo, cuius ſermonis cap 25. ſic legitur. Sed ſcitote fratres mei quod antiquitus patres noſtri fideles ieiunare conſueuerunt in vigilijs magnarum ſolemnitatum vſque ad noctem, quod laudandum erat & bonum. Sed hoc non ſolùm, ſed etiam vigilabant per noctem, & ad Eccleſiam ludendo & chorizando conueniebant, quod deteſtabile erat & malum. Tales non ſolùm Romani erant, non ſolùm Papienſes & Rauennates, ſed etiam Mediolanenſes, de qua turpi con-*

ſuetudine

ſuetudine dolebat Mediolani mater illa quæ me carne & ſpiritu in Chriſto regenerauit, & inſtitutum eſt ipſa inſtigante à patre noſtro Ambroſio, vt vigiliæ caſſarentur, vel ceſſarent a cunctis, vt homicidia & fornicationes à fidelibus deponerentur. Reſpondeo. Primum liber ille ad fratres in eremo non eſt Auguſtini, & hoc libenter non dicent, ſed iurabunt hæretici, credent quoque Catholici qui ſtilum huius libri cæteraq́; ſunt lecturi quæ ad hunc librum annotauit Academia Louanienſis. Deinde ipſe ſecum pugnaret Auguſtinus qui alibi loquens de moleſtijs concitatis Beato Ambroſio ab Imperatrice Iuſtina Arriana. Excubabat, inquit, pia plebs in eccleſia, mori parata cum Epiſcopo ſuo, ſeruo tuo: ibi mater mea ancilla tua, ſollicitudinis & vigiliarum primas partes tenens, orationibus viuebat. Repugnat quoque huic rei ipſius Beati Ambroſij authoritas qui nunquam tam magnificè de publicis vigilijs fuiſſet locutus, ſi vel eas abrogaſſet, vel de abrogandis vnquam cogitaſſet. Tunc, inquit, ſicut modò, fecimus, ieiunauimꝰ, vigilias Sabbatho celebrauimus, orationibus pernoctantes inſtitimus. Et Epiſtola 85. ad ſororem in inuentione corporum SS. Geruaſij & Prothaſij narrat vigilias tota nocte fuiſſe celebratas. Paulinus quoque in vita Beati Ambroſij narrat vigilias in Eccleſia Mediolanenſi ſolitas frequentari. Non eſt igitur verum quod dicitur in illo ſermone ad fratres in eremo. Audierat forſan is ſcriptor improbatum fuiſſe ab Ambroſio morem vulgi Catholicorum quem ſequebatur & Monica vt cibos deferret ad ſepulchra Martyrum, & ibi ſimul manducarent, & hoc ille temere tranſtulit ad vigilias, qualis eſt & eorum error qui canonem Concilii

Conf. l. 9. cap. 7.

Serm. 60. de feſto Penthec. cap. Miſſ. diſt. 76.

Eliber-

Elibertini in eandem ſententiam ſunt interpretati, Dicit enim canon 35. Prohiberi placuit ne fœmina in cæmiterio peruigilent, eo quod ſæpè ſub orationis obtentu ſcelera latenter committuntur; neque enim ea res conuenit cum vigiliis quas tuemur; Deinde iſti xix. Epiſcopi qui hoc ita breuiter definierunt in prouinciali minus laudato concilio, præter hanc quam adferunt videntur habuiſſe rationem necromantiæ. Dicit enim canone præcedente, non eſſe inquietandos ſanctorum ſpiritus per cereos accenſos poſitos in cœmiterio. Malè quoque ad probãdam abrogationem vigiliarum citatur Concilium Antioſiodorenſe, in quo multa ſuperſtitioſa iure damnantur, vbi poſt canonem quartum damnantem ſortilegia, characteres, ſortes ſanctorum hoc ſubditur: Omnino & inter ſupradictas conditiones, vigilias quas in honore Domini Martini obſeruant omnimodis prohibet. Tam verò non prohibet hoc Concilium vigilias, vt canone tertio poſt prohibitas vigilias in feſtiuitatibus ſanctorum, quæ fiunt in propriis domibus, votaq́ inter ſentes aut arbores ſacriuos, vel ad fontes, continuo ſermone hoc ſubijciat: Sed quicumque votum habuerit in Eccleſia vigilet, & matriculæ ipſum votum aut pauperibus reddat. Nulla itaque lege, nullo canone abrogata eſt religio nocturnarum vigiliarum, ſed frigeſcente pietate, atque ea ratione creſcente peccandi audacia, factum eſt vt populus iſtis vigilis minus vteretur, neque ex vniuerſis. præter hanc vigiliam Natalis Domini in hominum vſu vlla remanſerit. Monachi & clerici diutius in vetere inſtituto perſeuerarunt conſtãtiusq́ Monachi, qui media nocte, quam clerici qui paucis horis ante lucem ad orationem conſurgunt. Cauſa verò peruigilij hac nocte eadem penè exiſtit quam in ſolemni Paſchæ peruigilio refert Lactãtius.

Hæc

Hæc eſt, inquit, nox quæ nobis propter aduentũ Regis ac Dei noſtri peruigilio celebratur, cuius noctis duplex ratio eſt, quòd in ea & vitam tum recepit cũ paſſus eſt, & poſtea orbis terræ regnum recepturus eſt. Omnino vita Chriſti reſurgentis nobilior eſt ea vita quam hîc recolimus; tamen quia & hac nocte venit ad nos per vitam temporalem, & quia in iſto aduentu iubemur cogitare aduentum eius glorioſum, rectè vigilamus exemplo illius veteris ſolemnis vigiliæ reſurrectionis. Vt autem iſta vigilia populo Chriſtiano etiam magis commendaretur & vt tota iſta nox peruigilio coleretur: prudenter curatum eſt a Theleſphoro, de quo ſic loquitur vetus ordo Romanus. Vnde etiam S. Theleſphorus Papa peruigiles nos malens fore, Miſſas celebrari fecit, ſcilicet in recordationem Natiuitatis Chriſti, ſeu conuentus Angelici. Quæ certé ſua lege hoc etiam obtinuit Theleſphorus, vt cæteris vigiliis neglectis hæc vna in hunc vſque diem religioſe obſeruetur. Erat enim hoc ordinarium vt Miſsæ ante tertiam nullæ fierent. Quamobrem neceſſaria fuit huic nouæ conſtitutioni authoritas Apoſtolica, quæ certe in S. Theleſphoro Papa & martyre ſub Antonino Imperatore magna & præclara exiſtebat. Fiebant autem iſtæ Miſſæ non ea ratione qua nunc presbyteri, continuo ſuccedente ſibi tempore eas faciunt, ſed Miſſæ tempore Theleſphori erant collectæ publicæ cleri & populi ad ea facienda quæ Miſſæ nomine continentur. Quin nec presbyteri reprehendi iure poſſunt ſi cum hoc populi neceſſitas non requirit, minus ſolemniter ea faciunt quæ maiores niſi ſolemniter facere non conſueuerant. In crepuſculo itaque noctis intrabat Apoſtolicus ad vigilias in Eccleſiam ſanctæ Mariæ, & ibi expletis vigiliis canebat primã Miſſam in nocte. Illa expleta vadunt nempe Apoſtolicus

Lib. 7. cap. 18.

ſtolicus

ſtolicus & populus ad ſanctam Anaſtaſiam canere aliam Miſſam. Dehinc pergunt ad S. Petrum, vt ibi vigilias celebrent, in qua poſtrema vigilia illud notat ordo Romanus, illos qui in ſancto Petro excubabant debito tempore in proceſſu noctis intraſſe ad vigilias, & Apoſtolicum eo venientem intraſſe ad vigilias ab eo loco vbi inuenerit eos pſallere.' Iſta autem poſtrema vigilia finitur de die, & fit Miſſa ordinaria de die poſt vigilias, vt eſt exiſtimandum, Apoſtolico nonnihil quieſcente in ſecretario, populoq́; ſi non dimiſſo, certe & ipſo in horam vſque tertiam vacante.

EXPLICATIO PRIMÆ MISSÆ IN NOCTE NATALIS Domini.

PRIMA *Miſſa fit in recordationem Natiuitatis Chriſti ſeu concentus Angelici, vt loquitur ordo Romanus. Naſci verum hominem cum vera carne nullo praexiſtente ordinario ſemine non eſt nouum in homine. Sic natus eſt Adam, ſic nata eſt Heua, qui licet caeterorum hominum conditione non ſint procreati, tamen nihilominus habuerunt veram carnem quam erat vera caro liberorum quos mutuo cõſortio ſuſceperũt, quin etiam in beſtiis, & terrae frugibus res ea accidit quotidie, vt nullo praexiſtente ſemine ordinario, ea oriantur quae & poſtea ſeminant, & eandem habent ſubſtantiam cum re producta ex ſemine. Non eſt igitur nouum naſci Dei voluntate ex virgine verũ hominem: minus enim hoc eſt, ſi rerum naturalium ordinẽ ſpectamus, quàm eſt vel Adami vel Euae procreatio. Verùm hoc eſt, non Deo, ſed omni rei creatae*

Angelis

Angelis & hominibus ſummum miraculum; Deum naſci hominem, & hoc eſt illud in quo omne Apoſtolorum ſtudium laborauit. Quia hic eſt Chriſtus, Deus, filius Dei, & hoc fuit ſcandalum Iudæorum, hunc, in ſpeciem miſerum hominem, prædicare Deũ. Rectè itaque Eccleſia toto officio vbique comiſcet ab æterno Deũ, & in tẽpore hominem vnum Chriſtum Dominũ accedentem ad nos per id quod aſſumpſit ex noſtro & liberantem nos per id quod mãſit in ſuo. Viſitauit quippe Dominus ſeruos ſuos per mortalem infirmitatem, vt eos liberos faceret per incommutabilem veritatem. Vt igitur huius Miſſæ officium ſecundum eam quam diximus methodũ explicemus. Ad hiſtoriã Natiuitatis Domini pertinet Euangelium in quo deſcribitur Natiuitas Domini temporalis cũ ſine patre factus eſt Deo patri filius ex matre. Ad myſterium fidei pertinet Introitus, Dominus dixit ad me filius meus es tu, ego hodie genui te, & totus pſalmus ex quo eſt ille verſus. Pertinet quoque eo graduale & communio. Ad imitationem pertinent præcipuè tres orationes; prima quæ dicitur Collecta; ſecunda, quæ dicitur Secreta alibi ſuper oblata; tertia, quæ dicitur poſt Communio. Pertinet quoque ad hoc caput Epiſtola, licet & ad myſterium fidei ſpectantia nonnulla quoque ea Epiſtola contineat. Sũt enim, vt oſtẽdimus hæc tria ita connexa, vt ſeparari nulla ratione poſſint. Aug. hic ſerm. 1.

Ioſeph & Maria habebant domiciliũ in Nazareth ciuitate Galilea, verum cũ accidiſſet vt circa nonum menſem vteri, edicto Cæſaris Auguſti cẽſus haberetur in Iudæa, factũ eſt vt Ioſeph & Maria è Nazareth Galileæ tranſirent in Iudæam in ciuitatẽ Dauid quæ vocatur Bethleem, erat enim ea lex huius cenſus, ea forma cenſualis, vt irent omnes in ſuam ſinguli ciuitatem, atque ibi profiterentur. Cùm eſſent itaque

Ioſeph de domo & familia Dauid, neceſſe fuit vt in eam quam diximus Bethleem proficiſcerentur, vt ibi deſcriberetur cum Maria deſponſata ſibi vxore prægnante. Et ea fuit forſan cauſa eiuſcemodi profeſſionis quod Syria penderet tributum capitis tam viri quam mulieris, qua de re ſic ſcribit Vlpianus I. C. Ætatem in cenſendo ſignificare neceſſe eſt, quia quibuſdam ætas tribuit ne tributo onerentur, veluti in Siriis à quatuordecim annis maſculi à duodecim fœminæ vſque ad ſexageſimum quintum tributo capitis obligantur. Et quod in Iudæa capitum ratio ex familiis tribubuſq́; facillimè iniretur, & hoc propter tabulas familiarum quæ deſcribi à Iudæis religioſe tum ſolebant. Ioſephus ſcriptor antiquitatum Iudaicarum meminit cenſus habiti à Quirino Præſide Syriæ, qua in re quomodo errarit Ioſephus legenda eſt præfatio Baronij in primum tomum annalium. Factum eſt autem cùm eſſent ibi, impleti ſunt dies vt pareret, conceperat Maria extraordinariè ſed vterum geſtauit more cæterarum mulierũ totos nouem menſes, & hoc eſt quod dicitur impletos eſſe dies vt pareret. Erant autem Ioſeph & Maria quamdiu commemorari iis erat neceſſe in Bethleem in eius vrbis certo quo diuerſorio in quo ob confluentem hominum multitudinem non erat eis locus, niſi in ſtabulo; forte vt in exercitu ſic illi in aliquo angulo ſtabuli apud aſinum ſuum cum parua ſupellectile morabantur. Iſtic itaque accidit vt pareret Maria filium ſuum primogenitum, quem obuoluit faſciis, & loco cunarum, reclinauit in præſepio, non ea ratione, quòd ſubito dolore partus oppreſſa hoc eam facere cogeret neceſſitas, ſed quia non erat ei locus in diuerſorio. Peperit enim Maria per membra genitalia ſine dolorè, ſine læſione virginitatis, ſine cæteris calamitatibus, quæ

L. ætatem ff. de Cenſibus.

partu-

parturientibus ſolent accidere. Iniuria enim pateretur dolorem partus, amiſsionem virginitatis, quæ nec voluptatem carnis, nec virginitatis labẽ in conceptu habuerat. Qua etiam ratione eſt effectum vt, ſana corpore, ipſa ſibi filioq́; ſine obſtetrice ſufficeret, ipſa filium faſcijs obligaret, ipſa quanta erat præſepij commoditas puerum oportunè collocaret. Quod vero hic Lucas, & in eadem hiſtoria Matthæus dicunt Mariam peperiſſe filium ſuum primogenitum, non hoc ſignificat ſecutos fuiſſe hunc eius partum alios liberos, quorum ratione hic eſſet primogenitus; ſed vocatur Dominus primogenitus ea ratione qua in lege iubentur offerri Deo primogenita, hoc eſt ea ante quæ nullus alius eſt genitus. Sic etiam Chriſtus ratione diuinitatis eſt primogenitus, ſolus enim ab æterno eſt naturalis filius Dei, omniſq́; creaturæ primogenitus, quoniam ante omnem omnium rerum creationem eſt genitus. Quod etiam ſignificari vult Epiphanius per particulam τὸν πρωτότοκον *illum primogenitum. Fuit itaque hic filius, vt patri ſuo Deus, ſic matri ſuæ homini primogenitus & vnigenitus. Iſta itaque occaſione natus eſt Dominus in Betlehem, ita eum genuit virgo mater ſine vllo corporis ſui languore, ita pauper natus eſt Dominus. Reſtant cætera quæ hoc Euangelio continentur. Cum iſto modo naſceretur Dominus iam erat profunda nox, quæ certi quidam paſtores eius loci in vicino pernoctabant, & per nocturnas ſtationes vigilabant ſuper gregem ſuum contra fures & beſtias. Iſtis itaque hoc modo vigilantibus, ecce Angelus Domini ſuperſtetit illos cum magna & noua luce, tanta quanta gloriæ & Maieſtati Dei conuenire videretur, & hæc lux circumfulſit hos vigiles, qui timuerunt timore magno, & dixit illis Angelus: Nolite timere annuncio vobis materiam ma-*

ximi gaudij quod erit omni populo, quia hodie natus eſt vobis hominibus Saluator, qui eſt Chriſtus Dominus in ciuitate Dauid; & hoc vobis ſignum. Inuenietis infantem recens natum faſciis inuolutum, & poſitum in præſepio. Ex quibus Angeli verbis conſtat Dominum natum nocte. Nam cum Iudæi auſpicari ſoleant diem a veſpera & hac apparitiò fiat nocte non potuit pertinere hodie niſi ad noctem. Videtur quoque hoc præſepe quod deſignat Angelus fuiſſe publicè notum ac celebre quoddam iſtic ſtabulum ac præſepe, quo forſan paſtores, cùm res flagitaret, ſe cedere conſueuerant; alioquin iſta nota non fuiſſet idonea inueniendo puero qui nunciabatur. Et ſubito, inquit Euangeliſta, facta eſt cum Angelo multitudò militia cœleſtis exercitus Angelorum laudantium Deum & dicentium: Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis, vel vt legunt Greci: Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax, & idcirco ibi pax quia beneplacitum eſt Deo in hominibus; ſiue hoc modo: Et hominibus in terra pax bonæ voluntatis Dei erga illos. Atque hæc eſt hiſtoria huius officij. Sequitur, myſterium fidei. Sacramentum Natiuitatis Domini non videtur vlla ratione poſſe rectius explicari quam hoc factum eſt initio ab Angelo euangelizante paſtoribus. Deinde à militia cœleſtis exercitus quæ ſe coniunxit huic Angelo, & cecinit Deo laudem: Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Dicit Angelus: Nolite timere, ecce enim euangelizo vobis gaudium magnum quod erit omni populo, quia natus eſt vobis hodie Saluator qui eſt Chriſtus Dominus. Naſcitur nobis non Angelis, naſcitur nobis in tẽpore & in carnè qui ab æterno eſt genitus in diuinitate. Prius natus erat omnibus creator Deus; nunc vero naſcitur hominibus

minibus Saluator homo. Abſolutè quoque iſte eſt Saluator: non enim liberat ab vno aliquo genere mali, ſed ab omni malo per reſurrectionem iuſtorum à mortuis. Et ne putarent eſſe purum hominem quales fuerunt multi liberatores populi Iſraël, dicit hunc Saluatorem eſſe Chriſtum Dominum. Et hoc eſt in iſta Natiuitate plus quam ſtupēdum, plus quam admirandum, cum tremore & cum quadam ecſtaſi cogitandum, hunc infantem inuolutum in panniculis iacentem in præſepio, non loquentem, non ambulantē, ſugentem materna vbera, veri hominis in naturali vera carne & vera anima verum filium, hunc ipſum eſſe ab æterno verum Deum, tam verum Deum quā eſt verus homo; ab æterno æternaliter ex ſubſtantia Deum, Dei filium, & hoc eſt quod in Introitu officij clamās & cantās admiratur Eccleſia. Dominus dixit ad me, filius meus es tu, ego hodie genui te. Quæ verba Heb. 1. *B. Paulus certiſſimus ſacræ ſcripturæ interpres ita oſtē. dit eſſe intelligēda, vt his verbis Ieſus dicatur ab æterno Deus Dei filius. Nā in æternitate nihil eſt præteritum, nihil futurū, ibi ſemper eſt hodie, & in illo hodie in æternitate & ab æterno genitus eſt Deo hic eius filius. Ad quā eius diuinam generationē, illam quoque quā homo accepit poteſtate pertinet totus pſalmus qui ſequitur. Quare fremuerunt gentes: ſicut illū expreſſè in eam ſententiā cecinerunt Deo Apoſtoli & diſcipuli Domini act. 4. Illa quoque quæ cantātur in gradibus poſt lectionē ex pſalmo: Dixit Dominus Domino meo, pertinēt ad huius pueri & diuinā poteſtatē quā habuit ab æterno coæternaliter & coæqualiter cū Deo patre, & ad illā poteſtatē quam accepit tēporaliter in carne ſua honorata, clarificata, & in cœleſtem habitū commutata, ſecundum quam etiam poteſtatem hic iſte filius Dauid eſt Dominus patris ſui Dauid. Sicut etiā*

Matt. 22 Pet. 2. Pauli ad Corint. Heb. c. 1.

hunc pſalmũ interpretatus eſt ipſe Christus & Apoſtoli Petrus & Paulus. Hunc ſanctum & admirabilem pſalmum quem ob ſui excellentiam Eccleſia pene quotidie canit in officio veſpertino, ſicut etiam in hoc ipſo officio ad cõmunionem repetit iſtum verſum: In ſplendoribus ſanctorum ex vtero ante Luciferum genui te, quo commonefaciat communicantes quantus ſit iſte puer cuius carnes manducant, cuius memoriam faciant, manducando, quantus ſit eius principatus in die virtitutis eius, in illis eius ſplendidis, magnificis, cœleſtibus ſanctuariis eius, qui quaſi ex vtero, ſic ex Dei ſubſtantia ante omnes res creatas genitus eſt a Deo Patre. In offertorio quoque cum inuitantur homines ad offerendum ſe & ſua Deo ad faciendum vota ſancta huic nato puero non iiſdem verbis, ſed eadem ſententia hoc facit Eccleſia ex pſalmo, qua illud faciebãt Angeli paſtoribus. Quid enim eſt aliud hodie vobis natus eſt Saluator, quod dicebat Angelus, quam quod eſt in Offertorio, quoniam venit. Et quid aliud, laus militia cœleſtis, Gloria in Excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis, quam lætentur cœli, & exultet terra ante faciẽ Domini Terra enim homines, pax exultatio, & ante faciem Domini non eſt aliud quam quod eſt in cantico Græco Angelorum, Dei in hominibus complacentia, quæ fuit tanta vt carnem hominis faceret carnem Dei. Ob tantum itaque Sacramentum Nat. Domini, in hoc officio, in quo nobis proponitur concentus Angelicus, coniungere nos oportet noſtras voces cum laude iſtius militiæ cœleſtis exercitus, & dare gloriam Deo in excelſis, quia fecit pacem in terra, iunxit mortalia diuinis, rupit inimicitias quæ erant inter Deum & homines cantantes iſtum hymnum: vel eo modo quo eum canit vniuerſa Eccleſia Latina:

Gloria in Excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis, ſicut etiam illum cecinerunt Pontianus Martyr, Auguſtinus, Cyprianus, Ambroſius, Hieronymus, Leo, Origenes, Chryſoſtomus. Nam vt ait B. Auguſtinus debemus eſſe homines bonæ voluntatis vt mereamur præmium libertatis, & vt hanc doxologiam explicat ille quem nominauimus Pontianus. Hæc verba, inquit, non hominum ſunt ſed Angelorũ, & non humano ſenſu excogitata, ſed ab Angelis in ortu Saluatoris adnunciata: quibus indubitanter ab omnibus intelligi poteſt quod non malæ voluntatis hominibus ſed bonæ pax ſit a Domino data. Vnde & Dominus per Prophetam loquitur, dicens, quam bonus Deus Iſraël his qui recto ſunt corde; vel etiam ſine vlla reprehenſione ſic poteſt priuatim à nobis cani iſte hymnus ſicut legitur in textu Græco: Gloria in altiſſimis Deo, ſuper terram pax, in hominibus complacentia, id eſt idcirco pax ſuper terram quia complacuit Deo in hominibus, ſic enim habent Græci codices, vnde tranſlati ſunt Latini, & vt hoc loco oſtendit Ianſenius verba iſta Græca habent & ipſa optimum ſenſum.

Canisius de Deipara Virg. li. 4. c. 10 in fine.

Ser 17. de Nat. Do.

Reſtat caput poſtremum imitationis ſeu exempli. Paulus in hoc officio dicit hunc eſſe finem apparitionis ſeu oſtẽſionis gratiæ Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti vt mundaret ſibi populum acceptabilem, ſectatorem bonorum operum. Alibi dicitur ſæpe hic eſſe finis, vt credamus in Ieſum, quod idem eſt cum eo quod dicit hic Apoſtolus. Cum dicit aliquis vel filio, vel diſcipulo ſuo crede patri, crede præceptori tuo, nemo hoc ſolum intelligit imperari, vt credatur eſſe pater, eſſe præceptor; ſed multo & frequentius & verius hoc intelligitur eo ſermone eſſe imperatum, vt obediatur patri & præceptori. Et licet hæc epiſtola Pauli ad Titũ

pertineat ad totã œconomiã vitæ Chriſti, tamen quia apparitio bene conuenit huic eius primæ apparitioni, & quia hac eius apparitione etiã ad illa omnia erudimur quæ hic dicũtur, abnegationẽ impietatis & deſideriorũ ſæcularium, cæterorumq; quæ ſequũtur, optimè hæc epiſtola cõuenit huic officio. Quod vt maximè ita ſit, præter amorẽ Dei, duo præcipuè hac Natiuitate cogitãda proponũtur, humilitas & caſtitas corporis. De quibus videndũ eſt breuiter. Si naſci penderet ex volũtate naſcentiũ ſicut hoc pro ſua volũtate elègit Chriſtus, pauci credo exiſterent qui non etiam nobiles potentes & diuites eligerent ſibi parentes. Nam ſi tãto ſtudio laborant homines, vt ſupra conditionem quã nati ſunt in aliam transferantur, multò certè magis hoc fuerint optaturi quod diximus. Chriſtus contra qui erat puer ſecundum Prophetam ſciens eligere bonum & reprobare malum, liberrima certiſſima diuina voluntate elegit pauperem ſponſam fabri, nobilem vetere proſapia, ignobilem præſente fortuna. Non eſt igitur res optima ſplendor ſæculi. Si enim fuiſſet optima, hoc vtique elegiſſet ille qui non poteſt eligere niſi optima, imo contra elegit abiecta & humilia. Qui enim venerat ſanare elationem & ſuperbiam non poterat eſſe niſi humilis, potuiſſet naſci ex illuſtri & ſic etiam exiſtere vere humilis, ſed hoc minus fuiſſet idoneum ad docendam humilitatem, quæ eſt verum ſolidum & ſummè neceſſarium fundamentum Chriſtiani. Nec ſolum iſta ratione Chriſtus fuit humilis, ſed multo etiam nobiliore & perfectiore modo docuit nos humilitatem per aſſumptionem humanitatis in Deum. Qua de re ſic Paulus. Hoc enim ſentite in vobis, quod & in Chriſto Ieſu, qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit formam

Ad Philippen. 2.

mam ſerui accipiens in ſimilitudinē hominum factus & habitu inuentus vt homo, humiliauit ſemetipſum, &c. Omnino in ciuili ſocietate omnium criminum grauiſſimum eſt crimen læſæ Maieſtatis; neque in vllum æquè ſeuerè leges animaduertunt, in vita quoque priuata non poteſt ſeruus peccare turpius in Dominū, quā ſi ſe gerat pro Domino. Eadem ratione non peccatur grauius in Deum quam ſuperbia. Aufert enim ſuperbus Deo gloriam, & dat eam creaturæ, dat eam ſibi. Non poteſt nocere Deo ſuperbia, nec tamen idcirco minus eſt rea Maieſtatis. Voluntate enim peccatur Deo, illa ſola innocens eſt quiſque vel nocēs. Qui igitur venerat docere homines officium hominis erga Deum, viam placendi Deo, hoc certè primum eum profiteri oportebat quod hâc in re & primum erat & ſummum. Deinde quia Deo dare ſe debet totus homo, dicit enim lex: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota mente tua, & ex omnibus viribus, ſequitur neceſſario, ac ſummopere fugiendam fuiſſe ſuperbiam, amplectendam humilitatem. Nihil enim æquè inuoluit mentem, æquè trahit ad ſui amorem, plus auocat ab omni alio amore, ac ſuperbia; contra nihil eſt expeditius humili, nullus tam minus ſe, magis amat alios atque humilis, nec ſolùm expeditus eſt humilis a cupiditatibus, ſed a multis etiam malis curis. Præterea in ſuperbia eſt error mentis & iudicij: Qui vero errat, is certe officium præſtare ſuum non poteſt. Duo peregrini veniunt ad cauponam, petit vnus adferri ſibi tantum cibi quantum eſt neceſſe, & hoſpite ſoluto placide proficiſcitur domum: alter ſtatim in ipſo ingreſſu hoſpitij gerit ſe faſtuoſe, recuſat modò hoc, modò illud cubiculum, & qui vna nocte futurus eſt in cubiculo petit ornamenta parietum,

 lectorum

lectorum,menſarum, ſedilium, accurritur vndique, ſtant miniſtri hoſpitij nudis capitibus,infertur in mēſam quidquid eſt ciborum, quidquid vini in vrbe, adhibentur mimi, ſaltatores,ludiones, totaq́; ea cœna in multam vſque noctem ſtultis & immenſis honoribus excipitur ſtultus hoſpes, & mane ſoluta ingente: pecunia crudo ſtomacho,mala conſcientia,nunquam in eam cauponam reuerſurus domum proficiſcitur. Omnino ſic eſt de ſuperbis qui hanc vitam, hanc tabernam meritoriam ſic colunt vt domum, imo pluſquam domum Ab omnibus itaque iſtis malis ſanare nos voluit Dominus hac ſuæ Natiuitatis profunda humilitate. Erat ille Deus,non tamen,vt raptores, immodicè vſus eſt ea maieſtate,ſed quia venerat homo ſanare homines, formam ſerui elegit idoneam homini,formam Dei occultauit,quia ferre eam homines non poterant, factusq́; eſt ſicut mater ſtulta balbutiens,nugās,immodeſta,ob infantem cui grauitas materna non conuenit. Patria noſtra eſt cœlum,iter eſt hæc vita terreſtris,dux itineris eſt Chriſtus, non eſt iter in longum,ſed in altum. Duo itaque ſunt neceſſaria vt ſcala ſeu turris aſcendat altiſſime, & pro ratione altitudinis profunde deſcendat deorſum, per hominem Chriſtum deorſum, per Deum Chriſtum ſurſum.prius deorſum quam ſurſum. Ante enim eſt fundamentum quàm turris, ante mors quàm reſurrectio,ante pœnitentia quàm abſolutio. Chriſtus humilis natus de pauperibus, natus in diuerſorio, ſub tributo Cæſaris pro cunis habens præſepe, Chriſtus altus conceptus ſine viro de Spiritu ſancto, natus de virgine,annunciatus Ioſepho, prædicatus paſtoribus, laudatus à militia cœleſtis exercitus. Simul itaque humilis & altus: humilis per humilitatem naſcendi in forma ſerui, per humilitatem obedientiæ vſque ad

mortem crucis, & per eam humilitatem exaltatus Chriſtus accipiens nomen quod eſt ſuper omne nomen, vt in nomine Ieſu omne genu flectatur, cœleſtiū, terreſtrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris. Studeamus igitur humilitati & eius doctrinam diſcamus in hoc exemplo, præſertim nos peccatores. Impoſſibile enim eſt dimitti nobis peccata ſi non ſumus humiles. Et ſi Chriſtus fuit humilis contemptor ſæculi & deſideriorum huius ſæculi, qui peccatum non fecerat, ſola ea ratione qua homo creatus ſubiectus eſt Deo creatori; certè multo etiam maiore humilitate ſi præſtari ea a nobis poſſet humiliari nos oporteret coram Deo toties læſo a nobis, vt ſic accipere poſſimus primam Dei benedictionem: Beati pauperes Spiritu quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Et hoc eſt quod in prima collecta petitur vt cuius lucis myſteria in terra cognouimus, eius quoque gaudiis in cœlo perfruamur.

Sequitur Caſtitas corporis. Eccleſia completo ſacrificio ſic orat. Da nobis quæſumus Domine, vt qui Natiuitatem Domini noſtri Ieſu Chriſti myſteriis nos frequentare gaudemus, dignis conuerſationibus ad eius peruenire mereamur conſortium. Vox conuerſari eſt generalis, ſed nulli rei tam videtur propriè poſſe tribui ea vox atque illi conſuetudini quæ fit commixtione corporum. Chriſtus quoque in hac ſua Natiuitate huius rei ſobrietatem exactiſſimè docuit filios ſuos. Conceptus eſt voluntate totius ſanctiſſimæ Trinitatis ſine libidinoſo viri ſemine ex caſtiſſima virgine, quæ diuino conſilio idcirco erat deſponſa, vt prætextu matrimonij careret partus legitima reprehenſione; Tam verò nulla vel cogitatione vel ſpe concubitus ſe deſponderat viro, vt ad nuncium conceptus

 reſpon-

Latiſſimè Caniſius de Maria l. 2. c. 14. & citati veteres eodē loco.

reſponderet Angelo: Quomodo fiet iſtud quia virum non cognoſco; quæ certè verba hoc ſignificant, de nullo eam concubitu cogitaſſe, alioquin inepta erit reſponſio cùm virum cognitura potuerit concipere; quin tanta, tam excellens, tam ſingularis, tam extraordinaria, tam vera & plena fuit B. Maria virginitas, quanta in pure mortali homine ne cogitari quidem maior vlla poteſt. Quæ res multis Mariæ feſtiuitatibus, quæ toto anno occurrunt quam hoc in loco explicari commodius poteſt. Natus eſt poſtremo ſine læſione materni pudoris, ſine cæteris vteri ſordibus atque malis. Ideo inquit Beatus Auguſtinus Dominus noſter virgineum ſibi requiſiuit hoſpitium habitandi, vt nobis oſtenderet in caſto corpore Deum portari debere; ad hæc enim Deus hominem ſuſcepit in ſe, vt & nos Deum ſuſcipiamus in nobis, ſicut ipſe dicit: Manete in me, & ego in vobis. Et in eodem ſermone paulò poſt. Dominus noſter ideò per caſta virginis membra venit ad terras, vt oſtenderet Deum caſtitatis eſſe authorem. Ergo ſicut Deus nos ſuſcepit in ſe, ita Deum nos ſuſcipiamus in nobis. Portemus ergo & nos Deum in caſto corpore quem Virginis caſta membra portauerunt. Chriſtus enim magiſter eſt caſtitatis. & ideo qui caſtitatem non habet, portare Chriſtum non poteſt. Sed & nos fratres chariſſimi qui Deo credimus, vt ſemper Chriſtum in corde noſtro portare poſſimus caſtos & puros nos exhibeamus ab omni peccato vt Chriſtus habitare poſſit in nobis. In Epiſtola dicit Paulus nos erudiri per apparitionem Chriſti ad ſobrietatem, ſobrietas verò mentis eſt humilitas, ſobrietas corporis eſt caſtitas. Nam ſi ſobrium eſſe nihil eſt aliud quam eſſe moderatum: omnino qui curat vt animus non ſe efferat in

Ser. 13. de tempore.

rat in aliam altitudinem quàm quæ eſt illi conueniens, qui curat ne corpus ſe effundat in ſenſuum voluptates, atque omnium minime in hanc tempeſtuoſam & impotentem libidinem, is vtique verè eſt ſobrius. Quin & illa ſobrietas hac Epiſtola eſt imperata quæ conſiſtit in temperantia cibi & potus, ſine qua ſubſiſtere caſtitas nulla ratione poteſt; prohibita enim re aliqua neceſſariò & illa prohibita intelliguntur quæ ſunt prohibitæ rei vel cauſa vel occaſio. Si Rex eligeret ſibi plebeiam mulierem vxorem, omnino quia iam illa ſuam carnem videt eſſe factam carnem Regis; nulla equidem ratione facit eã carnem alterius, quin imo ſi ſapit etiam mortuo marito non nubit alteri ne communicatione ſuæ carnis, iniuriam accipiat caro Regis. Deus fecit noſtram carnẽ, carnẽ ſuam. Tam nobili itaque commercio facta eſt caro noſtra illuſtrior ſubſtantia Angelorum, & ſedet ad dexteram Dei, & copulata eſt tanquam Sacramento matrimonij, ſic vero & æterno Deo. Non debet igitur ita honorata caro transferri ad turpia & illicita commercia; quod vt maximè pertineat ad omnis generis peccata quæ committuntur per corpus, proprie nihilominus pertinet ad libidinem. In nullo enim peccato tantæ ſunt partes corporis quanta in iſto, & idcirco hæc proprie vocantur peccata carnis, & qui peccant hoc modo in corpus ſuum peccant, & qui in eo genere peccati peccant grauiſſime, illos dicit Apoſtolus ipſos eſſe ſibi pœnam, propter ignominiam Paſſionis quam recipiunt in corpus ſuum. Præterea iſti turpes & illiciti motus vſque ad conſenſum tantam habeat vim in animam, ita turbant eius organum quod eſt corpus, vt nulla re potentius de ſede imperioq; ipſa ſuo deijciatur. Non eſt enim vinum ſine fæce; quamdiu

eſt in

eſt in imo fœx, ſupra fœcem vinũ, bene ſe res habent: cùm verò contingit turbari eum ordinem, tum neque vinum neque fœx id ſunt quod oportebat. Pertinet quoque ſecreta ad imitationem; Orat enim ibi Eccleſia vt per ſacroſancta commercia corporis & ſanguinis fiat in nobis, vt in quo & per quem eſt cum Deo noſtra iſta ſubſtantia corporis & animæ, in illius inueniamur forma, ſeu vt clarius idem dicamus aliis verbis. Accepta tibi ſit Domine oblatio hodiernæ feſtiuitatis, precipuè iſta oblatio corporis & ſanguinis filij tui Domini noſtri Ieſu Chriſti, vt largiente tua gratia per hæc ſacroſancta cõmercia oblationis & ſumptionis immutemur in illius formam vitæ, in quo & per quem eſt tecum noſtra ſubſtantia. Quæ collecta continet pulcherrime id quod vbique in ſcripturis occurrit, non poſſe nos fieri participes gloriæ Chriſti ſi non etiam ambulamus viã Chriſti. Magnam quoque nobis propoſitã eſſe ſpem per ſubſtantiã noſtram aſſumptam in Deum, & ſedentem a dextris Dei, ſi modo ſicut ille ambulauit, ſic & nos ambulemus, & hic inueniamur in forma humilitatis & caſtitatis ſicut ille hic fuit inuentus. Quod ille præſtare dignetur qui ſe naſcens dedit ſociũ, conueſcẽs in edulium, ſe moriens in pretiũ, ſe regnans dat in præmium.

PRIMA MISSA IN NOCTE NATIVITATIS DOMINI.

INTROITVS.

DOMINVS dixit ad me, filius meus es tu, ego hodie genui te.

Pſal. Quare fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania.

Gloria

Gloria Patri. Sicut erat, &c.

GLoria in Excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Laudamus te. Benedicimus te. Adoramus te. Glorificamus te. Gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam, Domine Deus Rex cœleſtis, Deus Pater Omnipotens, Domine fili vnigenite Ieſu Chriſte, Domine Deus Agnus Dei, filius Patris, Qui tollis peccata mundi miſerere nobis, Qui tollis peccata mundi ſuſcipe deprecationem noſtrã. Qui ſedes ad dexteram Patris miſerere nobis. Quoniam tu ſolus Sanctus, tu ſolus Dominus, tu ſolus Altiſſimus Ieſu Chriſte cum ſancto Spiritu in gloria Dei Patris. *Amen.*

Oratio.

DEus qui hanc ſacratiſſimam noctem veri luminis feciſti illuſtratione clareſcere: Da quæſumus, vt, cuius lucis myſteria in terra cognouimus, eius quoque gaudijs in cœlo perfruamur. Qui tecum, &c.

REſpice nos miſericors Deus & mentibus clementer humanis naſcẽte Chriſto ſummę veritatis lumen oſtende. Per eundem, &c.

Lectio Epiſt. B. Pauli Apoſt. ad Titum. *Cap. 2.*

CHariſſime, Apparuit gratia Dei Saluatoris noſtri omnibus hominibus, erudiens nos, vt abnegantes impietatem & ſęcularia deſideria ſobriè, & iuſtè & piè viuamus in hoc ſæculo, expectantes beatam ſpem & aduentum gloriæ magni Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, qui dedit ſemetipſum pro nobis, vt nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret ſibi populum acceptabilem, ſectatorem bonorum operum.

Hæc loquere & exhortare in Chriſto Ieſu Domino noſtro.

Graduale. Tecum principium in die virtutis tuæ: in ſplendoribus ſanctorum ex vtero ante luciferum genui te.

Verſ. Dixit Dominus Domino meo: ſede à dextris meis: donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum. *Alleluya*, *Alleluya.*

Verſ. Dixit Dominus ad me filius meus es tu, ego hodie genui te, *Alleluya.*

Sequentia ſancti Euangelij ſecundum Lucam.

Cap. 2. IN illo tempore. Exijt edictum à Cæſare Auguſto, vt deſcriberetur vniuerſus orbis. Hæc deſcriptio prima facta eſt à Præſide Syriæ Cyrino. Et ibant omnes vt profiterentur ſinguli in ciuitatem ſuam. Aſcendit autem & Ioſeph à Galilæa de ciuitate Nazareth, in Iudæam, in ciuitatem Dauid, quæ vocatur Bethleem: eo quod eſſet de domo & familia Dauid: vt profiteretur cum Maria deſponſata ſibi vxore, prægnante. Factum eſt autem, cùm eſſent ibi, impleti ſunt dies vt pareret. Et peperit filium ſuum primogenitum: & pannis eum inuoluit: & reclinauit eum in præſepio: quia non erat & locus in diuerſorio. Et paſtores erant in regione eadem vigilantes & cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuum. Et ecce: Angelus Domini ſtetit iuxta illos: & claritas Dei circumfulſit illos: & timuerunt timore magno. Et dixit illis Angelus: Nolite timere. Ecce enim euangelizo vobis gaudium magnum quod erit omni populo, quia natus eſt vobis hodie ſaluator, qui eſt Chriſtus, Dominus, in ciuitate Dauid.

Dauid. Et hoc vobis ſignum. Inuenietis infantem pannis inuolutum: & poſitum in præſepio. Et ſubito facta eſt cum Angelo multitudo militiæ cœleſtis laudantium Deum, & dicentium. Gloria in altiſsimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

Symbolum Concilij Nicæni.

CRedimus in vnum Deum Patrem Omnipotentem, omnium viſibilium & inuiſibilium factorem. Et in vnum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium Dei, de patre natum, vnigenitum, id eſt de ſubſtantia Patris, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero, natum non factum, ὁμοούσιον patri, hoc eſt eiuſdem cum patre ſubſtantiæ, per quem omnia facta ſunt quę in cœlis & quæ in terra. Qui propter nos, & propter noſtram ſalutem deſcendit, & incarnatus eſt, homo factus, paſſus eſt, & reſurrexit tertia die. Et aſcendit in cœlos, inde venturus iudicare viuos & mortuos. Et in Spiritum ſanctum. Eos autem qui dicunt: Erat aliquando quando non erat, & antequam naſceretur, non erat, & quia ex nullis ſubſtantibus factus eſt aut ex alia ſubſtantia vel eſſentia dicunt eſſe τρεπτὸν aut conuertibilem, vel mutabilem filium Dei, anathematizat Catholica & Apoſtolica Eccleſia.

Offertorium. Lętentur cœli & exultet terra ante faciem Domini quoniam venit.

Verſ. Cantate Domino canticum nouum, cantate Domino omnis terra.

Verſ. Cătate Domino, benedicite nomē eius bene nunciate de die in diem ſalutare eius.

Secreta.

Secreta.

ACcepta tibi ſit Domine quæſumus hodiernæ feſtiuitatis oblatio: vt tua gratia largiente, per hæc ſacro-ſancta commercia, in illius inueniamur forma, in quo tecum eſt noſtra ſubſtantia. Qui tecum viuit, &c.

Præfatio.

PEr Chriſtum Dominum noſtrum. Quem B. Maria ſine detrimento virginitatis, & ſine virili actione mater & virgo concepit intacta, & non eſt eius conceptio ſine virginitatis inuenta pudore, vt quod audiuit ab Angelo crederet, & quod crediderat, indubitanter acciperet; nec in ea honor exterminatus eſt integritatis, vt mater ſempiternæ diceretur caſtitatis. O beatum & ſacro-ſanctum Mariæ Virginis vterũ quæ ſola meruit inter mulieres ſuis viſceribus mundi portare Dominum: Ad noſtram quoque ſalutem æternam edidit Chriſtum. Gaudeat itaque vniuerſus orbis; Quia ex membris virginalibus egreſſus eſt Deus. Congratuletur innumerabilis multitudo Angelorũ exercitus. Cum quibus innumerabilem gloriam tuam canimus ſine fine dicentes. *Sanctus.*

Communio. In ſplendoribus Sanctorum, ex vtero ante Luciferum genui te.

Poſt-Communio. Da nobis quæſumus Domine Deus noſter: vt qui natiuitatem Domini noſtri Ieſu Chriſti myſterijs nos frequentare gaudemus, dignis conuerſationibus ad eius mereamur peruenire conſortium. Qui tecum, &c.

Benedictio.

OMnipotens Deus, qui incarnatione vnigeniti ſui, mundi tenebras effugauit, & eius

ſtus glorioſa Natiuitate hanc ſacratiſſimam noctem irradiauit, effuget à nobis tenebras vitiorum, & irradiet corda noſtra luce virtutum. *Amen*.

Quique eius ſacratiſſimæ Natiuitatis gaudiũ magnum paſtoribus ab Angelo voluit nunciari, ipſe ſuper nos benedictionis ſui gratiſſimum imbrem infundat, ab ipſo paſtore nos ad æternorum gaudiorum paſcua æterna perducat. *Amen*.

Et qui per eius Incarnationem terrena cœleſtibus ſociauit, ęternę pacis & bonę voluntatis nectare nos repleat, & cœleſtis militiæ conſortes efficiat. *Amen*.

Quod ipſe præſtare, &c.

EXPLICATIO SECVNDÆ MISSÆ IN AVRORA DIE NATIVITAtis Domini.

Hiſtoria huius Miſſæ.

VARIE *nominantur tempora iſtarum Miſſarum. Lectionarius D. Hieronymi primam Miſſam inſcribit, de nocte in primo gallicantu. Secundam, in primo mane, vel mane prima. Tertiam, in die Natalis Domini. Antiphonarius D. Gregorij primam Miſſam inſcribit. In media nocte Natiuitatis Domini, reliquas vt Lectionarius, Miſſale Romanum, primã, in nocte, ſecundam in Aurora, tertiam in die. Abbas Grimoldus in ſuis benedictionibus vocat primam Miſſam in primo Gallicio. Ordo Romanus hanc ſecundam Miſſam dicit fieri de nocte. Cauſa diuerſa*

iſtius

iſtius compellationis ſunt duæ; prior quod ſecunda miſſa alibi propius, alibi longius ab aurora celebrari conſueuerit, vt notat Guilhelmus Durandus ad hanc Miſſam. Altera ob galli nocturnum cantum, qui obſeruari duobus potiſſimum temporibus conſueuit, primum quo canit media nocte, alterum quo horis duabus vel circiter ante lucem qui cantus dicitur gallicinium, & à quo cantu ſolet numerari quarta vigilia noctis, cui ſuccedit aurora & huic lux diurna. Prima itaque miſſa fiebat primo gallicantu, ſecunda gallicinio, & ſic iſta miſſa ſecunda pertinet & ad noctem & ad auroram. Qua etiam ratione ordo Romanus vigiliã iſtius noctis diſtribuit in quatuor partes. Vigiliæ, inquit, quæ à paſtoribus hac nocte cuſtodiebantur in quatuor diuiduntur, ſcilicet leges quatuor ſignificantes, primam naturalem, ſecundam Moſaicam, tertiam prophetarum, quartam noui teſtamenti, in qua paſtoribus id eſt Eccleſiaſticis Doctoribus apparuit, & nos cum paſtoribus vigilare debemus, vt mereamur illud ſuauiſsimum harmonicum quod hac nocte primum auditum eſt cantare: Gloria in excelſis Deo. Quid verò eccleſia hac ſecũda miſſa potiſsimum doceat filios ſuos, & quid Theleſphorus hic ſpectarit ſic explicat ordo Romanus. Alia vero miſſa quæ ſequitur ſignat nouam lucem gaudij qua per incarnati verbi myſterium perfundimur, ſeu propter viſitationem paſtorum ad præſepe Domini, in quo inuenerunt panem viuum qui quotidie à fidelibus manditur, & hoc eſt quod dicit Durandus ab ijs expectari ad celebrationem huius miſſæ auroram qui in ea potiſſimum ſpectant hanc nouam lucem, contra qui viſitationem paſtorum magis attẽderent illos nocte hoc facere. Verùm nulla ratio impedit quin vtrumque hic cogitetur & noua lux, &

viſita-

viſitatio paſtorum. Circa quæ duo verſatur officium huius Miſſæ. Illud quoque peculiare eſt huic Miſſæ, quod in ea recitetur collecta de ſancta Anaſtaſia, ea ratione quod in eius titulo Baſilica Romæ fieret hac Collecta; Incidit enim paſſio eius ſanctæ in hunc diem: Vnde in Martyrologio Romano oct. Calen. Ianuarij ſic legitur. Eodem die Natalis ſanctæ Anaſtaſiæ, quæ tempore Diocletiani, primo diram, & immitem cuſtodiam à viro ſuo Publio perpeſſa eſt, in qua tamen à Cryſogono Confeſſore Chriſti multum conſolata & confortata fuit. Deinde à Floro præfecto Illyrici diutina cuſtodia macerata, ad vltimum manibus & pedibus extenſis ligata eſt ad palos, & circa eam ignis accenſus in quo martyrium conſummauit in Inſula Palmaria, ad quam cum ducentis viris & ſeptuaginta fœminis deportata fuerat, qui varijs interfectionibus martyrium celebrarunt. Illud præterea notandum eſt in lege Teleſphori cuius authoritate fiunt nocturnæ iſtæ ſynaxes, ſic vulgo rem eam accipi ſolere, vt illi legi non tam tribuant nocturnam celebrationem (quam nemo nunc miratur) quàm illud potius quòd ab eodem vel Epiſcopo, vel Presbytero vno die naturali ter fiat Miſſa. Verum qui legunt canonem Theleſphori qui eſt in decreto Gratiani & tomo primo Concil. ij facilé animaduertunt, hoc ſolùm voluiſſe Theleſphorum, vt ante tertiam liceret hodie ob hymnum Angelorum étiam de nocte celebrare, quia non fere hoc licebat. Tam verò non pertinet lex Theleſphori ad trinas Miſſas, vt Galenus VVeſtcapellius è contrario putet lege Theleſphori ſtatutum, vt non plures fiant tribus, & hoc probat authoritate Damaſi. Ea quoque ratione quod antiquiſſimis De ſacrificio Miſſæ. c. 24.

temporibus idem Epiſcopus vno die ſæpiſſime celebraret. Sic Leonem magnum laudatum quod ſepties vel octies vno die ipſemet ſit ſacrificij munere defunctus. Sanctum Vdalricum ita ſobrium a prandio vt ter adhuc à prandio operari miſſalibus ſacrificiis deprehenderetur. Adfert quoque canonem quintũ Concilij Salegunſtadienſis. Item decretum eſt vt vnuſquiſque presbyter in die non amplius quam tres Miſſas celebrare præſumat. Non igitur ad hoc valet lex Theleſphori, vt idem ter celebret, ſed illud ex vetere more hoc ſolo die in vſu remanſit, & forſan exemplo Apoſtolici, qui illud per ſe ipſe ter iſto quo diximus modo faciebat.

EXPLICATIO HVIVS SECVNDÆ MISSÆ.

ISTA *Miſſa verſatur, vt oſtendimus, circa duo nempe nouam lucem, & viſitationem paſtorum. De vtroque videndum eſt breuiter. Eſt quædam lux quæ nihil eſt aliud quam creata qualitas variorum corporum, vt ſolis, vt ſiderũ, vt ignis, & diuerſarũ aliarũ rerum. In hoc genere excellit lux Solis infinitis partibus lucẽ omniũ cæterorum corporũ. Eſt præterea lux quæ per ſimilitudinem huius creatæ lucis, dicitur lux; quæ vox vt plurimum tribuitur rebus ſpiritualibus & diuinis. Cùm enim luce creata atque illa potiſſimum luce Solis, nihil ſit, vel ad aſpectum iucundius, vel ad animos exhilarãdos lætius, vel ad vſum commodius, vel ad effectum potentius & fœcundius, vel ad mundi decorem & ornamentum pulchrius, vel ad percipiendam rerum omniũ præſertim autem cœleſtium*

cognitionem aptius; rectiſſime & nomen & ſimilitudo lucis ad res diuinas explicandas vſurpatur. Scribit Pererius Dionyſium in libris de diuinis nominibus & de cœleſti Hierarchia recenſere quatuor & triginta proprietates lucis & ignis, quæ Deo diuiniſq; rebus mirifice congruant. Et quidem lux creata eatenus pertinet ad huius diei ſolemnitatem, quòd Chriſtus Dominus naſci voluerit eo anni tempore quo incipiunt dies creſcere; qua occaſione ſcribit Prudentius. Pererius in Geneſ. li.1.v 3.

Quid eſt, quod arctum circulum
Sol iam recurrens deſerit?
Chriſtus ne terris naſcitur
Qui lucis auget tramitem.

Verum noua lux quæ nobis in hac Miſſa proponitur, eſt Chriſtus Dominus qui ab æterno fuit lux, & hodierna die ſingulari atque admirabili nouaq; ratione oritur noua lux mundi, eadem ſignificatione qua poſt de ſe dixit Dominus: Ego ſum lux mundi. Et ſicut Ioan. 8. *dixit Propheta Iſaias: Dedi te in lucem gentium, vt ſis* Iſai. 49. *ſalus mea vſque ad extremum terræ. Et Zacharias:* Luc. 1. *Viſitauit nos oriens ex alto, illuminare his qui in tenebris & in vmbra mortis ſedent. Et Simeon ſenex:* Luc. 2. *Lumen ad reuelationem Gentium. Si cui viatori aberranti ab itinere contingeret vt inter ſyluas & rupes inter grauiſſima pericula præcipitiorum, paludũ, latronum, & ferarũ obſcuriſſima eum nox inuolueret, omnino nihil huic viatori melius poſſet accidere, nihil in iſtis ſummis ſuis anguſtiis æque ſeriis votis optabit viator atque lucem. Simili ratione aberrantibus nobis a via quæ eſt Deus, & inter tot mortis atque inferni pericula per obſcuriſſimas tenebras exiſtentibus, iam imminẽte luce acclamat nobis Eccleſia in hoc officio: Lux fulgebit hodie ſuper nos, & qualis ſit ea lux oſtendit ex Iſaia, quia natus eſt, inquit,*

nobis Dominus & vocabitur admirabilis, Deus, princeps pacis, pater futuri ſæculi, cuius regni non erit finis. Pericula in quibus verſamini ſunt grauiſſima ô filij, magnus morbus magnam medicinam, magnæ miſeriæ magnam miſericordiam, magno debitori diuitem qui liberet, inueniri eſt neceſſe. Si intelligitis vos, ô filij hominum, certè pericula veſtra intelligitis; & ecce qui vos ex iis liberet Dominus eſt; qui exercebit dominatum ſuum mirabiliter. Mirabile enim conſilium eius eripiendi vos à Dæmone, ipſe eſt Deus, ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula, princeps pacis, pacis Dei cum hominibus, ſicut cecinit ſuperiore Miſſa militia cœleſtis exercitus: Pax hominibus bonæ voluntatis Dei erga illos, pater futuri ſæculi, qui ſicut pater terrenus relinquit filiis hæreditatem terrenam ſic ſe ſequentibus dabit vitam æternam, vitam futuri ſæculi, vitam regni ſui, cuius non erit finis, neque in hoc ſæculo quamdiu eſt duraturum, neque in illo ſæculo ſæculorum, vbi etiam ab æterno regnat. Iam natus eſt iſte liberator, ſed per viſitationem quam facturi eſtis cum paſtoribus fulgebit lux iſta ſuper vos. Et quia locuta erat Eccleſia in Introitu de regno iſtius liberatoris proſequitur ex Pſal. 92. & dicit: Dominus regnauit, & induit ſe duabus veſtibus decore & fortitudine, induit ſe & præcinxit ſe carne noſtra, & in iſta carne habet decorem iis qui ſecuturi ſunt eum, habet fortitudinem contra eos qui non ſunt eum recepturi. Quibus
Aug. b. enim placet bonum ſalui fiunt, qui detrahunt bono, peribunt. Præcinxit ſe fortitudine, id eſt humilitate, quia in ea tota eſt fortitudo, humiles tanquam petra ſunt, petra deorſum videtur, ſed ſolida eſt, ſuperbi quid? quaſi fumus, etſi alti ſunt euaneſcunt, & quod præcinctio Domini ſit humilitas Domini, conſtat ex

lotione

lotione pedum diſcipulorum ſuorum. Repetit quoque Eccleſia eadem verba ad Graduale, & in Offertorio ex eodem Pſalmo proſequitur, & dicit: Deus firmauit orbem terræ qui non commouebitur, parata ſedes tua Deus ex tunc, a ſæculo tu es. Dicit itaque futurum, vt ſit orbis terrarum qui commoueatur, orbis quoque terrarum qui firmatus eſt ab iſto nato Domino non commoueatur. Quod idem eſt cum eo quod diximus de decore & fortitudine, boni grana ſunt quæ manent, mali palea quæ auolant. Parata ſedes tua Deus ex tunc, ex tempore iſtius Natiuitatis tuæ, quin etiam à ſæculo tu es, vt videatur Deus in carne, & purgetur cor vnde videatur in diuinitate; parata ſedes eius ex tunc, quando natus eſt Deus, ille Deus qui eſt ab æterno. Atque hæc de luce, de decore Natiuitatis Domini. Sequitur viſitatio paſtorum, cuius hiſtoria continetur in Euangelio. Vigilantes paſtores, vt ſuperiore Miſſa intelleximus, circumfulſit claritas & lux magna, & prædicatur paſtoribus gaudium magnum. Magna enim eſt proportio lucis & gaudij, tanta quanta eſt è contra triſtitiæ & tenebrarum. Et quidem narratio huius viſitationis eſt expedita, relicta cura ouium tranſeunt in Bethleem, vt viderent hunc ſibi nunciatum puerum. Inuenerunt itaque ibi, vt dictum erat, infantem poſitum in præſepio, atque vna Mariam & Ioſeph; atque illis cæteriſq; omnia ea exponunt quæ de hoc puero ab Angelis intellexerant, & omnes qui audierunt mirati ſunt de his quæ dicta ſunt a paſtoribus. Erat enim res ſumme admiranda, & quæ magnam faceret fidem de expectatione huius pueri. Primum naſci puerum ex matre peregrina in ſtabulo de nocte, & eodem tempore hoc reſcire longius inde diſtantes paſtores, & reſcire hoc illos tali modo,

 tot, tam

tot, tam multos, & de eo puero audiſſe eos tam multa & magna quæ aptiſſimé conuenirent iis omnibus quæ de eodem audierant iam ante Maria & Ioſeph; Deinde hoc profiteri homines ſimplices in quorum ſimplicitatem nulla cadebat vanitatis aut fuci ſuſpicio, & qui ſi fingere rem aliquam potuiſſent, non hoc vtique in peregre habitãtium prolem tam pauperem, tam in ſpeciem abiectam, nulló propoſito commodo, conſpirare potuiſſent. Poſtremo redire eos glorificantes & laudantes Deum, graue quoque erat eius rei teſtimonium. Quamobrem prudẽtiſſima Dei mater Maria conſeruabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo. Subiicit Ianſenius in explicatione huius hiſtoriæ: Porro in his quæ ſcripta ſunt de paſtoribus & Maria exemplum nobis præſcriptum eſt, quod imitemur vt ſcilicet & nos edocti natum eſſe nobis Saluatorem, cùm nondum tranſire poſſimus in Hieruſalem, vbi regnantem Dauidem noſtrum videamus, tranſeamus ſaltem, relictis huius mundi vanitatibus, in Bethleem, hoc eſt Eccleſiam, domum panis animæ noſtræ, tranſeamus autem feſtinantes, inuenturi ibi Chriſti pro nobis paupertatem & infirmitatem ſuſceptam, ſed ornatam caſtitate, integritateq́; & iuſtitia ſumma, inuenturi etiam Chriſtum nobis ibi propoſitum in cibum animarum noſtrarum, & viaticum peregrinationis noſtræ. Quæ cùm certius didicerimus, & aliis ea diuulgemus, & Deum laudibus efferamus, & cum Maria, quaſi animalia mũda, & ruminantia, ſemper ea in cordibus noſtris conſeruemus, conferentes per contemplationis deuotionẽ ad inuicem omnia ea quæ noſtræ ſalutis cauſa peracta ſunt, ſtupendo Dei conſilio. Et ad iſtud exẽplum imitationis pertinent verſiculi graduales, qui ſunt veluti glorificationes paſtorum adorantium & admirantium

rantium

rantium inuentum puerum: Benedictus qui venit in nomine Domini, Deus Dominus & illuxit nobis. A Dominó factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris. Alleluya, alleluya. Et in cõmunione: Exulta filia Sion, lauda filia Hieruſalem, ecce Rex tuus venit ſanctus & Saluator mundi. Collecta quoque coniungi exoptat myſterium fidei quod prædicauerunt paſtores cum illorum glorificatione & laudatione, vt quod per fidem fulget in mente, reſplendeat in opere, & hoc nunc cum noua Incarnati verbi luce perfundimur, cum ad Natiuitatem iſtius nouæ lucis ſummo gaudio exultamus. Epiſtola quoque B. Pauli explicat effectum iſtius nouæ lucis, & apparitionis, benignitatis & humanitatis Saluatoris noſtri, vt per lauacrum regenerationis ſimus heredes & poſſeſſores vitæ æternæ. Natiuitas enim qua temporaliter natus eſt Dominus non diſſimilis eſt Natiuitati qua ſpiritualiter naſcitur Chriſtianus. Sicut enim Chriſti mater virgo concepit, virgo peperit, virgo permanſit, ſic mater Eccleſia, Chriſti ſponſa, lauacro aquæ in verbo Chriſtianos populos quotidie generat, vt virgo permaneat. In illa carnis integritas, in hac commendatur fidei puritas. Pertinet quoque eodem, Secreta. Compoſitis enim in altari oblatis, pulcherrima oratione precatur, vt ſuper munera ſeu oblata fiat quod ſit aptum & congruum Natiuitatis hodiernæ myſteriis; vt ſicut ibi homo genitus, idem per Angelos & paſtores refulſit Deus, ſic hæc terrena ſubſtantia panis & vini mutata cõferat quod diuinũ eſt. Et Poſt-Cõmunio aliis verbis explicat effectum huius Natiuitatis, nempe quod hæc ſingularis Natiuitas humanã repulit vetuſtatem.

MISSA SECVNDA IN AVRORA.

INTROITVS.

Iſai. 9. LVx fulgebit hodie ſuper nos:quia natus eſt nobis Dominus: & vocabitur admirabilis, Deus, princeps pacis, pater futuri ſæculi, cuius regni non erit finis.

Pſal. 92. *Pſal.* Dominus regnauit decorem indutus eſt: indutus eſt Dominus fortitudinem & præcinxit ſe.

Gloria Patri, &c.

Oratio.

DA nobis, quæſumus, Omnipotens Deus, vt qui noua incarnati verbi luce perfundimur: hoc in noſtro reſplendeat opere, quod per fidem fulget in mente. Per eundem Dominum, &c.

LArgire quæſumus Domine famulis tuis fidei ſpei & charitatis augmentum; vt qui Natiuitate filij tui Domini noſtri gloriantur, & aduerſa mundi te gubernante non ſentiant, & quæ temporaliter celebrare deſiderant, ſine fine percipiant.

Pro ſancta Anaſtaſia,
Commemoratio.

DA quæſumus Omnipotens Deus, vt qui beatæ Anaſtaſiæ martyris tuæ ſolemnia colimus, eius apud te patrocinia ſentiamus. Per Dominum, &c.

Lectio Epiſt. B. Pauli Apoſt. ad Titum.

CAriſſime: Apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris noſtri Dei: non ex operibus iuſtitiæ quæ fecimus nos: ſed ſecundum ſuã miſericordiam ſaluos nos fecit per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus ſancti, quem effudit in nos abundè per Ieſum Chriſtũ Saluatorem noſtrum: vt iuſtificati gratia ipſius; hæredes ſimus ſecundum ſpem vitę æternæ, in Chriſto Ieſu Domino noſtro. *Cap. 3.*

Graduale. Benedictus qui venit in nomine Domini: Deus Dominus & illuxit nobis. *Pſa. 117.*

Verſ. A Domino factum eſt iſtud: & eſt mirabile in oculis noſtris. *Alleluya, Alleluya.*

Verſ. Dominus regnauit, decorem induit: induit Dominus fortitudinem, & præcinxit ſe virtute. *Alleluya.* *Pſal. 92.*

Sequentia ſancti Euangelij ſecundum Lucam.

IN illo tempore: Paſtores loquebantur ad inuicem. Tranſeamus vſque Bethleem: & videamus hoc verbum, quod factum eſt, quod fecit Dominus, & oſtendit nobis. Et venerũt feſtinantes: & inuenerunt Mariam, & Ioſeph, & infantem poſitum in præſepio. Videntes autem, cognouerũt de verbo quod dictum erat illis de puero hoc. Et omnes, qui audierũt, mirati ſunt, & de his, quæ dicta erant à paſtoribus ad ipſos. Maria autem conſeruabat omnia verba hæc conferens in corde ſuo. Et reuerſi ſunt paſtores, glorificantes, & laudantes Deum in omnibus quę audierant, & viderant, ſicut dictum eſt ad illos. *Cap. 2.*

Oratio ſancti Hilarij ad Symbolum.

SAncta Trinitas cõſerua hanc oro fidei meæ incontaminatam religionem, & vſque ad exceſſum Spiritus mei dona mihi hanc conſcientiæ meæ vocem, vt quod in regenerationis meæ Symbolo, baptizatus in Patre, & Filio, & Spiritu ſancto profeſſus ſum, ſemper obtineã. Patrem ſcilicet te noſtrum, Filium vna tecum adorem, & Spiritum ſanctum, qui ex te per vnigenitum tuum eſt, promerear, qui mihi idoneus ad fidem teſtis eſt, dicens: Pater omnia mea tua ſunt, & tua mea, Deus meus Ieſus Chriſtus manens in te, & ex te, & apud te ſemper Deus, qui eſt benedictus in ſæcula ſeculorum. *Amen.*

Offertorium. Deus firmauit orbem terræ, qui non commouebitur: parata ſedes tua, Deus ex tunc, a ſæculo tu es.

Secreta.

MVnera noſtra quæſumus Domine, Natiuitatis hodiernæ myſterijs apta proueniant, & pacem nobis ſemper infundãt: vt ſicut homo genitus idem refulſit Deus, ſic nobis hęc terrena ſubſtantia conferat quod diuinum eſt. Per eundem.

Pro ſancta Anaſtaſia, Secreta.

ACcipe quæſumus Domine, munera dignanter oblata: & beatæ Anaſtaſiæ ſuffragantibus meritis, ad noſtræ ſalutis auxilium prouenire concede. Per Dominum, &c.

Præfatio.

AEterne Deus, Et te in omnibus prædicare myſterijs hodie quia noſtri Saluatoris lux vera proceſſit, quæ clauſam nobis omnibus vitam reddidit, vt non ſolùm præſentem ſuo

ſplendore

ſplendore dirigeret,ſed ad ipſam nos maieſtatis immenſæ gloriam perduceret intuendam. Per Chriſtum,&c.

Communio. Exulta filia Sion: lauda filia Hieruſalē: ecce Rex tuus venit ſanctus & Saluator mundi.

Poſt-Communio. Huius nos Domine,Sacramenti ſemper nouitas natalis inſtauret: cuius Natiuitas ſingularis humanam repulit vetuſtatem. Per eundem.

Pro ſancta Anaſtaſia,
Poſt-Communio.

SAtiaſti Domine familiam tuam muneribus ſacris:eius quæſumus, interuentione nos refoue, cuius ſolemnia celebramus. Per Dominum,&c.

Benedictio.

OMnipotens Deus,qui omne genus humanum tenebris infidelitatis obcæcatum,viſitatione veræ lucis hodie illuſtrauit, ipſe nos intrinſecus & extainſecus gratiæ ſuæ benedictione illuminet. *Amen.*

Vt pannoſis tenebrarum operibus abiectis, lucidis iuſtitiæ veſtimentis adornati, decenter incedamus,patrum videlicet exemplis calciati, caſtitate renes accincti, Chriſtum induti,ſcuto fidei muniti, gladio ſancti Spiritus armati, galea ſpei decorati, charitatis pallio cooperti. *Amen.*

Quatenus hoc amictu per hoſtium cuneos illæſi tranſeuntes & immunes, ad Regem noſtrum, quem in præſepio paruulum inuenere paſtores, in regnum cœlorum perueniamus ouantes, *Amen.*

Quod

Quod ipſe prę́ſtare, &c.

Benedictio Dei Patris,& Filij,& Spiritus ſancti,& pax Domini ſit ſemper nobiſcum.

MISSA TERTIA IN DIE NATIVITATIS DOMINI.

Rup. de diuin. off. l.3.c.16.

QVAMVIS *Dominus credatur natus die Dominico vt aſſerunt canones, & probat argumentis Rupertus, Eccleſia nihilominus, nulla habita ratione Dominicæ, quocumque die incidat octauus Calend. Janu. eodem celebrat Natiuitatem Domini. Ratio cur obſeruetur Dominica in Paſchate & Pentecoſte, non etiam in Natiuitate hanc ex Auguſtino adferunt Interpp. Quod ſolemnitas Paſchatis & Pẽtecoſtes celebretur in Sacramento: & quod ipſa ibi dierum certa obſeruatio ſit ſignificatio multorum ſacrorum myſteriorum: In Natiuitate verò nihil aliud ſpectet Eccleſia quam vt reuocet ad memoriam quod natus ſit Dominus, atque ea ratione nihil hic aliud requiri quàm reuolutũ diem anni, quo ipſa res facta eſt, feſta deuotione ſignari. Præterea iſta Miſſa præcipua eſt iſtarũ triũ Miſſarũ. ſit enim ſolẽni & ordinario tẽpore Miſſarũ nẽpe de die, hora tertia, id eſt medio tẽpore inter ortum Solis & meridiem, maiore hominũ conuentu. Ipſius quoque officij verba ſententiaq́ꝫ maioris ſunt quã cæterarũ Miſſarum maieſtatis, non quod in illis res vlla ad dignitatem poſſit deſiderari, ſed quòd illæ hiſtoriã rei geſtæ, iſtæ maieſtatẽ nati pueri magis explicent. Cõſequens enim erat, vt qui media nocte recẽs natum in præſepio cogitaueramus, inde primo mane cũ paſtoribus viſitaueramus, vt eum nũc clara luce clariſſimis aquilarũ oculis per Ioannẽ & Paulũ conſpicare-*

*ſpicaremur; per Ioannē a prophetis per aquilam deſi-
gnatū, per Paulū raptum in tertiū cœlum, & ibi diſ-* 1. Tim. 3.
*centē quæ non eſt fas homini loqui. In iſto enim officio
verbis cœleſtibus explicatur magnū Sacramentū pie-
tatis, quod manifeſtatū eſt in carne, iuſtificatū eſt in
ſpiritu, apparuit Angelis, prædicatū eſt Gētibus, cre-
ditum eſt mundo, aſſumptū eſt in gloria. Magnū Sa-
cramētum pietatis Chriſtus Dominus, manifeſtatus
in carne. Nouiſſime, inquit Paulus diebus iſtis locutus
eſt nobis in filio. Et Ioānes in Euāgelio: Verbum caro
factū eſt, & habitauit in nobis, iuſtificatus eſt in ſpiri-
tu, id eſt virtute & operibus claruit quis eſſet tectus
illa carne. Vidimus, inquit, Ioannes gloriam eius, quaſi* Ambroſ.
*vnigeniti a Patre. plenū gratiæ & veritatis. Et alibi
idē Ioannes: Quē Pater ſanctificauit & miſit in mun-* Cap. 19.
*dum; Iuſtificatus eſt ante ſpiritu, id eſt per Spiritum
ſanctum, & plenitudinē gratiæ, & iuſtus inuentus eſt.
Apparuit Angelis, iſte enim eſt magni coſilij Angelus,
vt eſt in introitu & hoc magnū conſilium latuit An-
gelos ante myſterium incarnationis. Prædicatus eſt
eſt gentibus, & hoc dicit graduale: Viderūt omnes fi-
nes terræ ſalutare Dei noſtri, & cætera quæ ſequun-
tur, creditum eſt mundo. Quotquot receperunt eum
dedit eis poteſtatem filios Dei fieri. Aſſumptus eſt
poſtremo in gloria, ſedet ad dexteram maieſtatis in
Excelſis, vt eſt in Epiſtola, prout etiam de gloria
immortalitatis loquitur Poſt Communio. Totum
itaque iſtud officium penè ſolum pertinet ad myſte-
rium fidei, hiſtoria hic nulla proponitur, & de
vita noſtræ reformatione per pauca. Introitus ex-
ponit nobis per magnum præconem Iſaiam cauſam
hodiernæ ſolemnitatis: Puer, inquit, natus eſt nobis, &* Iſaia 9.
*filius datus eſt nobis, puer quia verus homo, quia
facile condonat facile placatur; filius, quia*

verus

verus Dei filius, ideo filius vt nos poſſet à dæmone liberare. Quid enim negabit pater quibus dedit filium ſuum, & iste puer, iſte filius datus eſt nobis ad noſtrū bonum, ad noſtram redemptionem. Principatus eius ſumus nos quibus dominabitur, nos ſumus ouis perdita, ab eo inuenta, & relata ſuper humeros eius, principatus eius eſt victoria eius de peccato, quod portabit ſuper humerum ſuum. Poſuit, inquit Iſaias, Cap. 53. *in eo Dominus omnes iniquitates omnium noſtrum. Et alibi Dauid: Supra dorſum meum fabricauerūt peccatores. Principatus eius crux eius, quam portauit ſuper humeros ſuos. Et vocabitur nomen eius magni conſilij Angelus, non Angelus ſubſtantia, ſed officio, ipſe enim hoc magnum conſilium redemptionis noſtræ per ſe ipſum patefecit. Verè magnum conſiliū, & in cuius magnitudinis cogitatione conſiſtit omnis prudentia Chriſtianorum, quæ eſt ſtultitia ſapientibus huius ſæculi, & fortior eſt omni eorum prudentia, & idcirco exultans Eccleſia: Cantate, inquit, Domino canticum nouum, quia mirabilia fecit in hoc nempe magno conſilio ſuo, magno propter amorem, magno propter ordinem, magno propter effectum, quem in collecta orat ſibi Eccleſia; vt quos ſub peccati iugo vetuſta ſeruitus tenet, eos vnigeniti noua per carnem Natiuitas liberet. Eſt quoddam iugum vetuſtæ ſeruitutis quo naſcimur ligati, & hoc iugum ſoluit eius Natiuitas, quia ipſe primus & ſolus naſcitur ſine hoc iugo, & ſic inuenitur ſolutum in homine, & ſoluitur in nobis cum renaſcimur per lauacrum regenerationis per virginem matrem quod eſt Eccleſia. Eſt præterea quoddam iugum ſeruitutis peccatū actuale, profectum ex vetuſtate ſeruitutis, a quo etiā nos liberat noua Natiuitas, quia in eius Natiuitate poſita ſunt exempla vitæ ſanctæ & reformatio malæ*

vitæ noſtra. Sequitur ſermo B. Pauli quo auſpicatus eſt Epiſtolam ad Hebræos, qui eſt veluti quoddam tonitru quo tam Hebræorum quam Gentilium ſubli-miores aures percellit; Tanta enim & tam ſublimia tribuit huic nouo nato, quanta vix vllo loco coniun-ctum vel plura vel maiora: Diſtinguit eius miſſio-nem a tot retro diuerſis Prophetarum miſſionibus, oſtendit quanta ſit maieſtas eius qui veſtitus carne nihil apparet niſi homo, cùm ſit filius Dei, & cætera quæ ſequuntur. De quo primogenito Dei cùm intro-ducitur in orbem terræ, id eſt cùm incarnatur & naſcitur, & ſic fit princeps orbis terrarum, ſic adit hæ-reditatem ſuam, hoc dicitur Angelis: & adorent eum omnes Angeli Dei. Qui homo exiſtens tanto melior eſt Angelis, quanto melior eſt filius quam ſeruus. Illi enim Spiritus ſunt Angeli in miniſterium miſſi pro-pter eos qui hæreditatem capiunt & ſalutis: iſte eſt filius coæqualis Patri, character ſubſtantiæ eius & cætera quæ ſunt in Epiſtola. Maxima eſt igitur eminentia gratiæ datæ per filium præ vmbris legali-bus quæ Angelicis miniſtrationibus ſunt exhibitæ. Et quidem in rebus ſæculi facilè intelligitur quantum creſcat legatio dignitate legati, & amplitudine man-datorum: quin ipſa mandata non niſi pro dignitate legatorum vel libera vel arcta eſſe conſueuerunt. Et hoc nos Belgæ qui per legatos iamdiu regimur facile intelligimus, qui Regi eo nos chariores arbitramur quo illi ſanguine is eſt coniunctior quem legat, quique etiam pactis hoc a principe noſtro ſæpe poſtulauimus, vt niſi ſanguine ſibi iunctos legatos cum ſummo im-perio in Belgium non tranſmitteret. Cum itaque non iam prophetæ, non Prophetis maiores Angeli, ſed ipſemet venit filius Dei, vnigenitus Dei, cui non pars aliqua orbis terræ, non eius ſola portio Iacob & ſors

Iſraël,

Iſraël, ſed vniuerſi aſſignati ſunt fines terræ, vt eſt in gradnali: Viderunt omnes fines terræ ſalutare Dei noſtri, & cætera quæ ſequuntur ob quæ cantamus Domino Alleluya; ſequitur neceſſariò, iſtius maximi legati, quo maior cogitari nullus poteſt, maximam quoque exiſtere, atque eam omni ratione ampliſſimã poteſtatem, quæ in Epiſtola & Euangelio diuerſis ſententiis ſic explicatur. In Epiſtola: Per ſeipſum (vt eſt in Græco) purgationem peccatorum faciens, ſedet ad dexteram maieſtatis in Excelſis Et in Euangelio: Quotquot receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri. Idcirco itaque venit vt obtemperantes eius imperio non ſolum liberemur à ſeruitute peccati, quæ res ſola per ſe longè maxima exiſtit; ſed præterea, vt accipiamus hæreditatem quam ipſe accepit, vt ſimus, ſicut ipſe per naturam, ſic nos per adoptionem filij Dei, & cohæredes eius hæreditatis quæ nulla hæredum multitudine poteſt exhauriri. Qua ratione hoc die, iuſtiſſima de cauſa ſic canimus: Dies ſanctificatus illuxit nobis, venite gentes, & adorate Dominũ, quia hodie deſcendit lux magna ſuper terram, alleluya. Euangelium verò tam ſublimi genere ſermonis, tanta ſententiarum grauitate, rem iſtam totam proponit, vt iis explicandis nulla ſcriptorum ſtudia, nulla cogitantium mens ſufficiat. Ibi oſtendit Ioannes hunc natum eſſe illum de quo ſcribit Moyſes in initio creationis; dixit Deus. Hanc enim dictionem Dei, hoc verbũ Dei, per quod facta ſunt omnia, dicit ab æterno eſſe Deum, & in tempore hoc ipſum verbum factum eſſe carnem. Ioannes vtitur voce Græca λόγος, quæ varia ſignificat, & Eccleſia eam vocem iam inde ab initio interpreta eſt, verbum, ſimilitudine deſumpta ab humano verbo, quod eſt duorum generum; vnum cum exit in articulatum ſonũ, & explicat ſenſum mentis;

alterum

alterum, cum ipſa ſecum tacitè mens loquitur. Quo vtroque ſenſu commodiſſimè ſecunda perſona diuinitatis dicitur verbum, priore cum per incarnationē & ſubſequentem vitam temporalem indutus carne, veluti nube, quod maieſtatē Dei ferre aliter homines non poſſent, docuit nos omnem voluntatem Patris, directionē pedum noſtrorū in viam pacis; poſteriore filius Dei dicitur verbū, primum, quod ſicuti verbum mentale, id eſt cogitatio mentis, qua ſibi ipſi mens loquitur, inſenſibiliter; atque ſine paſſione & corruptione a mēte procedit, eſtq; mentis, aut intelligentiæ, a qua procedit perfecta ſimilitudo & imago: ita filius Dei imperceptibilē, & ab omni paſſione liberam a patre trahit originem, expreſſiſſimā ipſius gerens imaginem & figuram. Deinde quemadmodum mens ſibi ipſi loquitur per verbum & cogitationē ſuam, atque in ea ſeipſam, & omnia quæ ſcit, videt & agnoſcit, ita & in filio ſibi ipſi pater loquitur, inq; eo tanquam ſpeculò limpidiſſimo & imagine veriſſima ſe omneſq; creaturas contemplatur. Præterea, quia vt dicit Theophylactus, ſicut mens nequit aliquando eſſe ſine verbo & cogitatione, & verbum eſſe non poteſt niſi a mente: ita & pater filio ſemper coæternus fuit, & filius patri. Iſtud itaque ab æterno verbum quod erat in principio, quod erat apud Deum, quod erat Deus, factum eſt caro, & habitauit in nobis, conuerſatus eſt inter nos, & vidimus, inquit Ioannes, gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti a patre. De iſta Chriſti gloria quæ apparuit in terris, & viſa eſt hominibus, ſcripſit eruditum & pium librum quidam noſtras Boudinius, qui grauiſſimis ac certiſſimis rationibus oſtendit tantam fuiſſe Chriſti gloriā, tantam in terris maieſtatem, vt maiore veneratione, admiratione, hominum poſtremo cultu nulli vel Reges

Ianſenius hic.

vel Imperatores culti vnquam extiterint, tanta quoque fuiſſe eius operum diuinam magnitudinem, doctrinæ authoritatem, vitæ integritatem, quanta ad commouendum totum orbem ſufficeret; cætera quoque omnia quæ non ad vilitatem, quæ in Chriſto nulla eſt inuenta, ſed ad eius pertinent humilitatem, ſummè fuiſſe hominibus admiranda. Qua ratione non eſt nouum quod dicit Ioannes, ſe conſpexiſſe eius gloriam, non vt cuiuſdam, aut Moiſis, aut Angeli, ſed qualem decebat vnigenitum Dei, qui erat plenus gratia & veritate. Vnde etiam Eccleſia in Miſſa fidelium offerens & vniens ſe Deo, intuens in hanc eius gloriam. Tui, inquit, ſunt cæli & tua eſt terra, & cætera quæ ſunt in offertorio. Et vt poſſimus fieri filij Dei, & ex Deo nati, ſimus participes immortalitatis, quod eſt fieri filium Dei, hoc orat Eccleſia in Poſt Communione: Vt ſicut nobis eſt auctor diuinæ generationis, ſic ipſe ſit immortalitatis largitor. Eſt autem author diuinæ generationis cum renaſcimur ex aqua & Spiritu ſancto; quæ conditio renaſcendi optimè conuenit huic Natiuitati Chriſti, qui natus eſt infans ſine dolo, natus eſt de Virgine natus eſt pauper & humilis, prout requiritur in regeneratione, quam vt ſemel acceptam incorruptam teneamus, & maculatam per labores & lachrymas pœnitentiæ a maculis abluamus, ille nobis largiatur que hodie veneramur in cunis, adoramus cum paſtoribus, & Deum verbum prædicamus in cœlo. Amen.

MISSA

MISSA DE DIE.

INTROITVS.

PVER natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis: cuius imperium ſuper humerum eius: & vocabitur nomen eius magni conſilij Angelus. *Iſaia 9.*

Pſal. Cantate Domino canticum nouum, quia mirabilia fecit. *Pſal. 97.*

Gloria Patri, &c.

Oratio.

COncede quæſumus Omnipotens Deus, vt nos vnigeniti tui noua per carnem Natiuitas liberet, quos ſub peccati iugo vetuſta ſeruitus tenet. Per eundem Dominum, &c.

DEus qui per beatæ Mariæ virginis partum ſine humana conſcientia procreatum, in filij tui membra venientes paternis feciſti præiudicijs non teneri: præſta quæſumus vt huius creaturæ nouitate ſuſcepta vetuſtatis antiquæ contagijs exuamur. Per eundem Dominum, &c.

Lectio Epiſt. B. Pauli Apoſt. ad Hebræos.

FRATRES: Multifariam multiſque modis olim Deus loquens patribus in Prophetis: nouiſſimè diebus iſtis locutus eſt nobis in filio: quem conſtituit hæredem vniuerſorum: per quem fecit & ſæcula. Qui cum ſit ſplendor gloriæ & figura ſubſtantiæ eius, portanſque omnia verbo virtutis ſuæ: purgationem peccatorum faciens, ſedet ad dexteram maieſtatis in Excel-

ſis: tanto melior Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditauit. Cui enim dixit aliquando Angelorum: Filius meus es tu, ego hodiè genui te. Et rurſum: Ego ero illi in Patrem, & ipſe erit mihi in Filium? Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes Angeli eius. Et ad Angelos quidem dicit: Qui facit Angelos ſuos ſpiritus: & miniſtros ſuos flammam ignis. Ad filium autem Thronus tuus Deus in ſæculum ſæculi: virga æquitatis, virga regni tui. Dilexiſti iuſtitiam & odiſti iniquitatem: propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo exultationis, præ participibus tuis. Et tu in principio Domine terram fundaſti, & opera manuum tuarum ſunt cœli. Ipſi peribunt, tu autem permanebis, & omnes vt veſtimentum veteraſcent, & velut amictum mutabis eos, & mutabuntur. Tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient.

Graduale. Viderunt omnes fines terræ ſalutare Dei noſtri: iubilate Deo omnis terra.

Verſ. Notum fecit Dominus ſalutare ſuum: ante conſpectum Gentium reuelauit iuſtitiam ſuam. *Alleluya, Alleluya*.

Verſ. Dies ſanctificatus illuxit nobis: venite Gentes & adorate Dominum, quia hodiè deſcendit lux magna ſuper terram, *Alleluya.*

Cap. 1. *Initium ſancti Euangelij ſecundum Ioannem.*

IN principio erat verbum: & verbum erat apud Deum: & Deus erat verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipſum facta ſunt: & ſine ipſo factum eſt nihil. Quod factum

ctum eſt,in ipſo vita erat:& vita erat lux hominum:& lux in tenebris lucet: & tenebræ eam non comprehenderunt. Fuit homo miſſus à Deo cui nomen erat Ioannes. Hic venit in teſtimonium vt teſtimonium perhiberet de lumine vt omnes crederent per illum. Non erat ille lux ſed vt teſtimonium perhiberet de lumine. Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. In mundo erat:& mundus per ipſum factus eſt:& mundus eum non cognouit. In propria venit,& ſui eum non receperunt Quotquot autem receperunt eum,dedit eis poteſtatem filios Dei fieri:his qui credunt in nomine eius. Qui non ex ſanguinibus,neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri:ſed ex Deo nati ſunt. Et verbum caro factum eſt:& habitauit in nobis (& vidimus gloriam eius,gloriam quaſi vnigeniti à patre) plenum gratiæ & veritatis.

Profeſſio Fidei.

Ex ordine Romano.

CRedo ſanctam Trinitatem Patrem & filium & ſpiritum ſanctum, vnum Deum omnipotentem, totamque in Trinitate deitatem coeſſentialem & conſubſtantialem, coæternam & coomnipotentem vnius voluntatis, poteſtatis, & maieſtatis, creatorem omnium creaturarũ, à quo omnia,per quem omnia, in quo omnia,quæ ſunt in cœlo & in terra, viſibilia & inuiſibilia & ſpiritalia. Credo ſingulam quamque in ſancta Trinitate perſonam, vnum verum Deum, plenum & perfectum. Credo ipſum filiũ Dei æternaliter natum de patre,cõſubſtantialẽ,coõnipotentẽ & equalẽ per omnia patri in diuinitate,tẽporaliter natũ de Spiritu S.

ex Maria ſemper Virgine, cum anima rationali duas habérem Natiuitates, vnam ex Patre æternam, alteram ex Matre temporalem. Deum verum & hominem verum, proprium in vtraque natura atque perfectum, non adoptiuum, nec phantaſmaticum, vnicum & vnum filium Dei, in duabus & ex duabus naturis, ſed in vnius ſingularitate perſonæ, impaſſibilé & immortalem diuinitate, ſed in humanitate pro nobis & pro ſalute noſtra paſſum vera carnis paſſione, & ſepultum, ac reſurgentem à mortuis tertia die vera carnis reſurrectione, die quadrageſimo poſt reſurrectionem cum carne qua reſurrexit & anima aſcendiſſe in cœlum, & ſedere ad dexterá Patris. Inde venturũ iudicare viuos & mortuos, & redditurum vnicuique ſecundum opera ſua, ſiue bona fuerint ſiue mala. Credo etiam Spiritum ſanctum plenum & perſectum, verumque Deum à Patre & Filio procedenté, coæqualem & coeſſentialem, coomnipotentem & coæternum per omnia Patri & Filio. Credo hanc ſanctam Trinitatem non tres Deos, ſed vnũ Deum omnipotentem, æternum, inuiſibilem & incõmutabilem. Credo Sanctam, Catholicam & Apoſtolicam vnam eſſe veram Eccleſiam, in qua vnum datur baptiſma, & vera omnium remiſſio peccatorum. Anathematizo etiam omnem hæreſim extollentem ſe aduerſus hanc ſanctam Eccleſiam Catholicam. Credo etiam veram reſurrectionem eiuſdem carnis, quam nunc geſto, & vitam æternam. Credo etiam noui & veteris teſtamenti, legis & Prophetarum & Apoſtolorum vnum eſſe authorem Deum ac Dominum Omnipotentem. Hæc nobis fides augeatur à

Domino ad veram & æternam beatitudinem. Hanc ſollicita mente & ſtudio vigilanti conſeruemus, & nobis cōmiſſis nota facere curemus, vt vnanimes vno ore collaudemus Deum de ſuis erga nos beneficijs, cui exhibendus eſt honor & gloria. Per omnia ſæcula ſæculorum. *Amen*.

Offertorium. Tui ſunt cœli tua eſt terra: orbem terrarum & plenitudinem eius tu fundaſti: iuſtitia & iudicium præparatio ſedis tuæ.

Secreta.

OBlata Domine munera noua vnigeniti tui Natiuitate ſanctifica: noſque a peccatorum noſtrorum maculis emunda. Per eundem Dominum, &c.

Præfatio.

AEterne Deus. Quia per incarnati Verbi myſterium noua mentis noſtrę oculis lux tuę claritatis infulſit, vt dum viſibiliter Deū cognoſcimus, per hunc in inuiſibilium amorem rapiamur. Et ideo, &c.

Communio. Viderunt omnes fines terræ ſalutare Dei noſtri.

Poſt-Communio. Pręſta quæſumus Omnipotens Deus: vt natus hodie Saluator mundi, ſicut diuinæ nobis generationis eſt auctor, ita & immortalitatis ſit ipſe largitor. Qui tecum viuit, &c.

ADeſto Domine ſupplicationibus noſtris, vs populus tuus te factore conditus, teque reparatus authore, te etiam iugiter operante ſaluetur. Per Dominum, &c.

Ad benedictionem.

BEnedicat nos omnipotens Deus, noſtramque ad ſuperna excitet intentionem qui hanc ſanctiſſimam diem Natiuitate filij ſui fecit eſſe ſolemnem. *Amen.*

Et qui eum qui panis eſt Angelorum in præſepi Eccleſiæ cibum fecit eſſe fidelium animalium, ipſe nos, & in præſenti ſæculo deguſtare faciat ęternorum dulcedinem gaudiorum, & in futuro perducat ad ſocietatem ęternorum pręmiorum. *Amen.*

Quique eius Infantiā vilibus voluit inuolui pannis; ipſe nos cœleſtium veſtimentorum induat ornamentis. *Amen.*

Quod ipſe præſtare dignetur, &c.

DOMINICA INFRA OCTAVAM NAT. DOMINI.

PROXIME *poſt diem Natiuitatis Domini celebrat Eccleſia feſtum ſancti Stephani protomartyris, Miſſa quoque de ſancto Stephano in Miſſali Romano collocatur in proprio de tempore ſicut & cætera ſolemnitates ſanctorum occurrentes in octaua Nat. Domini: Nos tamen hac in re ſecuti ſumus exemplum Ruperti & Durandi, & noſtrum ipſi iudicium, vt hæc feſta iungeremus reliquis feſtis ſanctorum, & quam ſumus ingreſſi eam continuo ductu ſequeremur materiam Nat. Domini. Explicanda itaque nobis eſt Miſſa Dominica infra octauā Nat. Domini, quæ fit die Dominico incidente infra octauas, niſi contingat eam incidere in aliquem dierū Nat. Domini, S. Stephani,*

phani, Ioãnis vel Innocentiũ. Iis enim diebus nõ ſit de Dominica; ſed die proximo poſt feſtum S. Thomæ. Si verò feſtũ S. Thomæ venerit in Dominica ſit de Dominica, & feſtũ S. Thomæ ſit feria ſecunda. Micrologus tractat de ordine iſtius Dominicæ quando debeant celebrari, & quod idem officium debeãt repeti ſi contingat duas eſſe Dominicas inter natale Domini & epiphaniã, vbi etiam oſtendit officium Eccleſiæ debere eſſe conformẽ ſolemnitati populi, ne aliud clerus aliud populus in Eccleſiaſticis celebritatibus obſeruet. Oſtendit quoque eodem loco Microl. hoc eſſe priuilegium Dominicarũ, vt earũ obſeruatio ad inuicẽ continuetur, puta vt omnes Dominicæ a reſurrectione vſque ad aſcenſionem ſint de reſurrectione: Inde rurſus vſq; ad pentecoſtẽ de aſcenſione. Et ſic hoc loco à Nat. vſq; ad Epiphaniã debere eas eſſe de Nat. Dom. Atque hæc cæteraq; nõnulla eo loco Microl. Verũ quoniã in huiuſmodi obſeruationibus vſus plurimũ valet, eum nos ſequi eſt neceſſe, ne dum nimium ipſi ſapimus, multos nullo cum fructu faciamus inſanire. Cap. 37. & 38.

DE EXPLICATIONE OFFICII.

CAPVT II.

TOTA iſta Dominica pertinet ad Nat. Domini, quã explicabimus per hiſtoriam, myſteriũ, & imitationem. Ad hiſtoriam pertinet Introitus & Euangeliũ. Idcirco Introitus quia iis verbis ſecundum literã intelligitur natius Dom. media nocte. Euãgeliũ verò cõtinet partẽ aliquam eorũ quæ acciderũt Hieroſolymis in tẽplo, dũ impletis diebus purgationis ſecundũ legẽ Moyſis, tulerunt

tulerunt Dominum infantem in Hieruſalem, vt ſiſterent eum Domino. Dicit enim Lucas miratos eſſe Patrem & Matrem Domini de facto & ſermone Simeonis iuſti, & continuo ſermone ſubdit reliqua quæ præter hymnum cantatum Domino ipſi ſeorſim Matri dicta ſunt a Simeone: Ecce poſitus eſt hic in ruinã, &c. Narrat quoque Euangelium quomodo eodem tempore ſuperueniens Anna Propheti ſſa confitebatur Domino, & loquebatur de illo omnibus qui expectabant remiſſionem Iſraël. Maria & Ioſeph multo etiam grauiora teſtimonia audierant de puero, ab ipſo Deo, Spiritu ſancto, ab Angelo, a paſtoribus, a Magis; Iſta tamen mirantur non vt ignorantes, ſed mirabantur ex ampliori notitia, & attentiore conſideratione eorum omnium quæ dicebantur. Opera enim & beneficia Dei quanto amplius cognoſcuntur, tanto admirabilius mentem ſuſpendunt; tãto autem amplius cognoſcuntur, quanto attentius conſiderantur, & per meditationem frequentem expenduntur. Vtraque autem generat admirationem, admiratio verò tum ad humilitatem circa ſapientiam Dei, tum ad perpetuam gratiarum actionem circa bonitatem Dei mentem excitat: Quin maxima erat cauſa cur Maria horum duorum teſtimonia, tam inopina, tanti momenti cæteris coniungeret quæ corde ſeruabat. Vix enim inter viros maius quid poterat nominari Simeone Iuſto, qui erat in Hieruſalem, nempe celebris ſancta ſenectute, iuſtitia, timore Dei, in quo erat Spiritus ſanctus, qui expectabat conſolationem Iſraël de quo conſtabat quod reſponſum acceperat a Spiritu ſancto de videndo Chriſtum Domini. Nihil quoque præclarius Anna Propheti ſſa, poſt pauciſſimorum annorum coniungium, tot annis tam religioſa vidua & ipſa Propheti ſſa: Ad myſterium fidei

pertinent

pertinent Introitus & cætera omnia quæ ſunt in Miſſa, hoc ipſum etiam Euangelium quod commemorauimus. Quod enim in Introitu legitur de nocte & altiſſimo eius ſilentio.pertinet quoque ad hoc quod dicit Simeon hunc puerum eſſe poſitum in multorum reſurrectionem,illorum nempe qui in illa media nocte errantes iacebant in peccatis, & in cubilibus ſuis. Pſalmus in Introitu, Graduale, & Offertorium pertinent ad maieſtatem pueri, in quo nulla tum apparebat maieſtas. Epiſtola etiam continet myſterium magnum quomodo ſimus liberati a ſeruitute legis, & adoptati in filios Dei per filium Dei naturalem, factum ex muliere, factum ſub lege, & ex conſequenti quomodo ſic effecti filij Dei, miſit Deus Spiritum filij ſui in corda hominum, qui faciat eos clamare, Abba Pater: Vt iam non ſimus ſerui, ſed filij: quod ſi filij & hæredes per Deum; qui eſt magnus & mirabilis effectus Incarnationis Domini noſtri Ieſu Christi. Pertinent quoque ad myſterium fidei, quæ in Spiritu ſancto dixit Simeon de puero: Ecce poſitus eſt hic in ruinam & in reſurrectionem multorum in Iſrael, & in ſignum qui contradicetur. In ruinam quia, vt ait Petrus: Melius fuiſſet non cognoſcere viam iuſtitiæ, quam poſt agnitionem retrorſum conuerti ab eo quod illis traditum eſt ſancto mandato; & ſicut dicit Dominus ſanato paralytico: Ecce iam ſanus factus es, noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. In reſurrectionem nẽpe in vitæ nouitatem, per quam poſtremò peruenitur ad reſurrectionem in vita æternam. Sic Chriſtus fuit in ruinam Scribis & Phariſæis, in reſurrectionem Publicanis & meretricibus. Quo ſenſu dicit de ſe Dominus: In Iudicium ego in hunc mundum veni, vt qui non vident, videant, & qui vident, cæci fiant. Poſitus eſt in ſignum quod ſequamur,

2. Pet. 2.
Ioan. 5.
Ioan. 9.

quamur, in ſignum humilitatis in præſepio, in ſignum paupertatis cum non haberet vbi caput reclinaret, in ſignum charitatis in tota prædicatione pertranſeundo, & benefaciendo, & omnes a languoribus ſanando, in ſignum patientiæ in tota acerbiſſima paſſione, in ſignum denique quod omnes aſpicere debent ad ſalutem, ſicut ſerpentem exaltatum à Moſe in deſerto, exaltatum nempe in crucem, in qua tale ſignum fuit, vt omnia ad ſe pertraheret. At qui quum tot modis & adhuc aliis in ſignum illuſtriſſimum nobis datus ſit, in omnibus iſtis modis fere ab omnibus huic ſigno contradicitur. Reſtat imitatio quæ in hodierna Miſſa multa a nobis efflagitat. Vult enim collecta nos bonis operibus abundare. Et idcirco rogat directionem actuum noſtrorum in Dei beneplacito. Multa quoque alia ſunt in Epiſtola & Euangelio quæ fusè explicantur à Stapletono, qui in Simeone, in Anna, in eorum verbis multa ad vitæ emẽdationem diligenter annotauit, quæ licet omnia trãſcribi non oporteat, omittere tamen non potuimus quin hæc quæ ſequuntur illius verba Lectori proponeremus. Sunt enim pulcherrima & quæ ad animos pietate inflammandos vehementer conducunt. Age, inquit, miremur paulisper & nos cum parentibus Chriſti, obſeruemus & conferamus in corde noſtro quæ hoc tempore geſta ſunt. Amplectamur amoris brachiis cum Simeone iuſto puerum Ieſum: confiteamur illum cum Anna vidua: inſpiciamus illum ſiue in præſepio reclinatum, & panniculis inuolutum, ſiue in maternis brachiis matris vbera, paruulorum more, auidè apprehendentẽ atque ſugentẽ; Simeonem deinde ſenem & Annã viduã prope aſtãtes, complectentes, laudantes, præ gaudio lachrymantes. Quid? hoc te ſpectaculũ non mouet? imo omnia tua

viſcera non commouet? Neſcis quis ille puer eſt? Scio, inquis, & credo firmiſſime filiũ eſſe Dei; Deũ de Deo, lumen de lumine, genitũ non factũ, conſubſtantialem patri. Scis quare hanc paruuli formã accepit? Scio inquis, quod propter nos homines & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis, & incarnatus eſt de Spiritu ſancto ex Maria Virgine, & homo factus eſt. Scis quæ & quanta pro te faciet, loquetur, patietur? Scio, inquis, quia magiſter mediator & redemptor futurus venit. Scis hæc omnia, credis hæc omnia, tenes firmiſſimè, & necdum totus incaleſcis? necdum amoris eius flamma corriperis? necdum tibi pectus & viſcera concutiuntur? Sicut in aduentu diaboli omnibus Gentibus planctus indictus eſt, clamante Angelo de cœlo. Væ terræ & mari, quia deſcendit diabolus ad vos, habens iram magnam; ſic contra in aduentu Chriſti canunt Angeli: Gloria in Excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis: Clamat Propheta regius: Omnes gentes plaudite manibus, iubilate Deo in voce exultationis, &c. Sed propius accede, & humanarum afflictionũ calceis depoſitis, veni & vide non viſionem hanc magnam, ſed rem geſtã longè maximam. Aromata quãtumuis odorifera, in apothecis clauſa non ſentiuntur: at illis apertis tota domus ſuauiſſimo odore completur. Aulæa pulcherrimis figuris contexta, complicata cum ſint, nihil à cæteris pannis differunt; expanſa verò & extenta ſuam pulchritudinem oſtendunt. Age ergo inſiſte hic aliquantulum, attende diligenter, cogita, aduerte, perpende huius tantæ rei nouitatem, huius miraculi excellentiam, huius beneficij magnitudinem. De nouitate dixit Ieremias: Creauit Dominus nouũ ſuper terram: Fœmina circũdabit virum. Quod quale ſit Aug. exponit. Portans

Apoc. 12 Luc. 2. Pſal. 46. Vide Arnob. ſuper Pſal. 46. Ierem. 31 Ser. 9. de temp.

omnia

omnia verbo virtutis ſuæ ab infirmitate portatur. Qui terra, mari, cœloq; non capitur, intra vnius corpuſculi membra ſuſcipitur. De creatura ſua creator omnium procreatur, & de riuulo ſuo fons magnus exoritur. Radix omnium de virgulto ſuo naſcitur, & vitis vera palmitis ſui fructus efficitur. Hæc ille: *Rurſum tres tantum ab orbe condito nouæ naſcendi ſpecies præter vſitatum humanæ cõceptionis morem, leguntur: quarum hæc tertia eſt & ſua nouitate maxime ſtupenda. Prima Natiuitas erat quod Adam ex limo terræ creatus eſt. Secunda quod mulier formata eſt de maſculo. Tertia, quæ ſola cœleſtis & diuina eſt quòd Chriſtus proceſſit ex Virgine.* Sic apparet quam verum ſit quod quotidie Eccleſia repetit: *Deus qui humanam ſubſtantiam mirabiliter condidiſti & mirabilius reformaſti, &c.* Vnde ſanctus Leo: *Multum eſt origini humanæ datum, quod fecit nos Deus ad imaginem ſuam: ſed reparationi noſtræ longe amplius eſt tributum, quando ipſe Deus factus eſt ad imaginem noſtram & ſeruili formæ ipſe ſe Dominus aptauit.* Nouitatem huius rei hæc ſatis docent.

Aug. ſer 3 de Nat. Domini.

In Miſſa catholica

Ser. 3. de Nat. Do

Miraculi excellentia triplex notari poteſt. Primũ de admirabili ratione medicinæ, per hanc incarnationem factæ generi humano, reſpectu & ex parte ipſius hominis. Nam in incarnato filio Dei, medicus ipſe vt nos ſanaret, ipſam ſe medicinam fecit, imo & æger fieri voluit. Mirabile plane, ait Auguſtinus, & incomparabile genus medicinæ propter quam medicus voluit ægrotare, & ægrotos ipſos, quibus ſalutis remediũ procurauit, ſua decreuit infirmitate curare. Quemadmodum igitur ſcorpionum carnes oleo coctæ, percuſſionibus medentur ſcorpionum; & theriaca de ſerpentis carne confecta morſibus ſerpentinis occurrit, & potiones veneno infectas in potu ſumpta expellit: ſic

Ser. 19. de ſanctis

lit: ſic carnem noſtram de ſerpente percuſſam, ſua carne medicus noſter ſanauit. Hæc Auguſtinus: Idē docet D. Baſilius, & poſt eum D. Ambroſius. Rurſum ex hac conſideratione ſic ſcripſit Theodoretus. Medicos eos maximè laudare ſolemus, non qui nos quidem ſuis miniſtris curandos committunt: ſed qui pallium deponunt, interulamq́; ſuccincti ſuis ipſi manibus ferrum accipiunt, vlcusq́; ſi opus ſit, incidunt, neque fœtorem vlceris auerſantur, imo autem profluentem ſaniem excipiunt, ſpongiaq́; inſpergunt, & vnguenta compingunt, aliaq́; remedia multa conficiunt, quæ adhiberi medicinæ lex iubet. At ſic Chriſtus nos ſanare voluit, vt non Angelis, non aliis hominibus ſanandos cōmitteret, ſed in propria perſona, exinaniens ſeipſum, & humilians vſque ad mortem, mortem autem crucis, ſic ſalutem noſtram operatus ſit in terris. Mirabile hoc & inauditum medicinæ genus, mirabile bonitatis argumentum. Secunda miraculi excellentia circa iuſtitiam quam in noſtra redemptione exercuit, diabolum ſcilicet, a quo captiui tenebamur, non potentia, ſed iuſtitia ſuperans: nec per potentiam, ſed per iuſtitiam ex eius nos faucibus eripiens. Vnde ſanctus Leo: Magno & mirabili æquitatis iure certatum eſt, dum Omnipotens Dominus cum ſæuiſſimo hoſte, non in ſua maieſtate, ſed in noſtra congreditur humilitate, vt inuentor mortis diabolus per ipſam quam vicerat carnem vinceretur. De hac Dei iuſtitia in tanto hoſte ſuperando prædixit Iob: an extrahere poteris Leuiathan hamo? & fune ligabis linguam eius? Quod ſic exponit Chryſoſtomus, & poſt eum Rupertus: Sicut in hamo eſca preda poſita piſces illudimus, qui auiditate predæ hamo capiuntur: ſic & diabolo contigit, dum tantum corpus hominis in filio Dei conſiderat, & Deum in

Baſilius hom. 35. Ambr. in Pſal. 37. l. 6 de cur. Græc. affect.

ſer. 1. de Nat. Do.

Iob. 40. Chriſoſt. hom. 5. ex variis in Matt. locis. Rup. l. 8. in Matt.

corpore non agnoſcit, quaſi ad præparatam ſibi prædam ſolita rapina feſtinat, tentat, vexat, perſequitur, occidendum procurat. Sed dum vult auidius prædam rapere, ipſe Leuiathan, ipſe draco, vt piſcis adductus in hamo, præda Domini captus efficitur. Hæc ille: Tunc enim, ait Auguſtinus, ſanguis ille quoniam eius erat qui nullum habuit omnino peccatum, ad remiſſionem noſtrorum fuſus eſt peccatorum: vt quia eos diabolus meritò tenebat, quos peccati reos cōditione mortis obſtrinxit, hos per eum meritò dimitteret, quem nullius peccati reū, immeritò pœna mortis affecit. Hac iuſtitia victus, & hoc vinculo vinctus eſt fortis, vt vaſa eius eriperentur, quæ fuerant vaſa iræ, & in vaſa miſericordiæ conuerterētur. Hæc ille: Hæc fuit admirabilis incarnati filij Dei bonitas, vt non potentia, ſed iuſtitia diabolum vinceret, noſq; redimeret. Tertia huius miraculi in incarnato filio Dei excellentia eſt, quòd hac demum ratione, reconciliatio generis humani cum Deo, non ſolùm efficaciter ſed & modo conuenientiſſimo facta fuit. Quum enim diabolus, tanquam medius malus ſeparauit amicos, Deum & hominem ab initio; Filius Dei homo factus eſt, vt tanquam medius bonus reconciliaret inimicos, Deum & hominem poſt peccatum. Ac diabolus quidem immortalis & miſer, cum Deo immortalis, cum homine lapſo miſer, medium quoddam inter vtrumque fuit, ſed peſſimum, id eſt diſiunctiuū, & ad ſeparationem factum; ideoque hoc ſemper contendens, vt ad ſuam miſeram immortalitatem, miſeros mortales perducat. Deus igitur beatus factus pro nobis mortalis, oppoſitum planè medium eſt inter Deū & nos. Nam aduerſus diaboli immortalitatem & miſeriam mortalis eſſe ad tempus voluit; qui beatus in ſua æternitate ſemper perſtitit: vt ſic factus mediator

De Trin. l. 13. c. 15

Ex Aug. de ciuit. Dei li. 9. cap. 15.

diator optimus, id eſt coniunctiuus, & faciens vtraque vnum, nos miſeros mortales ad ſuam beatitudinem immortalem pertraheret: ſoluens inimicitias in carne ſua. Hæc fuit admirabilis conuenientia ſaluandi generis humani per incarnatum Dei filium. Sed nunc beneficij huius ampliſſimi magnitudinem triplicem quoque conſidera. Nam cum contra triplicem humanæ naturæ morbum. 1. ignorantiam intellectus cum ſuperbia coniunctam (de qua præcurſoris doctrina clamabat Omnis mons & collis humiliabitur) 2. Difficultatem agendi, deſperatione plenam (de qua eadem doctrina clamabat Erunt aſpera in vias planas) 3. Infirmitatem voluntatis, & puſillanimitatem, (de qua rurſum eadem doctrina dixit Omnis vallis implebitur) opus erat tribus gratiæ remediis, fide humili, ſpe bona, & charitate in Deum inflammata: hæc tria remedia, has tres virtutes (ſine quibus Redemptionis participes eſſe non poteramus) hoc triplex incomparabile beneficium, verbi Dei incarnatio nobis procurauit. Homo enim factus, idemq́, pauper & humilis homo, omnem ſæculi ſuperbiam, & falſæ ſapientiæ inanitatem euacuauit, oſtendens quod infirmum eſt Dei, fortius eſſe hominibus. Deus Dei filius (ait Auguſtinus) homine aſſumpto conſtituit atque fundauit fidem, vt via homini ad Deum eſſet homo: Deus. Via homini ad Deum eſt homo Deus, quia via ad fidem in Deum eſt humilitas, quam filij Dei incarnatio & humiliatio luculenter docuit: quam tot illa loca præcedentium Euangeliorum, & à Matre Eccleſia idcirco Aduentus tempore in Eccleſiis lecta; vt incarnationis & Aduentus huius Dominici beneficia melius explicarentur, explicata

Epheſ. 2.

1. Cor. 1.

De ciuit. Dei li 16 cap. 29.

R intelli-

intelligerentur, intellecta ad pietatem hortarentur, manifeſtè tradiderunt. Hæc videlicet Pauperes euãgelizantur, Parate viam Domini, rectas facite ſemitas eius. Omnis mons & collis humiliabitur. Quid enim? Deſcendit optimus maximus ad ſtatum paupertatis & patientiæ; & tu peſſimus ac minimus vis aſcendere & ambulare in magnis & mirabilibus ſuper te? Ille deſcendit de cœlo ad terram; & tu appones te magnificare ſuper terram? Magnum certe miraculum eſt, Deus propter hominem humiliatus; ſed maius videtur eſſe portentum, quod homo propter

2.Reg 15 Deum humiliari recuſat. Quum Dauid, Abſalonem fugiens, nudis pedibus, operto capite, per cliuum montis oliuarum aſcenderet; omnis quoque familia, quæ eum ſequebatur operto ſimiliter capite aſcendebat, plorans: Et Chriſtus, verus Dauid, tantopere, id eſt, pro nobis humiliatus nullum nobis humilitatis documentum erit? Iam verò ad ſpem erigendam, maximam habet vim verbi Dei incarnatio. Si enim

De Trin. l. 13. c. 9 natura Dei filius, ait Auguſtinus, propter filios hominum, gratia Dei factus eſt filius hominis; quanto eſt credibilius natura filios hominis, gratia Dei filios

Cap. 10. Dei fieri? Propter hoc perſuadendum Dei filius particeps noſtræ mortalitatis effectus eſt. Et paulò poſt: Nihil tam neceſſarium fuit ad erigendam ſpem noſtram, mentesque mortalium, conditione ipſius mortalitatis abiectas, ab immortalitatis deſperatione liberandas, quam vt demonſtraretur nobis, quanti nos faceret Deus, quantumque diligeret. Ad Charitatis flammas in nobis mirabiliter excitandas nihil accommodatius fieri potuit. Etenim quia naturale eſt (ait ſapienter Auguſtinus) vt homines diligentes ſe diligant, hac humilitate & charitate incarnati filij Dei liquefacta eſt duritia mundi; vt agnoſceret ſal-

tem beneficium ſuæ reparationis, quæ non agnouerat excellentiam ſuæ conditionis. Sic & Saluianus Epiſcopus Maſſilienſis : Sicut illas naturæ admirabilis gemmas ferunt (magnetem ſcilicet) quæ ferro propius admotæ, duriſsimum licet chalybem affectu quaſi ſpirante ſuſpendunt: Ita Chriſtus omni gemma pretioſior, hoc voluit, vt dum ſe licet duriſſimis nobis, deſcendens de cœlo, propius adiungeret , affectu ſuo nos quaſi amoris ſui manibus admoueret ; vt agnoſcentes vtique dona ſua ac beneficia, intelligeremus quid nos pro Domino tam bono facere conueniret , quum ille pro malis ſeruis tanta feciſſe comperiretur . Hæc ille. Huc accedit , quod per hanc incarnationem ſic inimicos ſuos dilexit, vt eos a ſe toto impetu fugientes nõ perſequeretur. ſed ſequeretur ; nec vt caperet. ſed vt caperetur, a malis quidem per ſcelus ad mortem temporalem ſubeundam, a bonis verò per gratiam ad vitam æternam conſequendam. Sic ſemen Abrahæ apprehendit, quaſiq; fugiens comprehendit . Denique charitatis filij Dei incarnati immenſitas ex hoc maximè eluceſcit , quod hac in re Deus inſuperabilis ſemetipſum ſuperauit. . Quod ſic eleganter explicat Gregorius Nyſſenus: Magnum & excelſum aliquid operari in Deo non miraculum, ſed naturæ eius conſentaneum eſt. At in humilem & abiectum ſtatum deſcendere , qui omnium ſupremus eſt , hoc omnem admirationem ſuperat. Si flamma ſurſum petens vaſtum incendium facit nihil eſt mirandum . At ſi flamma deorſum ſua ſponte deſcenderet , & ima loca teneret, illud vero ſtupendium videatur. Quare in hac re Deum ſeipſum quodammodo viciſſe , notauit Auguſtinus. Deus, inquit, omnipotentem ſe in hoc maxime incarnationis ſacramento monſtrauit , quo illud poteſtati ſuæ ſubiecit, quod ab omni ſubiectione

De prou. Dei. li. 4.

Heb. 11

In dial. catech. cap. 24.

Ser. 22 de temp.

liberum permanebat. Quemadmodum enim nihil difficilius quam ſeipſum vincere (quid enim homini charius aut pretioſius ſeipſo? Ea autem quæ amamus difficillime deprimimus) ita nulla in Deo admirabilior victoria, & per conſequens nulla maior amoris ſignificatio, quam qua humanam infirmitatem pro ſalute humana induens, ſeipſum ſibi ſubiecit & homo factus, obedientiam didicit (vt loquitur Apoſto-
5. *lus) qui ſolus omnibus imperauit. Hæc incomparabilis charitas, hæc tanta dilectio, corda pluſquam adamantina ad mutuam dilectionem flectere & emollire debebat. Hæc eſt ergo admiranda nouitas, hoc nouum miraculum, hoc incomparabile beneficium, hæc immenſa filij Dei bonitas, ſapientia, iuſtitia, qua pro nobis homo fieri voluit: Quam meritò parentes Ieſu mirabantur obſeruantes & conferentes in corde ſuo hæc omnia, multoque plura. Sic videlicet mirabantur, ſic nos mirari decet incarnationis Dominicæ ineffabile myſterium, non ſicut illi, qui idiotæ cum ſint, pulcherrimam aliquam ſcripturam contemplati, ſcriptoris quidem artem & characteres pariles ac decoras ſuſpiciunt & extollunt, nihil autem in illis legere poſſunt; ſed ſicut illi qui docti cùm ſint, & ſcriptoris artem laudant, & literas ipſas legunt, legendoq́; intelligunt. Sic autem vt Chriſti beneficia legamus & intelligamus, meditatione & comtemplatione nobis opus eſt, vel noſtra opera & induſtria, mediante ad Deum humili prece ac oratione; vel aliena, & ſanctorum patrum (ſicut hic fecimus propter defectum in nobis ipſis) qui vitæ totius pietate & puritate, accedente induſtria & labore, ſic a Deo illuminati ſunt, vt myſterium hoc tantum nobis legendum & intelligendum expoſuerint.*

Aug. tra. 24. in Ioan.

MISSA

MISSA DE DOMINICA INFRA OCT. NAT. DOMINI.

INTROITVS.

DVM medium ſilentium tenerent omnia, & nox in ſuo curſu medium iter haberet: omnipotens ſermo tuus Domine de cœlis à regalibus ſedibus venit. *Sap. 18.*

Pſal. Dominus regnauit decorem indutus eſt: indutus eſt Dominus fortitudinem & præcinxit ſe.

Gloria Patri, &c.

Oratio.

OMnipotens ſempiterne Deus, dirige actus noſtros in beneplacito tuo: vt in nomine dilecti filij tui mereamur bonis operibus abundare. Per eundem Dominum, &c.

OMnipotens ſempiterne Deus Creator humanæ reformatorque naturæ, quam vnigenitus tuus in vtero perpetuæ virginitatis aſſumpſit, reſpice nos propitius, vt filij tui incarnatione ſuſcepta, inter ipſius mereamur mẽbra numerari Qui tecum, &c.

Lectio Epiſt. B. Pauli Apoſt. ad Galatas.

FRATRES: Quanto tempore hæres paruulus eſt, nihil differt à ſeruo, cum ſit Dominus omnium: ſed ſub tutoribus & actoribus eſt, vſque ad præfinitum tempus à Patre. Ita & nos cum eſſemus paruuli, ſub elementis mundi huius eramus ſeruientes. At vbi venit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum, factum ex *Cap. 4.*

muliere, factum ſub lege: vt eos qui ſub lege erant redimeret: vt adoptionem filiorum reciperemus. Quoniam autem eſtis filij Dei, miſit Deus Spiritum filij ſui in corda veſtra clamantem Abba, Pater. Itaque iam non eſt ſeruus ſed filius. Quod ſi filius: & hęres per Deum.

Graduale. Specioſus forma præ filijs hominum, diffuſa eſt gratia in labijs tuis.

Verſ. Eructauit cor meum verbum bonum: dico ego opera mea regi, lingua mea calamus Scribæ velociter ſcribentis. *Alleluya, Alleluya.*

Verſ. Dominus regnauit decorem induit: induit Dominus fortitudinem: & præcinxit ſe virtute. *Alleluya.*

Sequentia ſancti Euangelij ſecundum Lucam.

Cap. 2. IN illo tempore: Erant Ioſeph & Maria mater Ieſu, mirantes ſuper his quæ dicebantur de illo. Et benedixit illis Simeō & dixit ad Mariam matrem eius. Ecce poſitus eſt hic in ruinam, & in reſurrectionem multorum in Iſraël: & in ſignum cui cōtradicetur, & tuam ipſius animam pertranſibit gladius: vt reuelētur ex multis cordibus cogitationes. Et erat Anna Propheteſſa filia Phanuel, de tribu Aſer: hæc proceſſerat in diebus multis, & vixerat cum viro ſuo annis ſeptem à virginitate ſua. Et hæc vidua vſque ad annos octoginta quatuor: quæ non diſcedebat de templo, ieiunijs & obſecrationibus ſeruiens nocte ac die. Et hæc ipſa hora ſuperueniens cōfitebatur Domino: & loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem Iſraël. Et vt perfecerunt omnia ſecundum legem Domini reuerſi ſunt in Galilæam in ciuitatem ſuam Nazareth,

Nazareth. Puer autem creſcebat, & confortabatur, plenus ſapientia, & gratia Dei erat cum illo.

Symbolum ſidei.

CRedimus in vnum Deum Omnipotẽtem, viſibilium omnium & inuiſibilium factorem: Et in vnum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium Dei viui, & Spiritum ſanctum Domini. Non tres Deos,ſed Patrem, & Filiũ, & Spiritum ſanctum, vnum Deum colimus,cõfitemur & adoramus. Patrem credimus ingenitum, Filium genitum, Spiritum verò ſanctum non genitum, non creatum neque factum, ſed de Patre & Filio procedentem, Patri & Filio coæternum, & coæqualem, & cooperatorem. Et in hac Trinitate nihil eſt prius aut poſterius, nihil eſt minus aut maius,ſed coæterni ſibi ſunt & coæquales. Itaque Pater & Filius & Spiritus ſanctus, hi tres vnum ſunt. Tres non confuſi, nec diuiſi,ſed diſtinctim cõiuncti, & coniũctim diſtincti:æqui diuinitate, conſimiles maieſtate, qui ita vniti ſunt, vt tres quoque non dubitemus: ita tres ſunt, vt ſeparari a ſe non poſſe fateamur. Diuiditur hęc ſancta Trinitas indiuiſibiliter,& cõiungitur diuiſibiliter, quemadmodum ipſe Dei filius Ieſus Chriſtus effatus eſt, dicens:Ego & Pater vnum ſumus. Vnum,quod dixit,pluralitatem excluſit. Sumus,quod addidit,perſonas manifeſtè oſtendit.Credimus & in nouiſſimis temporibus propter nos homines, & propter noſtram ſalutem Dei filium deſcendiſſe de cœlis,& adſumpſiſſe humanam carnem ex Maria ſemper Virgine. In qua vera carne, quam veraciter adſumpſit, paſſus eſt, & flagel-

Ex ordine Romano.

latus, colaphis, ſpinis illitus, ſpineam coronam
Iſai. 53. in capite geſtans, cruci cum impijs latronibus
adfixus, vt & illud impleretur, quia cum iniquis
deputatus eſt, felle & aceto potatus, ſicut præ-
Pſal. 68. dictum fuerat. Et dederunt in eſcam meam fel,
& in ſiti mea potauerunt me aceto. Mortuus
eſt, deſcendit ad inferos, & animas quas voluit,
quæ ex Adam vinculo ibi adſtrictæ tenebantur,
ad ſuperos reuocauit. Tertia die reſurrexit à
mortuis, & per quadraginta dies poſt reſurre-
ctionem ſuam in terris conuerſatus, & cum diſ-
cipulis ſuis loquens atque conueſcens locutus
eſt, dicens: Videte manus meas & pedes meos,
quia ego ipſe ſum. Poſthæc in montem Oliueti
conſcendens, vocatis diſcipulis ſuis ait illis: Ite
docete omnes gentes, baptizantes eos in nomi-
ne Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, docétes eos
ſeruare omnia quæcumque præcepi vobis. Et
ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque
ad conſummationem ſeculi. Tunc videntibus
illis aſcendit in cœlos, & ſedet ad dexteram Dei
Patris Omnipotentis. Inde venturum expecta-
mus eum ad iudicium, iudicaturum viuos &
mortuos, & reddere vnicuique aut vitam æter-
nam, præmium boni meriti, aut ſententiam pro
peccatis æterni ſupplicij. Credimus vnum ba-
ptiſma, credimus carnis reſurrectionem, & in
triginta annorum ætate ad iudicium venturos.
Credimus ſanctam Eccleſiam Catholicam to-
to orbe diffuſam. Credimus remiſſionem om-
nium peccatorum, communionéque ſanctorũ,
& vitam æternam. *Amen.*

Offertorium. Deus firmauit orbem terræ,
qui non commouebitur: parata ſedes tua Deus

ex tunc

ex tunc à ſæculo tu es.

Secreta.

CОncede quæſumus Omnipotens Deus: vt oculis tuæ maieſtatis munus oblatum, & gratiam nobis piæ deuotionis obtineat, & effe-ctum beatæ perennitatis acquirat. Per Dominum noſtrum, &c.

Præfatio.

AEterne Deus. Et ſurſum cordibus erectis diuinum adorare myſterium, vt quod magno munere Dei geritur, magnis Eccleſiæ gaudijs celebretur: quoniam humana conditio vetere terrenaque lege ceſſante, noua cœleſtique ſubſtantia mirabiliter reſtaurata profertur. Per Chriſtum, &c.

Communio. Tolle puerum & matrem eius, & vade in terram Iſraël: defuncti ſunt enim qui quærebant animam pueri.

Poſt-Communio. Per huius Domine operationem myſterij, & vitia noſtra purgentur, & iuſta deſideria compleantur. Per Dominum noſtrum, &c.

Benedictio.

DEus qui vnigenitum ſuum miſit, vt mundũ ſaluaret, eiuſdem ſalutis participes nos efficiat, & in ea perſeuerabiles reddat. *Amen.*

Iram quę ſuper infideles manet à nobis amoueat, & ab ea nos in perpetuum liberos efficiat. *Amen.*

Spiritum filij ſui nobis attribuat, eiusque donis nos affatim exuberare concedat. *Amen.*

Quod ipſe præſtare dignetur, &c.

MISSA

MISSA INFRA OCTAVAM NATIVITATIS DOMINI.

SI poſtridie ſancti Thomæ ſit Sabbathum, eo die ſit Miſſa infra octauam Nat. Domini, ea in qua nunc verſamur. Verum quoniam incidimus in octauas, quid ea res ſit hoc loco explicari oportet. Eſt enim res cognitu digniſſima, & quæ ad rerum diuinarũ meditationem
Leuit. 23 *plane pertinet. In Leuitico ſic imperat Dominus: Quintodecimo die menſis huius ſeptimi, erunt feriæ tabernaculorum ſeptem diebus Domino, dies primus vocabitur celeberrimus atque ſanctiſſimus, omne opus ſeruile non facietis in eo, & ſeptem diebus offeretis hocauſta Domino. dies quoque octauus erit celeberrimus atque ſanctiſſimus, & offeretis holocauſtum Domino. Omne opus ſeruile non facietis in eo. Salomon quoque in dedicatione templi habuit rationem diei octauæ, in qua fecit collectam, in qua dimiſit populos ad tabernacula ſua lætantes, atque gaudentes ſuper bono quod fecerat Dominus, Octauo die iubentur circumcidi infantes Iudæorum, octo beatitudines docet Saluator, & quam dat primæ, eandem benedictionem dat octauæ; quoniã ipſorum eſt regnũ cœlorum. Reſurrectio quoque Domini facta eſt die octauo. Si enim Sabbathum eſt ſeptimus, vtique ſequens octauus; ita octauus, vt redeat ad caput, & ſimul ſignificet primum. Cum itaque Deus eam habuerit rationem octaui numeri, non hoc ille fecit propter numerum, ſed illius numeri proportione docere nos voluit magna myſteria. Prima dies hominis, certè illa in qua creati ſumus innocentes & iuſti, octaua*

illa

illa rurſum quæ poſt ſeptem dies redit ad caput, & ſignificat diem primũ. Eo itaque die octauo iubemur redire ad diem primum, ad veterem innocentiam, & idcirco eo die imperata erat circumciſio corporis, quæ figurabat circumciſionem mentis. Idcirco octaua die reſurrexit Dominus, vt ſignificaret nobis reſurrectionem in vitæ nouitatem ſeptem verò dies qui precedũt diem octauum nihil ſunt aliud quam tempus iſtud quod voluitur; per iſtos enim ſeptem dies voluitur tempus & poſt eos venitur ad octauum, qui ſuccedẽs ſeptenario deſignat æternitatem, ad quam Chriſtus intrauit per reſurrectionem, & nos ambulamus per vitæ nouitatem. Sic quoque Heſychius in Leuiticum interpretatur myſtice illud quod diximus feſtum tabernaculorum, vt primus dies ſit innocentiæ ſeu baptiſmi, dies ſequentes occupentur in oblatione holocauſtorum, in bona & Deo digna conuerſatione, vt quando iſtam vitam præſentem percurrerimus, tunc celeberrimum atque ſanctiſſimum octauum diem, ſæculum videlicet futurum habere poſſimus. Volens igitur nobis Eccleſia indicare iſtum recurſum, à primo ad vltimum rediens ad primum, nonnulla maximi momenti feſta exemplo Iudæorum colit octauis. Quem Eccleſia ſenſum rectè tenemus, cùm ſequentia bona opera ad prima recurrunt, vt loquitur Amalarius. Significat dies primus tempus innocentiæ quod habuimus in Adam, Octauæ ſignificant reditum ad primum illud tempus: Adam ſic fuit innocens vt poſſet peccare, & nos per baptiſmum ita accipimus innocentiam, vt poſſimus peccare. Si igitur bene coluerimus noſtras octauas, erit aliquando dies octaua quæ nulli ſuberit numerationi ſeptenarij, per quod ſignatur tempus quod erit in reſurrectione nouiſſima cum nemo volet, nemo poterit peccare. Quia igitur

De eccleſ. officiis li. 4. cap. 32

ad hoc

ad hoc inſtitutæ ſunt octaua vt redeant ad primum, oportet conſiderare quid in octauis Domini redeat ad primum diem Natiuitatis Domini. Primo die Natiuitatis exiuit de vtero Virginis, & inuentus eſt in præſepio pannis inuolutus, nunquid octaua die exiuit iterum de vtero Virginis, & inuentus eſt in præſepio, & celebrata ſunt ea quæ de Angelorum affatu leguntur prima die acta? poſſumus tamen inuenire in quo congruenter octaua dies congruat primæ. Duas cauſas intelligimus in Christi Nat. ſcilicet primam, Christum aduenisse ad homines; ſecundã, homines veniſſe ad Christum. De qua re dicit Auguſtinus: Non enim ad eum qui vbique eſt præſens, locis mouemur, ſed bono ſtudio bonisq́; moribus, quod non poſſemus, niſi ipſa ſapientia tanta etiam noſtræ infirmitati congruere dignaretur, vt viuendi nobis præberet exemplum. Non enim aliter quam in homine, quoniam & nos homines ſumus. Sed quia nos cum ad illam venimus ſapienter facimus, ipſa cum ad nos venit, ab omnibus ſuperbis quaſi ſtultè feciſſe putata eſt. Et quoniam nos cum ad illam venimus conualeſcimus, ipſa cum ad nos venit, quaſi infirma exiſtimata eſt. Sed quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus; & quod infirmum eſt Dei, fortius eſt, quam hominis. Cum ergo ipſa ſit patria, viam ſe quoque fecit nobis ad patriam. Et cum ſano & puro interiori oculo, vbique ſit præſens, eorum qui oculum illum infirmum immundumq́; habent, oculis etiam carneis apparere dignata eſt. Quia enim in ſapientia Dei non poterat mundus per ſapientiam cognoſcere Deum, placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſaluos facere credentes. Non igitur per locorum ſpatia veniendo, ſed in carne mortali mortalibus apparendo, veniſſe

Amalar. vbi ſup.

Lib. 1. de doctrina Chriſtiana.

niſſe ad nos dicitur. Illuc ergo venit vbi erat: Quia in hoc mundo erat, & mundus per ipſum factus eſt, Chriſti aduentum ad homines colimus in die Natiuitatis eius: hominum aduentum ad Chriſtum, colimus in octauis eius. Atque hæc Amalarius, qui etiam ſequenti ſermone ex Antiphonis laudum, quæ ſunt in octaua Domini, oſtendit quomodo ibi doceatur aduentus hominum ad Deum. Quin iſtud quod diximus de vtroque aduentu non eſt inuentum Amalarij. Legebatur enim idem in ordine Romano iſtis verbis. Hæ verò Octauæ ideo reuerenter celebrantur, quia in hac die aduei tum hominum ad Chriſtum celebramus, & in Natiuitate eiuſdem aduentum illius ad homines. Miſſa verò qua vtimur hac die deſumpta eſt aliunde, quod eſt ordinarium omnibus diebus infra octauam, qua ratione non aget peculiari explicatione.

MISSA DE OCTAVA NATIVITATIS DOMINI.

Introitus, Pſalmus, Collectá, vt in Miſſá Natiuitatis de die. folio 243.

Alia Oratio.

OMnipotens ſempiterne Deus qui hunc diem per incarnationem verbi tui & partum B. Marię Virginis conſecraſti, da populis tuis in hac celebritate conſortium, vt qui tua gratia ſunt redempti, tua ſint adoptione ſecuri.

Epiſtola vt in Miſſa in Aurora. Graduale vt in Miſſa de die. Euangelium vt in Miſſa in Aurora. Offertorium & Secreta vt in Miſſa de die.

Præfatio.

Præfatio.

PEr Chriſtum Dominum noſtrum, Cuius diuinæ Natiuitatis potentiam ingenita virtutis tuæ genuit magnitudo, quem ſemper filiũ, & ante tempora æterna genitum, (quia tibi pleno atque perfecto æterni patris nomen non defuit) prædicamus, & honore maieſtate atque virtute æqualem tibi cum Spiritu ſancto confitemur, & in trino vocabulo vnã credimus maieſtatem Et ideo cum Angelis, &c.

Communio & poſt Communio vt in Miſſa de die.

Alia Poſt Communio.

OMnipotens ſempiterne Deus qui in filij tui Domini noſtri Natiuitate tribuiſti totius religionis initium perfectionemque conſtare, da nobis quæſumus in eius portione cenſeri in quo totius ſalutis humanæ ſumma conſiſtit.

Benedictio.

DEus ex quo ſunt omnia inſpiret nobis deſideria iuſta. *Amen.*

Deus per quem ſunt omnia ingredi nos faciat per ſua mandata. *Amen.*

Deus in quo ſunt omnia ſanctificet nos tuitione ſua. *Amen.*

Quod ipſe præſtare dignetur qui trinus & vnus cuncta bona inchoat, perficit & cõſeruat, & conſeruata ſine fine remunerat in ſęcula ſæculorum. *Amen.*

IN DIE CIRCVMCISIONIS ET IN OCTAVA NATIVITATIS Domini.

DIes *hodiernus duas habet appellationes. Dicitur enim octaua Domini, & Circũciſio Domini. Præterea incidit hæc dies in Calendas Ianuarij, ob quam cauſam erat olim vniuerſalis Eccleſiæ conſuetudo, vt hoc die populus Chriſtianus ieiunaret, & Litaniis intenderet, non quod Calendas eo ieiunio venerarentur, ſed vt eo more & conſuetudine damnarent veterem Paganorum, & eorum exemplo ſecutam malam Chriſtianorum conſuetudinem, quæ hũc diem multis diabolicis ſpurcitiis ſacrauerat. Addit quoque aliam rationem huius ieiunij Ordo Romanus: Statuit inquit vniuerſalis Eccleſia ieiunium publicum in iſto die fieri, quatenus his calamitatibus author vitæ finem imponeret. Fuit igitur iſtud ieiunium & exemplum, & deprecatio apud Deum, vt tolleret iſtam malam coſuetudinem. Quales verò fuerint iſtæ malæ conſuetudines narrat Alcuinus in libro de diuinis officiis, quæ ſane erant ſimillimæ iis noſtris moribus quos mali Chriſtiani obſeruamus pridie cinerum; niſi quod iſtis Cal. fieri etiam tum ſolerent multa ſuperſtitioſa & alia pertinentia ad Paganiſmum auguria, inquit Alcuinus, obſeruabant, vt focum de domo ſua, vel aliud quodcumque beneficium cuiquam petenti minimè tribuerent; diabolicas etiam ſtrenas & ab aliis accipiebant, & ipſi aliis tradebant, nec non etiam mẽſulas plenas ad manducandum tota nocte paratas habebant, credentes quod Calendas Ianuarij per totum*

annum

annum præſtare poſſent. Tractat rem iſtam Baronius in martyrologio ad hunc diem. Multos quoque eo loco commemorat ſcriptores Eccleſiaſticos, multa concilia quæ in abrogando hoc malo cultu Calendarum Ianuarij religioſè laborauerunt, eo cum fructu, vt præter ſtrenæ non illicitas dationes nihil fere de vetere malo more nunc ſuperſit. Qua ratione eſt effectum vt ieiunij obſeruantia eo etiam die iam deſierit, neque aliud hic ſit præſumendum quam ſolet in cæteris caledis, niſi quod octaua Domini cū eximio cultu ſit celebranda, vt loquitur ordo Romanus. Dicitur hæc dies in libris antiquis ritualibus Octaua Domini, & eandem etiam compellationem retinuerunt multi ſcriptores Eccleſiaſtici. Oſtendimus Miſſa præcedenti Eccleſiam in iſtis Octauis per diem primum ſignificare nobis magnum aliquod myſterium, puta in martyribus diem mortis quo glorificauerunt Deum, alibi diem innocentiæ in qua natus eſt Adam, alibi diem baptiſmi in quo reſurgimus ad vitæ innocentiam. Sex ſequentes deſignant tempus vitæ humanæ, omne enim tempus laboris deſignatur ſex diebus quibus Dominus creauit cœlum & terram, dies verò octauus, qui non miſcetur numero ſeptenario qui numeratur in creatione cœli & terræ, deſignat rem quandam perfectiſſimam vt pote non ſubiectam tempori, nonnulla tamen proportione reſpondentem diei primæ. Sic cum legimus de martyribus & Apoſtolis: Euntes ibant & flebant mittentes ſemina ſua, hic eorum labor deſignatur per dies ſeptem; quod verò ſequitur: Venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos ſuos, hoc eſt illorum octaua, id eſt vita æterna. Primus dies, vel innocentiæ quam acceperant in baptiſmo, vel particularis vocationis a Domino, celebratur in requie, magna enim quies

Ambroſ. ſerm. 11. Aug 10.10 inter fragmenta. S. Maximus Taurinenſem, & Petrū Chryſol ſer 155. Lectionarius B. Hieron. Antiphonarius & liber Sacrament B Greg.

tranſire

tranſire a dæmone ad Deum. Dies ſequentes ſunt dies peregrinationis, fletus, & ſenectutis, octauus ſimiliter quies, & perfectiſſima quies, quæ reſpondet primæ quieti, & ad quam quietem obtinendam cæteri dies ſunt celebrati. Alcuinus diſtinguit octauos numero plurali ab octaua numero ſingulari; Octaua inquit dies ad æternam pertinet requiem, vnde a nobis ſingulari numero accipitur qui nullo ſuccedente mutatur; Hic vero mundus non recipit hunc octauum diem, qui eſt ſingularis, ſed illos quos vocamus octauos, eo quod finito ſeptimo redit ſemper ad primum. Hæc Alcuinus: Et ſic Dominica eſt dies octauus quo recolimus reſurrectionem ex baptiſmo: ſic octauo die circumcidebantur filij Iudæorum, ſic in multis ſolemnitatibus colimus diem octauum, qui non ſunt dies ſingulares quibus nulli alij ſuccedunt, ſed ita ſunt octaui, vt ſimul ſint dies primi, nam poſt ſeptem reditur ad caput, vt oſtendimus. Præterea numerus octonarius multas habet proprietates. Hic conficit corpus ſolidum quadratum octo angulorum, & ſic eſt numerus plenus, hic numerus diſſolutus tranſit in id quod purè eſt incorporeum, hic numerus pertinet ad cœli harmoniam.

Omnes eius partes de quibus conſtat, tales ſunt, vt ex earum compage plenitudo naſcatur. Pythagorici hunc numerum iuſtitiam vocauerunt, quia primus omnium ita ſoluitur in numeros pariter pares, hoc eſt in bis quaterna, vt nihilominus in numeros æquè pariter pares diuiſio quoque ipſa ſoluatur in bis bina, eadem quoque qualitate contexitur, id eſt, bis bina bis. Cùm ergo & contextio ipſius pari æqualitate procedat

& reſolutio æqualiter redeat vſque ad monadem, quæ diuiſionem arithmetica ratione non recipit, meritò propter æqualem diuiſionem iuſtitiæ nomen accepit. Hæc nos ex Macrobio in ſomnium Scipionis idcirco
Cap. 5. *tranſcripſimus, vt intelligant lectores non temere Eccleſiam res iſtas in ſpeciem minutas diligenter attendere. Si enim Pagani in proportione eam rerum naturalium conſiderationem intellexerunt, cur non etiã iuſtiore de cauſa nos Chriſtiani in proportione a Deo & Eccleſia nobis propoſita magna quoque diuinarũ rerũ myſteria intelligamus? facit hoc vbique D. Auguſtinus cæteriq; Patres multi. quorum religioſam ſapientiam qui reprehendunt, eos & arrogantes exiſtere eſt neceſſe, & de Deo omnis ordinis authore, & qui ipſe per ſe ordo dici vere poteſt, minus rectè ſentire ſunt exiſtimandi. Celebramus itaque hac Octaua Domini, vt ante monuimus, aduentum hominum ad Chriſtum, qui aduentus redit ad caput, ad diem primum, ad diem Natiuitatis Domini. Non eſt enim Dominus natus ſibi, ſed nobis, & idcirco nobis, vt ad eum veniremus, & per eum ſaluaremur. Quem aduentum hominum ad Chriſtum olim Eccleſia hoc die docebat populum fidelem officio Miſſæ quod tum erat in vſu, & in Antiphonario B. Gregorij ſic deſcribitur. Ant.* Vultum tuum deprecabuntur omnes diuites plebis, adducentur Regi virgines poſt eam, proximæ eius adducentur tibi in lætitia & exultatione. *Pſal.* Eructauit cor meum verbum bonum: dico ego opera mea Regi. *Reſp.* Diffuſa eſt gratia in labijs tuis, propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo lętitiæ prę conſortibus tuis. *Verſ.* Propter veritatem, & manſuetudinem, & iuſtitiam, & deducet te mirabiliter dextera tua. *Alleluya.* Poſt partum virgo.

virgo. *Offert.* Offerentur Regi virgines. *Verſ.* Diffuſa eſt gratia *Comm.* Simile eſt regnum cœlorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas, inuenta vna pretioſa margarita dedit omnia ſua,& comparauit eam. *Pſal.* Eructauit, vt ſupra. *Docet etiam aduentum hominum ad Chriſtum circumciſio quæ fiebat die octauo a Natiuitate, quam admiſit in carne ſua Dominus. Suſceperat enim eam in ſimilitudinem carnis peccati & venerat implere legem. Et idcirco fortaſſis infra hanc octauam tot ſunt feſta ſanctorum, vt eorum exemplo diſcamus quomodo ſit veniendum ad Chriſtum.*

DE EXPLICATIONE OFFICII.

CAPVT II.

HODIERNVS *dies multis de cauſis populo Dei eſt ſolemnis. Primum propter maieſtatem noui partus cui hodie imponitur nomen Ieſus, & hoc ab omnibus non temere aut leui de cauſa, vt vulgo fieri conſueuit, ſed vt eſt in hodierno Euangelio, quod vocatum eſt ab Angelo priuſquam in vtero conciperetur: quod eſt illud nomen quod eſt ſuper omne nomen, vt in nomine Ieſu omne genu flectatur cœleſtium, terreſtrium, & infernorum quod eſt eiuſmodi nomen vt propriiſſimé contineat officium Saluatoris noſtri, in quo nomine populo deuoto multæ proponi ſolent ab Eccleſia religioſæ meditationes, litaniæ, Miſſæ, ſodalitates. Introitu quoque ob hanc nominis maieſtatem noui pueri alia quoque nomina ex Propheta nobis proponit. Qua de re ſic Bernardus. Quod vocatum eſt, inquit, ab An-*

Ber. ſer. de circü. ciſio. e. *gelo priuſquam in vtero conciperetur, vocatum planè non impoſitum: nempe hoc eſt ei nomen ab æterno. A natura propria habet vt ſit Saluator: innatum eſt ei nomen hoc, non inditum ab humana vel Angelica creatura. Sed quid dicimus, quod egregius ille Propheta hunc ipſum puerum multis nominibus appellandum fore prædicens, hoc vnum tacuiſſe videtur, quod ſolum (vt præmonuit Angelus, & teſtatur Euangeliſta) vocatum eſt nomen eius? Exultauit Iſaias, vt videret diem hunc, & vidit & gauiſus eſt. Denique & loquebatur gratulabundus, & laudans Deum: Puer natus eſt nobis, filius datus eſt nobis, & factus eſt principatus eius ſuper humerum eius: & vocabitur nomen eius admirabilis, conſiliarius, Deus, fortis, Pater futuri ſæculi, princeps pacis: magna quidem nomina. Sed vbi eſt nomen, quod eſt ſuper omne nomen, nomen Ieſu, in quo omne genu flectatur? Forte in his omnibus vnum illud inuenies, ſed expreſſum quodammodo & effuſum. Nempe ipſum eſt de quo ſponſa in cantico amoris: Oleum, inquit, effuſum nomen tuum: Habes ergo vnum ex his omnibus appellationibus Ieſum: nec omnino aut vocari poſſet aut eſſe Saluator, ſi forte quippiam horum defuiſſet. Nunquid non verè admirabilem eum ſinguli ſumus experti in mutatione vtique voluntatum noſtrarum? hoc nempe eſt ſaluationis noſtræ principium, cùm incipimus reſpuere quod diligebamus, dolere vnde lætabamur, amplecti quod timebamus, ſequi quod fugiebamus, optare quod contemnebamus.*

Admirabilis planè, qui hæc operatur mirabilia. Sed nihilominus & conſiliarium ſeſe exhibeat neceſſe eſt in electione pœnitentiæ, & vitæ ordina-

dinatione: ne forte ſit nobis abſque ſcientia zelus, & voluntati bonæ prudentia deſit. Sanè opus eſt, vt Deum quoque probemus, in remiſſione videlicet priorum delictorum, quia nec ſine hac ſalus nobis conſtare poteſt: & nemo poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus. Verùm ne id quidem ſufficiat ad ſalutem: niſi fortem quoque experiamur in expugnando impugnantes nos, ne ab eiſdem rurſum concupiſcentiis ſuperemur, & fiant nouiſſima noſtra peiora prioribus. Videtur-ne iam aliquid deeſſe Saluatori? plane deeſſet quod maximum eſt, niſi & Pater eſſet futuri ſeculi, vt per eum ſcilicet in immortalitatem reſurgeremus, qui per præſentis ſeculi Patrem generamur ad mortem. Neque hoc ſatis, ſi non etiam princeps pacis, Patri nos reconciliaret, cui traditurus eſt regnum, ne fortè, ſicut filij perditionis vtique, non ſalutis, reſurrecturi videremur ad pœnam. Multiplicabitur ſane eius imperium, vt meritò Saluator dicatur etiam pro multitudine ſaluandorum: Et pacis non erit finis, vt veram noueris eſſe ſalutem, quæ non poſſit timere defectum.

Pertinet quoque hodiernus dies ad honorem & laudem parientis Matris & Virginis, & Eccleſia olim nominatim & expreſſe huic laudi hodie ſolita eſt vacare, vt teſtatur Micrologus, Durandus, & patet ex hodierno officio nocturno & diurno, cui etiam rei conueniebat antiqua Miſſa: Vultum tuum & Collecta hodiernæ diei, Deus qui ſalutis æternæ, & ſtatio ad Sanctam Mariam, qua de re ſic ſcribit Micrologus: Non incongrue illam ſpecialius in Octaua Domini veneramur, ne ſolemnitate Filij ſui

Microl. cap. 39.

Fulgētius habet ſermonem in laudem Virginis ex partu.

expers eſſe videatur, quam tamen in eadem ſolemnitate poſt Dominum maximè honorandam eſſe non dubitamus. Et quidem naturali ordine rerum facile hoc omnes intelligimus, ita eſſe coniunctos honores liberorum & parentum, vt quod vni tribuitur, id alteri tributum eſſe certò exiſtimetur. Qua ratione rapta in Domini admirationem bene extollens vocem mulier clamauit: Beatus venter qui te portauit & vbera quæ ſuxiſti. Quam illius ſanctæ & zeloſæ mulieris liberam profeſſionem laudans Dominus. Omnino, inquit μενοῦνγε, *profectò quinimò, vere beati qui audiũt verbum Dei, & cuſtodiunt illud. Mater mea beata eſt, & beatam eam dicent omnes generationes, quia fecit cum ea magna qui potens eſt, & planè omnes ſunt beati qui audiunt verbum Dei & cuſtodiunt illud. Quod vna perfectiſſimè fecit mater mea quæ genuit me. non more cæterarum mulierum, ſed audiuit verbum Dei, & cuſtodiuit illud. In congreſſu naturali viri & mulieris, minores ſunt eorum partes in actione generandi, quam ſunt pictoris in pingendo. Pingit enim ille quod vult, & ea forma qua vult: Illi contra generant quando non volunt, & quando volunt, non generant, & cum generant nec quid ſit futurum ſciunt. nec tam in id quod futurum eſt, cuius nullam habent ſcientiam illi intendunt, quam in ſuã vel præſentem voluptatem, vel futurum gaudium de hærede. Quarum rerum nihil fuit ſimile in generatione Mariæ, quæ è tot myriadibus vna fuit delecta à ſanctiſſima Trinitate e cuius ſanguine fieret corpus Deo, quæ ſciuit de cœlo quem eſſet generatura, quæ nullũ habuit gaudium in lubrico voluptatis, nullam ſpem in diuitiis & honoribus ſæculi, dixit ei Simeon iuſtus: Tuam ipſius animam pertranſibit gladius, & Angelus dixit quæri animam pueri ad necem, & in*

ipſo

ipſo ſuo partu vidit non eſſe puero ſuo, neque ſibi locũ in diuerſorio, ſed vt toto iſto officio aduentus & Natiuitatis ſæpius audiuimus, Maria audiebat verba Dei quæ dicebantur, & cuſtodiebat ea in corde ſuo, & quanã magis potuit cuſtodire verbum, eâ, ex qua natum eſt Deus verbum. Sancte igitur hoc die cum illa muliere clamamus: Beatus venter qui te portauit, beata es Dei genitrix Maria, Rubum quem viderat Moyſes incombuſtum conſeruatã agnouimus tuam laudabilem virginitatem, Dei genitrix intercede pro nobis: Benedicta in æternum Deum nobis protulit & hominem, cæteraq; quæ ſunt in hodierno officio. Tertio facit hunc diem ſolemnem Octaua Nat. Domini, de qua iam dictum eſt, ad quam pertinet Pſalmus in Introitu: Cantate Domino canticum nouum, & verſiculi graduales. Accedendo enim ad Dominum viderunt ſalutare eius omnes fines terræ. Pertinet quoque eo Offertorium. Quarto proponitur nobis Domini circumciſio quæ literaliter narratur in Euangelio, & ſpiritualiter quid nobis ſignificet exponitur in Epiſtola. Per Natiuitate venit Dominus in carcerem, per circumciſionem iam ſuſcipit Dominus noſtra vincula & verbera. Qua ratione a religioſis Chriſtianis ponitur hæc Domini circumciſio prima inter pretioſi Dominici ſanguinis effuſiones. Licet enim fuerit hæc effuſio communis omnium filiorum Abrahæ. In Domino nihilominus fuit notabilis ea effuſio, quòd qui peccatum non fecerat, peccatorum in ſe ſignum ſuſcepit. De qua Domini circumciſione ſic Iuo Epiſcopus Carnotenſis. Dominici natalis hodie diem celebramus octauum, in quo puer Ieſus a parentibus carnis ſuæ, carnale ſuſcepit circumciſionis Sacramentum Non enim, ſicut ipſe ait, legem venerat ſoluere, ſed adimplere. Legem quidem ad-

impleuit, quia de fœce carnalium obſeruationum ſpiritualem intellectum eliquauit, & quadam ardua præcepta moralia, quæ Iudæis propter imbecillitatem ſuam remiſſa fuerant, in Euangelio præceptis eorum ſuper addidit; & ipſas obſeruantias carnales vſque ad tempus correctionis carnaliter obſeruauit. Inde eſt, quòd puer a parentibus octaua die circumciſus, quadrageſimo die ab eiſdem cum legalibus hoſtiis in templo eſt præſentatus. Iuuenis etiam ad diem dedicationis, & ad cæteros dies feſtos Hieroſolymis, ſicut in Euangelio legimus, frequenter occurrit, & in nullo Sacramenta illa legalia refutauit, donec in ſancto die cœnæ immolato veteri Paſcha, vetus Sacerdotiũ in nouum commutauit, quando ſeipſum cõuiuam & conuiuium exhibuit diſcipulis. Tranſlato ergo Sa-
Hebr. 7. *cerdotio; ſicut ait Apoſtolus, neceſſe erat vt fieret etiã legis tranſlatio. Et hoc erat tempus correctionis, quãdo renouandæ erant carnales vmbræ, ſub quibus natus, & vſque ad virilem ætatẽ educatus eſt Chriſtus. Vnde dicit Apoſtolus: Poſtquam venit plenitudo*
Galat. 4. *temporis, miſit Deus filium ſuum, natum ex muliere, factum ſub lege, vt eos qui ſub lege erant redimeret. Si enim aliquis obſeruatione extraneus, ſcientious legem Sacramenta legis exponeret, quis ei auditum præberet? Recto ergo ordine magiſterij, prius voluit auditor legis eſſe, quam doctor: prius eam ſeruare, quam eius Sacramenta reſerare: vt per vitam & doctrinam ſuam, ipſe eſſe cognoſceretur, cui teſtimonium dabant lex & Prophetæ. Nunc ergo, quia quaſdam cauſas reddidimus, quare ſub lege natus ſit Dominus, de circumciſionis Sacramento, quam in manibus habemus, quæ Dominus dederit pertractemus. Octaua & circumciſio, vni concinunt Sacramento. Octaua in ſcripturis pro æternitate poni conſueuit.*

Sicut

Sicut enim ſeptenarij numeri circuitu rerum temporalium volubilitas, ita per octauam, quæ ſeptenario ſuccedit, congruè deſignatur æternitas. Vnde non inconuenienter colligitur, quia ſicut præcedenti ſeptem dierum ſpatio temporalem Chriſti Natiuitatem repræſentauimus, qua venit inter homines huius exilij mala perferre, & languenti mundo ſua bona conferre: ita præſenti octaua Chriſti, Natiuitatem in figura celebramus, qua in aſſumpto homine tranſiuit de hoc mundo ad Patrem, quæ transformata eſt eius caro de corruptione in incorruptionem, de mortalitate in immortalitatem. In carne illius iam abſorpta eſt mors in victoria, quam ſicut in ea completam certa fide iam credimus, ita in noſtra carne futuram certa ſpe non dubitamus. Ita enim dicit Apoſtolus: Si complantati ſumus ſimilitudini mortis eius, ſimul & reſurrectionis erimus. Quæ autem illa ſit mortis ſimilitudo, audiamus ab ipſo: Conſepulti enim ſumus ei per Baptiſmum in mortem, vt quomodo Chriſtus ſurrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Hæc mortis ſimilitudo, perfecta eſt peccati abolitio, nouitas vitæ, obſeruatio iuſtitiæ. Hæc ipſa eſt prima reſurrectio in anima de qua dicit Ioannes: Beati qui habent partem in prima reſurrectione: in his ſecunda mors, id eſt æterna non habebit poteſtatem. Hæc eadem eſt vera circumciſio, per quam non cutem carnis petrinis cultris expoliamus, ſed veterem hominem, id eſt veteris hominis ſimilitudinem, Chriſto conformati cũ ſuis actibus deponimus. De qua alibi dicit Apoſtolus: Non enim circumciſio, quæ fit in manifeſto, id eſt in carne, ſed circũciſio cordis, non litera, ſed ſpiritu, circumciſio vera. Illa ergo exterior huius interioris figura eſt, ſicut de Abraham iam per fidem iuſtificato, dicit

1. Cor. 15 *Rom. 6.* *Apoc. 20.* *Rom. 2.*

dicit idem Apoſtolus, quia ſignum circumciſionis
accepit ſignaculum iuſtitiæ fidei. Bene autem conue-
nit octaua noſtra quòd circūciſio carnis in ea parte
fit corporis, per quā humana mortalitas propagatur.
Vera enim circumciſio in noſtra octaua id eſt in ge-
nerali reſurrectione complebitur, cum corruptibile
hoc incorruptione, & mortale hoc immortalitate ve-
ſtietur. Sicut autem in hac parte carnis iuſſa eſt
impleri carnaliter, vt ſignificaretur implenda ſpiri-
tualiter, ſic in reliquis membris corporis implenda eſt
ſpiritualiter, licet non exhibeatur corporaliter, qua-
tenus ſecundum Apoſtolum, non exhibeamus mebra
Rom. 6. noſtra arma iniquitatis peccato, ſed arma iuſtitiæ
Deo. Circumcidimus igitur aures ab illicito auditu,
oculos ab illicito viſu, nares ab illicito olfactu, os ab
illicito guſtu, cor ab illicita cogitatione, linguam ab
illicita locutione, manus ab illicito tactu, pedes ab illi-
Hiere. 9 cito incenſu, ne ſecundum Prophetam, mors intret ad
animas noſtras per feneſtras noſtras. Unde primice-
rius martyrum Iudæis, ſenſus corporis ab illicitis non
Act. 7. obſeruantibus, dicit: Incircumciſi cordibus & au-
ribus vos ſemper Spiritui ſancto reſiſtitis. Quoties
ergo feſtiuitatem iſtam annuis recurſibus frequenta-
mus, & ſecundum fidem geſtorum quæ de Chriſto
leguntur, honoremus, vt eadem ad morum iuſtifica-
tionem & ædificationem referentes, fidem firmam,
charitatem non fictam, ſpem certam, tam diu tenea-
mus, donec euacuato quod ex parte eſt, perfectionem
nobis promiſſam comprehēdere mereamur. His enim
inconcuſſe manentibus diſſoluta huius habitationis
domo, domum non manufactam æternam in cœlis
habebimus. Poſtremò non quidē Eccleſiæ præcepto, ſed
religioſa meditatione ſolemnis eſt iſte dies, qui more
veteris populi Romani, quo paſſim vtimur, eſt primus
dies

dies anni, quem certe Deo per nouam vitam dedicare eſt neceſſe, exemplo primogenitorum in lege, vt ſicut eo die circumciſus eſt Dominus propter obedientiam legis, ſic nos ipſos per Dei gratiam per petram Chriſtũ, per eius gladium, per dolorem pœnitentiæ circumcidamus vera ſpirituali circumciſione cordis noſtri.

MISSA IN DIE CIRCVMCISIONIS, ET IN OCTAVA NAtiuitatis Domini.

INTROITVS.

PVER natus eſt nobis & filius datus eſt nobis: cuius imperium ſuper humerum eius: *Iſai. 9.* & vocabitur nomen eius magni conſilij Angelus.

Pſal. Cantate Domino canticum nouum, quia mirabilia fecit.

Gloria Patri, &c.

Oratio.

DEus qui ſalutis æternæ, beatæ Mariæ virginitate fœcunda, humano generi præmia præſtitiſti: tribue quæſumus: vt ipſam pro nobis intercedere ſentiamus, per quam meruimus authorem vitæ ſuſcipere Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum. Qui tecum, &c.

DEus qui nobis nati Saluatoris diem celebrare concedis octauum: fac quæſumus nos eius perpetua diuinitate muniri, cuius ſumus carnali commercio liberati.

Lectio

Lectio Epiſt. B. Pauli Apoſt. ad Titum.

Cap. 2. CARISSIMI: Apparuit gratia Dei Saluatoris noſtri omnibus hominibus, erudiens nos: vt abnegantes impietatem, & ſæcularia deſideria: ſobriè, & iuſtè & piè viuamus in hoc ſæculo: expectantes beatam ſpem, & aduentum gloriæ magni Dei, & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti: qui dedit ſemetipſum pro nobis: vt nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret ſibi populum acceptabilem, ſectatorem bonorum operum. Hæc loquere & exhortare: In Chriſto Ieſu Domino noſtro.

Pſal. 97. *Graduale*. Viderunt omnes fines terræ ſalutare Dei noſtri: iubilate Deo omnis terra.

Verſ. Notum fecit Dominus ſalutare ſuum: ante conſpectum gentium reuelauit iuſtitiam ſuam, *Alleluya*, *Alleluya*.

Multifariam olim Deus loquens patribus in Prophetis, nouiſſimè diebus iſtis locutus eſt nobis in filio, *Alleluya*.

Sequentia ſancti Euangelij ſecundum Lucam.

Cap. 2. IN illo tempore: Poſtquam conſummati ſunt dies octo, vt circumcideretur puer: vocatum eſt nomen eius Ieſus. Quod vocatum eſt ab Angelo priuſquam in vtero conciperetur.

Symbolum fidei.

FIdei documenta verbis ſimplicibus aſſerimus, id eſt Patrem & Filium, & Spiritũ ſanctum vnum Deum eſſe cõfirmamus, totamque Trinitatis Deitatem coeſſentialẽ, & cõſubſtantialem, & coæternalem, & coomnipotentem prædicamus, & ſingulas quaſque in Trinitate

perſonas,

perſonas vnum Deum. Incarnationem diuinam non in Patre & Spiritu ſancto factam, ſed in filio tantum credimus, vt qui erat in diuinitate Dei Patris Filius ipſe fieret in homine hominis matris Filius, Deus verus ex Patre, & homo verus ex matre, carnem ex matris viſceribus & animam habens humanam rationalem. Simul in eo ambæ naturæ, id eſt homo & Deus vna perſona, vnus filius, vnus Chriſtus, vnus Dominus, creator & author & rector cum Patre & Spiritu ſancto omnium creaturarum quæ ſunt. Qui paſſus vera carnis paſſione, mortuus vera corporis ſui morte, ſurrexit vera carnis ſuæ reſurrectione, & vera animæ reſumptione in qua veniet iudicare viuos & mortuos. Credimus noui & veteris teſtamenti, id eſt legis Prophetarum & Apoſtolorum vnum eundemque authorem Deum, quod diabolus, non per conditionem, ſed per arbitrium factus eſt malus. Credimus huius quam geſtamus, & non alterius carnis, reſurrectionem. Credimus Iudicium futurum, & recepturos ſingulos pro his quæ in carne geſſerunt, vel pœnas, vel gloriam. Nuptias non improbamus: ſecunda matrimonia non damnamus: carnium perceptionem non culpamus, pœnitentibus reconciliatis communicamus. Credimus in baptiſmo omnia peccata, id eſt tam illud originale contractum quàm illa quæ voluntariè admiſſa ſunt dimitti, & extra Eccleſiam Catholicam nullum ſaluari.

Offerto-

Offertorium. Tui ſunt cœli, & tua eſt terra: orbem terrarum & plenitudinem eius tu fundaſti: iuſtitia & iudicium præparatio ſedis tuæ.

Secreta.

MVneribus noſtris, quæſumus Domine, precibuſque ſuſceptis: & cœleſtibus nos munda myſterijs, & clementer exaudi. Per Dominum noſtrum, &c.

Præfatio.

AEterne Deus, Per Chriſtum Dominum noſtrum. Cuius hodie circumciſionis diē & Natiuitatis octauum celebrantes, tua Domine mirabilia veneramur, quia quæ peperit, & Virgo & mater eſt, qui natus eſt, & infans & Deus eſt, meritò cœli locuti ſunt, Angeli gratulati, Paſtores lætati, Magi inuitati, Reges turbati, paruuli glorioſa paſſione coronati. Et ideo, &c.

Pſal. 97. *Communio.* Viderunt omnes fines terræ ſalutare Dei noſtri.

Poſt-Communio. Hæc nos communio Domine purget a crimine: & intercedente beata Dei genitrice Maria, cœleſtis remedij faciat eſſe conſortes. Per eundem, &c.

Alia Poſt Communio.

OMnipotens ſempiterne Deus, qui vnigeniti tui nouam creaturam nos tibi eſſe feciſti, cuſtodi opera miſericordiæ tuæ, & ab omnibus nos maculis vetuſtatis emunda, vt per auxilium gratiæ tuæ in illius inueniamur forma in quo tecum eſt noſtra ſubſtantia.

Benedi-

Benedictio.

OMnipotens Deus cuius vnigenitus hodierna die, ne legem ſolueret quam adimplere venerat corporalem ſuſcepit circũciſionem, ſpiritali circumciſione mentes noſtras ab omnibus vitiorum incentiuis expurget, & ſuam in nos infundat benedictionem. *Amen.*

Et qui legem per Moyſem dedit, vt per mediatorem noſtrum benedictionem daret, exuat nos mortificatione vitiorum, & faciat perſeuerare in nouitate virtutum. *Amen.*

Quo ſic in ſenarij numeri perfectione in hoc ſæculo viuamus, & in ſeptenario inter beatorum ſpirituum agmina requieſcamus, quatenus in octauo reſurrectionis renouati, Iubilæi remiſſione ditati; ad gaudia ſine fine manſura perueniamus.

Quod ipſe præſtare dignetur, &c.

VIGILIA EPIPHANIÆ NONIS IANVARII.

DIES Epiphaniæ, vnus eſt é ſummis Eccleſiæ ſolemnitatibus, & idcirco præcedentis huius diei religione, ad illius ſe diei cultũ Eccleſia diſponit. Et quidem huius vigiliæ meminit ordo Romanus, martyrologium, cæteriq́ quos in martyrologio ſuo Baronius recenſet, quo etiã loco Baronius refutat eorum errorem qui putant vigilias ab Ambroſio fuiſſe ſublatas, & in earum locum ſuffecta fuiſſe ieiunia, ob illa quæ nocte impune committebantur tempore vigiliæ. Quo etiam loco citat Augu-

Auguſtinum, qui per cultum vigiliarum dicit ſublatos fuiſſe malos mores, qui in Eccleſiam certi loci irrepſerant. Aliquando inquit ante annos non valdè multos iſtum locum inuaſerat petulantia ſaltatorum, iſtum tam ſanctum locum, vbi iacet ſancti martyris corpus, ſicut meminerunt multi qui ætatem habent, locum inquam, tam ſanctum inuaſerat peſtilentia & petulantia ſaltatorum, per totam noctem hic cantabantur nefaria, & cantantibus ſaltabatur, quando voluit Dominus per ſanctum fratrem noſtrum Epiſcopum veſtrum, ex quo hic cœperunt ſanctæ vigiliæ celebrari illa peſtis aliquantulum reluctata, poſtea ceſſit diligentiæ, erubuit ſapientiæ, &c. Et hæc Auguſtinus. Cuius certè diligentia, cuius ſapientia; in huius noctis vigilia nos equidem ſummopere indigemus, irrepſit enim non in certum quod templũ, ſed in omnium noſtrorum morem turpiſſima conſuetudo, vt hac vigiliâ ad cœnam ampliſſimam, lautiſſimamq́; viri, mulieres, clerici, laici, promiſcuè conueniant, ante cœnam Regem ſortiantur, ei Reginam attribuant, ſorte quoq; pro conuiuarum numero varia Palatina officia partiantur; inde Rege Reginaq́; ſupremo loco confidentibus; ad ſingulos eorum potus, à reliquis conuiuis voce Stentorea acclametur. Rex bibit, Regina bibit, mulcta non clamantis ea exiſtat, vt atramento, vel qua alia nigredine notam vultu excipiat, hinc potationibus, ſaltationibus, multis aliis ludibriis totam eam noctem inſumant. Cuius moris male feriati homines eam adferre rationem conſueuerunt, quod Magi infantem Dominum ad vbera primum conſpicati in has voces eruperint Rex bibit. Fuerunt olim alij quoque mali mores Chriſtianorum, qui vt plurimum circa hoc feſtum agebantur, vt erat feſtum folorum ſeu ſtultorum, quod

Aug. de natali S. Cypriani ſer. 115. de diuerſis

Ioannes

Joannes Beleth vocat feſtum Hypodiaconorum. De cuius abrogatione eſt cõſtitutio in ſanctione Pragmatica, feſtũ Innocentiũ, & alia nonnulla, è quibus pleraq; ſunt ſublata, vnus iſte mos fortiedi regni ſtudioſè etiamnum obſeruatur. Cuius rei veram origine eam adferre nonnulli conſueuerunt, quòd olim poſt Epiphaniam ieiunari ſoleret ab Eccleſia, & quod idcirco, veluti cõpenſatione, ſic ſe ante homines oblectare voluerint, exẽplo illius temporis quod præcedit quadrageſimã, quod nulla alia de cauſa tam perditis moribus male perdũt mali Chriſtiani, quã quod iis tranſactis, ieiunare ſe oportere intelligunt. Et hoc memini me audire in cõcione F. Ioannis du Molin Franciſcani, qui hanc ſuã ſententiam de ieiunio probabat auctoritate Clementis Romani & regula B. Franciſci, in qua ſic legitur. Sanctã vero quadrageſimam, quæ incipit ab Epiphania vſque ad continuos 40. dies, quã Dominus ſancto ſuo ieiunio cõſecrauit, qui volũtariè eã ieiunãt, benedicti ſunt a Domino. Vel etiam ea ex cauſa orta eſt iſta intemperies, quod vt dicit Amalarius, in diebus feſtiuis ſpirituũ gaudij fragilitas humana & genuinus vſus declinat ad curam & ſolicitudinem, & lætitiam ventris, quæ ratio ante auditũ Molinum mihi potiſſimum placebat. Cap. 27. de ordine Antiph.

DE EXPLICATIONE HVIVS OFFICII.

CAPVT II.

MISSA *quæ nunc vtitur officium Romanũ in hac vigilia Epiphaniæ eadẽ eſt omnino cum officio Dominicæ præcedẽtis: Dũ mediũ ſilentium, præterquã quod habeat*

peculiare Euangelium de reditu Domini ex Ægypto, forte ea occaſione, vt ſic nobis Eccleſia ſimul proponeret Principes gentiles adoratores Chriſti, & illis contrarios defunctum Regem Herodem qui quærebat animam pueri, & Archelaum filium Herodis, quem metuunt parentes Domini, & quem admoniti fugiunt, ſecedentes in partes Galilææ. De officio, Dum medium ſilentium, quod occurrit præcedente Dominica, & repetitur hac vigilia, monet nonnulla Micrologus, quæ non tam pertinent ad inſtructionem religioſi auditoris, quam ad rationem bene ordinãdi Eccleſiaſtici officij. Officium Ambroſianum habet hac vigilia peculiare officium, quod nos iſto loco idcirco tranſcripſimus, quod & myſterijs huius feſti optime conueniat, & quod præter Euangelium nihil hic habeamus peculiare.

EVANGELIVM HVIVS DIEI in officio Romano.

Matt. 2. IN illo tempore. Defuncto Herode, ecce Angelus Domini apparuit in ſomnis Ioſeph in Ægypto, dicens: Accipe puerum & matrem eius, & vade in terrã Iſraël. Defuncti ſunt enim qui quærebant animam pueri. Qui conſurgẽs, accepit puerum & matrem eius, & venit in terram Iſraël. Audiens autem quod Archelaus regnaret pro Herode patre ſuo, timuit illò ire. Et admonitus in ſomnis, ſeceſſit in partes Galileæ. Et veniens habitauit in ciuitate quæ vocatur Nazareth: vt adimpleretur quod dictum eſt per Prophetas: quoniam Nazareus vocabitur.

MISSA AMBROSIANA IN VIGILIA EPIPHANIÆ DOMINI.

Cantato in Veſperis Reſponſorio in choro Sacerdos dicit Verſ. Dominus vobiſcum. *Reſp.* Et cum Spiritu tuo. *Deinde leguntur in choro Lectiones quatuor ſequentes cum ſuis Pſalmellis, Verſ. & Orationibus.*

Lectio Iſaiæ Prophetæ.

HÆc dicit Dominus. In tempore placito exaudiui te, & in die ſalutis auxiliatus ſum tui, & ſeruaui te, & dedi te in fœdus populi, vt ſuſcitares terram, & poſſideres hereditates diſſipatas: vt diceres his qui vincti ſunt: exite: & his qui in tenebris, reuelamini. Super vias paſcentur, & in omnibus planis paſcua eorum. Non eſurient, neque ſitient, & nō percutiet eos æſtus, & Sol: quia miſerator eorum reget eos, & ad fontes aquarum potabit eos. Et ponam omnes montes meos in viam, & ſemitæ meæ exaltabūtur. Ecce iſti de longè venient, & ecce illi ab Aquilone & mari, & iſti de terra Auſtrali. Laudate cœli, & exulta terra, iubilate montes laudem: quia conſolatus eſt Dominus populum ſuum, & pauperum ſuorum miſerebitur. *Cap. 49.*

Pſal. Benedictus Dominus Deus Iſraël qui facit mirabilia ſolus: Et benedictum nomen maieſtatis eius in æternum. *Verſ.* Deus iudiciū tuum Regi da, & iuſtitiam tuam filio Regis. Et benedictum.

Oratio.

ANnue nobis quæſumus, Omnipotens Deus: vt ſicut ſcrutantibus Magis hodie eſt cognitus Dominus noſter Ieſus-Chriſtus,& adoratus à cunctis gentibus,ita & ſenſibus noſtris manifeſtus adueniat, & omni homini innoteſcat. Qui tecum, &c.

Lectio Libri Regum.

4.Reg. 2. IN diebus illis. Factum eſt cum leuare vellet Dominus Eliam per turbinem in cœlum, ibant Elias & Elizeus de Galgalis. Dixitque Elias ad Elizeum, ſede hic, quia miſit me Dominus vſque in Bethel. Cui ait Elizeus viuit Dominus,& viuit anima tua, quia non derelinquam te. Cumque deſcendiſſent Bethel,egreſſi ſunt filij Prophetarum, qui erant in Bethel ad Elizeum,& dixerunt ei, nunquid noſti quia hodiè Dominus tollet Dominum tuum à te? Qui reſpondit,& ego noui:ſilete. Dixit autem Elias ad Eliſeum: ſede hic, quia miſit me Dominus in Hiericho. Et ille ait: Viuit Dominus,& viuit anima tua,quia non derelinquam te. Cumque veniſſent Hiericho, acceſſerunt filij Prophetarum, qui erant in Hiericho, ad Eliſeum, & dixerunt ei: Nunquid noſti,quia hodiè Dominus tollet Dominum tuum à te? Et ait,& ego noui:ſilete. Dixit autem ei Elias,ſede hic,quia miſit me Dominus vſque ad Iordanem. Qui ait, viuit Dominus, & viuit anima tua, quia non derelinquam te. Ierunt igitur ambo pariter, & quinquaginta viri de filijs Prophetarum ſecuti ſunt eos, qui & ſteterunt è contra longè: illi autem ambo ſtabant ſupra Iorda-

Iordanem. Tulitque Elias pallium ſuum, & inuoluit illud, & percuſſit aquas, quæ diuiſæ ſunt in vtramque partem, & tranſierunt ambo per ſiccum. Cumque tranſiſſent, Elias dixit ad Eliſeum, poſtula quod vis vt faciam tibi antequam tollar à te. Dixitque Eliſeus, obſecro vt fiat in me duplex Spiritus tuus. Qui reſpondit: Rem difficilem poſtulaſti: attamen ſi videris me, quando tollar à te, erit tibi quod petiſti: ſi autem non videris, non erit. Cumque pergerent, & incedentes ſermocinarentur, ecce currus igneus, & equi ignei diuiſerunt vtrumque: & aſcendit Elias per turbinem in cœlum. Eliſeus autem videbat, & clamabat: Pater mi, pater mi, currus Iſraël & auriga eius. Et non vidit eum amplius.

Pſalmel. Pueri. O Regem cœli qui talia famulantur obſequia: in ſtabulo ponitur qui continet mundum: Iacet in præſepio, & in nubibus tonat. *Verſ.* Sicut audiuimus ita & vidimus in ciuitate Dei noſtri: Iacet in præſepio.

Oratio.

ADeſto Domine ſupplicationibus noſtris: & populo tuo, quem tibi ex omnibus gẽtibus elegiſti, veritatis tuæ lumen oſtende. Per Dominum, &c.

Lectio Libri Numeri.

IN diebus illis. Dixit Balaam filius Beor, *Cap. 24.*
dixit homo cuius obturatus eſt oculus, dixit auditor ſermonum Dei, qui

nouit doctrinam altiſſimi,& viſiones Omnipotentis videt, qui cadens apertos habet oculos. Videbo eum ſed non modo, intuebor illum ſed non propè. Orietur ſtella ex Iacob, & conſurget virga de Iſraël: & percutiet duces Moab, vaſtabitque omnes filios Seth. Et erit Idumæa poſſeſſio eius, hereditas Seir cedet inimicis ſuis, Iſraël verò fortiter aget. De Iacob erit qui dominetur & perdet reliquias ciuitatis. Cumque vidiſſet Amalech, aſſumens parabolam, ait: Principium Gentium Amalech, cuius extrema perdentur. Vidit quoque Cinæum, & aſſumpta parabola, ait: Robuſtum quidem eſt habitaculum tuum, ſed ſi in petra poſueris nidum tuum, & fueris electus de ſtirpe Cin quamdiu poteris permanere? Aſſur enim capiet te. Aſſumptaque parabola, iterum locutus eſt, heu, quis victurus eſt, quando iſta faciet Deus? Venient in trieribus de Italia, ſuperabunt Aſſyrios, vaſtabûtque Hebræos, & ad extremum ipſi etiam peribunt. Surrexitque Balaam, & reuerſus eſt in locum ſuum.

Pſalmel. Omnes de Sabba venient, aurum & thus deferentes, & laudem Domino annunciantes. *Verſ.* Omnes iſti congregati ſunt, de longè venient. Aurum.

Oratio.

DEus illuminator omnium gentium, da populis tuis perpetua pace gaudere: & illud lumen ſplendidum infunde cordibus noſtris, quod trium Magorum mentibus aſperſiſti. Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum, qui tecum viuit & regnat in vnitate Spiritus ſancti Deus, per omnia ſæcula ſæculorum.

Lectio

Lectio libri Regum.

IN diebus illis. Dixerunt filij Prophetarum ad Elizeũ, Ecce locus, in quo habitamus coram te, anguſtus eſt nobis. Eamus vſque ad Iordanem, & tollant ſinguli de ſylua materias ſingulas, vt ædificemus nobis ibi locum ad habitandum. Qui dixit: Ite. Et ait vnus ex illis, veni ergo & tu cum ſeruis tuis. Reſpondit, ego veniam, & abijt cum eis. Cumque veniſſent ad Iordanem, cędebant ligna. Accidit autem vt cũ vnus materiam ſuccidiſſet, caderet ferrum ſecuris in aquam: exclamauitque ille, & ait: heu, heu, heu Domine mi, & hoc ipſum mutuo acceperam. Dixit autem homo Dei, vbi cecidit? At ille monſtrauit ei locum. Præcidit ergo lignum, & miſit illuc; natauitque ferrum, & ait, tolle. Qui extendit manum, & tulit illud.

Pſalmel. Vidimus gloriam Dei, gloriam vnigeniti, quia verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. Et nos omnes de plenitudine eius accepimus gratiam. Et habitauit in nobis.

AD MISSAM.

Oratio ſuper populum.

OMnipotens ſempiterne Deus qui verbi tui incarnationem præclari teſtimonio ſideris indicaſti, concede: vt ſemper in mẽtibus noſtris tuæ appareat ſtella iuſtitiæ, & noſter in tua ſit confeſſione theſaurus. Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum qui tecum viuit & regnat in vnitate Spiritus ſancti Deus, Per omnia ſæcula ſæculorum, *Amen.*

Epiſtola B. Pauli Apoſt. ad Titum.

Cap. 3. CARISSIME. Eramus aliquando & nos ipſi inſipientes, increduli, errantes, ſeruientes deſiderijs & voluptatibus varijs, in malitia & inuidia agentes, odibiles, odientes inuicem. Cùm autem benignitas & humanitas apparuit Saluatoris noſtri Dei: non ex operibus iuſtitiæ quæ fecimus nos, ſed ſecundum ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit per lauacrum regenerationis, & renouationis Spiritus ſancti, quem effudit in nos abundè, per Ieſum Chriſtum Saluatorem noſtrum, vt iuſtificati gratia ipſius, hæredes ſimus ſecundum ſpem vitæ æternæ.

Pſal. 136 *Cantus.* Super flumina Babylonis illic ſedimus, & fleuimus, dum recordaremur tui Sion.

Lectio ſancti Euangelij ſecundum Mattheum.

Cap. 3. IN illo tempore: Venit Dominus Ieſus à Galilæa in Iordanem ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo. Ioannes autem prohibebat eum, dicens: Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me? Reſpondés autem Ieſus dixit ei: Sine modo, ſic enim decet nos implere omnem iuſtitiam. Tunc dimiſit eum. Baptizatus autem Ieſus, confeſtim aſcendit de aqua. Et ecce aperti ſunt ei cœli: & vidit Spiritum Dei deſcendentem, ſicut columbam & venientem ſuper ſe. Et ecce vox de cœlis, dicens: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

Oratio ſuper Sindonem.

ADeſto Domine ſupplicationibus noſtris: & populo tuo, quem tibi ex omnibus gentibus

gentibus elegiſti, veritatis tuæ lumen oſtende. Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum, &c.

Oratio ſuper oblatam.

ECcleſiæ tuæ, quæſumus Domine, propitius dona intuere: quibus non iam aurum, thus, & myrrha profertur, ſed quod eiſdẽ muneribus declaratur. Per Dominum noſtrum.

Præfatio.

PEr Chriſtum Dominum noſtrum. Quia puerperio cœleſti intulit mundo ſuæ miracula maieſtatis: vt adorandam Magis oſtenderet ſtellam, & tranſacto temporis interuallo, aquam mutaret in vinum, & ſuo quoque baptiſmate ſanctificaret fluenta Iordanis. Idem Ieſus Chriſtus Dominus noſter. Quem vna.

Oratio poſt Communionem.

LArgire quæſumus Omnipotens Deus ſupplicibus tuis: vt quem natum in terris fatemur hominem, hunc Deum aſtris quoque fatentibus adoremus. Qui tecum viuit & regnat, &c.

IN EPIPHANIA DOMINI
viij. IDVS IANVARII.

HÆc ſolemnitas Epiphaniæ eſt vna è celeberrimis feſtis quo Chriſti Domini mirabilia in Eccleſia religioſe veneramur, commẽdata non ſolum antiquiſſima omnium Eccleſiarum religione, verum etiã Imperatorum ſcriptis legibus. Sic Theodoſius ſanctum diem

Paſcha,

Paſcha, & diem Natalis Domini, & Epiphaniæ, & ſeptem qui ſequuntur ſine ſtrepitu volumus obſeruari. Valentin. Theodoſius, & Arcadius L. Omnes C. eodem tit. coniungunt & ipſi hæc tria feſta, Natalis Domini, Epiphaniarum Chriſti, & Paſchæ, & iis diebus varia concedunt priuilegia. Meminit quoque huius diei Ammianus Marcellinus homo paganus in vita Iuliani Apoſtatæ, de quo, ſimulante adhuc religionem Chriſtianam: vt hæc, inquit, interim celarentur feriarum die quem celebrantes menſe Ianuario Chriſtiani, Epiphaniam dictitant, progreſſus in eorum Eccleſiam ſolemniter numine orato, diſceſſit. De tanta itaque ſolemnitate non inſtar Iuliani, ſed Chriſtianè nobis eſt agendum. Diuina & humana natura ita vnum faciunt Ieſum Chriſtum Dominum, vt difficulter ſermo poſſit inſtitui de Chriſti humanitate, vt non etiam aliquid incidat de eius diuinitate, & è contra de diuinitate, vt non etiam aliquid de eius humanitate. Eccleſia nihilominus in die Natalis Domini præcipuè nobis proponit eius humanitatem. Nihil enim tam eſt hominis quam naſci de muliere. Hodiè verò, hoc iſto feſto Eccleſia nobis proponit ea quibus iſte natus verus homo, primum apparuit Deus, non forma aliqua viſibili diuinitatis eius (videri enim oculis diuinitas non poteſt) ſed certis quibuſdam diuinis & indubitatis oſtenſionibus, ſeu declarationibus diuinæ naturæ exiſtentis in illa perſona, quæ oculis carnis nihil credebatur niſi purus homo. Qua occaſione hoc iſtud feſtum vocatur græca voce, Epiphaniæ vel Epiphaniarum, & olim frequentius etiam Theophania. Qua in re non hoc Eccleſia ſpectauit, vt omnia illa hoc feſto commemorarentur quæ pertinent ad oſtendendam Chriſti Domini diuinitatem; ſed hoc ſolum ſpectauit Eccleſia,

l. 2. c. de ferijs.

l. 21. ſub initium.

vt eas nobis diuinitatis declarationes commendaret quæ ſingulæ aliquo modo fuerunt primæ. Quæ in re primò occurrit, cùm ſtella duce adoratus eſt à Magis. Altera Epiphania, atque illa populo Iudaico prima fuit, cùm Dominus aggrederetur iam opus ſuæ miſſionis in terram, atque ea ratione iam ſe mundo vellet oſtendere. Tunc enim ad Domini baptiſmum, quem accepit à Ioanne, cœli aperti ſunt, Spiritus Dei deſcendit ſicut columba, vox de cœlis audita eſt: Hic eſt filius meus dilectus in quo mihi complacui. Tertia Theophania atque ea diſcipulis prima, fuit cùm iam collegiſſet Dominus diſcipulos, & coram ijs feciſſet primum ſignum, mutando aquam in vinum in nuptiis in Cana Galileæ. Addit B. Auguſtinus quartum miraculum de quinque millibus hominum ſatiatis de paucis panibus, ea forſan ratione, quod coram populo iam eum audiente & ſequente, hoc primum fuerit teſtimonium diuinæ eius poteſtatis. Sed Eccleſia hæc tria quæ diximus ſola nobis proponit. Vnde ſunt iſtæ antiphonæ ad Benedictus. Hodie cœleſti ſponſo iuncta eſt Eccleſia, quoniam in Iordane lauit Chriſtus eius crimina. Currũt cum muneribus Magi ad regales nuptias, & ex aqua facto vino lætantur conuiuæ. Et ad Magnificat. Tribus miraculis ornatum diem ſanctum colimus: hodie ſtella Magos duxit ad præſepium: hodie vinum ex aqua factum eſt ad nuptias: hodie in Iordane Chriſtus baptizari voluit, vt ſaluaret nos. Græci è tribus hiſce oſtenſionibus Domini præcipuas partes tribuunt eius baptiſmo, & in Calendario ſeu menologio Græcorum hic dies inſcribitur, Theophania Chriſti, diuinusq́; Saluatoris baptiſmus. & dies proximus: Ioãnes Baptiſta. Quin illi ob hunc Chriſti baptiſmum, ſolemnem hũc diem faciebant baptizãdis cathecumenis; ſicut erant Ser. 29. de temp.

tum per vniuerſam Eccleſiam Latinam & Græcam ſolemnes huic negotio dies Reſurrectionis Domini, & dies Pentecoſtes, atque idcirco hunc diem vocabant etiam, feſtū ſanctorum luminū, quòd Chriſtus eo die non modo in Iordane ſit baptizatus, ſed nobis etiā lauacrum Chriſtianum inſtituerit, hoc autem Græcis φωτισμὸς *dicitur, id eſt illuminatio animarū, luſtratio, purgatio, tenebrarum expulſio, quibus nominibus præclaros Bap. effectus declarāt, præſertim quod Cathecumenos purget atque illuminet hoc ſacramentū. Hinc & illæ Cyrilli ac aliorū veterum Catecheſes ſiue inſtitutiones ad illuminatos, & illuminandos. Extat Nazīāzeni oratio panegyrica in ſācta lumina, in qua ſic ille. Sanctus luminū dies, ad quē peruenimus, quēq; hodie diuino beneficio celebrauimus, Chriſti mei, hoc eſt veræ lucis omnem hominē in mundum veniētem illuminantis, baptiſmū pro principio habet. Hūc autē diem Græci celeberrima ſolemnitate, facibuſq; in ſignū lætitiæ, publice accenſis celebrare cōſueuerūt. Sic Nazīāzenus in oratione in laudem Baſilij loquēs de Valēte Imperatore Arriano. Nā in die luminariū inquit, quādo populus omnis in Eccleſiā conuenit, ingreſſus & ipſe, vbi ordirem Pſalmodiæ, ceremonias ritè celebratas, aras omni decore ac reuerentia cultas, populū denique diuino cultui aſſiſtētem vidit, admiratus eſt. Eccleſia verò Latina potiſſimas partes huius feſti tribuit adorationi Magorū, Eminet, inquit Rupertus, & præcipuū eſt illud quod a Magis vtiquegētilibus adoratus eſt, & illuminatarum cordibus gentium magnā ſpiritualium præſtat materiam gaudiorum. Gentium nāq; primitiæ iam tunc in illis aſſumptæ ſunt. Aſſumpſit enim illos pax noſtra, quæ fecit vtraque vnū, Deum & hominem in ſe vnum Chriſtum, Iudæos atque Gentiles in vnum coniungens populum.*

Caniſius de deipara Virgine l. 4. c. 12.

pulum. De hoc ergo dignè totum miſſæ cõpoſitum eſt officium, in quo ſancta Eccleſia de Gẽtibus electa pro ſua vocationis initio gratioſum Deo pro ſua ſalute laudis offert præconiũ. Tota verò laudũ materia dona ſunt Magorum, aurum, thus, & myrrha. Hiſtoria verò Magorum quã ſolus Matthæus deſcribit multa cõtinet eruditæ quæſtionis. Primũ quinã fuerint iſti Magi & vnde profecti. Deinde quæ & qualis fuerit iſta ſtella, quando exorta. Poſtremò, num hæc adoratio inciderit in die tertium decimũ a Nat. Domini. B. Matthæus nihil dicit de prima quæſt. præterquã, quòd eos vocet Magos ab Oriente, quæ vtraque, & fuiſſe Magos, & veniſſe ab Oriẽte large poſſunt intelligi. Nam & vox Magorũ multa genera ſapientum deſignat, & Oriens reſpectu Hieroſolymorum, vel propius vel longius ab ea vrbe poteſt intelligi. Ianſenius & Baronius graues authores, vtrique non e perſide ſed ex viciniori Oriẽte volunt Magos adueniſſe, ille ex Chaldæa, iſte ex Arabia, & exemplo Balaam qui venerat ex vicino Oriente. Sic iſti, ob breue tempus quod eſt a Nat. Domini vſque in hunc diem, volunt profectos non ex vltimo Oriente, ſed ex viciniori aliqua plaga Orientali. Sunt qui longius iter fuiſſe arbitrantur, quibus libenter equidem aſſentirer. Nemo enim facile conterminam regionem ſic indefinité vel Orientem vel Septẽtrionem appellauerit. Præterea vox, ecce, in Euangelio non videtur bene conuenire iis hominibus qui in vicinio habitabãt, nec moueret quod adfertur de Balaam: de Aram, inquit Balaam, adduxit me Balac Rex Moabitarũ, de montibus Orientis. Iis enim tẽporibus Iſraele adhuc peregrinante omnia iis ignota loca longinqua exiſtebant. Plus me moueret quod intra dies tredecim longum iter confici ab iis minus potuerit.

Quinam

Quinam verò fuerint iſti Magi, variæ ſunt opiniones: Vulgo creduntur fuiſſe tres Reges, Iaſpar, Melchior, Baltazar. Et quidem de nominibus an apud grauem aliquem authorē res iſto modo ſit deſcripta, non equidem ſatis ſcio. tres fuiſſe Leo Magnus in ſuis ſermonibus ſæpe teſtatur, Regum quoque nomen nonnulli veteres Eccleſiaſtici ſcriptores hiſce Magis tribuerunt. Facit idem officium Eccleſiaſticum huius diei, in quo canitur ad Communionem, Reges Tharſis & Inſulæ munera offerent, Reges Arabum, & Saba dona adducent, &c. Verùm iſtæ rationes non hoc plane conuincunt. Et quidem officium Eccleſiaſticum pertinet ad vocationem Gentium, cuius primitiæ fuerunt iſti Magi, atque ea occaſione recitantur iſta in officio Eccleſiaſtico quæ alioqui non conueniunt Magis, qui neque è Tharſo, neque è Saba venire potuerunt. Non ſunt enim iſtæ regiones Hieroſolymitanis orientales. De ſcriptoribus quos oſtendimus, non ſatis certum eſt, qua ſignificatione eos illi Reges appellauerint. Fuiſſe enim iſtos Magos magnæ alicuius dignitatis homines, cum ex muneribus, & vrbis Hieroſolymitanæ turbatione, tum etiam ob conſtantem populi Chriſtiani traditionem nemo negauerit. Verùm vt tales fuerint Reges qualis erat Herodes, vel vt nunc ſunt Regum tituli atque nomina, non videtur veriſimile. Primùm ex hiſtoria prophana, Nulla pars noti Orientis legitur habuiſſe temporibus Auguſti Reges Magos, nec tamē vllius temporis tam eſt plana hiſtoria atque illa Auguſti. Deinde difficulter tres Reges in hoc iter vel conſenſiſſent, vel ita ſecreto in vrbem Hieroſolymorum venire potuiſſent, vt non etiam ante eius rei fama ad Herodem perueniſſet, cum tamen e textu Euangelij non videantur niſi Hieroſolymis, & hoc non niſi ex ſua

9 ſer. de Epip. 5. 6. Theophilactus in Matth. Chryſoſt. Tertull.

ipſi inquiſitione de Rege Iudæorum in hominum notitiam deueniſſe. Praterea Herodes non agit cum ijs ea obſeruātia qua cum Regibus oportebat erat enim ijs temporibus ampliſſima Regij nominis maieſtas. Quod attinet ad ſtellam quia iſti Magi accipiunt diuinum reſponſum in ſomnis, ne redirent ad Herodem, pari ratione diuinitus credendum eſt eos monitos de nouo Rege Iudæorum, & hanc illis ſtellam fuiſſe a Deo datam ducem itineris, ſicut erat columna ignis Iſraelitis. Sed huic opinioni videtur nonnihil refragari textus Euangelij. Nam licet profectis Hieroſolyma dux fuerit iſta ſtella vſquedum veniens ſtaret ſupra vbi erat puer. Non videntur tamen Magi habuiſſe ſtellam ducem ab Oriente Hieroſolymam vſque, Dicunt enim: Vidimus ſtellam eius in Oriente. Et rurſum: Et ecce, ſtella quam viderant in Oriente antecedebat eos. E quibus verbis videtur ſequi, non eos habuiſſe ſtellam ducem ab Oriente Hieroſolymam vſque, ſed idcirco veniſſe eos in eam vrbē, quod regni caput exiſteret, & ex ſtella, quam dicunt ſtellam eius, potius quam ex diuino aliquo particulari reſponſo, rem iſtam Magos intellexiſſe. Vtcumq; ſit, non fuiſſe hanc veram ſtellam vnam ex numero aſtrorum cœleſtium, ſic probat Ianſenius. Primum ex motu. Nam cum reliqua omnia aſtra moueantur motu diurno ab Oriente in Occidentem, hac mouebatur a Septentrione in meridiem, talis enim eſt ſitus Hieruſalem reſpectu Bethleem. Secundò ex ſplendore eius. Siquidem nulla aſtra in die apparent propter exceſſiuum ſplendorem Solis. Hanc ſolam de die apparentem Sol occultare non poterat. Tertiò ex tempore apparitionis eius prout enim opus erat apparebat, & rurſum occultabatur, neque certo ſtatutoq; tempore, more reliquorū aſtrorum, ſe conſpiciendam exhibebat.

Aug. ſ. 69 & ſ. qui eſt primus inter 17. pariſienſ.

exhibebat. Quartò etiam ex loco ſitus eius. Siquidem non in cœlo ſitam fuiſſe, ſed terræ proximam fuiſſe conſtat: alioquin enim neque dux viæ eſſe potuiſſet, neque domum in qua erat cum matre infans demonſtrare. Poſtremum & ex quiete eius. Stetiſſe enim dicitur ſupra vbi erat puer, cum omnes cœleſtes ſtellæ motu continuo moueantur. Non rectè itaq; ex hac ſtella patrocinantur ſuæ nugaci ſciētiæ quos veteres Mathematici, nos Genethliacos appellamus. Et quidem nouam non ante viſam ſtellam oriri in cœlo potuiſſe nos certè nunc minùs miramur, qui anno à Chriſto nato 1572. nona Nouembris die Dominico veſperi ortum nouum ſidus ab eius artis profeſſoribus & audiuimus, & iis monſtrantibus ſæpe aſpeximus, in quo nouo ſidere hæc mirabatur Cornelius Gemma.

Quod {

Subitò natum æqualis fere magnitudinis ab initio, Lucidū pœnitus & ſtellarum inerrantium more ſcintillans.

Locus reſpectu primi mobilis exactè in principio Arietis, in contactu galaxiæ & Coluri æquinoctij diſtans ab æquinoctio 60. gradibus

Sedem ſuam ſeruauerit toto durationis tempore, nec ſtella neque exhalatio dici poſſit, multo minus cometa.

Cum ſideribus quæ vinctam Andromedam intuentur ibidem ✠ imaginem formet.

Huius locus in Tauri dodecat. ex quadrato pugnet cum loco Zod. vbi cometes deſijt anni 1556. nimirum S. Leonis.

}

CAPVT II.

CONTINENS EXPOSITIONEM HVIVS OFFICII.

DE hac ſolemnitate ſic ſcribit ordo Romanus: Solemnitas hæc ſacratiſſima, quæ à Græcis Theophania ſiue Epiphania nuncupatur, Latinè apparitio, ſeu oſtenſio vel manifeſtatio, interpretatur. Expletis namq; Chriſtus quaſi triginta annorum curriculis, venit in Iordanem ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo, anno videlicet quintodecimo imperij Tiberij Cæſaris, Valeriano & Aſiatico Coſſ. Nec hoc prætereundũ quòd ſecunda Natiuitas Chriſti tot illuſtrata myſteriis honoratior ſit quam prima. Tũc tantummodò natus, & Angelus paſtores affatus eſt: Hodiè verò a Magis cum muneribus eſt adoratus. Hodie cum in Iordanicis aquis tingeretur, filius dilectus a Patre eſt vocatus de cœlo, & Spiritus S. in ſpecie colũbæ ſuper eum viſus. nec nõ per bapt. Sacramentũ caput draconis eſt contritũ. Hodie ex aqua vinũ factum eſt, eidẽq; cœleſti ſpõſo Eccleſia cõiuncta eſt. Inſuper & quinque millia hominũ ab eo refecta ſunt, & ideo manifeſtatio interpretatur, quia in his manifeſtare ſe hominibus dignatus eſt. In introitu itaque Eccleſia, veluti ſuffragatur Magis adorantibus, & iis in genua procũbẽtibus. Ecce, inquit, dominator Dominus, & regnum eius non pendet ex alterius arbitrio, ſed in manu eſt eius regnum, poteſtas, & imperium in operibus quæ eſt facturus, & per illa faciet nouum regnum, hoc eſt vitã æternam omnibus ſequẽtibus ſe.

Et quanta ſit poteſtas iſtius Domini Dominatoris, oſtendit Eccleſia per Pſalmum 71. in quo prædicatur Deus dans Regi Regis filio Iudicium, & iuſtitiã. Qui Pſalmus totus eſt de poteſtate Chriſti, & de latitudine Imperij eius. Vnde & ad Communionem ex eodem Pſalmo dicitur: Reges Tharſis & Inſulæ munera offerent, Reges Arabum, & Saba dona adducent. Ita illi ſeruient Reges terræ, vt etiam cæteros homines ſubditos ſuos ad eum ſint adducturi, omnes gentes ſeruient ei. Collecta rogat finem iſtius apparitionis, & noſtræ fidei quæ per has apparitiones in cordibus Gentium fuit radicata, vt perducamur ad vitam æternam ad contemplationem eius celſitudinis in ipſa ſua ſpecie. Epiſtola optime congruit officio & pſalmo ſupradicto, quia vtrobique declaratur quo pacto euangelizauerit Dominus pacem iis qui longe, & pacem iis qui prope, qui facit vtraque vnum. Et

Pintus. *dicit Epiſtola. Tu ô Hieruſalem da operam vt ſurgas & illumineris, diſpone te ad gratiam, quia venit lumen tuum quod eſt Chriſtus, & gloria Domini, quod eſt Chriſtus in Iudæa ortus eſt. Super terram quam non illuminauerit hoc lumen, erunt tenebræ & caligo: ſuper te autem orietur Dominus, & non ſolum ſuper te, ſed & in illo tuo lumine ambulabunt gentes, & vt intelligas quanta ſit multitudo iſtarum gentium. Leua in circuitu oculos tuos, & vide. Omnes iſti congregati ſunt, non in vno loco, ſed vna fide. Et deinde Propheta per connumerationem aliquot gentium, oſtendit amplitudinem futuræ Eccleſiæ. Filij tui de longe venient, filiæ de latere ſurgent, multitudo maris, fortitudo Gentium, inundatio Camelorum, volantes vt nubes, Madiam, Epha, Saba, Cedar, Nabaioth, & de re tanta, tam noua: Mirabitur, inquit Propheta, & dilatabitur cor tuum. Magnum*

enim

enim eſt, & incredibile gaudium bonæ Chriſtianæ animæ. Hæc vocatio Gentium, hæc deſtructio Idolorum, & certum teſtimonium contra nouas hæreſes, quæ non fuerunt auditæ in iſta vocatione Gentium, & idcirco Eccleſia iterum repetit ad Graduale. Omnes de Saba venient, &c. quæ ibi leguntur, quæ certe conueniunt hiſtoriæ Magorum, quia in illis incepit hoc vaticinium impleri. Reliqua quæ ſunt in Miſſa pertinent ad hiſtoriam de Magis, & ſecreta myſtice interpretatur dona Magorum, nempe totum Chriſtum Deum & hominem, & hominem Sacerdotem in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech.

MISSA IN DIE EPIPHANIÆ.

INTROITVS.

ECce aduenit Dominator Dominus, & regnũ in manu eius, & poteſtas & imperium. *Malac. 3.*

Pſalm. Deus Iudicium tuum Regi da, & Iuſtitiam tuam filio Regis. *Pſal. 71.*

Gloria Patri, &c.

Oratio.

DEus qui hodierna die vnigenitum tuum Gentibus ſtella duce reuelaſti: concede propitius: vt qui iam te ex fide cognouimus, vſque ad contemplandam ſpeciem tuæ celſitudinis perducamur. Per eundem Dominum, &c.

Lectio Iſaiæ Prophetæ. *Cap. 60.*

SVRGE illuminare Hieruſalem, quia venit lumen tuum, & gloria Domini ſuper te orta

 eſt.

eſt. Quia ecce tenebræ operient terram, & caligo populos. Super te autem orietur Dominus, & gloria eius in te videbitur. Et ambulabunt Gentes in lumine tuo, & Reges in ſplendore ortus tui. Leua in circuitu oculos tuos, & vide: Omnes iſti congregati ſunt, venerunt tibi. Filij tui de longè venient: & filiæ tuæ de latere ſurgent. Tunc videbis & afflues: & mirabitur & dilatabitur cor tuum, quando conuerſa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi. Inundatio Camelorum operiet te, dromedarij Madian & Epha. Omnes de Saba venient, aurum & thus deferentes, & laudem Domino annunciantes.

Graduale. Omnes de Saba venient, aurum & thus deferentes, & laudem Domino annunciantes.

Verſ. Surge & illuminare Hieruſalem, quia gloria Domini ſuper te orta eſt. *Allel. Alleluya.*

Vidimus ſtellam eius in Oriente: & venimus cum muneribus adorare Dominum. *Alleluya.*

Sequentia ſancti Euangelij ſecundum Matthæum.

CVM natus eſſet Ieſus in Bethleem Iudæ in diebus Herodis Regis: ecce, Magi ab Oriente venerunt Hieroſolymam dicẽtes: Vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorum? Vidimus enim ſtellam eius in Oriente, & venimus adorare eũ. Audiens autem Herodes Rex turbatus eſt, & omnis Hieroſolyma cum eo. Et congregans omnes principes Sacerdotum, & Scribas populi, ſciſcitabatur ab eis vbi Chriſtus naſceretur. At illi dixerunt ei: In Bethleem Iudæ. Sic enim

enim ſcriptum eſt per Prophetam. Et tu Bethleem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda. Ex te enim exiet dux qui regat populum meum Iſraël. Tunc Herodes clam vocatis Magis, diligenter didicit ab eis tempus ſtellæ quæ apparuit eis. Et mittens illos in Bethleem, dixit: Ite interrogate diligenter de puero: Et cum inueneritis renunciate mihi, vt & ego veniens adorem eum. Qui cum audiſſent Regem abierunt. Et ecce ſtella, quam viderant in Oriente, antecedebat eos vſque dum veniens ſtaret ſupra vbi erat puer. Videntes autem ſtellam gauiſi ſunt gaudio magno valde. Et intrantes domum inuenerunt puerum cum Maria matre eius. Et procidentes adorauerunt eum. Et apertis theſauris obtulerunt ei munera, Aurum, Thus, & Myrrham. Et reſponſo accepto in ſomnis, ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuerſi ſunt in regionem ſuam.

CREDO.

Offertorium. Reges Tharſis & Inſulæ mueera offerent: Reges Arabum & Saba dona adducent, & adorabunt eum omnes Reges terræ, omnes gentes ſeruient ei.

Secreta.

ECcleſiæ tuæ quæſumus Domine dona propitius intuere quibus non iam aurū, thus, & myrrha profertur: ſed quod ijſdē muneribus declaratur, immolatur & ſumitur. Per Dominum.

Præfatio.

AEterne Deus quia cum vnigenitus tuus in ſubſtantia noſtræ mortalitatis apparuit,

noua nos immortalitatis ſuæ luce reparauit. Et ideo cum Angelis & Archãgelis, cum Thronis & Dominationibus, cumque omni militia cœleſtis exercitus, hymnum gloriæ tuæ canimus, ſine fine dicentes, &c.

Communio. Vidimus ſtellam eius in Oriente, & venimus cum muneribus adorare Dominum.

Poſt-Communio. Præſta quæſumus Omnipotens Deus: vt quæ ſolemni celebramus officio purificatæ mentis intelligentia conſequamur. Per Dominum, &c.

Benedictio.

DEus lumen verum, qui vnigenitum ſuum hodierna die ſtella duce Gentibus voluit reuelare, ſua nos dignetur benedictione ditare. *Amen*.

Quo exemplo Magorum myſtica Domino Ieſu Chriſto munera offerentes, ſpreto antiquo hoſte, ſpretisque contagijs vitiorum, ad æternam patriam redire valeamus per viam virtutum. *Amen*.

Detque nobis veram mentium innocẽtiam qui ſuper vnigenitum ſuum Spiritum ſanctum demonſtrari voluit per columbam, eaque virtute mentes noſtræ exerceantur ad intelligenda diuinæ legis arcana, qua in Cana Galileæ limpha in vinum conuerſa eſt. *Amen*.

Quod ipſe præſtare dignetur, &c.

DE OCTAVIS EPIPHANIÆ.

FESTVM *Epiphaniæ habet octauas, atque illas eo priuilegio vt ijs nihil fiat de feſtis duplicibus & ſemiduplicibus quæ in eas inciderint, niſi in propria Eccleſia. Et licet dies ſex quæ ſequuntur Epiphaniam preter Dominicam infra octauam idem habeant officium cum ipſo die Epiphaniæ nos tamen aliquot diebus hic aſcripſimus breuem aliquam homiliam ex patribus, & præterea nonnulla quæ non in Miſſa Romana, ſed alibi inuenimus. Diximus ante quid ſignificet Eccleſia in iſtis octauis per diem primum, quid per ſex ſequentes, quid per octauam. Qua de re ſic Amalarius: In Theophania celebramus quomodo Dominus à Magis ſit inquiſitus, & inuentus, & adoratus, quomodo lætati ſint conuiuæ in nuptijs, quomodo ſit baptizatus. In octauis eius celebratur res pro qua Chriſtus baptizatus eſt, hoc eſt noſtrum lauacrum per quod noſtra peccata abluuntur. Quia duo præcepta ſunt dilectionis, Dei ſcilicet & proximi, ſicut honorando baptiſmum Chriſti Dei, & Saluatoris celebramus in Theophania, celebremus & noſtrum initiatum iam in capite noſtro, in octauis Epiphaniæ hoc eſt ad memoriã reducamus, qua de cauſa Chriſtus baptizatus ſit, ſcilicet quia neceſſe erat vt baptizemur. Et hæc Amalarius. Eſt igitur dies Epiphaniæ memoria rerum præteritarum, iſti dies ſex admonitio eorum quæ nos decet operari, vt percipiamus fructum earum rerum præteritarum, vt qui ſumus vocati, ſimus electi offerendo Deo myſticé aurum,* Lib. 4. cap. 34.

thus, & myrrham, vt dignos nos faciamus pretio quo redempti ſumus in ſanguine eius, per lauacrum regenerationis, & veluti vinculo matrimoniali ſic coniuncti ſimus Chriſto, vt iſto modo poſſimus peruenire ad octauam, fructum laborum noſtrorum, vt, quod eſt in collecta primæ diei, quod credidimus, id aliquando contemplemur.

PRIMA DIE.

Ex ſermonibus B. Leonis Papæ.

ERIGITE *fideles animos ad conſtantem gratiam luminis ſempiterni, & impenſa ſaluti humanæ gratiæ Sacramenta venerantes, ſtudium veſtrum ijs quæ pro nobis geſta ſunt ſubdite: Diligite caſtimoniæ puritatem, quia Chriſtus virginitatis eſt filius: abſtinete vos à carnalibus deſideriis, quæ militant aduerſus animam, Malitia paruuli eſtote quia Dominus gloriæ mortalium ſe conformauit infantiæ, Sectamini humilitatem quam Dei filius diſcipulos ſuos docere dignatus eſt. Induite vos virtutem patientiæ, in qua animas veſtras poſſitis acquirere. quoniam qui cunctorum eſt redemptio, ipſe eſt omnium fortitudo. Quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram. Per viam veritatis & vitæ conſtanter incedite, nec vos impediant terrena quibus parata ſunt cœleſtia. Merito dies iſte manifeſtatione Domini conſecratus, ſpecialem in toto mundo obtinuit dignitatem, quæ in cordibus noſtris digno debet ſplendore clareſcere, vt rerum geſtarum ordinem, non ſolum credendo, ſed etiam intelligendo, veneremur. Quantam enim gratiarum actionem*

nem debeamus Domino pro illuminatione probat obcæcatio Iudæorum. Agnoſcamus in Magis adoratoribus Chriſti, vocationis noſtræ fideiq́; primitias, & exultantibus animis beatæ ſpei initia celebremus, Exinde enim in æternam hæreditatem cœpimus introire, exinde nobis Chriſtum loquentia ſcripturarum arcana patuerunt, & veritas quam Iudæorum obcœcatio non recepit, omnibus nationibus lumen ſuum innexit. Honoretur itaque à nobis ſacratiſſimus dies in qua ſalutis noſtræ author apparuit: & quem Magi infantem venerati ſunt in incunabulis, nos Omnipotentem adoremus in cœlis. ac ſicut illi de theſauris ſuis myſticas Domino munerum ſpecies obtulerunt, ita & nos de cordibus noſtris quæ Deo ſunt digna promamus. Quamuis enim omnium bonorum ſit ipſe largitor, etiam noſtræ tamen fructum quærit induſtriæ. Non enim dormientibus prouenit regnum cœlorum, ſed in mandatis laborantibus, atque vigilantibus, vt ſi dona illius irrita non fecerimus, per ea quæ dedit, mereamur accipere quod promiſit. Vnde cohortamur dilectionem veſtram vt abſtinentes vos ab omni opere malo quæ ſunt caſta & iuſta ſectemini. Filij enim lucis abijcere debent opera tenebrarum. Itaque odia declinate, mendacia abijcite, ſuperbiam humilitate deſtruite, auaritiam largitate delete. Decet enim vt capiti ſuo membra conueniant, vt promiſſarum beatitudinum mereamur eſſe conſortes. Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum qui cum Patre, &c.

MISSA

MISSA B. AMBROSII IN DIE EPIPHANIÆ

INGRESSA.

CIVITAS non eget Sole neque Luna, vt luceant ei: quoniam claritas Dei illuminat eam, & ambulabunt gentes in lumine eius, & Reges terræ afferent claritatem ſuam in ea.

Gloria in Excelſis.

Oratio ſuper populum.

DEus, qui hunc diem electionis Gentium primitijs conſecraſti, & per luminis tui ſtellam manifeſtum te nobis oſtendiſti, tribue, quæſumus, vt noua cœlorum & mirabilis claritas in noſtris ſemper cordibus oriatur. Qui viuis & regnas, &c.

Lectio Iſaiæ Prophetæ.

Cap. 60. SVRGE illuminare, &c. *vt in Miſſa Romana.*

Pſal. 61. *Pſalmel.* Benedictus Dominus Deus Iſraël, qui facit mirabilia magna ſolus in ſæcula. ℣. j. Suſcipiant montes pacem populo tuo. ℣. ij. Humiliabit calumniatorem & permanebit cum Sole, & ante Lunam generationis generationum: & deſcendet ſicut pluuia in vellus, & ſicut ſtillicidia ſtillantia ſuper terram.

Epiſtola B. Pauli Apoſt. ad Titum.

CARISSIME. Apparuit, &c. *vt in die Circuncisionis in officio Romano.* Alleluya, Alleluya.

Verſ. Ma-

Verſ. Magi venerunt ab Oriente Ieroſolymam, dicentes: Vbi eſt qui natus eſt Rex Iudęorum: *Alleluya.*

Antiph. ante Euangelium. In Bethleem Iudæ Saluator natus eſt: Herodes turbatus eſt, totus mundus gaudet, Ioannes teſtificans ſuper flumen Iordanis, qui poſt me venit, ante me factus eſt.

Lectio ſancti Euangelij ſecundum Matthæum.

CVM natus eſſet, &c. *vt in Miſſa Romana.*

Mox Diaconus annunciat Paſcha Reſurrectionis, quo die & menſe ſit futurum hoc modo.

NOVERIT charitas veſtra, fratres cariſſimi, quod annuente Dei, & Domini noſtri Ieſu Chriſti miſericordia, die N. menſis N. Paſcha Domini cum gaudio celebrabimus. ℟. *Deo gratias.*

Antiph. poſt Euangelium. Cum Ieſus natus eſſet in Bethleem Iudę, ecce Magi ab Oriente venerunt Ieroſolymam, dicentes: Vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorum, vidimus enim ſtellam eius, & venimus adorare eum.

Oratio ſuper Sindonem.

TRibue, quæſumus, omnipotens Deus: vt ſicut omnes nationes veniunt gaudentes adorare Chriſtum Regem Dominum natum, ita & hæc præclara lux habitet ſemper in nobis. Per eundem Dominum noſtrum.

Offertorium. Orietur in diebus eius iuſtitia, & abundantia pacis donec extollatur Luna. ℣. Et dominabitur à mari vſque ad mare, & à flumine vſque ad terminos terræ. Et abundãtia.

CREDO.

CREDO.

Oratio ſuper oblatam.

PIetatis tuæ,Domine,Sacramentum hodierna ſolemnitate recolentes,pro apparitione Domini noſtri Ieſu Chriſti,& pro noſtræ vocationis exordijs ſacrificium tibi laudis offerimus, quod propitiatus ſuſcipias, deprecamur. Per eundem.

Præfatio.

AEterne Deus.Qui te nobis ſuper Iordanis alueum de cœlis in voce tonitrui præbuiſti:vt Saluatorem cœli demonſtrares, & te Patrem ęterni luminis oſtenderes. Cœlos aperuiſti, aërem benedixiſti,fontem purificaſti, & tuum vnicum filiũ per ſpeciem columbæ ſancto Spiritu declaraſti. Suſceperunt hodie fontes benedictionem tuam, & abſtulerunt maledictionem noſtram.Ita vt credentibus purificationẽ omnium delictorũ exhibeât, & Dei filios adoptione faciât ad vitam æternam. Nam quos ad tẽporalem vitam carnalis natiuitas fuderat: quos mors per præuaricationem cœperat, hos vita æterna recipiens ad regni cœlorũ gloriam reuocauit.Per eundem Chriſtum,&c.

Infra canonem.

COmmunicantes, & diem ſacratiſſimum celebrantes,quo vnigenitus tuus in tua tecum gloria coæternus in veritate carnis noſtræ viſibiliter corporalis apparuit: Sed & memoriam venerantes imprimis glorioſę ſemperque virginis Mariæ genitricis eiuſdem Dei, & Domini noſtri Ieſu Chriſti: ſed & beatorum Apoſtolorum ac martyrum tuorum Petri & Pauli, &c.

Confra-

Confractorium. Hoc fecit initium ſignorum Ieſus in Cana Galileæ & manifeſtauit gloriam ſuam diſcipulis ſuis.

Tranſitorium. Hodie cœleſti ſponſo iuncta eſt Eccleſia, quoniam in Iordane lauit eius crimina: currunt cum munere Magi ad regales nuptias, & ex aqua facto vino lætantur conuiuia. Baptizat miles Regẽ, ſeruus Dominum ſuum, Ioannes Saluatorem: aqua Iordanis ſtupuit, columba proteſtatur, paterna vox audita eſt, Filius meus hic eſt, in quo bene complacui, ipſum audite.

Oratio poſt Communionem.

Coeleſti lumine, quæſumus, Domine, ſemper & vbique nos præueni, vt myſterium, cuius nos participes eſſe voluiſti, & puro cernamus intuitu, & digno percipiamus affectu. Per Dominum.

SECVNDA DIE INFRA EPIPHANIAM.

Sermo Beati Iuonis.

HVNC *Epiphaniorum diem maiores noſtri tribus de cauſis ſanxerunt haberi ſolemnem. Quas cauſas fidelis quiſque cognoſcit qui Euangelicam hiſtoriam legere vel audire conſueuit. De quibus pauca dicenda ſunt. Quomodo & diuino militent honori, & quæ noſtræ conferant ædificationi. Prima cauſa contigit quam hodiernum declarat Euangelium, quando noua ſtella Oriente, ortum veri luminis indicante* Matt. 2.

Magi

Magi in Orientis partibus excitati, Hieroſolymam venerunt, & inquiſito loco Natiuitatis Chriſti, præfata ſtella præeunte, & ſuper domum, vbi puer erat, ſtante, puerum inuenerunt, & ei myſtica munera obtulerunt, aurum, thus, & mirrham. Primò ad ædificationem fidei noſtræ proficit, quod exorta noua ſtella ortum diuini luminis in terris apparuiſſe nunciauit, ne ſe rationalis creatura poſſet ab eius agnitione excuſare, cui videret etiam elementa ſeruire. Qua in re Iudæa minus excuſabilis fuit, cum eum non credẽs, cuius ortum ex ſcripturis didicit, Magos tanquam primitias Gentium videt per præſentia ſigna commotos adorare, & myſticis muneribus honorare. Iſti etenim Magi, non Nigromantici vt quidam putant, ſed Gentium erant Philoſophi, qui vſu didicerant ex ſignis ſignificata perpendere, & ex circunſtantiis rerum, cognatos euentus agnoſcere, vnde congrua ſignificatione per aurum, quod Regibus in tributum dari ſolet, regiam nati infantis potentiam: per thus, quod in Dei ſacrificio adoletur, diuinam eiuſdem infantis eſſentiam: per myrrham, qua mortuorum corpora cõdiuntur mortalem figurare naturam. Hæc tria in Chriſti fuiſſe perſona Catholica mater & credit & prædicat, & in cælis regnantem non myſticis muneribus, ſed auro, thure, & myrrha de cordis ſui apotheca prolatis honorat, & adorat. Aurum etenim Deo offerimus, cum per patientiam probati in tribulationibus non deficimus. Aurum quippe ſicut cum malleis tunditur, producitur: ita pia anima, cùm tribulatur, per patientiàm ad meliora prouehitur: & eſt ei
Rom. 5. *tribulatio, tunſio: perſeuerantia, productio: Vnde dicit*
Iacob. 1. *Apoſtolus: Tribulatio operatur patientiam, patientia probationem, probatio verò ſpem. Thus quoque ei in ara cordis incendimus, cùm interno eius amore flagran-*

flagrantes, per ſtudium compunctæ & lachrymoſæ orationis ei placere contendimus. Myrrham quoque de noſtri cordis arca proferimus, cum pro eius amore vigilando, orando, ieiunando, & aliis honeſtis exercitiis intendendo petulantiam carnis edomamus. Unde in cantico canticorum dicit Sponſa: Digiti mei diſtillauerunt myrrham primam. Eſt quidem myrrha prima, caſtigatio carnis, cum diſcretione aſſumpta, quæ non laudes venatur populorum, ſed ad vegetationem tranſit animarum. Hanc diſtillabant manus Pauli cum diceret: Caſtiga corpus meum. & & in ſeruitutem redigo, ne cum aliis prædicauerim ipſe reprobus efficiar. Nunc iſta de prima Chriſti Epiphania, ſiue ad fidei, ſiue ad morum ædificationem pro breuitate ſermonis dicta ſufficiant. Alia huius feſtiuitatis ratio quod Ieſus impleto triceſimo ætatis ſuæ anno in Iordanem venit ad Ioannem, & ab eo baptizatus, apertis cœlis, per ſpiritum ſanctum in columbæ ſpecie apparentem, & paternam vocem, Dei filius eſt declaratus. Quibus rebus & de Chriſti Natiuitate noſtra fidei veritas approbatur, & de appetendo baptiſmo, & de eiuſdem baptiſmi vtilitate ad fidem venientium ſimplicitas informatur. Vita enim Chriſti vitam inſtituit Chriſtiani. Cum ergo credas Chriſtum non ſolum in ſe mundum, ſed etiam ſcelerum mundi mundatorem, videlicet baptiſmi Sacramentum a ſeruo ſuſcepiſſe, qua ratione quilibet mundus, quilibet Sanctus, ne idem Sacramentum a conſeruo ſuſcipiat, ſe poterit excuſare. His enim omnibus neceſſaria eſt regeneratio, quorum vitioſa præceſſit generatio. Quod quia in eo non fuit, de quo legitur: Generationem eius quis enarrabit? ſolum modo propter formam implendæ iuſtitiæ poſteris relinquendam hoc Sacramentum accepit. Quod verò eo deſcendente

Cant. 5. — 1 Cor 9. — Luc. 3.

cendente in aquas, cœli aperti ſunt ſuper eum, & ſpiritu ſancto deſcendente in eum, filius Dei eſt appellatus, ſublimitatem Chriſtianæ gratiæ valde commendat, quia in aquis baptiſmi & flammeus gladius paradiſum nobis intercludens extinguitur, & paradiſi aditus aperitur: & vnuſquiſque baptizatus pignus ſpiritus accipiens per adoptionem Dei filius efficitur. Tertia huius feſtiuitatis eſt cauſa, quòd Dominus anniuerſaria baptiſmi ſui die, coram poſitis diſcipulis ſuis, bonum coniugale ſua præſentia & ſignorum ſuorum initio comprobauit, & eo quòd in nuptijs aquam in vinum mutauit, magnum nobis myſterium commēdauit. Primò per miraculi oſtenſionem, ſuam diſcipulis adhuc rudibus inſinuauit diuinitatem. Myſticè aqua vero in vnum in nuptiis mutata hoc inſinuat, quod quando Deus humanæ naturæ ſociatus eſt, & facti ſunt duo in carne vna, Chriſtus & Eccleſia, tunc lex quæ hactenus carnaliter fuerat obſeruata, per diſpenſationem humanitatis Chriſti ſpiritualiter eſt intellecta. Nos quoque de futura & inſipida veteris hominis vita per hanc Chriſti & Eccleſiæ ſocietatem tranſlati ſumus in filiorum Dei adoptionem. Poſſent quidem de his plura & prolixiora dici, & ſcripturarum teſtimonijs comprobari: ſed ne prolixitate ſermonis onerentur auditores, nunc iſta ſufficiant. Modeſtus enim cibum tanto ſumit vtilius, quanto auidius: & tanto magis eſt faſtidioſus, quanto magis eſt copioſus. His ergo ſupradictis, dilectiſſimi, ſecundum recordationem geſtorum, de Chriſti diuinitate & humanitate fidem noſtram confirmemus: & his ſolemnitatibus, quas temporaliter celebramus, moribus & conuerſatione congruamus, vt per temporalia feſta quæ agimus, pertingere ad gaudia æterna mereamur.

DOMINICA INFRA OCTAVAM EPIPHANIÆ.

CAPVT I.

PASCHA, *vt oſtendimus in explicatione Calendarij, variè, modo propius, modò longius abeſt ab initio anni. Pro hac itaq; diuerſitate creſcit vel decreſcit tempus quod eſt ab Epiphania vſque ad ſeptuageſimam, ita vt modo plures, modo pauciores ſint Dominicæ, & quidem quia plures quam ſex incidere in illud tempus non poſſunt, idcirco in Miſſali ſex ſunt deſcriptæ. Cum verò ea eſt breuitas illius temporis, vt hæ ſex obtinere locum ſuum non poſſint, tum quæ hic ſuperſunt officia, ea tranſeunt in illud tempus quod eſt à Penthecoſte vſque ad Aduentum; Fit enim quodam veluti iure accreſcendi, & decreſcendi, vt quantum vni horum duorum temporum vel accedit, vel decedit, tantum alteri quoque vel accedat, vel decedat. Iſta verò Dominica in qua nunc verſamur, ſi infra octauam incidit fit de Dominica, quod ſi ipſum feſtum Epiphaniæ inciderit in Dominicam fit de iſta Dominica in Sabbatho proximè ſubſequente. Dies lunæ qui ſequitur hanc Dominicam, noſtris moribus feriatus eſt vulgo opificum, & dicitur dies lunæ peieratus. Quæ res non è religione ſed è iudiciis ſæcularibus eſt profecta, vetere enim conſuetudine eo die exercebatur certum genus iudicij La franche verité cum rogantibus Bailliuis iureiurando cogerentur homines deferre reos mulctarum. Qua occaſione peierabant multi, & conuiuia præbebantur à Bailliuis.*

EXPLICATIO OFFICII.

CAPVT II.

OFFICIA *quæ ſequuntur Epiphaniam vſque ad Septuageſimam eiuſdem ſunt argumẽti cum Epiphania, nempe vt oculis cordis credatur Deus, qui oculis carnis apparebat purus homo, & vt iſtum creditum Deum & hominem adoremus myſticis muneribus Magorum. Rectè itaque ac ſummè accommodatè ſumitur Introitus Officij ex cap. 6. Iſaiæ Prophetæ eadem ſententia licet non verbis iiſdem. Iſte enim Introitus pertinet ad viſionem quam vidit Propheta, in anno in quo mortuus eſt Rex Ozias, cùm vidit Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, vbi quod dicitur in noſtro Introitu breuiter: Quem adorat multitudo Angelorum: ibi explicatur latinè per Seraphin, & alas eorum. & quod hic eſt pſallentes in vnum, ibi quoque latine oſtenditur, per eorum clamorem alterius ad alterum, & voces eorum:* Sanctus, Sanctus, Sanctus. *Et quod eſt: cuius imperij nomen eſt in æternum: ibi legitur, Deus exercituum plena eſt omnis terra gloria eius. Et hæc viſio propriè pertinet ad Chriſtum, quod probat Ioannes Euangeliſta. Cum*
Ioan. 12. *enim dixiſſet Euangeliſta: Propterea non potuerunt credere Iudæi quia iterum dixit Iſaias: Obcæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum (quæ verba ſunt in hoc ſexto capite Iſaiæ) ſtatim ſubiunxit: Hæc dixit Iſaias quando vidit gloriam eius. Et quia Magi gauiſi ſunt gaudio magno, pſalmus iubet omnem terram iubilare Deo, & ſeruire illi in lætitia. Et quia offertorium pertinet ad adorationem, ad cultum*

tum quo ſe homo realiter offert Deo, idcirco ibi proſequitur Eccleſia eundem pſalmum: Intrate in conſpectu eius in exultatione, quia Dominus ipſe eſt Deus. Votum quoque ſuum explicat Eccleſia in collecta; vt, ſicut Magi, & videat quærenda, & quærenda inueniat, & ad inuenta conualeſcat per Chriſtum Dominum. Epiſtola cohortatur nos ad oblationem myrrhæ. Per myrrham enim bene intelligitur carnis mortificatio, quæ explicatur in hac Epiſtola. Graduale ſumptum eſt ex eo Pſalmo qui fuit cantatus in ipſo die Epiphaniæ: Benedictus Dominus Deus Iſrael qui facit mirabilia ſolus. Cæteri enim qui faciunt mirabilia, per ipſum faciunt, ipſe per ſeipſum ſolus facit mirabilia, & ad hãc eructationem in Dei laudem ſubditur votum ex eodem Pſalmo: Suſcipiãt montes &c. Da, ô Domine, vt montes & colles, atque vniuerſa terra cœlitus ſuſcipiant pro populo tuo pacem & iuſtitiam, vt ſcilicet impiorum iniuſtitia cõpreſſa & ſublata pacificam populus tuus ſub hoc Rege vitam degat. Da quoque vt primores populi tui qui montibus & collibus ob excellentiæ eorum altitudinẽ ſimiles ſunt, a te ſuſcipiant pacem & iuſtitiam populo tuo annunciandã, vt ſcilicet ex tua delegatione euãgelizent pacem per ſummã tuam, tuiq́ Regis iuſtitiã populo tuo præſtitam, hoſtibus eius deuictus & expulſis. Euangelium pertinet ad infantiã Chriſti, ad eius humanitatem, qua ſubditus erat parentibus ſuis, & creſcebat ſapientia, ætate, & gratia. Ad eius quoque diuinitatem pertinet hoc Euangelium. Vocat enim Deum patrem ſuum, & per ætatem humano more tantum ſapere non poterat quantum legitur in hoc Euangelio. Communio poſtremò ſimul connectit filiationem humanam & filiationem diuinam.

MISSA DE DOMINICA INFRA OCTAVAM.

INTROITVS.

IN excelſo throno vidi ſedere virum quem adorat multitudo Angelorum, pſallentes in vnum, ecce cuius Imperij nomen eſt in æternum.

Pſal. Iubilate Deo omnis terra: ſeruite Domino in lætitia.

Gloria Patri, &c.

Oratio.

VOta quæſumus Domine ſupplicantis populi cœleſti pietate proſequere: vt & quæ agenda ſunt videant, & ad implenda quæ viderint conualeſcant. Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, &c.

Pro commemoratione Epiphaniæ.

DEus qui hodierna die vnigenitum tuum gentibus ſtella duce reuelaſti: concede propitius, vt qui iam te ex fide cognouimus, vſque ad contemplandam ſpeciem tuæ celſitudinis perducamur.

Alia.

PRæſta quæſumus omnipotens Deus, vt ſaluatoris mundi ſtella duce manifeſtata Natiuitas, mentibus noſtris reueletur ſemper & creſcat, *Amen.*

Lectio Epiſt. B. Pauli Apoſt. ad Romanos.

Cap. 12. FRATRES: Obſecro vos per miſericordiam Dei, vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiam

ſtiam viuentem, ſanctam, Deo placentem, rationabile obſequium veſtrum. Et nolite conformari huic ſæculo; ſed reformamini in nouitate ſenſus veſtri, vt probetis quæ ſit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta. Dico enim per gratiam Dei quæ data eſt mihi: omnibus qui ſunt inter vos. Non plus ſapere quam oportet ſapere: ſed ſapere ad ſobrietatem. Et vnicuique ſicut Deus diuiſit menſuram fidei. Sicut enim in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non vnũ actum habent: ita multi vnum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra, in Chriſto Ieſu Domino noſtro.

Graduale. Benedictus Dominus Deus Iſraël qui facit mirabilia magna ſolus à ſæculo.

Verſ. Suſcipiant mõtes pacem populo tuo & colles iuſtitiam. *Alleluya, Alleluya.*

Verſ. Iubilate Deo omnis terra, ſeruite Domino in lætitia. *Alleluya.*

Sequentia ſancti Euangelij ſecundum Lucam.

CVm factus eſſet Ieſus annorũ duodecim aſcendentibus illis Hieroſolymam, ſecundum conſuetudinem diei feſti, conſummatisq; diebus, cùm redirent, remanſit puer Ieſus in Hieruſalem, & non cognouerunt parẽtes eius. Exiſtimantes autem illum eſſe in comitatu, venerunt iter diei, & requirebant eum inter cognatos & notos. Et non inuenientes regreſſi ſunt in Hieruſalem, requirentes eum. Et factũ eſt poſt triduum inuenerunt illum in templo ſedentem in medio Doctorum, audientem illos, & interrogantem. Stupebant autem omnes

qui eum audiebant, ſuper prudentia & reſponſis eius. Et videntes admirati ſunt. Et dixit mater eius ad eum: Fili quid feciſti nobis ſic? Ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te. Et ait ad illos. Quid eſt quod me quærebatis? Neſciebatis quia in his quę Patris mei ſunt oportet me eſſe? & ipſi non intellexerunt verbum quod locutus eſt ad eos. Et deſcendit cum eis, & venit Nazareth, & erat ſubditus illis. Et mater eius conſeruabat omnia verba hæc in corde ſuo. Et Ieſus proficiebat ſapientia, & ętate apud Deum & homines.

CREDO.

Offertorium. Iubilate Deo omnis terra, ſeruite Domino in lætitia: intrate in conſpectu eius in exultatione, quia Dominus ipſe eſt Deus.

Secreta.

OBlatum tibi Domine ſacrificium viuificet nos ſemper & muniat. Per Dominum noſtrum, &c.

Pro Epiphania.

ECcleſiæ tuæ quęſumus Domine dona propitius intuere: quibus non iam aurũ, thus, & myrrha profertur: ſed quod eiſdem muneribus declaratur, immolatur & ſumitur. Per Dominum, &c.

Præfatio.

AEterne Deus. Suppliciter exorantes, vt qui te authore ſubſiſtimus, te diſpenſante dirigamur, non noſtris ſenſibus relinquamur, ſed ad tuæ reducti ſemper tramitem veritatis, hæç ſtudeamus exercere quæ præcipis, vt dona poſſimus percipere quæ promittis. Per

Chriſtum

Chriſtum Dominum noſtrum, &c.

Communio. Fili quid feciſti nobis ſic? ego & Pater tuus dolentes quærebamus te. Et quid eſt quod me quærebatis? Neſciebatis quia in his quæ Patris mei ſunt, oportet me eſſe?

Poſt Communio.

SVpplices te rogamus omnipotens Deus, vt quos tuis reficis Sacramentis, tibi etiam placitis moribus dignanter deſeruire cōcedas. Per Dominum, &c.

Pro Epiphania poſt-Communio.

PRæſta quæſumus omnipotens Deus: vt quę ſolemni celebramus officio, purificatæ mentis intelligentia conſequamur. Per Dominum noſtrum, &c.

Benedictio.

DEus qui Filij ſui temporalem pueritiam fecit eſſe mirabilem ſpiritu prudentia corda noſtra illuſtrare ac docere dignetur. *Amen*.

Quique illum parentibus temporaliter ſubdi voluit, ipſe nos humilitatis & pietatis muneribus miſeratus informet. *Amen*.

Et qui eum ſapientia, ætate, & gratia proficere tribuit, ſpiritualium nobis profectuum incrementa propitius largiatur. *Amen*.

Quod ipſe præſtare dignetur, &c.

OCTAVA EPIPHANIÆ.

SÆpius iam eſt à nobis repetitum feſtum Theophaniæ tres habere rationes, & quidem de Magis & ſtella peculiariter agit dies primus, De baptiſmo Chriſti commodiſſimè & prudentiſſima ratione agit hæc dies octaua, quod etiam maiore cura obſeruatum fuit, à maioribus noſtris, qui totum huius diei officium tribuerunt Chriſti baptiſmo aliter atque nos, qui ſolum habemus Euangelium de Chriſti baptiſmo. Durandus & Lectionarius B. Hieronymi habent Epiſtolam ex Iſaia. In diebus illis dixit Iſaias: Domine Deus meus honorificabo te, laudem tribuam nomini tuo, vbi dicitur Exultent ſolitudines Iordanis, ideo, inquit Durandus, quia in Iordane Dominus contulit aquis vim regeneratiuam, & quia gentes quæ à Deo prius erant quaſi in ſolitudine deſertæ, ad Deum redeunt. Dicit præterea Durandus cantari Antiphonas ſumptas à græcis, & inter cæteras nominat vnam: Veterem hominem, & eis Antiphonis dicit explicari rem propter quam baptizatus eſt Dominus. Prima itaque dies proponit nobis factum quod accidit, adorationem Magorum, baptiſmum Chriſti, & mutationem aquæ in vinum. Verùm quia veriſſima adoratio eſt noſter baptiſmus, quia idcirco baptizatus eſt Dominus, vt ſua authoritate comprobaret teſtimonium præcurſoris, & hoc facto clariſſime laudaret quod erat ipſe iuſſurus de futuro ſuo baptiſmo, & quia in baptiſmo mutatur aqua in vinum, ſerui diaboli fiunt amici Dei, idcirco rectiſſime iſta octaua Epiphaniæ proponitur nobis Domini baptiſmus, &

hoc

hoc ſecundum ſenſum veteris officij. Nam ſi rē exactius conſideramus baptiſmus Chriſti quatenus ſpectat actionem Ioannis lauantis, & Chriſti hoc à ſeruo ſuſcipientis, non pertinet ad Epiphaniam, tam enim res ea non probat Chriſti diuinitatem, vt nulla contra æque videatur probare eius infirmitatem. Baptiſmus enim Ioannis prædicabat pœnitentiam, quin hoc iſto ſuo facto publicabat Ioānes baptiſmum Chriſti, qui eſt vtique baptiſmus hominum peccatorum. Et hoc negare equidem nemo poteſt. Verùm Theophania in eo ponitur quod de cœlo accidit cum Dominus eſt baptizatus, de qua re ſic B. Matthæus: Baptizatus autem Ieſus confeſtim conſcedit de aqua, & ecce aperti ſunt ei cœli, & vidit Spiritum Dei deſcendentem ſicut columbam, & venientem ſuper ſe. Et ecce vox de cœlo dicens: Hic eſt filius meus dilectus in quo mihi complacui. Petrus Apoſtolus ſimilem vocem diſertis verbis refert ad Epiphaniam. 2. Pet. 1. *Accipiens enim, inquit, à Deo Patre honorem & gloriam, voce delapſa ad eum huiuſmodi à magnifica gloria Hic eſt filius meus dilectus in quo mihi cōplacui, ipſum audite. Et hanc vocem nos audiuimus de cœlo allatam cum eſſemus cum ipſo in monte ſancto: Quod, vt maximè ita exiſtat, ſequitur nihilominus ex hac cœleſti manifeſtatione præclariſſimam & excellentiſſimam fuiſſe actionem iſtius baptiſmi, in qua Sanctiſſima Trinitas ſe oſtenderet. Et idcirco forſan Græci diem Epiphaniæ, vt oſtendimus, aſſignabant ſolemni baptiſmo cathecumenorum, licet res ea non placuerit Leoni Papæ qui hac de re ſcripſit longam epiſtolam decretalem ad vniuerſos Epiſcopos per Siciliam conſtitutos. Nam licet aliquo modo rectè videatur poſſe affirmari factum Chriſti ſuſcipientis baptiſmum, fuiſſe quaſi inſtitutionem, certe*

magnam authorizationem noſtri baptiſmi. hoc tamen certiſſime eſt tenendum baptiſmum Ioannis infinitis gradibus fuiſſe inferiorem baptiſmo Chriſti. Nam & hoc ipſe Ioannes diſertis verbis profitetur: & ſi hoc potuiſſet Ioannes quod facit Chriſtus, in baptiſmo delere totum peccatum, & pœnam & culpam, & dare vitam æternam, non fuiſſet opus mediatore Chriſto. Quatenus igitur hæc Græcorum conſuetudo videtur confundere baptiſma Ioannis & Chriſti, rectè illorum conſuetudo reprehenditur. Verùm ſi hoc ſolum ibi cogitatur quod ibi vere fuit cogitandũ, erit forſan cur hæc illorum conſuetudo videatur toleranda, ſicut etiam de hoc baptiſmo Chriſti ſuſcepto à Joanne ſic loquitur Chryſologus. Per Epiphaniam Chriſtus Jordanis alueum, baptiſma noſtrum conſecraturus, intrauit, vt quos naſcendo in terra ſuſceperat, hos renaſcendo releuaret in cœlũ: in ſe haberet liberos, quos culpa fecerat eſſe mortales: perpetuos redderet quos mors dederat tẽporales: & quos diabolus exules fecerat terrenorum: hos ipſe in cœleſtibus ſibi faceret eſſe conſortes. Hinc eſt fratres, quod Spiritus ſanctus toto ſe fudit illapſu quando pater de cœleſtibus clamat: Hic eſt filius meus dilectus, vt quibus in creandis nobis operatio fuerat vna cum filio, vna fieret de noſtra reparatione dignatio. ſicq́; Chriſtus diuerſo tempore vno eodemq́; die, Magorum munere, aqua mutatione, atque Patris voce trino teſtimonio noſceretur, fieretq́; de trina oſtenſione Chriſti, Epiphania vna & ſacrata ſolemnitas.

DE

DE EXPLICATIONE HODIERNI OFFICII.

CAPVT II.

OCTAVA *Epiphaniæ habet collectas & Euangelium. Cætera ſunt vt in die. Collectæ propriiſſimé pertinent ad Octauam per quam ſignificatur perfectio. Dies prima propoſuit nobis adorationem & munera Magorum, baptizatum Dominum, & aquam tranſeuntem in vinum: hodie petitur quod illis verbis ſignificatur. Prima Collecta pertinet ad Domini baptiſmum, per quem non ſolum Dei vnigenitus in ſubſtantia noſtræ carnis apparuit, ſed etiã eum ſimilem nobis foris agnouimus ſumendo in ſe hoc ſignum peccatoris, baptiſmum Ioannis. Petimus itaq; hac Collecta, vt per eum poſſimus intus reformari, qui eſt in nobis propriiſſimus effectus baptiſmi Chriſti. Secunda Collecta, quæ dicitur ſecreta, pertinet ad munera Magorum quæ fuerunt myſtica, id eſt non ob id ſunt data, vt inde pueri neceſſitati prouideretur, ſed continebant occultum Sacramentum adorationis, quam faciebant Magi: quod facile intelligitur ex thure & myrrha quæ neque puero neque eius parentibus vſui poterant exiſtere. Offerebant igitur iſti Magi Domino cultum latriæ, & hoc facimus nos in Sacrificio ad quod pertinet Secreta. Et ne dicant hæretici, nos confidere, non Deo, ſed noſtris meritis, iſta Collecta profitemur Dominum & authorem eſſe munerum, & ipſum illorũ miſericordem ſuſceptorem, ſicut & à Magis ſuſcepit munera, &*

illis dedit mentem hoc faciendi. Poſt-Communio pertinet ad myſterium mutationis aquæ in vinum. Sumptione enim diuini corporis hoc fit in nobis quod tum factum fuit in aqua. Qua de re videbimus Dominica ſequente. Euangelium pertinet ad baptiſmum Domini. De quo baptiſmo ſic ſcribit beatus Auguſtinus: Hodie, chariſſimi, Dominus noſter Ieſus Chriſtus in Iordanis fluenta deſcēdit, non vt ipſe ſanctificaretur, ſed vt aquis futuris vitalibus ſanctificationem ipſe præberet, redēptor orbis acceſſit vt baptizaretur in aqua qui baptizantem illuminabat in Spiritu. Venit ergo ad præcurſorem ſuum Rex, Deus ad Prophetam: quia filium Dei qui carnis obſcuritate latebat, lumine ſui cordis agnouit primus, & ignorantibus digito demonſtrauit. Hæc eſt lucerna illa mirabilis, de qua illud eſt: Paraui lucernam Chriſto meo. Hunc ergo pater filio præparauit, non quod verbum Dei quod erat lumen verum, & Sol iuſtitiæ lucernæ lumine indigeret, ſed quia primus agnouit humani generis Redemptorem. Aduerte ergo dilectiſſime miraculum Dominicæ Maieſtatis. Quando ad carnem venire diſpoſuit Dominus qui ad nos venit: pro amore hominis etiam homo fieri dignatus eſt. Et erat nouum miraculum Deus inter homines, Dominus inter ſeruos, inter ſanctificandos ſanctificans. Tunc Ioannes Dominum Ieſum & omnium Creatorem homo qui redemptus fuerat baptizauit, non fiducia prouocatus, ſed præceptione ſubiectus. Tunc geminæ voces Propheticæ ſonuerunt: Vox Domini in deſerto, vox Domini ſuper aquas. Nuntius veritatis clamabat, & Deus gloriæ intonabat: & erat ibi in vnum totius gloria Trinitatis adorandæ.

De diuerſis ſer. 65

adoranda. Pater de ſupernis filium prædicabat: Filius in terris ordinem ſacratiſſimæ diſpoſitionis implebat: & Spiritus ſanctus Trinitatis indiſſolubile myſterium colligabat. Hæc ergo eſt chariſſimi Trinitas vnitatis, quæ eſt vnitas Trinitatis: quæ nos per innumeras ſolemnitates tueatur atque hic & in æternum cuſtodiat. Amen.

MISSA DE OCTAVA EPIPHANIÆ.

INTROITVS.

ECCE aduenit Dominator Dominus: & regnum in manu eius, & poteſtas & imperium. *Malac. 3*

Pſal. Deus iudicium tuum Regi da, & iuſtitiam tuam filio Regis.

Verſ Gloria Patri, &c.

Oratio.

DEus cuius vnigenitus in ſubſtantia noſtræ carnis apparuit: præſta quæſumus: vt per eum quem ſimilem nobis foris agnouimus, intus reformari mereamur. Qui tecum viuit, &c.

Alia.

DEus qui vnigeniti Filij tui baptiſmo fluenta ſanctificare voluiſti aquarum, da vt renati aqua & Spiritu peruenire ad gaudia æterna mereamur. Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, &c.

Lectio

Lectio Iſaiæ Prophetæ.

SVRGE illuminare Hieruſalem quia venit lumen tuum,& gloria Domini ſuper te orta eſt. Quia ecce tenebræ operient terram,& caligo populos. Super te autem orietur Dominus; & gloria eius in te videbitur. Et ambulabunt Gentes in lumine tuo, & Reges in ſplendore ortus tui. Leua in circuitu oculos tuos, & vide: Omnes iſti congregati ſunt, venerunt tibi. Filij tui de longè venient: & filiæ tuæ de latere ſurgent. Tunc videbis & afflues: & mirabitur & dilatabitur cor tuum, quando conuerſa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo Gentium venerit tibi. Inundatio Camelorum operiet te, dromedarij Madian & Epha. Omnes de Saba venient, aurum & thus deferentes, & laudem Domino annunciantes.

Iſai. 60. *Graduale.* Omnes de Saba venient, aurum & thus deferentes, & laudem Domino annunciantes.

Verſ. Surge & illuminare Hieruſalem, quia gloria Domini ſuper te orta eſt. *Allel. Alleluya.*

Verſ. Vidimus ſtellam eius in Oriente: & venimus cum muneribus adorare Dominum. *Alleluya.*

Cap. 1. *Sequentia ſancti Euangelij ſecundum Ioannem.*

IN illo tempore. Vidit Ioannes Ieſum venientem ad ſe, & ait: Ecce Agnus Dei ecce qui tollit peccata mundi. Hic eſt de quo dixi: Poſt me venit vir qui ante me factus eſt: quia prior me erat, & ego neſciebam eum. Sed vt

manifeſtetur in Iſraël propterea veni ego in aqua baptizans. Et teſtimonium perhibuit Ioãnes dicens: Quia vidi Spiritum deſcendentem quaſi columbam de Cœlo, & manſit ſuper eum. Et ego neſciebam eum: ſed qui miſit me baptizare in aqua ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in Spiritu ſancto. Et ego vidi, & teſtimonium perhibui: quia hic eſt filius Dei.

CREDO.

Offertorium. Reges Tharſis & Inſulæ munera offerent: Reges Arabum & Saba dona adducent, & adorabunt eum omnes Reges terræ, omnes gentes ſeruient ei.

Secreta.

HOſtias tibi Domine pro nati filij tui apparitione deferimus, ſuppliciter exorantes: vt ſicut ipſe noſtrorum eſt author munerũ: ita ſit ipſe miſericors & ſuſceptor Ieſus Chriſtus Dominus noſter. Qui tecum viuit & regnat, &c.

Præfatio.

AEterne Deus. Quia notam feciſti in populis miſericordiam tuam, & ſalutare tuum cunctis gentibus reuelaſti: hodiernum eligens diem in quo ad adorandã veri Regis infantiam excitatos de remotis partibus Magos clarior cæteris ſideribus ſtella perduceret, & cœlo ac terræ Dominum corporaliter natum radio ſuæ lucis oſtenderet. Et ideo, &c.

Communio. Vidimus ſtellam eius in Oriente: & venimus cum muneribus adorare Dominum.

Poſt-

Poſt Communio.

COeleſti lumine quæſumus Domine ſemper & vbique nos præueni: vt myſterium cuius nos participes eſſe voluiſti, & puro cernamus intuitu, & digno percipiamus affectu. Per Dominum noſtrum, &c.

Benedictio.

DEum virtutum, & mirabilium authorem ſupplices exoramus, vt qui ſe tunc mundi lumen ſtellæ prodidit lumine, & ad quem claritate ſideris Magi peruenerunt orandum, ipſe ignoſcẽdo ſe nobis cõcedat agnoſcendũ. *Amen*

Et quin dignatus eſt hodie ad Iordanis fontem fons aquæ viuæ deſcendere, vt per lauacrũ ſancti corporis ipſas aquas diluerit, ipſe nos interius & exterius ab omni crimine clementer expurget. *Amen.*

Quique rurſus hac eadem die in Cana Galileæ rogatus ad nuptiarum conuiuium aquas viles præcipuum conuertit in vinum, ipſe vilitatem mortalium corporum noſtrorum gloria
Iſai. 60. reſurrectionis abſorberi faciat in ęternũ. *Amen.*

Quod ipſe præſtare, &c. Cuius regnum.

DOMINICA SECVNDA POST EPIPHANIAM.

OFFICIVM *iſtius Dominicæ nunquam omittitur ne quidem ſi ſeptuageſima incidat in Dominicam proximam poſt octauam Epiphaniæ, tunc enim fit in Sabbatho proximè præcedente. Quod ſi & illud contingeret eſſe impeditum feſto aliquo ſolemni, tunc fit de iſta*

de iſta Dominica proxima die poſt octauas non impedita aliquo feſto, & quidem cur iſtius Dominicæ hæc habeatur ratio, ea fortaſſis exiſtat quod hæc dicata ſit memoriæ miraculi de aqua mutata in vinum in Chana Galilea, quæ res ſingulariter pertinet ad Epiphaniam.

EXPLICATIO OFFICII.

QVIA *Epiphania ſeu manifeſtatio Domini nobis hoc tempore proponitur rectè ad introitum Miſſæ primæ poſt Epiphaniam fuit cantatum, In excelſo throno vidi ſedere virum quem adorat multitudo Angelorum. Apoſtolorum enim & Apoſtolicorum virorum eſt iſta viſio, hoc eſt, vt mente intelligant eundem Dominum qui a Magis adoratus eſt vt infans, & cuius præſentatio iſto in tempore expectatur vſque ad Quadrageſimum diem Nat. gubernare virtutes cælorum & ab his adorari. Nunc verò iſta Dominica ſequitur Introitus. Omnis terra adoret te Deus, qui pertinet ad multitudinem credentium, vt quem primo adorauerunt tres Magi, poſtea adoret omnis multitudo Gentilium toto orbe terrarum. Rectè itaque ſequitur pſalmus* Iubilate Deo omnis terra. *Videte fratres quemadmodum commendetur vniuerſitas Eccleſiæ toto orbe diffuſa. Quid eſt iubilate? in vocem erumpite gaudiorum ſi non poteſtis verborum, non enim verbis iubilatur ſed ſolus gaudentium ſonitus redditur quaſi parturientis & parientis cordis lætitiam in voce rei concepta quæ verbis explicari non poſſit. Iubilate Deo omnis terra, nemo iubilet in parte, nemo inquam iubilet in parte, omnis*

Amalar. li. 4. c. 33

Aug. hic pſal. 65.

terra iubilet, Catholica iubilet, Catholica totum tenet. Quicunque partem tenet, & a toto præciſus eſt vlulare vult non iubilare. Iubilate Deo, & pſallite nomini eius. Iubilare eſt vocis, Pſalterium comprehendit quoque opus manuum quod faciendum eſt nomini eius non nomini noſtro Nos pſallamus, Deus laudetur, nos bene viuamus, Deus glorificetur, & propter iſtud gaudium Eccleſia in collecta orat pacem. Et quia hanc pacem, & Chriſti veram adorationem operatur vera dilectio proximi, idcirco per epiſtolam ad eam inuitamur. Repetuntur quoque voces gaudiorum, & cauſæ eorundem in Graduali & Offertorio. Lætari enim nos oportet quia non ſolum de inferno inferiori beneficia Chriſti nos liberant, ſed etiam de clauſtris inferni, & perducunt vſque ad viſionem ſempiternæ gloriæ. Euangelium & Communio pertinent ad miraculum aquæ mutatæ in vinum in nuptiis in Cana Galileæ. De iſto miraculo aquæ conuerſæ in vinum multa ſcribunt Patres Huic probant illi hominis ſubſtantiam conditione vilem, imbecillitate pallentem, morte frigentē in Reſurrectionis gloriam commutandam, quæ eſt æternitate pretioſa, gratia colorata, Spiritu immortalitatis ignita. Huic docent peccata per Chriſtum mutata in iuſtitiam, huic confirmant calicem ſalutaris Sacramenta corporis & ſanguinis Domini. Huic eruditè oſtendunt virtutem Baptiſmi Chriſti. Cùm baptizatus eſt Dominus, & myſterium lauacri inſtituit & humanum genus velut vilem aquam in æternam ſubſtantiam diuinitatis ſapore conuertit. Similiter & cum hydrias plenas liquorem fontium vertit in vinum, vtrumque operatus eſt, & ſpeciem magis neceſſariam nuptiis præſtitit, & demonſtrauit corpora hominum per lauacrum Spiritus ſancti replēda eſſe precioſa ſubſtantia.

Ambroſ. ſer 19. & 82.

tia. Cryſologus. Hodie Chriſtus initium dat ſignorũ cœleſtium, dum conuertit aquas in vinum, vt quem pater voce filium iam probarat, ipſe ſe Deum virtutibus approbaret, qui elementa commutat, & naturam fecit ipſe qui contra naturam facere non laborat. Aquam transfert in vinum, vt diuinitatis in vigore naturæ noſtræ proficiat hebetudo. Nam qui panes quinque fragmento profluo & furtiuo incremento ad quinque millia hominum tetendit, & dilatauit ſagenam, potuit augmentis ſuccreſcentibus ad nuptiarum feſta vini ampliare & perpetuare mēſuras, ſed aqua in ſanguinis erat conuertenda myſterium, vt mera pocula de vaſe corporis ſui Chriſtus bibentibus propinaret, vt impleret illud Prophetæ. Et calix tuus inebrians quam præclarus eſt? Atque hec Cryſologus, qui in eo ponit myſterium Dominici ſanguinis quod Dominus iſtis nuptijs non de reſtante exiguo vino fecit copioſum vinum, ſicut fecerat in panibus, & ſicut fecit Propheta de oleo, ſed quod totam ſubſtantiam aquæ mutauit in nouam ſubſtantiam vini.

Ser. 160.

f. feſtine.

MISSA DOMINICÆ SECVNDÆ POST EPIPHANIAM.

INTROITVS.

OMNIS terra adoret te & pſallat tibi: pſalmum dicat nomini tuo altiſſime.

Pſal. Iubilate Deo omnis terra, pſalmum dicite nomini eius.

Verſ Gloria Patri, &c.

Dicitur, Gloria in Excelſis, *in Dominicis vſque ad ſeptuageſimã excluſiuè: in ferialibus verò diebus,*

 quando

quando reſumitur Miſſa de Dominica præterita, non dicitur: Quod ſeruatur & poſt Penthecoſtem.

Oratio.

OMnipotens ſempiterne Deus qui cœleſtia ſimul & terrena moderaris: ſupplicationes populi tui clementer exaudi, & pacem tuam noſtris concede temporibus. Per Dominum noſtrum,&c.

Alia.

ILlumina Domine quæſumus populũ tuum, & ſplendore glorię tuæ cor eius ſemper accende, vt Saluatorem ſuum & inceſſanter agnoſcat, & veraciter apprehendat. Per eundem Dominum noſtrum, &c.

Lectio Epiſt. B. Pauli Apoſt. ad Romanos.

FRATRES habentes donationes ſecundum gratiam quę data eſt nobis,differentes: ſiue prophetiam ſecundum rationem fidei,ſiue miniſterium in miniſtrando,ſiue qui docet in doctrina: qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in ſimplicitate, qui præeſt in ſolicitudine, qui miſeretur in hilaritate. Dilectio ſine ſimulatione. Odientes malum: adhærentes bono. Charitatem fraternitatis inuicem diligentes: honore inuicem pręuenientes. Solicitudine non pigri: Spiritu feruentes: Domino ſeruientes: ſpe gaudentes: in tribulatione patientes: orationi inſtantes: neceſſitatibus ſanctorum communicantes: hoſpitalitatem ſectantes. Benedicite perſequentibus vos, benedicite, & nolitè maledicere. Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus. Idipſum inuicem ſentientes.

tientes. Non alta ſapientes, ſed humilibus conſentientes.

Graduale. Miſit Dominus verbum ſuum, & ſanauit eos: & eripuit eos de interitu eorum.

Verſ. Cõfiteantur Dño miſericordiæ eius: & mirabilia eius filijs hominũ. *Alleluya. Alleluya.*

Verſ. Laudate eum omnes Angeli eius, laudate eum omnes virtutes eius. *Alleluya.*

Sequentia ſancti Euangelij ſecundum Ioannem.

IN illo tempore. Nuptiæ factæ ſunt in Cana Galileę, & erat mater Ieſu ibi. Vocatus eſt autem & Ieſus & diſcipuli eius ad nuptias: Et deficiente vino dicit mater Ieſu ad eum: Vinũ non habent. Et dicit ei Ieſus: Quid mihi & tibi eſt mulier? Nondum venit hora mea. Dicit mater eius miniſtris: Quodcunque dixerit vobis facite. Erant autem ibi lapideæ hydrię ſex poſitæ ſecundum purificationem Iudæorum, capientes ſingulæ metretas binas vel ternas. Dicit eis Ieſus: Implete hydrias aqua. Et impleuerunt vſque ad ſummum. Et dicit eis Ieſus: Haurite nunc & ferte Architriclino. Et tulerunt. Vt autem guſtauit Architriclinus aquam vinum factum, & non ſciebat vnde eſſet; miniſtri autem ſciebant qui hauſerant aquam: vocat ſponſum Architriclinus, & dicit ei. Omnis homo primum bonum vinum ponit: & cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius eſt. Tu autem ſeruaſti bonum vinum vſque adhuc. Hoc fecit initium ſignorum IESVS in Cana Galileæ: & manifeſtauit gloriam ſuam. Et crediderunt in eum diſcipuli eius. Cap. 2.

CREDO.

Offertorium. Iubilate Deo vniuerſa terra: pſalmum dicite nomini eius: venite & audite, & narrabo vobis omnes qui timetis Deum, quanta fecit Dominus animæ meæ, *Alleluya.*

Secreta.

OBlata Domine munera ſanctifica: noſque à peccatorum noſtrorũ maculis emunda. Per Dominum noſtrum, &c.

Præfatio.

AEterne Deus. Semperque virtutes & laudes tuas labijs exultationis effari, qui nobis ad releuandos iſtius vitæ labores, diuerſa donorum tuorum ſolatia, & munerum ſalutarium gaudia contuliſti, mittendo nobis Chriſtum Dominum noſtrum. Per quem, &c.

Communio. Dicit Dominus implete hydrias aqua, & ferte Architriclino: dum guſtaſſet Architriclinus aquam vinum factam, dicit ſponſo: ſeruaſti bonum vinum vſque adhuc. Hoc ſignum fecit Ieſus primum coram diſcipulis ſuis.

Poſt-Communio.

AVgeatur in nobis quæſumus Domine tuæ virtutis operatio: vt diuinis vegetati Sacramentis, ad eorum promiſſa capienda tuo munere præparemur. Per Dominum, &c.

Benedictio.

DEus qui ſua mirabili poteſtate aquam vertit in vinum, nos à vetuſtate ſubtractos in beatæ vitæ transferat nouitatem. *Amen.*

Et qui nuptijs intereſſe voluit, vt earum ſua præſentia comprobaret bonum, ipſe nobis caſtitatis & ſobrietatis perpetuæ conferat donum

donum. *Amen.*

Ipſe nobis ſanctarum intelligentiam ſcripturarum tribuat Sacerdotalem, qui aquas in vina vertendo, hoc ipſum voluit deſignare. *Amen.*

Quod ipſe prçſtare, &c.

DOMINICA TERTIA POST EPIPHANIAM.

CAPVT I.

ISTA *Dominica vicina eſt diei Quadrageſimo à Natiuitate Domini, cum Dominus à parentibus in templo eſt præſentatus. Ad huius feſti ſimilitudinem exultat Eccleſia lætitia ſpirituali, & de hoc infante dicit: Adorate Deum omnes Angeli, in nomine enim iſtius pueri Ieſu flectitur omne genu, cœleſtium, terreſtrium, & infernorum. Nulli dubiū quin filio Dei ſemper erant Angeli, & omnes patris cœleſtis virtutes ac poteſtates ſubiectæ, quem cum Patre & Spiritu ſancto vnum ſine initio Deum laudant, tremunt, adorant, ſed aſſumpta humanitas in tantam eſt gloriam reſurgendo ſublimata, vt incomparabili culmine, omni Angelicæ dignitatis potentiæ præferatur. Audiuit iſtam gloriam Sion, & lætata eſt, & exultauerunt filiæ Sion, Simeon ſenex iuſtus, Anna vidua, & omnes qui crediderant in Iſrael. Non ideo contemnatur quia tam ſubmiſſus, tam humilis apparet. Miſericordia eſt, non impotentia: ille enim humilis apparuit, vt eum caperemus. Sed iam videamus, Dominus regnauit, terra & inſulæ totius orbis, quia poſſeſſio eius, ideo exultent, ideo lætentur. Graduale quoque pertinet ad vocationem vtriuſque* 4. Reg 5.

 populi.

populi. Venit alius paries de gentibus, agnoſcitur lapis angularis, ibi hærent duo de diuerſo venientes ſed iam non aduerſa ſentientes. Nunc in hac terra ædificauit Sion. ſed ædificata Sion, quid fiet? & videbitur inquit, in gloria ſua. Nunc cum ædificat Sion vidimus eum ſine ſpecie & decore, tunc verò in Maieſtate ſua, & ex pſalmo 117. Dextera Domini fecit virtutem. Quam virtutem dicit: Dextera, inquit, Domini exaltauit me. Magna virtus exaltare humilem, deificare mortalem præbere de infirmitate perfectionem, de ſubiectione gloriam, de paſſione victoriam. Hæc & cætera quæ ſequuntur competunt & capiti Chriſto, & corpori eius Eccleſiæ. In Euãgelio quoque proponitur vocatio vtriuſque populi, Iudæi leproſi, & Centurionis gentilis, cuius puer, & ipſe gentilis erat paralyticus, & male torquebatur, in cuius fide prædicatur fides eorum qui venturi ſunt ab Oriente & Occidente, & recubituri in ſinu Abrahæ præ fide filiorum regni, qui eijcientur in tenebras exteriores. Epiſtola quoque nos inſtruit quo pacto ſpiritualiter poſſimus curari a lepra, & alijs variis morbis. Contra quas infirmitates noſtras in collecta huius diei petimus extenſionem dextræ Dei ad protegendum nos. Amen.

MISSA DOMINICÆ TERTIÆ POST EPIPHANIAM.

Pſal. 96. ADORATE Deum omnes Angeli eius, audiuit & lætata eſt Sion: & exultauerunt filiæ Iudæ.

Ibidem. *Pſal* Dominus regnauit, exultet terra, lætentur Inſulæ multæ.

Verſ.

Verſ. Gloria Patri, &c.

Oratio.

OMnipotens ſempiterne Deus, infirmitatem noſtram propitius reſpice: atque ad protegendum nos dexteram tuæ maieſtatis extende. Per Dominum, &c.

OMnipotens ſempiterne Deus fidelium ſplendor animarum, qui hanc ſolemnitatem electionis gentium primitijs conſecraſti, imple mundum gloria tua, & ſubditis tibi populis per luminis tui appare claritatem.

Lectio Epiſt. B. Pauli Apoſt. ad Romanos.

FRATRES. Nolite eſſe prudentes apud voſmetipſos: nulli malum pro malo reddentes. *Cap. 12.* Prouidentes bona, non tantum coram Deo, ſed etiam coram omnibus hominibus. Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt cum omnibus hominibus pacem habentes. Non voſmetipſos defendentes chariſſimi, ſed date locum iræ. Scriptum eſt enim. Mihi vindictam, & ego retribuam dicit Dominus. Sed ſi eſurierit inimicus tuus ciba illũ Si ſitit, potum da illi Hoc enim faciens carbones ignis congeres ſuper caput eius. Noli vinci à malo, ſed vince in bono malum.

Graduale. Timebunt gentes nomen tuum Domine, & omnes Reges terræ gloriam tuam.

Verſ. Quoniam ædificauit Dominus Sion, & videbitur in maieſtate ſua. *Alleluya, Alleluya.*

Verſ. Dominus regnauit, exultet terra: lætentur Inſulæ multæ. *Alleluya.*

Sequentia ſancti Euangelij ſecundum Matthæum.

IN illo tempore. Cum deſcendiſſet Ieſus de monte, ſecutæ ſunt eum turbæ multæ. Et ecce leproſus veniens adorabat eum, dicens: Domine ſi vis potes me mundare. Et extendens manum IESVS, tetigit eum, dicens: Volo. Mundare. Et confeſtim mundata eſt lepra eius. Et ait illi Ieſus: Vide nemini dixeris: ſed vade, oſtende te Sacerdoti, & offer munus tuum quod præcepit Moyſes, in teſtimonium illis. Cum autem introiſſet Capharnaum, acceſſit ad eum Centurio rogans eum, & dicens: Domine puer meus iacet in domo paralyticus, & male torquetur. Et ait illi Ieſus: Ego veniam, & curabo eum. Et reſpondens centurio ait: Domine nõ ſum dignus, vt intres ſub tectum meũ: ſed tantùm dic verbo, & ſanabitur puer meus. Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus habens ſub me milites, & dico huic, vade & vadit: & alio veni & venit: & ſeruo meo fac hoc, & facit. Audiens autem Ieſus miratus eſt, & ſequentibus ſe dixit. Amen dico vobis non inueni tantam fidem in Iſraël. Dico autem vobis, quod multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, Iſaac, & Iacob in regno cœlorum: filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores. Ibi erit fletus & ſtridor dẽtiũ. Et dixit Ieſus Centurioni. Vade, & ſicut credidiſti, fiat tibi. Et ſanatus eſt puer in illa hora.

Cap. 23. *Regula fidei ex Iſidoro.*

HÆc eſt autem poſt Apoſtolorum ſymbolum certiſſima fides, quam Doctores noſtri tradiderunt, vt profiteamur patrem, & filiũ, & Spi-

& Spiritum ſanctũ vnius eſſe eſſentiæ, eiuſdéq; poteſtatis & ſempiternitatis, vnum Deum inuiſibilem, ita vt ſingulis perſonarum proprietate ſeruata, nec ſubſtantialiter Trinitas diuidi, nec perſonaliter debeat omnino confundi. Patrem quoque confiteri ingenitum, filium genitum, Spiritum autem ſanctum nec genitum, nec ingenitum, ſed ex patre filióque procedentem, Filium autem à Patre naſcendo procedere, Spiritum verò ſanctum procedendo non naſci. Ipſum quoque filium perfectum ex virgine hominem ſine peccato ſuſcepiſſe, vt quem ſola bonitate creauerat, ſponte lapſum miſericorditer repararet. Quem veraciter crucifixum, & tertia die reſurrexiſſe, & cum eadem ipſa carne glorificata aſcendiſſe in cœlum, in qua & ad iudicium viuorum & mortuorum expectatur venturus. Et quod diuinam humanamque naturam in vtroque perfectus vna Chriſtus perſona geſtauerit: quia nec geminauit vtriuſque ſubſtãtiæ integritas perſonam, nec confudit geminam vnitas perſonæ ſubſtantiam. Altero quippe neutrum excluſit: quia vtrumque vnus intemerato iure ſeruauit. Quod noui & veteris teſtamenti ſalubri commendatur authoritate, illa per prophetiam, iſta per hiſtoriam veraciter perſoluta; quod neque de Deo, neque creatura veraciter ſit cum paganis aut hæreticis aliquid ſentiendum in his, quibus à veritate diſſentiũt: ſed quod in vtroque teſtamento diuina proteſtantur eloquia, hoc tantummodo ſentiendum. Quod ſiue hominem, ſiue vniuerſa nulla neceſſitate Deus creauit: Nullam omninò eſſe viſibilem, inuiſibilemque ſubſtantiam niſi aut quæ

Deus ſit, aut à Deo bono bona creata ſit: ſed Deus ſummè & incõmutabiliter bonus: Creatura verò, inferiùs & mutabiliter bona: Et quod Angelorum origo & natura, vel animæ non ſit pars diuinæ ſubſtantiæ, ſed Dei creatura, ex nihilo condita, & in corpore eſſe euidenter oſtẽditur, incorporea eſſe nihilominus oſtenditur.

Offertorium. Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltauit me: dextera Domini fecit virtutem: non moriar, ſed viuam, & narrabo opera Domini.

Secreta.

HÆc hoſtia quæſumus Domine emundet noſtra delicta: & ad ſacrificium celebrandum ſubditorum tibi corpora, mentesque ſanctificet. Per Dominum noſtrum, &c.

Præfatio.

AEterne Deus. Et te in omni tempore collaudare, & benedicere: quia in te viuimus, mouemur & ſumus, & nullũ tẽpus nullumque momentũ eſt quod à beneficijs pietatis tuæ vacuum trãſigamus. Varijs enim ſolẽnitatum cauſis, ſalutariũ nobis operum tuorũ & munerum memoria, pręſentis vitę tempora exornat, vnde & nos vel innouante lætitia pręteriti gaudij, vel permanentis boni tempus agnoſcẽtes, indefeſſas maieſtati tuæ grates exoluimus. Per Dominum noſtrum, &c.

Communio. Mirabantur omnes de his quæ procedebant de ore eius.

Poſt-Communio.

QVos tantis Domine largiris vti myſterijs: quæſumus vt effectibus nos eorum veraciter aptare digneris. Per Dominum, &c.

Benedi-

Benedictio.

OMnipotens Deus nos ab omniũ peccatorũ maculis emũdet,qui leproſum ſupplicẽ tactu proprio dignatus eſt emundare. *Amen.*

Quique Cẽturionis ſeruum non aſpernatus eſt viſitare,ipſe cordium noſtrorum hoſpitium dignetur miſericorditer introire. *Amen.*

Sicque nos fidei ſuæ plenitudine informet, vt cum ſanctis ſuis in cœlorum regno accumbere concedat. *Amen.*

Quod ipſe præſtare, &c.

DE FESTO PVRIFICATIONIS B. MARIÆ VIRGINIS.

ISTVD *feſtum in Miſſali Romano non pertinet ad officium de tempore,ſed ad ſecundum diem Februarij,collocatur inter feſta ſanctorum,fortaſſis propter multorum ſanctiſſimorum hominum memoriam quæ nobis hoc feſto,proponitur,Beatæ Dei Genitricis,S. Simeonis hominis iuſti, timorati, expectantis conſolationem Iſraël in quo erat Spiritus ſanctus,& qui reſponſum acceperat à Spiritu ſancto,S. Annæ Propheteſſæ,tot annis ſacratiſſimæ viduæ, non diſcedentis de templo, ieiunijs & obſecrationibus ſeruientis Deo die ac nocte, & poſtremò tot aliorum qui expectabãt redemptionem Iſraël. Nos tamen hoc feſtum huc tranſcripſimus.Tempori enim in quo verſamur optimè ac pœnè neceſſariò conuenit. Incidit vero hoc feſtum in diem quadrageſimum à Nat. Domini quot dies ſunt à 25. Decẽbris vſque ad 2. Februarij, quod tempus Eccleſia celebrat in lætitia, & gaudio ſpirituali,*

tuali, vt patet ex officijs eius temporis; Chriſti enim incarnatio fuit gaudium Angelorum, & hominum, & propter iſtud gaudium noſtris moribus eſt receptum vt Sabbathis per iſtam Quadrageſimam comedantur carnes, quod ſiue priuilegium ſiue mos olim peculiare fuit vt aiunt Galliæ ea ratione, quod iſthic pleræque Eccleſiæ Cathedrales dicatæ ſint Deo in memoria B. Mariæ Virginis, Sabbathum verò idcirco mos deuoti populi per totum annum ſacrauit memoriæ Deiparæ Virginis, quod eo Sabbatho quo Dominus mortuus quieuit in ſepulchro ſola eius beatiſſima mater non fuerit turbata inſtar Apoſtolorũ, & diſcipulorum. Nomina vero huius feſti ſunt varia. Primum vocatur Purificatio B. Mariæ, quæ
Leuit. 12. *vox ſumta eſt ex textu hodierni Euangelij Poſtquã impleti ſunt (inquit Lucas) dies Purificationis eius ſecundum legem Moyſi. Erat enim lex Moyſis, vt ſi mulier peperiſſet marem immunda eſſet ſeptem diebus, octauo circumcideretur infantulus, & præter illos ſeptem dies adhuc triginta tribus diebus maneret in ſanguine purificationis ſuæ, id eſt in ſanguine quo adhuc præter illos ſeptem dies purgatur. Et toto hoc tempore quadraginta dierum, omne ſanctum, inquit lex, non tanget, nec ingredietur in ſanctuarium, totumq; hoc tempus duplicauerat lex in partu fœminæ. Quadrageſimo verò die, ſi partus erat maſculinus, vel octuogeſimo ſi fœmininus Mater iubebatur a lege offerre ad oſtium tabernaculi teſtimonij agnum anniculum in holocauſtum, & pullum columbæ vel turturem pro peccato, vel duos ſiue turtures ſiue pullos columbarum; ſi tanta erat paupertas matris, vt manus eius non inueniant agnum Et Sacerdos offerebat illa coram Domino, orabat pro ea, & ſic liberabatur ab illa immunditia corporali, ſeu, vt loquitur*

vulgus hominum, ab illa irregularitate, holocauſtum verò erat pro gratiarum actione, peccatum ſeu ſacrificium pro peccato, pro abolitione illius legalis immunditiæ. Non tenebatur Maria iſta lege, & idcirco dicit Euangelium impletos fuiſſe dies purificationis eius ſecundum legem Moyſis. Præclare enim Auguſtinus contra Manichæos. Stulte, vnde ſordes in Virgine matre, vbi non eſt concubitus cum homine patre, vnde ſordes in ea quæ nec concipiendo libidinem, nec pariendo eſt perpeſſa dolorem, vnde ſordes in domo ad quam nullus hoſpes acceſſerit? Solus ad eam Dominus & fabricator venit, veſtem quam non habebat induit, eam quam ſicut inuenit clauſam reliquit, ſicut ille natus eſt ſolus inter mortuos liber: ſic iſtius ex qua natus eſt matris pudor ſolus eſt integer. Multa præterea adferuntur rationes cur B. Virgo hac lege non teneretur, quibus probatur ſingularis huius Virginis humilitas, quæ non modò ſe ſupra ſe non efferebat, ſed propter Deum infra ſe humiliabat ſe. Magna quoque obedientia legis & mandatorum Dei, paupertas quoque voluntaria non habentis ſumtus agni anniculi, cum tam diuitis filij mater exiſteret. Ob has cæteraſq; illius ſingulares virtutes hoc feſtum præter illam quam explicauimus Purificationis, habet vulgo etiam eam compellationem, vt dicatur feſtum B. Mariæ, & vt toto officio diurno & nocturno multa recitentur de laude B. Virginis. Deinde hoc feſtum alio nomine vocatur præſentatio Domini & ſic illud vocant multi ſcriptores Latini, origine vocis ſumpta ex hoc eodem Euãgelio. Venit enim Maria, non ſolum vt ſatisfaceret legi de purgatione puerperæ, ſed ſimul tulerunt puerum in Hieruſalem, vt ſiſterent eum Domino. Nam præter illam legem quam diximus de puerpera, & ob

lib. de 2. hæreſibus cap. 3.

quam

quam venerat Maria, vt daret hoſtiam par turtu-rum, aut duos pullos columbarum, quorum alterutrū
Exod. 13 tum Maria ibi fecit, erat quoque obediendum alteri legi quæ dicit: Quia omne maſculinum adaperiens vuluam ſanctum Domino vocabitur. Deus enim pro primogenitis Ægyptiorum occiſis iuſſerat ſibi offerri omnia primogenita maſculini ſexus, tam in hominibus quam in iumentis, atque ea ratione primogenita hominum dicebantur ſancta, non propter ſanctitatem iuſtificantem, ſed quod eſſent dedicata & ſacrata Deo, & ſeparata a profano vſu. Debebat igitur primogenitus ſiſti Deo, atque illi offerri. Verum quia ad peculiare miniſterium templi erant dilecti Leuitæ, primogenitus redimebatur
Num. 18 pretio quinque ſiclorum minuta quadam ſumma. Hanc itaque legem tum etiam ibi impleuerunt parentes eius. Sicut igitur humillimè natus eſt Dominus, humilius circunciſus, notatus ſigno peccatoris: ſic hoc die quadrageſimo tanquam ſeruus offertur & redimitur. Qua de re plura Caniſius qui totius huius feſti rationem religioſè duobus capitibus expoſuit in illo ſuo nunquam ſatis
lib. 4. ca. 11. & 12 laudato opere de Beata Virgine. Tertiò vocatur iſtud feſtum à Græcis hypante, & ſic hic dies in eorum menologio inſcribitur, vbi etiam dies ſequens inſcribitur Simeoni qui Chriſtum vlnis excepit. Quæ vox Græca tam fuit olim celebris, vt ea & Latini paſſim vterentur. Significat verò ὑπαντὴ occurſum quem quis honoris cauſa alteri facit. Cuius vocis cauſa & ipſa eſt ex Euangelio hodierno. Magnam enim veteres Chriſtiani religionis ſuæ pietatem in hac Simeonis exceptionē poſuerunt. Vnde & Sergius Papa ad proceſſionem huius diei hanc veterem Græcam exultationem inſtituit.

ſtitnit. χαῖρε κεχαριτωμένη *Aue gratia plena.* θεοτόκε παρθένε *Dei genitrix Virgo.* ἐκ σοῦ γὰρ ἀνέτειλεν *ex te enim ortus eſt* ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης *ſol iuſtitia* φωτίζων τοὺς ἐν σκότει *Illuminans qui in tenebris ſunt* εὐφραίνου καὶ σὺ *lætare & tu* πρεσβύτα δίκαιε *ſenior iuſte* δεχόμενε ἐν ὠλέναις *ſuſcipiens in vlnas* τὸν ἐλευθερωτὴν *liberatorem* τῶν ψυχῶν ἡμῶν *animarum noſtrarum* χαριζόμενον ἡμῖν *donantem nobis* καὶ τὴν ἀνάστασιν· *& reſurrectionem. Verſ.* κατακόσμησον τὸν θάλαμον σοῦ σιὼν *Adorna thalamum tuum Sion* καὶ ὑπόδεξαι τὸν βασιλέα χριστόν. *Et ſuſcipe Regem Christum* ἀσπάζου τὴν μαρίαν. *amplectere Mariam* τὴν οὐράνιον αὐλὴν *quæ eſt cœleſtis porta* Αὐτὴ γὰρ βαστάζει τὸν βασιλέα τῆς δόξης *ipſa enim portat Regem gloriæ.* νεοφέτου φωτὸς ὑπάρχει παρθένος *noui luminis ſubſiſtis Virgo:* φέρουσα ἐν χερσὶν υἱὸν πρὸ ἑωσφόρου. *adducens in manibus filium ante luciferum* Ὃν λαβὼν συμεὼν ἐν ὠλέναις αὐτοῦ *quem accipiens Simeon in vlnis ſuis* ἐκήρυξεν τοῖς λαοῖς *prædicauit populis* δεσπότην αὐτὸν εἶναι *Dominum eum eſſe* ζωῆς καὶ θανάτου, *vitæ & mortis,* καὶ σωτῆρα τοῦ κόσμου *& Saluatorem mundi.*

Poſtremò vocatur hoc feſtum à noſtris Teutonibus, Lichtmiſſe, *id eſt Miſſa luminum, & à VValonibus eadem ſignificatione*, la Chandeleuſe, *& hoc ob ritum benedictionis & geſtationis candelarum, quæ hoc die ſolemniter fieri conſueuit. Cuius rei origo a Beda, Hildefonſo, & Innocentio tertio tribuitur ſanctæ prudentiæ veterum Eccleſiæ Præpoſitorum, quos aiunt hoc ſolemni ritu ſuſtuliſſe paganos mores quibus menſe Februario vrbs luſtrari conſueuerat. Erat enim ea vetus conſuetudo accepta à Numa Rege, vt eo menſe vrbs februaretur, id eſt purgaretur, mala auerterentur, & hoc ſacrificiis, & per dies duodecim, multo lumine facibusq́; ad ſepulchra mortuorum. Vt igitur dæmoni hanc creaturam luminis auferrent, Deoq́; eius authori, eam reſtituerent, oportunè menſe Februario, ad diem purgationis beatæ Mariæ, ad prædicationem noui luminis lucentis ad reuelationem gentium, aſſumpta eſt hæc conſuetudo luminum, quæ præter hanc abolitionem*

Pagani ritus, idonea quoque religioſis, Chriſtianisq́; cogitationibus exiſteret. Quæ autem ſint hæ Chriſtianæ cogitationes, & quid Eccleſia hoc ritu intelligat, non aliunde quam ex ipſorum qui hoc agunt verbis rectiùs poteſt intelligi. Precatur Eccleſia, vt

Caniſius. *omnes ſancti Spiritus gratia illuminati atque edocti æternum lumen Chriſtum veraciter agnoſcant, & fideliter diligant, precatur; vt qui candelas hoc ipſo die in manibus deportant, ſuum authorem cātando laudare, & ſancto igne dulciſſimæ charitatis accendi atque in templo ſancto cœleſtis gloriæ aliquando repreſentari poſſint, precatur denique, vt ſicut hæc luminaria igne viſibili accenſa nocturnas depellunt tenebras, ita corda credentium inuiſibili igne, id eſt ſancti Spiritus ſplendore illuſtrata omnium vitiorum cœcitate careant, & purgato mentis oculo, ea quæ ſunt placita, ſuæq́; ſaluti vtilia, ritè cernant, ac tandem poſt huius ſæculi caliginoſa diſcrimina ad indeficientem lucem, tanquam portum optatum perueniant. In pu-*

Rupertus. *rificatione ſanctæ Mariæ, inquit Rupertus, ideo candelas portamus vt fœlici gaudio iuſti Simeonis aliquando participemur, qui Chriſtum infantem geſtans in vlnis, agnouit, & confeſſus eſt, paratum ante faciem omnium populorum, lumen ad reuelationem gentium. Hoc enim ſigno commoniti exterius, ipſum verum lumen, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, in mente noſtra fidei vlnis arctius adſtringimus, & abſentiam eius corporalem ſurſum tendentibus deſideriis gementes quærimus, quærētes gemimus: profectus namque in cœlum eſt. Antequam hinc abiret, iam ſupra infantiam, in qua portatus eſt à Simeone, ætate, & ſapientia profecerat. Eius igitur viſibile ſignum portamus omnes in manibus, quem iam viſibiliter portare, ſicut Simeon,*

hæc neceſſe habemus, nec poſſumus Bene autem conſecrati Cereoli id quod viſibile erat Chriſti nobis ſignificant. Nam ſicut apes ceram cum melle virginali producit opere, ſic Maria virgo Chriſtum Deum & hominem, ſalua vteri ſui genuit integritate. Apes namque neque vllo concubitu miſcentur, neque libidine ſoluuntur, neque partus doloribus concutiuntur: & ſubito magnum filiorum examen emittunt, de foliis & herbis ore ſuo prolem legentes Conuenienti igitur ſigno, vectationem infantis Chriſti, prout poſſumus imaginamur, beatitudinem eius corde, & ore prædicantes, qui diu vixit, vt Chriſtum Dominum videret: vidit vt adoraret: adorauit vt in pace dimiſſus fœliciter hinc abiret. Scribit quoque eleganter de iſta ceremonia candelarum Stapletonus cuius verba vtiliter tranſcriberentur ſi hoc libri iſtius ratio permitteret. Primam & præcipuam rationem iſtius ritus ponit Stapletonus honorem & occurſum à nobis factum Deo venienti in templum. Eſt enim illud omnium pœnè populorum moribus receptum, vt lumine exhibeatur honos. Secundam, honorem virginis, tertiam, abolitionem pagani ritus. Cum igitur iſtarum rerum cauſa geſtentur candelæ, male hæc conſuetudo reprehenditur. Erit fortaſſis qui hoc ita tolerari poſſe affirmabit, illud accuſabit quod hæ candelæ benedicantur, ea benedictione certa iis poteſtas tribui exiſtimetur.

Reſpondet huic rei Caniſius. Initio laudat vſum luminum in Eccleſia, quæ res ad hunc ſermonem minus pertinet. Deinde perſpicuè ſolideq́; tuetur hunc morem Eccleſiæ authoritate veteris Synagogæ, omnis retro antiquæ Eccleſiæ Chriſtianæ, & B. Pauli Apoſtoli, qui dixit creaturam per verbum, & orationem ſanctificari, quod dicit ſic interpretari Cryſoſtomũ,

vt verbum ſit ſignum crucis. Rationibus quoque nō-nullis morem iſtum defendit, nempe ab effectu, à contraria operatione dæmonis, qui creaturas vni Deo debitas ſibi vendicare conatur, atque idcirco rectè fieri oſtendit, cum impeditur Satanas quo minus creaturis benè vtamur. Adfert quoque ſententiam Beati Auguſtini quèm dicit de exorciſmis hoc prudenter monere, in his non coniurari creaturam, ſed eum qui decepit hominem, vt poſſideret hominem & pro ſuo arbitrio etiam reliquas creaturas poſſidere vellet: Non eſt igitur mala conſuetudo Catholicorum ſi maneat intra ſuos terminos, neque plus tribuat iſtis benedictionibus quam Eccleſia conſueuit. Nam vt dicit Caniſius non rebus & ſignis illis externis tribuimus, quod ſolius Dei Creatoris eſt proprium, ſed eiuſmodi media cum fide Deiq; timore adhibemus, piè confidentes fore, vt Deo potenter operante, Satanas impedire non poſſit quo minus creaturis bene & conuenienter vtamur. Hæc Caniſius: Non eſt igitur res ipſa cui innitimur, ſed poteſtas Dei, quæ per Eccleſiæ miniſterium ſuper creaturam eſt inuocata, & eſt res iſta ſimilis ſigno crucis, quod non propter formam, ſed propter fidem in crucifixum, operatur in religioſè ſe ſignantibus. Quid quod Eccleſia ſi quem noſſet nimis craſsè hæc vel intelligentem, vel ijs plus æquo intendentem, hunc certe de ſuperſtitione commonefaceret, & ab illo ſuo errore reuocaret! Quod
lib. 17. cap. 28. *verò dicit Nicephorus hoc feſtum fuiſſe inſtitutum à Iuſtiniano Imperatore, hoc ſic interpretatur Caniſius, vt non ab eo ſit inſtitutum, ſed in peculiarem vſum ſit ab eo conuerſum, vt*

certis

certis pœnitentiæ ac pietatis officijs inſeruiret, itaq; Dei ſuppliciter obuiarent, & occurrerent homines. Quandoquidem terræ motus eo tempore per totum orbem eſſet vniuerſalis. Authores quoq; multos nominat Caniſius qui ante Iuſtinianum de hoc feſto ſcriptis egerunt.

Sermo Beati Iuonis.

CONSVETVDO *Eccleſiaſtica multas ex rebus geſtis retinet ſimilitudines, quibus & rerum geſtarum repræſentat veritatem, & ſupplicum corda excitat ad pietatem, vt per ea quæ foris venerantur, ad internum amorem rapiantur. Hinc eſt quod ad recordationem Dominicæ Paſſionis in Eccleſia cruces erigimus, quod tempore Aſcenſionis vexilla triumphum Chriſti ſignificantia in eminentiori loco Eccleſiæ tanquam in arcu triumphali ſublimamus, quod Sanctorum miracula vel martyria picturæ imaginatione recordamur. Ex huiuſmodi conſuetudine hoc inoleuit, vt hodierna feſtiuitate fideles populi cum cereis luminaribus ad Eccleſiam procedant, & eadem benedicta in Miſſarum ſolemnitatibus Sacerdotibus offerant. Nouit enim veſtra fraternitas, quod ſecundum Euangelicam hiſtoriam Dominus Ieſus quadrageſimo die à Natiuitate ſua, hoc eſt hodie, à parentibus in templum eſt delatus, & ibi à ſancto Simeone ſuſceptus, & benedictus in templo eſt præſentatus. Hoc hodierna feſtiuitate Sancta repræſentat Eccleſia.*

Sicut enim ſanctus Simeon in manibus accepit infirmitatem ſed intus agnouit maieſtatem, infidelitatis noſtræ tenebras interiores illuſtrantem: ſic quiſque fidelis hoc Sacramentum repreſentans ceram in manibus portat, quaſi carnem fragilem, ſed ſuperferri videt lucem exteriores huius aëris tenebras illuminantem. Sicut enim caro Chriſti de mundiſſimo & bono odore virtutum referta carne proceſſit, & nec in concipiendo nec in egrediendo matris integritatem violauit: ſit cera quæ hodie geſtatur fidelium manibus, de mundis & odoriferis floribus collecta, fructus eſt apis, virginis videlicet animantis, cuius ſicut legitur ſexum nec maſculi violant nec fœtus quaſſant. Cùm ergo eam ſub hac ſignificatione portamus, Chriſtum portemus in ore, Chriſtum portemus in corde, Chriſtum portemus in manibus, vt dimiſſi in pace, cum Simeone ſancto ſalutare Dei videre mereamur. Vultis ſcire quomodo Chriſtum portetis in ore? ipſe de ſe dicit: Ego ſum veritas. Sit ergo in ore veſtro veritas, abſit falſitas, abſint vaniloquia & turpiloquia & erit in ore veſtro Chriſtus Sic enim in Epiſtola ſua dicit Ioannes: Deus charitas eſt, & qui manet in charitate, in Deo manet. & Deus in eo. Sit in operibus veſtris innocentia, vt nemini quicquam ſuum auferatis: ſit iuſtitia vt cuique quod ſuum eſt tribuatis, & habebitis in manibus Chriſtum. Ipſe enim nobis factus eſt a Deo & iuſtificatio & iuſtitia. Hunc ergo vobiſcum ad Eccleſiam apportate, hunc vobiſcum reportate, & habebitis Chriſtum vobiſcum. Sic enim monet ſanctus Apoſtolus Paulus Empti eſtis pretio magno glorificate & portate Deum in corpore veſtro. Quid eſt Deum portare? Imaginem Dei repreſentare, Chriſtum imitari. Hanc imaginem portat innocentia, portat iuſtitia, hanc portat veritas,

hanc portat caſtitas, hanc portat ſobrietas & omnis honeſtas. Sicut enim portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem cœleſtis. Deponentes ergo veteris hominis lutulenta negotia, abijciamus opera tenebrarum, & exerceamus nos in operibus lucis, vt videntes opera noſtra bona glorificent patrem noſtrum qui in cœlis eſt. His virtutum ornamentis exornemus domum cordis noſtri, vt Deum inhabitatorem habere poſſimus Sic enim hodie ſub typo ſponſæ ſanctæ monetur Eccleſia: Adorna thalamum tuũ Sion, & ſuſcipe Regem Regum Chriſtum. *Admonitio iſta, ornamenta deſiderat morum, non palliata veſtimenta murorum, vt in ſanctis moribus caſtæ mentis amator requieſcat Dominus, ſicut in ornato thalamo delectabiliter requieſcit ſponſus. Vnde etiã in Euangelio iubemur lumbos præcingere, id eſt carnis fluxa frenare, & lucernas in manibus tenere, id eſt proximis lucis exempla monſtrare, vt parati inueniamur conuiuio cœleſtis ſponſi intereſſe, & cum eo ſine fine gaudere. Quod nobis miſericorditer præſtare dignetur Ieſus-Chriſtus Dominus noſter, qui pro nobis dignatus eſt temporaliter naſci, vt per eum poſſimus in æternitate renaſci.*

PROCESSIO ET BENEDICTIO CANDELARVM.

ORDO *vetus differt nonnihil ab eo quo nunc vtimur. Eſt enim vetus ordo paulò prolixior. Notandum quoque Antiphonam quæ canitur in reditu ad ingreſſum Eccleſiæ. Obtulerunt pro eo Domino par turturum, aut duos pullos columbarum, ſicut ſcriptum eſt in lege Domini, ita debere accipi, vt hæc verba (pro eo) accipiantur, propter ipſum ex*

ſe natum obtulit Maria, vt notat Ianſenius, quia iſta oblatio turturum & pullorum non pertinet ad legem de primogenito ſed ad legem de puerpera.

FINITA TERTIA.

Dominus vobiſcum, &c. Et cum Spiritu tuo.

Oremus.

DOmine ſancte pater Omnipotens æterne Deus qui omnia ex nihilo creaſti: & iuſſu tuo per opera apum hunc liquorem ad perfectionem cerei euenire feciſti: & qui hodierna die petitionem iuſti Simeonis impleſti: te humiliter deprecamur: vt has candelas ad vſus hominum, & ſanitatem corporum & animarum, ſiue in terra ſiue in aquis, per inuocationem tui ſanctiſſimi nominis, & per interceſſionem beatæ Mariæ ſemper Virginis, cuius hodie feſta deuoté celebrantur: & per preces omnium ſanctorum tuorum benedicere, & ſanctificare digneris: & huius plebis tuæ quæ illas honorificè in manibus deſiderat portare, teque cantando laudare: exaudias voces de cœlo ſancto tuo, & de ſede maieſtatis tuæ: & propitius ſis omnibus clamantibus ad te, quos redemiſti pretioſo ſanguine filij tui. Qui tecum viuit & regnat in vnitate Spiritus ſancti, Deus per omnia ſæcula ſæculorum. ℟. *Amen.*

Oremus. ORATIO.

OMnipotens ſempiterne Deus qui hodierna die vnigenitum tuum vlnis ſancti Simeonis in templo ſancto tuo ſuſcipiendum

dum præſentaſti: tuam ſupplices deprecamur clementiam, vt has candelas quas nos famuli tui, in tui nominis magnificentia ſuſcipientes geſtare cupimus accenſas: benedicere & ſanctificare, atque lumine ſupernæ benedictionis accendere digneris: quatenus eas tibi Domino Deo noſtro offerendo digni, & ſancto igne dulciſſimæ charitatis tuæ ſuccenſi; in templo ſancto gloriæ tuę repręſentari mereamur. Per eundem Dominum noſtrum. ℟. *Amen*.

Oremus.

DOmine Ieſu Chriſte lux vera qui illuminas omnem hominem venientem in hunc mundum: effunde benedictionem tuam ſuper cereos: & ſanctifica eos lumine gratiæ tuæ & concede propitius: vt ſicut hæc luminaria igne viſibili accenſa nocturnas depellunt tenebras; ita corda noſtra inuiſibili igne, id eſt Sancti Spiritus ſplendore illuſtrata, omnium vitiorum cæcitate careant: vt purgato mentis oculo ea cernere poſſimus, quæ tibi ſunt placita, & noſtræ ſaluti ſunt vtilia: quatenus poſt huius ſeculi caliginoſa diſcrimina ad lucem indeficientem peruenire mereamur: Per te Chriſte Ieſu Saluator mundi, qui in Trinitate perfecta viuis & regnas Deus: per omnia ſecula ſeculorum. ℟. *Amen*.

Oremus.

OMnipotens ſẽpiterne Deus qui per Moyſem famulum tuum puriſſimũ olei liquorem, ad luminaria ante conſpectũ tuum iugiter con-

concinnanda, præparari iuſſiſti: benedictionis tuæ gratiam ſuper hos cereos benignus infunde: quatenus ſic adminiſtrent lumen exterius, vt te donante, lumen Spiritus tui, noſtris non deſit mentibus internis. Per Dominum in vnitate eiuſdem. ℟. *Amen.*

Oremus.

DOmine Ieſu Chriſte: qui hodierna die in noſtræ carnis ſubſtātia inter homines apparens à parentibus in templo es præſentatus: quem Simeon venerabilis ſenex, lumine Spiritus tui irradiatus agnouit, ſuſcepit, & benedixit: præſta propitius: vt eiuſdem Spiritus ſancti gratia illuminati atque edocti, te veraciter agnoſcamus, & fideliter diligamus. Qui cum Deo patre in vnitate eiuſdem Spiritus ſancti viuis & regnas Deus per omnia ſæcula ſæculorum. *Amen.*

AD DISTRIBVTIONEM CANDELARVM.

Antiph. Lumen ad reuelationem Gentium & gloriam plebis tuæ Iſraël.

CANTICVM.

NVNC dimittis ſeruum tuum Domine ſecundum verbum tuum in pace.

Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum,

Quod paraſti ante faciem omniũ populorũ.

Lumen ad reuelationem Gẽtium, & gloriam plebis tuæ Iſraël.

Gloria Patri, &c. Sicut erat, &c.

His expletis cantatur Antiphona.

Exurge Domine adiuua nos: & libera nos propter nomen tuum.

Pſal.

Pſal. Deus auribus noſtris audiuimus: patres noſtri annunciauerunt nobis.

Verſ. Gloria patri, &c. *Et repetitur* Exurge, *deinde dicat Sacerdos* Oremus. *Et diaconus (ſi tamen infra Septuageſimam euenerit) dicat.* Flectamus genua. *ſubdiaconus.* Leuate. ORATIO.

Exaudi quæſumus Domine plebem tuam: & quæ extrinſecus annua deuotione tribuis venerari, interius aſſequi gratiæ tuæ luce concede. Per Chriſtum Dominum noſtrum. ℟. *Amen.*

Antiphona ad proceſſionem.

Adorna thalamum tuum Sion, & ſuſcipe Regem Chriſtum: amplectere Mariam, quæ eſt cœleſtis porta Ipſa enim portat Regem gloriæ noui luminis: ſubſiſtit virgo, adducens manibus filium ante Luciferum genitum, quem accipiens Simeon in vlnas ſuas, prædicauit populis Dominum eum eſſe vitæ & mortis, & Saluatorem mundi.

Alia Antiphona.

Reſponſum accepit Simeon à Spiritu ſancto, non viſurum ſe mortem niſi videret Chriſtum Domini: & cum inducerent puerum in téplum accepit eum in vlnas ſuas, & benedixit Deum, & dixit: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine in pace.

Verſ. Cũ inducerent puerũ Ieſum parentes eius vt facerent ſecundum cõſuetudinem legis pro eo: ipſe accepit eum in vlnas ſuas.

Et ingrediendo in Eccleſiam cantatur.

Obtulerunt pro eo Domino par turturum: aut duos pullos columbarum. Sicut ſcriptum eſt in lege Domini.

Poſt-

Poſtquam impleti ſunt dies purgationis Mariç ſecundum legem Moyſi tulerunt illum in Hieruſalem: vt ſiſterent eum Domino. *Sicut ſcriptum.* Gloria Patri & Filio, & Spiritui Sancto. *Sicut ſcriptum.*

DE EXPLICATIONE HODIERNÆ MISSÆ.

Ex beate Auguſt.

PSALMVS 47. *qui canitur ad introitum, optimè conuenit exultationi Simeonis, & omnium qui bono & religioſo corde procedunt obuiam Domino: Ecce magnus Dominus & laudabilis valde, ſed dic vbi, In ciuitate Dei noſtri, in monte ſancto, in ciuitate in mōte poſita quæ abſcondi non poteſt. Sed quis aſcendet in montem Domini? Innocens manibus & mundo corde. Fuit quidam lapis angularis contemptibilis in quem Iudæi offenderunt, præciſus eſt de quodam monte ſine manibus, quia humanum opus non acceſſit ad Mariā de qua natus eſt Chriſtus, & creuit iſte lapis, & factus eſt mōs magnus, quam magnus? ita vt impleret faciem terræ. & hoc eſt quod cantat Simeō:* Lumen ad reuelationem Gentiū, & gloriā plebis tuæ Iſraël, *quia ex Iſraël eſt Chriſtus. Oportunè quoq; loco vbi ſuſceperūt Dominū Simeon & Anna conuenit verſus. Introitus.* Suſcepimus, Deus, miſericordiā tuam in medio tēpli tui: ſecundū nomen tuum, Deus, ita & laus tua in fines terræ. *Quomodo natus es per omnes terras, ſic laudaris per omnes terras, iuſtitia plena eſt dextera tua, multi ſtabunt à dextris tuis. Præclarè quoq; cōuenit iſtis ſanctis exceptoribus Domini verſ. qui ex eodem pſalmo*

ſunt in Graduali. Sicut audiuimus, ita vidimus. *Audiuerat a Spiritu ſancto, & vidit oculis ſalutare Dei, quod parauit ante faciem omnium populorum. Refert igitur beatus ſenex Simeon totã Eccleſiam veterem quæ audiuit, & nouam quæ vidit. nec ſolum nouam vidit oculis, ſed iſtius noua venturum ſtatum prædixit matri Ieſu, illum qui multis eſſet futurus in ruinam, cuius pedes & manus figendi eſſent clauis, cuius oſſa in ligno pendentia eſſent numeranda, qui in ligno eſſet moriturus, illum vidit in Spiritu in Cœlo regnantem. Collecta pertinet & ad purificationem Mariæ, & ad præſentationem Domini: quibus corporaliter factis, orat ſibi Eccleſia, vt purificetur mens noſtra, & ita præſentetur Deo, Lectio eſt ex Malachia Propheta, vbi prædicitur ſimul vterque aduentus Domini, iſte in carne, alter in iuſtitia. Tractus, Euangelium, & Communio pertinet ad hiſtoriam diei. Offertorium ad laudem Virginis. Legamus iſta & creſcat in nobis deſiderium venturæ vitæ, de qua reſponſum omnes accepimus, obuiam eamus Domino, amplexemur eum vlnis noſtris, portemus eum a quo portamur, cogitemus hic de gladio pertranſeunte animas, vt poſtea ſuccedat reſurrectio, vt fiat nobis quod cantat Eccleſia in Graduali*. Senex puerum portabat, puer autem ſenem regebat, *nemo contemnat natum ſi vult eſſe renatus. Ad illum pertinuit propter nos naſci, ad nos pertineat in illo renaſci, qui venit in mundum peccatores ſaluos facere*, IESVS CHRISTVS *Dominus noſter, cui eſt honor & imperium in ſæcula ſæculorum*. Amen.

MISSA

MISSA IN DIE PVRIFICATIONIS BEATÆ MARIÆ.

INTROITVS.

Pſal. 47. SVSCEPIMVS, Deus miſericordiam tuam, in medio templi tui ſecundum nomen tuũ Deus, ita & laus tua in fines terræ; iuſtitia plena eſt dextera tua.

Pſal. Magnus Dominus & laudabilis nimis: in ciuitate Dei noſtri in monte ſancto eius.

Verſ. Gloria Patri, &c.

Oratio.

OMnipotens ſempiterne Deus, maieſtatem tuam ſupplices exoramus: vt, ſicut vnigenitus filius tuus hodierna die cum noſtra carnis ſubſtãtia in tẽplo eſt pręſentatus: ita nos facias purificantis tibi mentibus præſentari. Per eundem.

PErfice in nobis quæſumus Domine gratiã tuam qui iuſti Simeonis expectationem impleſti, vt ſicut ille mortem non vidit priuſquam Chriſtum Dominum videre mereretur, ita nos vitam mereamur æternam.

Lectio Malachiæ Prophetæ.

Cap. 3. HÆc dicit Dominus Deus: Ecce, ego mitto Angelum meum: & pręparabit viam ante faciem meam: Et ſtatim veniet ad tẽplum ſanctum ſuum dominator, quem vos quæritis & Angelus teſtamenti, quem vos vultis. Ecce venit, dicit Dominus exercitum, & quis poterit cogitare diem aduentus eius? Et quis ſtabit

ad vi-

ad videndum eum? Ipſe enim quaſi ignis conflans,& quaſi herba fullonnum,& ſedebit conflans,& emundans argentum & purgabit filios Leui:& colabit eos quaſi aurum,& quaſi argentum: Et erunt Domino offerentes ſacrificia in iuſtitia. Et placebit Domino ſacrificium Iuda,& Hieruſalem,ſicut dies ſæculi,& ſicut anni antiqui,dicit Dominus Omnipotens.

Graduale. Suſcepimus, Deus, miſericordiam tuam in medio templi tui: ſecundum nomen tuum,Deus,ita & laus tua in fines terræ. *Pſal. 47.*

Verſ. Sicut audiuimus,ita & vidimus in ciuitate Dei noſtri,in monte ſancto eius. *Allel. Allel.*

Verſ. Senex puerum portabat: puer autem ſenem regebat. *Alleluya.*

Sequens Tractus dicitur. Si hoc feſtum venerit poſt Dominicam Septuageſimæ.

Tractus. Nunc dimitis ſeruum tuum,Domine,ſecundum verbum tuum,in pace. *Luc. 2.*

Verſ. Quia viderũt oculi mei ſalutare tuum.

Verſ. Quod paraſti ante faciem omnium populorum.

Verſ. Lumen ad reuelationem Gentium, & gloriam plebis tuæ Iſraël.

Sequentia ſancti Euangelij ſecundum Lucam.

IN illo tempore. Poſtquam impleti ſunt dies purgationis Mariæ ſecundum legem Moyſi: tulerunt Ieſum in Hieruſalem, vt ſiſterent eum Domino (ſicut ſcriptum eſt in lege Domini, Quia omne maſculum adaperiens vuluam, ſanctum Domino vocabitur) & vt darẽt hoſtiam, ſecundum quod dictum eſt in lege Domini,par turturum, aut duos pullos columbarum. Et

ecce,

Leuit. 12 ecce, homo erat in Hieruſalem, cui nomen Simeon: & homo iſte iuſtus, & timoratus expectans conſolationem Iſraël: & Spiritus ſanctus erat in eo. Et reſpõſum acceperat à Spiritu ſancto, non viſurum ſe mortem: niſi prius videret Chriſtum Domini. Et venit in Spiritu in templum, & cum inducerent puerum Ieſum parentes eius, vt facerent ſecundum conſuetudinem legis pro eo: & ipſe accepit eum in vlnas ſuas: & benedixit Deum, & dixit: Nũc dimittis ſeruum tuum, Domine, ſecundum verbum tuum, in pace. Quia viderũt oculi mei ſalutare tuum, quod paraſti ante faciem omnium populorũ: Lumen ad reuelationem Gentium, & gloriam plebis tuæ Iſraël.

Profeſſio Fidei Juſtin: Imp. facta Eccleſiis Orientalibus Iuſt A. ij. Conſ.

CVM recta, atque irreprehenſibilis fides, quam prædicat ſãcta Dei Catholica & Apoſtolica Eccleſia, nullo modo innouationem recipiat: nos ſequentes ſanctorum Apoſtolorum & eorum, qui poſt eos in ſãctis Dei Eccleſijs cõuerſati ſunt, dogmata, iuſtum fore exiſtimauimus, cunctis manifeſtum facere, qualiter de fide, quæ in nobis eſt, ſentiamus, inſiſtentes & adhærentes traditioni & confeſſioni ſanctæ Dei Eccleſiæ Catholicæ. Credentes enim in Patrem & Filium, & Sãctum Spiritum, vnam eſſentiam in tribus hypoſtaſibus ſeu ſubſiſtentibus perſonis, adoramus vnam Deitatem, vnã poteſtatem, Trinitatem conſubſtantialem. In vltimis autem diebus confitemur vnigenitum Dei filium, Deum de Deo, filium ex Deo ante ſæcula; & ſine tempore ex Patre natum, coæternum

Confeſſio Chriſtiana Catholica.

Homouſion.

ternum patri, ex quo omnia, & per quē omnia; deſcēdiſſe de cęlis, incarnatū eſſe ex Spiritu ſancto, & ſancta glorioſa & ſemper Virgine Maria; hominē factum eſſe, crucem pertuliſſe, ſepultū fuiſſe, & reſurrexiſſe tertia die, vnius & eiuſdem miracula, & paſſiones, quas ſponte carne ſuſtinuit, agnoſcētes. Neque enim aliū Deū verbum nouimus, aliū Chriſtū, ſed vnum & eūdem conſubſtantialē Patri, ſecundum diuinitatē, & conſubſtantialē nobis, ſecundū humanitatē. Manſit nāque Trinitas etiam poſt incarnatum vnū ex Trinitate Dei verbū: Neque enim quartæ perſonæ adiectionem recipit ſancta Trinitas. Hæc igitur, cū ita ſe habeāt, anathematizās omnē hęreſin, prę ſertim verò Neſtoriū Antropolatram; diuidentē vnū Dominum noſtrū Ieſum Chriſtū filiū Deí, & Deū noſtrum: nec diſertè & ſecundū veritatē cōfitentē ſanctā glorioſam ſemper virginē Mariā theotocon eſſe, hoc eſt deiparā, ſed aliū eſſe dicentē Deum ex Deo patre, alium qui ex S. ſemper Virgine Maria natus eſt: hunc autē gratia & proximitate, quā habuit cum Deo verbo, Deum factum eſſe. Neq; verò Neſtoriū ſolum, ſed & Eutychem mēte captum, phātaſiam inducentem, negantem autem veram ex ſancta ſemper virgine, & deipara Maria incarnationē; hoc eſt, noſtrā ſalutem: neque confitentem per omnia cōſubſtātialem patri ſecundū diuinitatē; & cōſubſtātialem nobis ſecūdū humanitatē. Simili modo Apollinarē animicidā, dicētem Dominū noſtrū Ieſum Chriſtū filiū Dei & Deū noſtrū inanimē eſſe, & cōfuſionē ſeu perturbationē ſuperducentē inhumanationi vnigeniti filij Dei. Sed & omnes, qui idem cum eis ſentiunt:

Antropolatram, id eſt ſolius hominis adoratorem.

Inanimē, id eſt anima carentem.

Offertorium. Diffuſa eſt gratia tua in labijs tuis: propterea benedixit te, Deus, in æternum, & in ſæculum ſæculi.

Verſ. 1. Eructauit cor meum verbum bonum.

Verſ. 2 Specie tua & pulchritudine, intende; proſperè procede, & regna.

Secreta.

EXaudi Domine, preces noſtras: & vt digna ſint munera, quę oculis tuę maieſtatis offerimus, ſubſidium nobis tuæ maieſtatis impēde. Per Dominum noſtrum, &c.

Præfatio. Æterne Deus, Quia per incarnati verbi myſterium, &c. *vt in die Nat.*

Communio. Reſponſum accepit Simeon à Spiritu Sancto, non viſurum ſe mortem, niſi videret Chriſtum Domini.

Poſt-Communio.

QVæſumus, Domine Deus noſter: vt ſacroſancta myſteria, quæ pro reparationis noſtræ munimine contuliſti, intercedente beata Maria ſemper Virgine, & præſens nobis remedium eſſe facias, & futurum. Per Dominum noſtrum, &c.

Benedictio.

OMnipotens Deus, qui vnigenitum ſuum hodierna die in aſſumpta carne in templo voluit præſentari, benedictionis ſuæ munere fultos bonis operibus faciat exornari. *Amen.*

Et qui eum vt legem adimpleret miniſtrum voluit effici legis, mentes noſtras inſtruat legis ſuæ ſpiritalibus documentis. *Amen.*

Quo ei & pro turturibus caſtitatis & charitatis munera offerre valeamus, & pro pullis columbarum Spiritus ſancti donis exuberemus.

temus. *Amen.*

Quod ipſe præſtare, &c.

DOMINICA QVARTA POST EPIPHANIAM.

QVARTA *Dominica poſt Epiphaniam non habet proprium officium, quia non ſemper ſunt quatuor ſeptimanæ vſque ad Septuageſimam. Habet tamen Euangelium proprium quod eſt:* Aſcendente Ieſu in nauiculam, &c. *Mat. 8. c. Et habetur ibi quomodo Dominus mitigauit & ſedauit tempeſtatem maris, & dixit diſcipulis ſuis: Cur timetis modicæ fidei? quaſi dicat: Modica fiducia eſt cauſa timoris & tempeſtatis cordis. Qui autem habet charitatem nihil timet: quia perfectam fiduciam habet. & ideo de charitate eſt Epiſtola.* Nemini quicquam debeatis, niſi vt inuicem diligatis, &c. *quæ eſt ad Rom. 13. c. Euangelium ſignificat, quod ſi Chriſtus dormit in nobis, tempeſtas oritur: qui enim habet fidem, habet Deum. Vnde Auguſtinus: Fides in te, & Chriſtus in te. Dormit igitur Chriſtus in nobis quando in nobis torpet fides: & tunc oritur tempeſtas tentationum in cordibus. Redit autem tranquillitas ſi excitatur fides, quæ excitatur per charitatem. & ideo in Epiſtola diei huius dicitur:* Non occides, diliges proximum tuum, ſicut teipſum. *Fides enim & charitas ſerenitatem faciunt in mente hominis. His tribus ſententiis horum trium Euangeliorum reformatur homo omnibus modis. Primò enim mundatur ſicut leproſus. Secundò ſedatur tempeſtas tentationum. Tertiò ſunt nuptiæ in corpore ipſius. Sed primò* Durādus ad hunc dum.

ponitur Euangelium de nuptijs, quia dignior eſt ille ſtatus: & hi ſunt tres ſtatus in hominibus ſecundum augmentum manifeſtationis Chriſti.

MISSA DOMINICÆ QVARTÆ POST EPIPHANIAM.

INTROITVS *vt Dominica præc.*

Collecta.

DEus qui nos in tantis periculis conſtitutos pro humana ſ.is fragilitate non poſſe ſubſiſtere. Da nobis ſalutem mentis & corporis: vt ea, quæ pro peccatis noſtris patimur, te adiuuante vincamus. Per Dominum noſtrum, &c.

Lectio Epiſt. B Pauli Apoſt. ad Romanos.

Cap. 13. FRATRES: Nemini quicquam debeatis: niſi, vt inuicē diligatis. Qui enim diligit proximū, legem impleuit, Nam non adulterabis: non occides: nō furaberis: non falſum teſtimonium dices, non concupiſces: & ſi quod eſt aliud mandatum, in hoc verbo inſtauratur: Diliges proximum tuum ſicut teipſum. Dilectio proximi malum non operatur, plenitudo ergo legis eſt dilectio.

Graduale vt Dom. præc.

Sequentia ſancti Euangelij ſecundum Matthaeum.

Cap. 8. IN illo tempore: Aſcendente Ieſu in nauiculam ſecuti ſunt eum diſcipuli eius, & ecce, motus magnus factus eſt in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus. Ipſe verò dormie-

dormiebat, & acceſſerunt diſcipuli eius, & ſuſcitauerunt eum, dicentes: Domine ſalua nos, perimus. Et dicit eis: Quid timidi eſtis modicæ fidei? Tunc ſurgens imperauit ventis & mari, & facta eſt tranquillitas magna. Porrò homines mirati ſunt, dicentes: Qualis eſt hic quia venti & mare obediunt ei?

Confeſſio Iuſt. Imperatoris.

CREDIMVS in vnum Deum patrem omnipotentem, & in vnum Dominum Ieſum Chriſtum, filium Dei, & in Spiritum ſanctum vnam eſſentiam in tribus hypoſtaſibus, ſiue ſubſiſtentibus perſonis adorantes vnam Deitatem, vnam poteſtatem, Trinitatem conſubſtantialem. In vltimis autem diebus confitemur Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum vnigenitum Dei filium, ex Deo vero Deum verum, ante ſæcula & ſine tempore ex patre natum, coæternum patri, ex quo omnia, & per quem omnia, qui deſcendit de cœlis, incarnatus de Spiritu ſancto, & & ſancta glorioſa, & ſemper Virgine Maria, & inhumanatus, ſiue homo factus eſt, & paſſus crucem pro nobis ſub Pontio Pilato, ſepultùs eſt, & reſurrexit tertia die: vnius ac eiuſdem Paſſionis & miracula, quæ ſponte pertulit in carne, agnoſcentes. Non enim alium Deum verbum, & alium Chriſtum nouimus, ſed vnum & eundem conſubſtantialem Patri ſecundum Deitatem, & conſubſtantialem nobis ſecundum humanitatem. Vt enim eſt in diuinitate

perfectus, ita idem ipſe & perfectus eſt in humanitate. Nam eius ſecundum hypoſtaſin, ſeu ſecundum perſonam, vnitatem ſuſcipimus & confitemur. Manſit enim Trinitas Trinitas & poſt incarnatum vnum ex Trinitate Dei verbum. Neque enim quartę perſonæ adiectionē admittit ſancta Trinitas. His ita ſe habentibus anathematizamus omnem hæreſin, præcipuè verò Neſtorium anthropolatram, & qui eadem cum ipſo ſentiunt vel ſenſerunt, qui diuidunt vnum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium Dei, & Deum noſtrum, & qui non confitentur propriè, & ſecundum veritatem ſanctā glorioſam, & ſemper virginem Mariam Theotocon, ſeu Deiparam, id eſt, Dei matrem: ſed qui duos filios dicunt, vnum ex Deo patre Deum verbum, alterum ex ſancta ſemper Virgine Deipara Maria, gratia & habitudine & propinquitate, quam cum Deo verbo habet, natum eſſe: & qui negant nec confitentur Dominum noſtrum Ieſum, filium Dei, & Deum noſtrum incarnatum, & hominem factum, & crucifixum, vnum eſſe ex ſancta & conſubſtantiali Trinitate. Ipſe enim ſolus eſt coadorandus & conglorificandus Patri & ſancto Spiritui. Anathematizamus inſuper & Eutichetem mente captum, & qui cum eo ſentiunt, aut ſenſerunt, qui phantaſiam introducunt, negantque veram natiuitatem, ſeu generationem Domini & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti ex ſancta Virgine & Deipara, hoc eſt, noſtram ſalutem: & qui non confitentur ipſum cōſubſtantialem patri ſecundum Deitatem, & conſubſtantialem nobis ſecūdum humanitatem. Similiter autem anathematizamus,

Trinitas non admittit quaternitatem.

Eutychetis hæreſis

mus, & Apollinarium animicidam, & qui cum eo ſentiunt, vel ſenſerunt, qui dicũt inanimem, hoc eſt, animæ humanæ expertem eſſe Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium Dei, & Deum noſtrum: & qui confuſionem aut conturbationem introducunt & inuehunt in vnigeniti Dei filij inhumanationem ſiue humanitatem: & omnes poſtremò qui eadem cum ipſo ſenſerunt aut ſentiunt. *Apollinaris hæreſis*

Offertorium. Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltauit me: dextera Domini fecit virtutem: non moriar, ſed viuam, & narrabo opera Domini.

Secreta.

CONcede, quæſumus omnipotens Deus: vt huius ſacrificij munus oblatum fragilitatem noſtram ab omni malo purget ſemper & muniat. Per Dominum noſtrum, &c.

Præfatio.

QVia tu in noſtra ſemper faciens infirmitate virtutem, Eccleſiam tuam inter aduerſa creſcere tribuiſti, vt cum putaretur oppreſſa, tunc potius exaltata præualeret, dum ſimul & experientiam fidei declarat afflictio, & triumphatrix ſemper perſeuerat te adiuuãte deuotio. Per Chriſtum Dominum.

Communio. Mirabantur omnes de his quæ procedebant de ore Dei.

Poſt-Communio.

MVnera tua nos, Deus, à delectationibus terrenis expediant: & cœleſtibus ſemper inſtaurent alimentis. Per Dominum noſtrum, &c.

Benedictio.

TEntationum omnium à nobis Dominus pericula remoueat & perturbationũ procellus miſeratus excludat. *Amen.*

Tentatoris fraudes atque molimina diſſoluat & nos aduerſus eum cautos atque inuincibiles faciat. *Amen.*

Continuę pacis nobis munera tribuat & nos in portu tranquillitatis ac ſecuritatis propiciatus conſtituat. *Amen.*

DOMINICA QVINTA POST EPIPHANIAM.

DOMINICA *quinta poſt Epiphaniam habet eaſdem Antiphonas quas duæ Dominicæ præcedentes, Collectæ & Lectiones ſunt peculiares, & pertinent ad eam rationem quam inſinuant nobis dies qui ſunt ab Epiphania vſque ad Septuageſimam qui ſic accipiuntur, vt ſignificent nobis tempus peregrinationis noſtræ ab accepta gratia in hoc mundo vſque ad completionem gratiæ in futuro, quod tempus peregrinationis eſt diuerſum ab eo tempore quod currit a Septuageſima vſque ad Paſcha. Illud enim ſignificat exilium eorũ qui eiecti a paradiſo nondum ſunt in gratia, ſed aſſpirant ad gratiam, quales ſunt nondum baptizati, & pœnitentes non abſoluti. Ad illud itaque prius genus vitæ mortalis pertinent hodiernæ Lectiones & Collecta, quod clariſſimè indicat prima collecta. Familia enim Domini hic in terra ſunt illi qui ſic acceperunt gratiam, vt tamen in ſola ſpe cœleſtis gratiæ innitantur, quæ ſpes quia nondum eſt res, vt illa ſpe noſtræ*

culpa non decidamus, idcirco petimus huic familiæ Domini hic in terris continuam diuinæ pietatis cuſtodiam, & ſempiternam diuinæ protectionis munitionem. Lectio item Pauli clarè indicat quibus loquatur, nempe electis Dei, ſanctis & dilectis, & illos inſtruit Paulus, quomodo oporteat eos viuere in hoc mundo. Totũ enim illud cap. 3. ad Coloſſenſes, vnde eſt iſta Lectio, nihil habet aliud quam vitam & conuerſationem ſanctorum in hoc ſæculo. Euangelium quoque diſertis verbis deſcribit nobis ſtatum huius ſæculi in quo boni ſunt permiſti malis, & ſtatum futuri ſæculi cuius cauſa nunc perigrinamur. Hic creſcunt vtraque ſimul, triticum & zizania, vtraque in agro Domini, id eſt in Eccleſia, vtraque cognita è fructibus, vtraque relicta in agro vſque ad meſſem: In meſſe verò diuerſus eſt ſtatus tritici & zizaniorũ. Triticum congregatur in horreũ Domini ſpecioſum propter amenitatem. Pſal. 25. Domine dilexi decorem domus tuæ, *delicioſum propter iucunditatẽ. Pſal. 111.* Gloria & diuitiæ in domo eius, *perpetuum propter æternitatem. 2. Cor. 5.* Domum non manu factum æternam in cœlis. *Item eſt optimũ horreum quia ibi eſt abundantia frumenti, vini, & olei. Vinum eſt gaudium de viſione patris, frumẽtum gaudium de viſione filij, oleum gaudium de viſione Spiritus ſancti. Zizania alligantur in faſciculos ad comburendum, æternis vinculis conſtringuntur, ad inuicem comprimuntur, æterno igne comburuntur. Non ſic nobis Domine, non ſic, nõ ſimus zizania, non ſimus ſemen hominis inimici, dextera tua faciat virtutem, non moriamur, ſed viuamus & narremus opera tua Domine.* Amen.

MISSA DOMINICÆ QVINTÆ POST EPIPHANIAM.

INTROITVS *vt Dominica prac.*

Collecta.

FAmiliam tuam, quæſumus Domine, continua pietate cuſtodi: vt quæ in ſola ſpe gratiæ cœleſtis innitimur tua ſemper protectione muniatur. Per Dominum noſtrum, &c.

Lectio Epiſtolæ B. Pauli Apoſt. ad Coloſſenſes.

Cap. 3. FRATRES: Induite nos ſicut electi Dei, ſancti, & dilecti viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam, ſupportantes inuicē: & donātes vobiſmetipſis, ſi quis aduerſus aliquem habet querelam. Sicut & Dominus donauit nobis: ita & vos, ſuper omnia autem hæc charitatem habentes quod eſt vinculum perfectionis. Et pax Chriſti exultet in cordibus veſtris, in qua & vocati eſtis in vno corpore: & grati eſtote. Verbum Chriſti habitet in vobis abundanter, in omni ſapientia: docentes, & commonentes voſmetipſos, in pſalmis, hymnis, & canticis ſpiritualibus, in gratia cantantes in cordibus veſtris Domino. Omne quodcumque facitis in verbo, aut in opere; omnia in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti facite gratias agentes Deo & Patri per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum.

Graduale vt Dom. præc.

Sequentia ſancti Euangelij ſecundum Matthæum.

Inillo

IN illo tempore. Dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolam hanc. Simile factum eſt regnum cœlorum homini qui ſeminauit bonum ſemen in agro ſuo. Cum autem dormirent homines, venit inimicus eius, & ſuperſeminauit zizania in medio tritici,& abijt. Cum autem creuiſſet herba,& fructum feciſſet:tunc apparuerunt & zizania Accedentes autem ſerui patris familias dixerunt ei: Domine nonne bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo, vnde ergo habet zizania? Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Serui autem dixerunt ei: Vis imus & colligimus ea, & ait:Non,ne forté colligentes zizania eradicetis cum eis ſimul & triticum. Sinite vtraque creſcere vſque ad meſſem: & in tempore meſſis dicam meſſoribus: Colligite primum zizania,& alligate ea in faſciculos ad comburendum:triticum autem congregate in horreum meum. Cap. 13.

Alia profeſſio Fidei Iuſt. Imperatoris quæ extat, in lib. Prætermiſſ. C.

SCIENTES quod nihil aliud ſic poteſt miſericordem Deum placare, quam vt omnes Chriſtiani vnum idemque ſapiant in recta & immaculata fide,nec ſint diſſenſiones in ſancta Dei Eccleſia: neceſſarium putauimus omnem occaſionem interimentes,eis, qui ſcandalizantur vel qui ſcandalizant, rectæ fidei confeſſionem quę in ſancta Dei Eccleſia prædicatur, præſenti edicto facere manifeſtam,vt & illi qui rectam fidem confitentur, firmiter eam cuſtodiant, & illi qui aduerſus eam contendunt, diſcentes veritatem, feſtinent ſemetipſos vnire ſanctæ Dei Eccleſiæ.Confitemur igitur credere in patrem & filium & Spiritum Sanctum,

Trini-

Trinitatem conſubſtantialem, vnam Deitatem ſiue naturam, & ſubſtantiam, & virtutem & poteſtatem in tribus ſubſiſtentijs, ſiue perſonis adorantes, in quibus baptizati ſumus, in qua credimus, & quibus confeſſionem dedimus, proprietates quidem ſeparantes, Deitatem autem vnientes, vnitatem enim in Trinitate, & Trinitatem in vnitate adoramus, mirabilem habentem & diuiſionem, & vnitioné, vnitatem quidem ſecundum rationem ſubſtantiæ ſeu Deitatis, Trinitatem autem ſecundum proprietates, vel ſubſtantias ſiue perſonas. Diuiditur enim ſine diuiſione, vt ſic dicamus, & coniungitur diuisè, vnum enim eſt Deitas in tribus, & tria vnum in quibus Deitas eſt, aut vt ſubtilius dicamus, ipſa tria eſt Deitas, Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus ſanctus, cum vnaquęque perſona ſolùm intelligitur, mente ſeparante inſeparabilia: & tria vnus Deus, cùm ſimul intelligũtur, propter eandem virtutem, eandemq; naturam, quam oportet & vnum Deum confiteri, & tres ſubſiſtentias prædicare, ſeu tres perſonas, & vnamquamque in ſua proprietate & vnitatem confitentes, confuſionem non facimus ſecundũ Sabellium dicentem, Trinitatem vnam eſſe perſonam, trinomiũ eundem Patrem, & Filium & Spiritum ſanctum, nec diuidentes proprietates alienamus à Dei Patris ſubſtantia Filiũ, aut Spiritum ſanctum ſecundum Arrij furorem, in tres diuerſas naturas incidentes Deitaté. Vnus igitur Deus Pater ex quo omnia, & vnus vnigenitus Filius, per quem omnia, & vnus Spiritus ſanctus in quo omnia. Credimus autem ipſam vnige-

vnigenitum filium Dei Deum verum ante ſæcula, & ſine tempore ex Patre natum, non factum, in vltimis diebus propter nos & propter noſtram ſalutem deſcendiſſe de cœlis & incarnatum ex Spiritu ſancto, & ſancta glorioſa Dei genitrice ſemper Virgine Maria, & natum ex ipſa, qui eſt Dominus Ieſus Chriſtus, vnus de ſancta Trinitate conſubſtantialis Deo Patri ſecundum Deitatem, & conſubſtantialis nobis, idem ipſe ſecundum humanitatem, paſſibilis carne, impaſſibilis idem ipſe Deitate. Non enim alius quidam eſt præter Deum verbum, qui paſſionem & mortem ſuſcepit: ſed ipſe impaſſibilis, & ſempiternus Deus verbum, generationem carnis humanæ ſuſtinere dignatus, impleuit omnia. Ideo non alium Deum verbum eſſe, qui miracula operatus eſt; & alium Chriſtum, qui paſſus eſt, cognoſcimus, ſed vnum eundemque Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum Dei verbum, incarnatum & hominem factum, & eiuſdem ipſius miracula & paſſiones; quas carne voluntariè ſuſtinuit, confitemur. Non enim homo aliquis pro nobis ſemetipſum dedit, ſed ipſe Deus verbum, ſuum corpus pro nobis dedit, ne in hominem fides & ſpes ſit noſtra, ſed in ipſum Deum verbum noſtram fidem habemus, & Deum igitur eum confitentes non abnegamus ipſum eſſe & hominem, & hominē dicentes eum, nō abnegamus ipſum eſſe & Deum. Si enim Deus tantummodo eſſet, quomodo patiebatur, quomodo crucifigebatur & moriebatur? Aliena enim iſta ſunt Deo. Sin autē homo ſolùm, quomodo per paſſionem vince-

vincebat, quomodo ſaluos faciebat, quomodo viuificabat? Hæc enim ſupra hominis naturam erant. Nunc autem idem ipſe patitur & ſaluos facit, & per paſſionem vincit, idem ipſe Deus, idem ipſe homo, vtrumque tanquam vnum, vtrumque tãquam ſolum. Vnde ex vtraque natura, id eſt, ex Deitate & humanitate vnũ Chriſtum compoſitum dicentes, confuſionem vnitioni non introducimus, & in vtraque autem natura, id eſt, in diuinitate & humanitate vnum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, Dei verbum incarnatum & hominem factum cognoſcentes, diuiſionem quidem per partes, vel inciſionem non ferimus vni eius ſubſtantiæ: Differentiam autem naturarum, ex quibus compoſitus eſt ſignificamus non interẽptam propter vnitatem, quoniam vtraque natura in ipſo eſt. Cùm enim compoſitionem dicamus, neceſſe eſt confiteri, & partes in toto eſſe, & totum in partibus cognoſci. Nec enim diuina natura in humanam tranſmutata eſt, nec humana natura in diuinam conuerſa eſt. Magis autem intelligitur, quod vtraque in proprietate & ratione ſuæ naturæ manente, facta eſt vnitas ſecũdum ſubſiſtentiam, vnitas autem ſecundum ſubſiſtentiam ſignificat quod Deus verbum id eſt, vna ſubſtantia ex tribus Deitatis ſubſiſtentijs, non ante plaſmato homini vnitus eſt, ſed in vtero ſanctæ virginis creauit ſibi ex ipſa in ſua ſubſiſtentia carnem animatam anima rationali & intellectuali, quod eſt natura humana. Hanc autem ſecundum ſubſiſtentiam vnitatem Dei verbi ad carnem, docens nos, & diuinus Apoſtolus dicit: Qui cum in forma Dei eſſet, non

rapinam arbitratus eſt, æqualem ſe eſſe Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens. Per hoc enim quod dixit, qui cum in forma Dei eſſet, verbi ſubſiſtentiam in natura Dei eſſe oſtēdit. Per hoc autem quod dixit, formam ſerui accepit, naturæ hominis & non ſubſiſtentiæ ſiue perſonæ vnitum eſſe verbum ſignificauit. Nec enim dixit, quod eum, qui in forma Dei erat, accepit: ne ante plaſmato homini vnitum eſſe Deum verbum oſtenderet, ſicut Theodorus & Neſtorius, impij blaſphemauerunt, affectualem dicentes vnitatem. Nos autem ſequētes diuinas ſcripturas & ſanctos patres, confitemur, quod Deus verbum caro factus eſt, quod eſt ſecundum ſubſiſtentiam ſibi vnire naturam humanam Ideo eſt vnus Dominus noſter Ieſus Chriſtus habens in ſemetipſo perfectionem diuinæ naturæ, & perfectionem naturæ humanæ, & eſt vnigenitus quidem & verbum, vtpote ex Deo patre natus & primo-genitus autem in multis fratribus idem ipſe cum factus homo: filius enim Dei, filius hominis factus eſt, & manens quod erat non tranſmutauit quod factus eſt. Vnde & duas natiuitates eiuſdem ipſius vnigeniti Dei verbi confitemur, ante ſæcula quidem ex patre incorporaliter nati, in vltimis autem diebus eiuſdem ipſius incarnati & nati de ſancta glorioſa Dei genitrice & ſemper virgine Maria. Qui enim de Patre ſplenduit ſupra intellectum, ex matre ortus eſt ſupra rationem, & cum Deus verus eſſet, factus eſt verè homo. Ideo propriè & verè Dei genitricem ſanctam glorioſam & ſemper virginem Mariam confitemur: non quia Deus verbum initium ex ipſa

acce-

accepetit, ſed quod in vltimis diebus vnigenitus Deus verbum, qui ante ſæcula erat, incarnatus ex ipſa immutabiliter homo factus eſt, & cum inuiſibilis in ſuis eſſet, viſibilis factus eſt in noſtris, & cum impaſſibilis Deus eſſet, non dedignatus eſt paſſibilis eſſe homo, & immortalis mortis legibus ſubiacere. Iſtũ, qui in Bethleẽ de ſemine Dauid natus eſt ſecundum carnem, & ſimilis factus hominibus & crucifixus eſt pro hominibus ſub Pontio Pilato, prædicauerunt S. Apoſtoli ipſum eſſe Deum, ipſum hominem, ipſum filium Dei, ipſum filium hominis, ipſum de cœlo, ipſum de terra, ipſum impaſſibilem, ipſum paſſibilem. Deus enim verbum qui natus eſt de ſurſum ex patre ineffabiliter, inenarrabiliter, incomprehẽſibiliter ſempiternè; ipſe in tempore naſcitur deorſum de Virgine Maria, vt illi qui deorſum prius nati ſunt, deſursũ ſecundò naſcerentur; id eſt, ex Deo. Ipſe igitur matrem tantummodo habet ſuper terram, & nos tantummodo patrem habemus in cœlo. Cum enim accepiſſet mortalem patrem hominem Adam, dedit hominibus ſuum patrem patrem immortalem, ſecundum hoc, quod dicitur: Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri; vnde & mortem ſecundum carnem guſtat filius Dei propter carnalem ſuum patrem, vt filij hominis vitæ eius participes fierent, propter ſuum ſecundum ſpiritum patrem Deum. Ipſe igitur ſecundum naturam filius eſt Dei; nos autem ſecundum gratiam: & iterum ipſe ſecundum diſpenſationem, & propter nos filius fuit Adam; nos autem ſecundum naturam, ſumus filij Adã, pater enim eſt eius Deus ſecundum naturam,

poſtea

noſter autem ſecundum gratiam. Et Deus ei fuit ſecundum diſpenſationem eo quod homo factus eſt: noſter autem ſecundum naturam Dominus eſt & Deus: & ideo Deus verbum qui eſt filius patris vnicus carni, factus eſt caro, vt homines vniti Spiritui, fierent vnus Spiritus Ipſe igitur verus Dei filius omnes nos indutus eſt, vt omnes induamur vnum Deum, & eſt poſt incarnationem vnus de ſancta Trinitate vnigenitus filius Dei Dominus noſter Ieſus Chriſtus, compoſitus ex vtraque natura, compoſitum autem Chriſtum confitemur. SANCTORVM PATRVM DOCTRINAM SEQVENTES. In myſterio enim Chriſti vnitas ſecundum compoſitionem, confuſionem & diuiſionem reijcit & ſeruat quidē vtriuſque naturæ proprietatem, vnam autem ſubſtantiam, ſi perſonam Dei verbi, & cum carne oſtendit, & eſt vnus idemque perfectus in Deitate, & perfectus in humanitate, non tāquam in duabus ſubſiſtentijs, ſiue perſonis, ſed in diuina natura & humana cognoſcendus, vt vnus ſit. Vtraque perfectus Deus & perfectus homo, idem ipſe Dominus noſter Ieſus Chriſtus vnus de ſancta Trinitate conglorificandus Patri & ſancto Spiritui, nec enim quartæ perſonæ adiectionem ſuſcepit ſancta Trinitas, & incarnato vno de ſancta Trinitate Deo verbo. Iſtam igitur bonam traditionem quam a ſanctis patribus accepimus, cuſtodimus, in qua viuimus, & conuerſamur, & quam ab hac vita proficiſcentes, oramus nobiſcum habere, quæ eſt in patrem, & Chriſtum filium Dei viui & ſanctum Spiritum confeſſio.

Offertorium. vt Dom. præc.

Secreta.

HOſtias tibi, Domine placationis offerimus, vt & delicta noſtra miſeratus abſoluas, & nutantia corda tu dirigas. Per Dominum, &c. *Præfatio.*

AEterne Deus, Et tibi hanc immolationis hoſtiam offerre, quæ ſalutifero & ineffabili diuinæ gratię Sacramento offertur à plurimis, & vnum corpus Chriſti ſancti Spiritus infuſione efficitur. Singuli accipiunt Chriſtum Dominum, & in ſingulis portionibus eſt totus. Nec per ſingulos minuitur, ſed integrum ſe præbet ſingulis, propterea ipſi qui ſumimus cõmunionem huius ſancti panis & calicis, vnum corpus efficimur. Per ipſius itaque maieſtatem te ſupplices exoramus, vt nos ab omnibus emũdes contagijs vetuſtatis, & in nouitate vitæ perſeuerare concedas. Per eundem Dominum.

Communio. vt Dom. præc.

Poſt Communio.

QVæſumus omnipotens Deus, vt illius ſalutaris capiamus effectum, cuius per hæc myſteria pignus accepimus. Per Dominum noſtrum. *Benedictio.*

DEus qui bonum ſemen in ſua Eccleſia ſerere conſueuit, in nobis illud conſeruare atque multiplicare nunquam deſiſtat. *Amen.*

Zizaniorum ſuperſeminatorem à nobis procul repellat, & ſui verbi pabulo nos indeſinenter reficiat. *Amen.*

Quo cum dies Iudicij aduenerit à reprobis ſeparati, ad dexteram iudicis ſiſtamur, & in beatiſſimo ipſius regno collocemur. *Amen.*

Quod ipſe præſtare, &c.

DOMI-

DOMINICA SEXTA POST EPIPHANIAM.

HODIERNVM *Euangelium proponit nobis Domino quibus Dominus comparat regnum cœlorum: granum Sinapis, & fermentum. Explicat Dominus Stapletonus eleganter, vt cætera omnia, has duas Domini ſimilitudines. Initio dicit per granum Sinapis, intelligi fidem chriſtianam, quæ iſtas habeat proprietates communes cum grano Sinapis. Primò granum iſtud minimum eſt omnibus ſeminibus, ad oculum videlicet & adſpectu humano: ſic fides Chriſtiana rationi abſurda, cupiditatibus contraria, mundo abiectiſſima apparet. Secundò Sinapi creſcit in arborem magnum vt ſit maius cæteris oleribus & fiat arbor; Fides Chriſtiana, omnes humanas ſcientias ac diſciplinas dignitate & vtilitate, omnes virtutes intellectuales certitudine ac amplitudine vincit, atque hinc fit vt in arborem creſcat, cùm cætera in nihilum euaneſcant. Creſcit quoque in arborem bonorum operum atque admirabilium fertilem & feracem; creſcit in arborem talem, vt volucres cœli habitent in ramis eius, id eſt vt in fide quæ iam in arborem creuit, per diuinarum rerum varias & admirabiles contemplationes quæ ex fide radice diffunduntur, ſublimia virtutum opera, veluti volucres in ramis habitent. Tertiò granum ſinapis, fides eſt non ſolùm quia ex paruo fit magnum quid, quod etiam alijs ſeminibus conuenit, ſed quia cum minimum quiddam ſit, totam tamen ſuam virtutem & calorem atque acrimoniam interius habet, qualem nulla alia habent ſemina, ita creſcentia: ſic fidei tota virtus interior eſt, à*

hominem interiorem ſanat purificat perficit. Quarto, non purificat tantum cor fides ſed etiam ſicut granum Sinapis contritum calorem & acrimoniam confert. Fides enim exercita laboribus, probata rebus arduis perſecutionibus agitata, & compreſſa fortius valet, nouos Spiritus induit, & vim ſuam admirabilem exerit. Quinto ſicut ſinapis ſic cibus eſt corpori conducens, vt tamen quanto purior eſt tanto maiori cum acerbitate comedatur: ſic fides ita animæ cibus & alimentum eſt, vt quanto viuacior illa tanto maiori quadam cum aſperitate ſalutem adferat. Sexto ita per omnia grano ſinapis ſimilis eſt fides, vt etiam in modo ſanandi eadem ſit fidei ratio, quæ eſt ſinapis reſpectu corporis, qua de re ſic BB. Am-

Ser. 2. *broſius & Auguſtinus: Sicut cum Sinapi caput forte*

Ser. 33. de ſanctis *curandum eſt, iubemur abraſos capillos demere, impedimenta cutis vniuerſa deponere, vt nudo corpori perfectius medecina proueniat, ita & cum anima per fidem curanda eſt præcipimur ſubſtantiam a nobis ſæculi auferre, impedimenta auri argentiq́ deponere, vt nudæ & ſoli animæ congruentius ſpiritualis medicina proueniat. Quiſquis enim rebus mundi & diuitijs ſæculi obuolutus eſt, huic fidei medicina non proderit. Ergo quod ſuccus Sinapis in corpore, hoc fides Chriſtiana operatur in anima: Tanta & tam varia eſt fidei noſtræ cum grano Sinapis proportio & ſimilitudo. Ad fermẽtũ verò quod attinet tradit Stapletonus ea ſimilitudine, proponi vitã exemplarem hominis Chriſtiani piè ac religiosè Deum colentis, qualis erat vita Theſſalonicenſium. Exiguum enim fermentum facit totam maſſam ſapidam quæ ante erat inſipida. Pertinet quoque ad fermẽtũ quod alijs verbis dicitur: Vos eſtis ſal terræ. Sed qui alios vult fermentare, debet ipſe prius fermentum eſſe a Chriſto & in Chriſto bene ſapidũ ac ſanctificatum, quod quo*

modo fiat his verbis docet diuus Ambroſius: Eccleſia renatum hominē, qui eſt in anima & corpore & Spiritu fermēto ſanctificat ſpirituali, vt fiāt vnū hæc tria fermētū. Quod vtique tunc fit, cū ſibi tria hæc pari quadam cupiditatum lance conſentiunt, & æqualis aſpirat concordia voluntatum: iuxta illud Apoſtoli: vt integer ſpiritus veſter, & anima, & corpus, ſine querela in die Domini noſtri Ieſu Chriſti ſeruetur. Sed ſpiritus quo viuimus omnes in hoc corpore ſiti, hoc verius facit quādo carnis laſciuia non redundat & anima corporalibus non incuruatur erroribus, ac menſura viuēdi in toto homine inoffenſa ſeruatur. Sed quia mēſurarū æqualitas ſine adiumēto Eccleſiæ atque doctrinæ difficile perſeuerat, idcirco mulier illa, quæ figurā Eccleſiæ gerit, tā diu virtutē illis doctrinæ ſpiritualis admiſcet donec fermētetur totus ille interior homo cordis abſcōditus, & in gratiā panis cœleſtis aſſurgat. Bene enim fermētū dicitur doctrina Chriſti, quia panis eſt Chriſtus, & Apoſt. ait: Vnus panis, vnū corpus multi ſumus. fit ergo vnū fermentū quādo caro nō cōcupiſcit aduerſus ſpiritū, nec ſpiritus aduerſus carnē, ſed facta carnis mortificamꝰ & anima ex afflatu Dei flatū vitæ ſumpſiſſe ſe cōſcia ſecularis neceſſitudinis contagia terrena declinat. Epiſtola oſtēdit facto quod Dominus docuerat ſimilitudine: Proponuntur enim nobis Theſſalonicenſes, quomodo illi ſint Sinapi & fermētū. quomodo obediuerint electioni ſuæ in ſermone, in virtute, in Spiritu ſancto, in plenitudine multa, quale fuerit opus fidei eorum & laboris & charitatis. ſuſtinētia ſpei, quomodo exceperint verbū in tribulatione multa cū gaudio ſpiritus ſancti, quomodo facti ſint bonus odor Chriſti, & exemplū omnibus credentibus in Macedonia & Achaia, & in omni loco, qualis fuerit ad eos introitus Pauli Apoſt. & legati Domini; & quomodo conuerſi ſint a vijs ſuis malis vt ſeruirēt Deo viuo & vero. Collecta hodierni officij appoſite ad lectionē Epiſtolæ & Euangelij petit interiorē rationabilē meditationē, & vt Deo placita dictis poſſit exequi & factis, hoc eſt exēplo Theſſaloni-

cenſium profiteri verbo & opere, hoc eſt eſſe granum Sinapis & fermentum Euangelicum.

MISSA DOMINICÆ SEXTÆ POST EPIPHANIAM.

INTROITVS *vt Dom. præc.* COLLECTA.

PRæſta, quæſumus omnipotens Deus, vt ſemper rationabilia meditantes; quæ tibi ſunt placita, & dictis exequamur, & factis. Per Dominum noſtrum.

Lectio Epiſtolæ B. Pauli Apoſt. ad Theſſalonicenſes.

FRATRES gratias agimus Deo ſēper pro omnibus vobis: memoriam veſtri facientes in orationibus noſtris, ſine intermiſſione, memores operis fidei veſtræ & laboris, & charitatis, & ſuſtinētiæ ſpei Domini noſtri Ieſu Chriſti, ante Deum & patrē noſtrum. Scientes, fratres dilecti à Deo electionē veſtrā: quia Euangeliū noſtrū non fuit ad vos in ſermone tātum, ſed & in virtute & in Spiritu ſancto, & in plenitudinē multa: ſicut ſcitis quales fuerimus in vobis propter vos, & vos imitatores noſtri facti eſtis, & Domini: excipiētes verbū in tribulatione multa cū gaudio Spiritus ſancti: ita vt facti ſitis forma omnibus credentibus in Macedonia & in Achaia. A vobis enim diffamatus eſt ſermo Domini; non ſolū in Macedonia & Achaia: ſed & in omni loco fides veſtra quæ eſt ad Deū, profecta eſt, ita vt non ſit nobis neceſſe quicquā loqui. Ipſi enim de nobis annunciāt, qualē introitum habuerim⁹ ad vos, & quomodo cōuerſi eſtis ad Deū à ſimulachris ſeruire Deo viuo & vero, & expectare filiū eius de cœlis, quē ſuſcitauit ex mortuis, Ieſū, qui eripuit nos ab ira ventura. *Graduale* vt Dom. præc.

Sequentia ſancti Euangelij ſecundum Matthæum.

IN illo tempore: Dixit Ieſus turbis, parabolā hanc; Simile eſt regnū cœlorū grano Sinapis, quod ac-

cipiens homo,ſeminauit in agro ſuo,quod minimum quidẽ eſt omnibus ſeminibus. Cùm autem creuerit, maius eſt omnibus oleribus, & fit arbor,ita vt volucres cœli veniãt,& habitent in ramis eius. Aliã parabolã locutus eſt eis. Simile eſt regnũ cœlorũ fermento:quod acceptũ mulier abſcondit in farinæ ſatis tribus donec fermentatũ eſt totũ. Hæc omnia locutus eſt Ieſus in parabolis ad turbas:& ſine parabolis non loquebatur eis, vt impleretur quod dictum eſt per Prophetam dicentem: Aperiã in parabolis os meum, eructabo abſcondita à conſtitutione mundi.

Symbolum Cathol. Fidei, Caroli Magni.

CREDIMVS in vnum Deum Patrem omnipotẽtem, factorem cœli & terræ,viſibiliũ omnium & inuiſibiliũ. Credimus & in vnũ Dominum noſtrũ Ieſum Chriſtũ filium Dei vnigenitũ,natum ex patre ante omnia ſęcula,& ante omnia tẽpora, lumẽ de lumine,Deũ verũ de Deo vero,natum non factum, naturalẽ non adoptiuum,per quem omnia cõdita ſunt, cœleſtia & terreſtria, vnius eſſentiæ, & vnius ſubſtantię cum patre. Credimus & in Spiritum ſanctum, Deum verum viuificatorem omnium à patre & filio procedentem, cum patre & filio coadorandum & conglorificandum. Credimus eandem ſanctam Trinitatem, Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, vnius eſſe ſubſtantiæ,vnius potentiæ,& vnius eſſentiæ,tres perſonas,& ſingulã quãque in Trinitate perſonam,plenum Deum, & totas tres perſonas vnũ Deũ omnipotentem patrem ingenitũ, filium genitum,Spiritum ſanctum procedentẽ ex Patre & Filio, nec Patrem aliquãdo cœpiſſe, ſed ſicut ſemper eſt Deus,ita ſemper & Pater eſt,quia ſemper habuit Filium. Æternus Pater,ęternus Filius,ęternus & Spiritus ſanctus,ex Patre Filioq; procedẽs: vnus Deus omnipotẽs Pater & Filius & Spiritus ſanctus,vbique pręſens,vbique totus,Deus ęternus,ineffabilis,incõprehẽſibilis. In qua ſancta Trinitate nulla eſt perſona vel tempore poſterior, vel gradu inferior, vel poteſtate minor, ſed per omnia æqualis Patri & Filio Spiritus ſanctus diuinitate, voluntate, operatione & gloria. Alius tantũmodo in perſona Pater,alius in perſona Filius,alius in perſona Spiritus ſanctus. Non aliud,ſed vnũ natura, potẽtia,& eſſentia Deus Pater & Filius,& Spiritus ſanctus. Credimus ex ſancta Trinitate Filij tantũmodo perſonam,pro ſalute humani generis de Spiritu ſancto & Maria virgine incarnatam, vt qui erat in diuinitate,Dei Patris Filius, eſſet & in humanitate

hominis matris Filius, perfectus in diuinitate Deus, perfectus in humanitate homo Deus ante omnia ſęcula, homo in fine ſęculi, verus in vtraque ſubſtantia, Dei filius, non putatiuus ſed verus, nō adoptione, ſed proprietate: vna perſona, Deus & homo, vnus mediator Dei & hominū, in forma Dei æqualis Patri, in forma ſerui minor Patre; in forma Dei Creator, in forma ſerui Redemptor, vnus in vtroque Dei filius proprius & perfectus ad implendam humanæ ſalutis diſpenſationem paſſus eſt vera carnis paſſione, mortuus vera corporis ſui morte, ſurrexit vera carnis ſuæ reſurrectione, & vera animę reſumptione, & eodem corpore quo paſſus eſt & reſurrexit, Aſcendit in cœlos ſedens in dexterą Dei Patris, & in eadem forma qua aſcendit, venturus iudicare viuos & mortuos Cuius regni non erit finis. Pręদdicamus vnam ſanctā Dei Eccleſiā toto orbe diffuſam, locis ſeparatā, fide & charitate cōiunctā & verā remiſſionem peccatorum in eadē Eccleſia, ſiue per baptiſmū, ſiue per pœnitentiā, diuina donāte gratia & bona voluntate hominis cooperante. Credimus & omnes homines reſurrecturos eſſe, & ſingulos ſecundum opera iudicari. Impios æternis ſupplicijs damnandos cum diabolo & angelis eius: ſanctos verò æterna gloria coronandos cum Chriſto & ſanctis Angelis eius in ſæcula ſempiterna.

Offertorium. vt Dom. præc. SECRETA.

HÆc nos oblatio, Deus mundet, quæſumus, & renouet, gubernet & protegat. Per Dominum.

PRAEFATIO.

AEterne Deus, Ad cuius immēſam pertinet gloriam, vt non ſolum mortalibus tua pietate ſuccurreres, ſed de ipſa etiam mortalitate noſtra nobis remedium prouideres, & perditos quoſque vnde perierunt inde ſaluares, per Chriſtum.

Communio. vt Dom. præc.

POST-COMMVNIO.

CÆleſtibus Domine paſti delicijs, quæſumus, vt ſemper eadem, per quæ veraciter viuimus, appetamus. Per Dominum. BENEDICTIO.

OMnipotens Deus qui propter nos homo fieri dignatus eſt ipſe granum Synapis ſeminet in agro cordis noſtri. *Amen.*

Ornet animas noſtras illius grani humilitas, expurget acrimonia, foueat calor, ſubleuet altitudo. *Amen.*

Non ſimus de fermento veteris malitię, ſed de fermento nouo quod fermentat totam maſſam in vitam æternam. *Amen.*

Quod ipſe præſtare, &c.

FINIS TOMI PRIMI.

VA1 1521497